

JCS

Journal of Cyprus Studies

Kıbrıs Araştırmaları Dergisi

28/29

Cover: The cover artwork and creative design are an interpretation of the map Eschkjal Qybrys, "shapes of Cyprus" (c. 1522 AD), from the Bahriye (maritime atlas) of the Ottoman admiral and cartographer Piri Reis. On the map a mountain range (either the Troodos or the Kyrenia range) appears in the center, seen in elevation from the north (i.e. looking up from the lower left corner of the cover); significant harbors are enlarged to provide guidance to sailors; and towns are seen in evaluation from the side of approach by sea. Towns marked include Larnaca (Tuzla), Kyrenia (Quala'a-i Kernia), and Famagusta (Quala'a-i Bagusa). [Sources: John Chadwick, Reading the Past: Linear B and related scripts (British Museum Publications, 1987, p. 51); A. Stylianou and J.A. Stylianou, The History of the Cartography of Cyprus (Nicosia: Zavallis Press, 1980, pp. 13-14, 192); the original Piri Reis MS in the manuscript collection of the Österreichische Nationalbibliothek, Vienna, Cod. H.O. 192, fol. 145v.]

Kapak: Kapak tasarım ve resmi Osmanlı Amiralî ve haritacısı Piri Reis tarafından yapılan (M.S. 2522) ve Bahriye adlı denizcilik atlasında bulunan Eşkâl-i Kıbrıs haritası yorumlanarak yapılmıştır. Haritanın ortasında, Kuzeyden bakıldığında (kapağın sol alt köşesinden yukarı bakıldığında) yükselen sıradağlar görünmektedir (Trodos veya Girne Sıradağları). Önemli Limanlar denizlere kolaylık sağlamak amacı ile büyütülmüş; ve şehirler deniz tarafından yaklaşıldığındaki görüş açısından çizilmişlerdir. Haritada Larnaka (Tuzla), Girne (Hala'a-i Kernia) ve Gazimağusa (Hala'a-i Bagusa) Şehirleri gösterilmiştir. [Kaynaklar: John Chadwick, Reading the Past: Linear B and Related scripts (British Museum Publications, 1987, s. 51); A. Stylianou and J.A. Stylianou, The History of the Cartography of Cyprus (Nicosia: Zavallis Press, 1980, s. 13-14, 192.); Piri Reis'in bu haritası Avusturya Milli Kütüphanesi elyazmaları koleksiyonundadır, Cod. H.O. 192, fol. 145v.]

JCS

Journal of Cyprus Studies

Kıbrıs Araştırmaları Dergisi

Published for the
Center for Cyprus Studies by
Eastern Mediterranean University Press

28
/29

The *Journal of Cyprus Studies* is indexed in the following databases: *CSA Sociological Abstracts, Social Services Abstracts, Linguistics and Language Behavior Abstracts, ASSIA, Worldwide Political Science Abstracts, Info Trac Custom, Info Trac One File, Expanded Academic Index and History RC: Modern World, International Political Science Abstracts, ABC-Clio Historical Abstracts.*

Kıbrıs Araştırmaları Dergisi aşağıda belirtilen veritabanları tarafından taranmaktadır: *CSA Sociological Abstracts, Social Services Abstracts, Linguistics and Language Behavior Abstracts, ASSIA, Worldwide Political Science Abstracts, Info Trac Custom, Info Trac One File, Expanded Academic Index and History RC: Modern World, International Political Science Abstracts, ABC-Clio Historical Abstracts.*

The *Journal of Cyprus Studies* is published twice a year by the EMU Press for the Center for Cyprus Studies at the Eastern Mediterranean University. Subscriptions, address changes, advertising, books for review, and other business communications or inquiries should be addressed to: The Editor, *Journal of Cyprus Studies*, Center for Cyprus Studies, Eastern Mediterranean University, Famagusta, Mersin 10, Turkey. Fax: (90) 392-630 2865. *E-mail:* jcs@emu.edu.tr. *Web:* <http://jcs.emu.edu.tr>

Kıbrıs Araştırmaları Merkezi (Doğu Akdeniz Üniversitesi, Gazimağusa, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti) *Kıbrıs Araştırmaları Dergisi* ni yılda iki kere çıkarır. Abonelik başvuruları, adres değişiklikleri, ilanlar, kitap eleştirileri ve benzer iř bağlantıları veya sorular için aşağıdaki adrese başvurunuz: Editör, *Kıbrıs Araştırmaları Dergisi*, Kıbrıs Araştırmaları Merkezi, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Gazimağusa – KKTC. *Faks:* (90) 392-365 2027. *E-posta:* jcs@emu.edu.tr. *Web:* <http://jcs.emu.edu.tr>

© 2005 Eastern Mediterranean University Press.
ISSN: 1303-2925

JCS

Journal of Cyprus Studies Kıbrıs Araştırmaları Dergisi

Volume 11 (2005)

Cilt 11 (2005)

[28/29]

Editor/Editör

Özlem Çaykent

Eastern Mediterranean University

Mehmet M. Erginel

Eastern Mediterranean University

Editorial Board/Yayın Kurulu

Jan Asmussen

Eastern Mediterranean University

Yılmaz Çolak

Eastern Mediterranean University

William Kimbrel

University of Balamand

John Wall

Eastern Mediterranean University

Advisory Board/Danışma Kurulu

Feroz Ahmad

Bilgi University

Michael Beard

University of North Dakota

Jeremy Gilbert-Rolfe

Art Institute of Pasadena, California

Halil İnalçık

Bilkent University

Cemal Kafadar

Harvard University

Norton Mezvinsky

Central Connecticut State University

Christian F. Otto

Cornell University

Stanford J. Shaw

Bilkent University

İlhan Tekeli

Middle East Technical University

Vamık Volkan

University of Virginia

Printing/Baskı İşleri:

Eastern Mediterranean University

Printing-house

Layout/Sayfa Düzeni:

Hüseyin Pekün

**Owner on behalf of Eastern Mediterranean
University/Doğu Akdeniz Üniversitesi adına
sahibi:**

Halil Güven

The Center for Cyprus Studies

Director: Ülker Vancı Osam

Board of Directors: Ruşen Keleş, Turgut Turhan, Necdet Osam, Halil Nadiri, Emin Çizemel

The Center for Cyprus Studies at Eastern Mediterranean University was established in 1995 for the purpose of encouraging scholarly research on the cultural history and political problems of Cyprus. The fields of research supported by the Center range from archeology, anthropology and economics to history, linguistics and folklore.

In collaboration with the University Library, the Center is working to develop documentation resources on all aspects of the history of Cyprus, and, as part of its mission to establish collaborative projects aimed at the development and preservation of the historical and cultural heritage of the island, is fostering close contacts with other institutions involved in related research. As the Center grows, its resources will include online bibliographical services; audiovisual facilities and archives such as videotapes, diapositives, photographs and microfilm; and rare book and manuscript collections.

The Center for Cyprus Studies coordinates research projects and hosts scholars in fields of study of relevance to its mission. The Center also organizes an annual congress on Cyprus-related studies, and issues the biannual *Journal of Cyprus Studies*, *JCS*.

Kıbrıs Araştırmaları Merkezi

Başkan: Ülker Vancı Osam

Yönetim Kurulu: Ruşen Keleş, Turgut Turhan, Necdet Osam, Halil Nadiri, Emin Çizemel

Kıbrıs Araştırmaları Merkezi, Doğu Akdeniz Üniversitesi bünyesinde, Kıbrıs'ın kültürel tarihi ve siyasi sorunları ile ilgili bilimsel araştırmaları teşvik etmek amacıyla 1995'de kurulmuştur. Araştırma alanları arkeolojiden antropolojiye, ekonomiden tarihe, dilbilimden folkloru uzanan geniş bir yelpazeye yayılmıştır.

Merkez, Üniversite Kütüphanesinin işbirliği ile, Kıbrıs araştırmalarını her yönüyle içeren bir kaynak arşivi oluşturmayı amaçlamaktadır. Bu arşiv, olanaklar geliştikçe video-bantlar, dia-pozitifler, fotoğraflar ve mikrofilmler gibi görsel ve işitsel kaynaklar ile, arşivler, ender bulunan kitaplar ve el yazması koleksiyonlarını da içerecektir. Ayrıca, Kıbrıs araştırmaları konusunda faaliyet gösteren diğer kuruluşlarla Kıbrıs'ın tarihi ve kültürel mirasını korumak ve geliştirmek için ortak projeler geliştirmek de Merkez'in hedefleri arasındadır.

Kıbrıs Araştırmaları Merkezi araştırma projelerinin gerçekleşmesinde eşgüdümü sağlamanın yanı sıra, misyonuna uygun alanlarda araştırma yapan bilim adamlarına ve akademisyenlere ev sahipliği de yapmaktadır. Merkez aynı zamanda, Kıbrıs ile ilgili araştırmaların sunulup tartışıldığı yıllık Kongreler düzenlemekte ve yılda iki kez çıkan *Kıbrıs Araştırmaları Dergisini* yayınlamaktadır.

Editorial Policy

The *Journal of Cyprus Studies*, JCS, is a refereed, international, interdisciplinary publication whose primary purpose is twofold: i) to develop an authoritative archive and bibliography of sources for the study of ideas on social, cultural, historical, political and legal matters relevant to the past, present or future of the island of Cyprus; and ii) to provide a scholarly, academic forum for the analysis, development, exchange and critique of ideas on these matters.

The *Journal* is bilingual, publishes material in English and/or Turkish. Articles submitted for consideration must focus on subject matter specific to the island of Cyprus, and may include (but are not restricted to) the following topics and areas of interest: analysis of archeological artifacts; culture of the Egyptians, Romans Persians; the Eastern Roman Empire, the Crusades; Lusignans, Venetians and Ottomans; art, literature, music; cartography, military history and technology; trade routes, water and natural resources; the geopolitics of the Eastern Mediterranean, Cold War, EU and superpower concerns, contemporary developments in international law, conflict resolution, war; race, religion, ethnicity, nationhood, colonial and post-colonial perspectives, identity. Suggestions for other subject areas will be considered by the Editor.

Material published in the *Journal* may include original critical essays or studies, statements of reasoned opinion, sustained critical responses to published material, book reviews, translations, photographs, reproductions of works of art or cultural artifacts, interviews, official documents, transcripts of media broadcasts, or reprints of significant texts. The *Journal* does not publish partisan material dealing with the internal administration or politics of Eastern Mediterranean University, the Turkish Republican of Northern Cyprus, or the Republic of Turkey.

Because of the unique legal and political contexts of the peoples of Cyprus, problems of ideological and methodological bias in the writing of history are a central issue for the *Journal*, and one of its primary objectives is to establish definitive and authoritative texts for primary source material in the history of Cyprus. Accordingly, an occasional issue of the *Journal* will contain an archive of significant historical, legal, political and cultural documents related to this history, meticulously copy-edited and authenticated, with annotations provided where significant textual variants exist. The purpose is to make these documents available to researchers, without censorship, and foregrounding problems of distortion caused by translation or other forms of interpretation.

The *Journal of Cyprus Studies* does not discriminate against contributions on the basis of the nationality, race, ethnicity, religion or gender of the contributors; nor on the basis of their points of view or conclusions, provided that they are conveyed by careful, reasoned argument and discussion. Submissions are sent anonymously for review to readers whose identities also remain confidential. The Editor may, where complex issues are concerned, invite other contributors to submit critical evaluations and responses to an article, or alternative perspectives; and these may be published simultaneously.

Derginin Amacı

JCS-Kıbrıs Araştırmaları Dergisi içerik bakımından çok yönlülüğe sahip uluslararası bir dergi olup temel misyonu şöyle özetlenebilir: i) Kıbrıs adasının geçmişi, geleceği ve bugünü ile ilintili toplumsal, kültürel, tarihsel, siyasi, hukuksal konular ve sorunlar ile ilgili çalışmalara etkin bir arşiv ve kaynakça oluşturmak ii) sözü edilen konular ve sorunlarla ilgili fikirlerin geliştirilebileceği, tartışılacağı, görüş alışverişinde bulunulabileceği, bilimsel ve akademik bir forum oluşturmak.

Dergi İngilizce ve Türkçe olarak iki dilde yayınlanmaktadır. İncelenmek üzere dekiye gönderilen makaleler içerik bakımından Kıbrıs adası ile ilgili olmalıdır. *Dergi*'ye gönderilen makaleler, belirtilen konularla kısıtlı olmamakla birlikte şu konuları içerebilir: arkeolojik eserlerin incelenmesi; Mısır, Roma ve Pers kültürleri; Doğu Roma İmparatorluğu ve Haçlı Seferleri; Lusinyanlar, Venedikliler ve Osmanlılar; sanat, edebiyat, müzik; Doğu Akdeniz'in siyasi coğrafyası; Soğuk Savaş, Avrupa Birliği, süper güçlerin bölgesel çıkarları, uluslararası hukuk ile ilgili yeni gelişmeler, çözüm önerileri, savaş; ırk, din, etnik köken, ulus kavramı, sömürgecilik ve sömürgecilik sonrası yaklaşımlar, kimlik sorunu. Diğer konularla ilgili öneriler Editör tarafından değerlendirilecektir.

Dergi'de yayınlanacak olan yazılar özgün eleştirel denemeler veya araştırmalar, uslamlamaya dayanan kişisel fikirler, önceden yayınlanmış yazı ve yapıtlara yönelik eleştirel yanıtlar, kitap tanıtım ve incelemeleri, çeviriler, fotoğraflar, sanat ve kültür eserlerinin baskıları, söyleşiler, resmi belgeler, medya yayınlarının kopyaları, basın açıklamaları, veya önemli metinlerin yeni baskıları olabilir. *Dergi*, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti veya Türkiye Cumhuriyeti'nin içişleri ve siyaseti ile ilgili yanlı yazıları yayınlamaz.

Kıbrıs'ta yaşayan halkların kendilerine özgü yasal koşulları nedeniyle ideolojik veya yönetsel önyargının tarihin yazılmasındaki etkin rolü *Dergi* için ana meselelerden birini oluşturduğundan, *Dergi*'nin temel amaçlarından biri, Kıbrıs tarihinde kesin ve yetkin yazılardan meydana gelen bir ana kaynakça oluşturmaktır. Bu nedenle, zaman zaman *Dergi*'nin bir sayısı Kıbrıs tarihi ile ilgili, tarihsel, hukuksal, siyasi ve kültürel belgelerden oluşan titiz bir çalışma sonucu elde edilmiş, dikkatle kurgulanmış ve doğrulanmış bir arşiv içerecek ve gereken yerlerde çeşitli ve değişik belgelerle ilgili dipnotlar verilecektir. Amaç, bu belgeleri sansürden uzak bir biçimde araştırmacıların kullanımına sunmak ve bunu yaparken çeviriden veya yorum farklılıklarından kaynaklanan sorunlara da dikkat çekmektir.

Kıbrıs Araştırmaları Dergisi, milliyet, ırk, etnik köken, din veya cinsiyet farkı gözetmeksizin, bakış açıları veya vardıkları sonuçlar itibarı ile, itinalı ve mantıklı tartışma içeren yazılara açıktır. *Dergi*'ye gönderilen bütün yazılar, değerlendirilmek üzere incelenirken yazarın olduğu kadar hakemin de kimlikleri saklı tutulur. Tartışmaya açık konular söz konusu olduğunda, Editör herhangi bir makaleye ilişkin eleştirel değerlendirmeler, yanıtlar veya alternatif yaklaşımlar için başka araştırmacılardan görüş isteyebilir ve bu konudaki bütün görüşler *Dergi*'nin aynı sayısında yer alır.

Acknowledgements

This issue of the JCS has been made possible by the contributions and assistance of individuals whom we would like to acknowledge here. We would like to thank, first, the authors who have contributed to this issue, and to our referees for being generous with their time. We are also grateful to the members of our editorial board, who have worked diligently; to Johann Pillai and Michael J. K. Walsh, former editors of the JCS, for their support and valuable advice; to Nihal Sakarya, who has been very helpful throughout all stages of preparing this issue; to Ersev Sarper for supervising the final formatting and printing; and to the staff of the Eastern Mediterranean University Printinghouse. Finally, we owe thanks to Ayhan Bilsel and Ülker V. Osam, for supporting the JCS and overseeing the production process of this issue.

Özlem Çaykent

Mehmet M. Erginel

JCS Journal of Cyprus Studies Kıbrıs Araştırmaları Dergisi

Volume 11 (2005) Cilt 11 (2005) [28/29]

Contents / İçindekiler

Özlem Çaykent
Mehmet M. Erginel

Acknowledgments

Articles/Makaleler

Albrecht Fuess	11	Was Cyprus a Mamluk Protectorate? Mamluk Policies toward Cyprus between 1426 and 1517
Danny Goldman	29	Famagusta's Historic Detention and Refugee Camps
Biröl Ertan	55	Kamu Yönetimi Reformu: KKTC Örneği
Mete Feridun	71	Impact of Foreign Direct Investment on the Economic Growth of Cyprus
Tufan Erhürman	85	Mülkiyet Hakkına İlişkin Davalarda Yeni Bir Strateji Önerisi
Hakan Karahasan	115	Different Narratives, Different Stories: The Language of Narrative and Interpretation
Osman Erciyas	129	Kıbrıs Türk Toponomisi Çerçevesinde Kaleburnu (Kale Bournon, Galiporni) Adının İncelenmesi

Book Review / Kitap Tanıtım

- R.L.Mullen. *The Expansion of Christianity: A Gazetteer of its First Three Centuries*. Leiden and Boston, 2004. 133 Reviewed by Julian Bennett
- Tony Angastiniotis. *Trapped in the Green Line*. Lefkoşa, 2005. 141 Reviewed by Aslı Giray
- Angel Nicolaou-Konnari and Chris Schabel, eds. *Cyprus. Society and Culture 1191-1374*. Leiden-Boston, 2005. 145 Reviewed by Slobodan Ilić
- Paul Sant Cassia. *Bodies of Evidence: Burial, Memory and the Recovery of Missing Persons in Cyprus*. New York and Oxford, 2005. 147 Reviewed by Johann Pillai
- George R.H. Wright. *Ancient Building Technology, Materials*. 2 vols. Leiden, 2005. 151 Reviewed by Dr Marta Tobolczyk

Archive/Arşiv

- The National Archive at Girne II 157

Was Cyprus a Mamluk Protectorate? Mamluk Policies toward Cyprus between 1426 and 1517

Albrecht Fuess

University of Erfurt

Abstract

This paper examines the policies of the Mamluk Empire toward the Kingdom of Cyprus during the years 1426-1517 and explains the relations possible between a Muslim Empire and a post-Crusader Christian Kingdom. In doing so, the author demonstrates that it is quite appropriate to use the modern term "protectorate" for the Mamluk-Cypriot relationship after 1426, when the Mamluks managed to subdue the island militarily and took the Cypriot king as prisoner to Cairo. After this event, it is argued, the relationship between the two fulfils the requirements of the definition of a protectorate. Mamluk-Cypriot relations were outlined after 1426 through a mutual treaty. In return for its annual tribute, the Kingdom of Cyprus, the controlled state, retained domestic autonomy and control over most of its internal affairs, but lost its independence in diplomatic relations. A clear indication of this fact is that the Cypriots were required to help the Mamluks by taking measures against pirates threatening Mamluk shores in the 15th century and to serve as a naval base during the Mamluk expeditions against Rhodes. Cyprus remained a Mamluk protectorate until 1489 when the island came under the control of the Venetians.

Keywords: Mamluk, Cyprus, Crusaders, Protectorate, Eastern Mediterranean

Özet

Bu çalışma Memluk İmparatorluğu'nun 1426-1517 yılları arasında Kıbrıs Krallığı'na karşı yürüttüğü politikaları incelerken, Müslüman bir İmparatorlukla Haçlı-sonrası Hristiyan bir Krallık arasındaki olası ilişkileri açıklamaktadır. Bunu yaparken yazar, 1426'da Memlukların adayı askeri açıdan ele geçirmeyi başarıp Kıbrıs kralını esir olarak Kahire'ye götürmelerinden sonra Memluk-Kıbrıs ilişkileri için "himaye" terimini kullanmanın uygunluğunu ortaya koymaktadır. Bu olaydan sonra ikili ilişkilerin "himaye" tanımındaki gereklilikleri yerine getirdiği iddia edilmektedir. 1426'dan sonra Memluk-Kıbrıs ilişkileri karşılıklı antlaşmalar üzerinden yürütülmüştür. Ödedikleri yıllık haraç karşılığında Kıbrıs Krallığı, yani kontrol altındaki devlet, içişlerindeki kontrolünün büyük kısmını ve iç özerkliğini korumuş, ancak diplomatik ilişkilerdeki bağımsızlığını yitirmiştir. Bunun açık bir göstergesi, Kıbrıslıların

15. yüzyılda Memluk sahillerini tehdit eden korsanlara karşı önlem alma zorunlulukları ve adanın Memlukların Rodos çıkarması sırasında deniz üssü olarak kullanılmasıdır. Kıbrıs, 1486'da ada Venediklilerin kontrolü altına girene dek Memlukların himayesi altında kalmıştır.

Anahtar Kelimeler: Memluklar, Kıbrıs, Haçlı Seferleri, Himayecilik, Doğu Akdeniz.

Unlike contemporary international relations between formally independent nation-states that interact with each other through an elaborate set of legal rules and regulations, territories in many regions of the early modern world dealt with each other on a more case-by-case basis, and their mutual relations appear more ambivalent as modern notions of sovereignty and rule had not yet taken root. Especially interesting is the contact between those regions that potentially shared common geopolitical and economic interests but were set against each other due to fundamental differences in their historic and cultural backgrounds and their divergent religious beliefs.

In examining the policies of the Mamluk Empire toward the Kingdom of Cyprus in the years from 1426-1517, this paper explains what kind of relations were possible between a Muslim Empire and a post-Crusader Christian Kingdom. It shows that our common views of the medieval lord-vassal relationship need to be modified if we intend to apply them to the interaction of these two political entities, which first engaged in warfare but later switched to trade and tribute once the Mamluks had settled the military conflict in their favor in 1426. From then on the Mamluks became the overlords of the island of Cyprus, and the kings of Cyprus recognized them as their suzerains and paid them an annual tribute. One might even think of using the modern term "protectorate" for the Mamluk-Cypriot relationship after 1426. In international relations a protectorate is defined as a state or territory controlled by a more powerful state. The controlled state retains autonomy over most internal affairs. The controlling state controls foreign relations and the defense of the protectorate, but the protectorate is not a direct possession of the controlling state. Another vital point is that a protectorate is usually established by treaty.¹ In modern international relations protectorates are usually associated with arrangements made by an imperial power with an overseas territory,

stopping short of incorporating this overseas land as a colony into an empire. Nevertheless, this paper will show that protectorate-like structures preceded the modern era. In dealing with Mamluk-Cypriot history we will see that most of the characteristics of the protectorate relationship are present. Questions remain, however, concerning how the influence of the Mamluk Empire manifested itself in Cyprus.

The outer frame of Mamluk-Cypriot relations was as follows. The Mamluk sultanate (1250-1517) is correctly perceived as a land-based empire in Egypt and Syria, and it is a well-known fact that they only rarely engaged in naval expeditions. In the few cases when they did so, Cyprus was almost always their exclusive target. In their early expeditions they aimed at stopping military reinforcements from the Cypriot kingdom reaching the last remaining Crusader principalities at the Syro-Palestinian coast. Later expeditions were meant to prevent the pirate activities of Cypriots and other European sea-faring nations along those coastlines of the Mamluk Empire that could easily be reached from Cyprus. A hostile or unruly Cyprus was a painful thorn in the side of Mamluk rulers, but it was not until Sultan Barsbāy (1422-1438) defeated Cyprus that pirate attacks ceased and tribute to the Mamluk sultans was paid regularly. This arrangement formally lasted even after Cyprus passed into the hand of the Venetians in 1489. In reality the Mamluk influence weakened after 1489 as the new Venetian rulers were more powerful than the Cypriot kings had been. Nevertheless, for the period between 1426 and 1489 it is appropriate to describe the relationship of the Cypriot Kingdom to the Mamluk Empire as that of a protectorate. To clarify this argument let us now explore their actual encounters beginning with the early stages of their interaction in more detail.

Under a False Flag: The First Mamluk Expedition against Cyprus in 1271

In May 1271 the English Prince Edward, later King Edward I (1272-1307) landed with 300 horsemen in Acre in order to help defend the kingdom of Jerusalem against the Mamluks.² He was accompanied by the Cypriot King Hugh III of Lusignan (1267-1284), who was also the official King of Jerusalem since 1269. When the Mamluk Sultan Baybars I (1260-1277) found out about the landing, he ordered the equipment of a fleet of seventeen ships. According to the Mamluk historian al-Yūnīnī, Baybars planned to take advantage of the absence of the Cypriot King

from his homeland in order to attack Cyprus.³ But taking into account the usual superiority of the ships of the Franks, as the Europeans were called in contemporary Arab sources, Baybars resolved to use a ruse. He had the ships painted black like Christian galleys and equipped them with flags bearing a cross. Unfortunately for him, these novel tactics did not ensure the success of the mission. The fleet ran upon the reefs when approaching the harbor of Limassol (al-Nimsūn) in the spring of 1271. The local inhabitants then plundered the wrecks and captured the remaining stranded soldiers.⁴ Ibn 'Abd al-Zāhiir tries to explain this naval catastrophe by blaming the display of Christian symbols, which he alleges triggered the wrath of God.⁵ Baybars tried to make-up for this loss by building an even larger fleet.⁶ As the sources remain silent about any naval engagements of this squadron after its completion, we might presume that it never set sail.

Baybars did not need to attack Cyprus since the Mamluks were strong enough to expel the remaining crusaders by 1291, after Acre, the capital of the kingdom of Jerusalem, finally fell into Mamluk hands. The Syro-Palestinian coast was now purged of Franks as one contemporary Mamluk author recalls.⁷ This was apparently also a long-lasting shock for the inhabitants of Cyprus and a source of continuous sorrow. When the Italian Pilgrim de Martoni came to Famagusta in 1394 on his visit to the Holy Land he noticed noble ladies who wore long black dresses which left only the eyes uncovered. When he inquired about this custom, he was told that these ladies were still mourning the fall of Acre one hundred years earlier, as many of the former inhabitants of Acre had fled to Famagusta.⁸

Immediately after the fall of Acre many inhabitants of Cyprus must have feared that the Mamluks would invade the island. And, in fact, Sultan al-Ashraf Khalīl (1290-1293) ordered the building of a fleet to that end. Luckily for the Cypriots, this project was abandoned when rebellious emirs murdered its initiator in 1293. The only deployment this fleet of 60 ships ever witnessed had been shortly before during the official inauguration parade on the Nile.⁹

In the following period from 1293 to 1365 the Mamluks apparently refrained from building fleets and they resorted to a "scorched earth" policy which actually meant a "burned shore" policy in the context of the Syro-Palestinian coast. In order to prevent the crusaders from

capturing a fortified town on the coast and using it as a base for further operations in Syria, the Mamluks systematically razed the harbor fortifications of the sea coast. They combined this destruction with the transfer of the line of defence further inland, where castles were built and troops garrisoned.¹⁰ They accepted the naval superiority of the Franks as given and let the local defense structures at the coast fall into decay. From the Mamluk point of view the policy worked as the crusaders never came back, but the price was the economic stagnation of the entire Syro-Palestinian region.

A Last Cypriot Crusade: The Attack on Alexandria by King Peter I of Lusignan and the Mamluk Response

One could say that the scorched earth policy benefited the kingdom of Cyprus. Not only was it spared a large scale-expedition, Cypriot corsairs or Frankish pirates operating from Cyprus constantly attacked the remnants of Mamluk harbors and sometimes kidnapped Muslims in the vicinity of the shore to take them into slavery or hold them for ransom.¹¹

The largest of these Cypriot aggressions happened in the year 1365, when the Cypriot King Peter I of Lusignan (1359-1369) led a naval expedition against the Mamluk Empire. In the preceding years he had tried to obtain help from European countries and to revive the spirit of the crusades. In the autumn of 1365, he sailed with his fleet towards Alexandria, which he sacked completely and occupied for several days until the main Mamluk army approached from Cairo.¹² Immediately after this attack the Mamluk commander-in-chief (atābak) Yalbughā al-'Umarī ordered an expeditionary fleet to be built in Syria and Egypt in order to avenge the assault on Alexandria.¹³ In November 1366 the Egyptian part of the fleet frightened a Catalan envoy when shooting naphtabombs into the air while on parade.¹⁴ However, the fleet failed to even reach Cyprus. Yalbughā al-'Umarī was killed by Mamluk rivals a month later and the project suffered the same fate. Those ships built in Syria had already been brought to the shore but were now left to rot. A contemporary Mamluk author recalls, "A lot of money had been spent on the project but no one benefited from it. The only useful thing was the iron, which the local people removed from the rotting ships."¹⁵ Peter I continued his aggressive approach towards the Mamluks and attacked several other coastal towns during the next several years. A peace treaty was not

signed until 1370 after Peter had been murdered by unhappy nobles because of the heavy burden of his war expenses.¹⁶ Moreover, Cyprus lost its influence in the Levant trade to the Italian naval powers. Until the mid 14th century the papal ban on trade with the Mamluks remained effective. To circumvent this ban the European trading nations had brought their goods legally to Cyprus from where the Cypriots then transported them with their ships to Beirut and other towns on the coast.¹⁷ However, after the attacks of Peter I, the Mamluks were reluctant to continue this business arrangement, and the Venetians started to trade directly with the harbors of the Syro-Palestinian coast as the papal ban was loosened. On top of these financial losses the weakened kingdom of Cyprus suffered another heavy blow when in 1373 the Genoese conquered Famagusta, the most important trading port of the island.¹⁸ In order to compensate for their economic losses, the Cypriots increased their pirate activities and worked with the Catalan corsairs who were supported by the Cypriot King Janus (1398-1432).¹⁹

For the Mamluks, on the other hand, the message sent by the incursions of Peter I and the continuing raids of Frankish freebooters was all too clear: they had to do something about Cyprus if they wanted to pacify this source of trouble.

The Capture of a Cypriot King: Mamluk Naval Expeditions in the Years 1424 to 1426

The Cypriot author Leontios Makhairas mentions that Muslims would often endure constant attacks over a long period of time only to take revenge after warning their enemies two or three times.²⁰ According to Makhairas, the Mamluk sultan²¹ was preoccupied with the ambitions of rebellious emirs at the beginning of the 15th century. Therefore, he was not able to take effective measures against Cypriot piracy which made many nobles in Cyprus extremely rich.²² Chief among the entrepreneurs in the buccaneer business was the Cypriot King Janus himself. The Venetian merchant Piloti, who lived in Cairo at the beginning of the 15th century, reports that the Cypriot King had constantly been moving up and down the Syro-Palestinian coast with two ships in the years 1400 to 1415 in order to loot and harm the Muslims by sea and by land.²³

After a while the Cypriots overstretched the patience even of the notorious "hydrophobic" Mamluks. Sultan Barsbāy (1422-1438)

equipped a small fleet of five ships, which headed off towards Cyprus from Tripoli in the summer of 1424. They reached Genoese Famagusta, which had apparently opted for a Mamluk-friendly neutrality, and the Genoese governor of the city treated the Mamluk emirs with great hospitality. From there they went on to successfully sack the important harbour of Limassol.²⁴ Then they destroyed the fortress of Kouvouklia near Paphos on their way back to Egypt.²⁵ Janus responded by sending ships to the Syrian coast which plundered Tyre and the region north of Tripoli.²⁶ A year later rumors were spreading throughout the Eastern Mediterranean that the Catalan King Alfonso V (1416-1458) was preparing a new Crusade to the Holy Land.²⁷ Under these circumstances Sultan Barsbāy decided to repeat the expedition against Cyprus. New warships were built in the arsenals of Būlāq near Cairo. After fruitless peace talks a grand total of forty ships assembled in Tripoli, representing the most impressive Mamluk fleet to date. As in the year before, they were greeted by the Genoese governor of Famagusta, who certainly provided them with intelligence helpful to their military goals, resulting in the first Mamluk naval victory ever when its vastly larger fleet defeated twelve Cypriot ships near Larnaka. Just as in 1424 they successfully plundered Limassol but departed in quite a hurry when they heard rumors that naval relief for Cyprus was on its way from Europe. Afraid that their way back to the Mamluk Empire might be blocked, the emirs withdrew.²⁸

After this second attack in two years King Janus tried to reorganize the defense of his island. He sent nobles to Europe to ask for military aid.²⁹ This initiative was reported to the Mamluks.³⁰ There was a lot of diplomatic activity before the new campaigning season. In early summer 1426 the Venetians told the Mamluk authorities that they would stay out of the fighting as long as they could carry on their trade and their subjects in the Mamluk Empire were not harmed.³¹ As already noted, Genoa was neutral, probably fearing that the Mamluks might otherwise attack Famagusta. This friendly neutrality of the Italian sea-faring nations certainly contributed to the later success of the venture. Moreover, the official appeal of Pope Martin V (1417-1431) to help the Christian Kingdom of Cyprus did not meet with a positive response; the European powers were no longer eager to embark on large-scale crusader expeditions. The only possible ally was the Catalan King Alfonso V, but

he insisted that the Cypriots should pay his troops. As Janus did not have the ample resources necessary for this, Alfonso sent only a token force of 500 soldiers and two ships.³²

Meanwhile the knights of St. John of Rhodes and even the Byzantine Emperor John VIII Palaiologos (1425-1448) tried to arrange a peace agreement, which was rejected by the Mamluk sultan, who insisted that the Cypriot king should recognize him as overlord.³³

A new attack on Cyprus in the summer of 1426 was therefore inevitable. This time the expedition force, which consisted of even more ships than sent the two years before, chose the direct way from Egypt to Cyprus and did not stop in Syria. Limassol was then subjected to its third sacking in three consecutive years. After having taken Limassol, the Mamluk commander-in-chief of the expedition sent a letter to King Janus demanding that he recognize the Mamluk sultan as his suzerain. In addition, he dispatched a carpet to the Cypriot ruler, which Janus was asked to display at his feet as sign of his submission.³⁴ Janus rejected the demand and fought a battle near his capital Nikosia (al-Ifqusīya). The Cypriot forces were almost completely wiped out. The defeat was total. King Janus was captured and his palace burned down.³⁵ To the disgust of the Cypriots it seems that the Venetians had given the Mamluks vital information on the military defense of Nikosia.³⁶ The Mamluk expeditionary force left Cyprus at the end of July 1426 and went back to Egypt where the ships had to be divided among several harbors because no single port in Egypt was large enough for such a huge fleet.³⁷

In Cairo a triumphal march took place on the 14th of August during which the Cypriot King Janus was paraded on a mule as a Mamluk eyewitness recalls.³⁸ The Sherif of Mecca and envoys of the Hafsid and the Ottoman Sultan had been invited to witness the spectacle of a great Muslim triumph. Sultan Barsbāy ordered Janus to pay a ransom of 200,000 *dīnār*. Finally, after having officially recognized the overlordship of the Mamluk sultan, the sultan allowed Janus to depart for Cyprus in May of 1427.³⁹ The Cypriot author Makhairas states that King Janus signed a treaty with the Muslims prior to his departure.⁴⁰ The stipulations of the treaty are unfortunately not known, but it was certainly agreed that Cyprus should stop pirate activity and cease to help other Franks in this regard. Moreover, Cyprus had to pay a yearly tribute in addition to

accepting that the king of Cyprus would now rule his island as a subject of the Mamluk sultan.

The question remains as to why the Mamluks were content merely with the submission of the King of Cyprus and did not occupy the island permanently. The main reason for this decision to rule indirectly was probably Cyprus's vulnerable position in the middle of the Eastern Mediterranean. The Mamluks could manage to cross the sea to Cyprus and to defeat the troops of the Cypriot Kingdom, but they would have been exposed to European naval expeditions targeting a Mamluk Cyprus. The Mamluks' traditional unwillingness to maintain competitive fleets made it preferable for Cyprus to become a tributary state instead of a new Mamluk province. To underline the fact that the fleet of 1426 consisted merely of transport ships, the Venetian merchant Piloti tells us that the Mamluks conquered Cyprus with better nutshells, i.e. barges from the Nile, because they did not have enough rudders to equip galleys.⁴¹ Another indication of the relative weakness of the large Mamluk fleet, which allegedly numbered at least 180 ships when invading Cyprus, is that references to its further naval activities are missing for the subsequent years.

The Mamluks could have changed the balance of power in the Eastern Mediterranean, but as trained horsemen they apparently only obtained real glory when fighting on the back of a horse, not on the planks of a ship. We can only guess at how many of these proud horse warriors became sea sick while voyaging towards Cyprus.

Investing a Cypriot King: The Mamluks and James the Bastard

One of the main consequences of the Mamluk protectorate over Cyprus was that it ceased to be the capital of the Christian corsairs of the Eastern Mediterranean. The Pirate attacks originating in Cyprus, which had been such a nuisance to the Mamluks, stopped. The island of Rhodes under the rule of the order of the Knights of St. John became the new centre of buccaneer activity. When the Mamluks deployed three unsuccessful naval expeditions against Rhodes in the 1440s, the kingdom of Cyprus had to serve as a base of operations for the Mamluk fleet.⁴² This can be taken as a clear sign that the Cypriots had accepted the Mamluk sultan as suzerain not only in theory but in practice as well. On the other hand it seems that the Mamluks also offered protection to the island. When the

Mamluk sultan Jaqmaq (1438-1453) heard that the Turkoman emir of al-'Alāyā (Scandalore) intended to attack Cyprus in 1450, he dispatched ships to the island in order to defend it.⁴³

Later, the Mamluks were even more active in their role as suzerains of Cyprus. An example of this is their interference in Cypriote domestic politics in 1460. A succession dispute triggered the intervention. The Cypriot King John II (1432-1458) had a legitimate daughter named Charlotte, but also an illegitimate son named James who he installed as archbishop of Nicosia. Upon the death of her father Charlotte (1458-1464) was crowned queen of Cyprus by the nobles of the island.⁴⁴ James went to the Mamluk sultan al-Ashraf Īnāl (1453-1461) and claimed that he should be the ruler of Cyprus. He presented himself as the rightful heir. The nobles had chosen Charlotte despite the fact that a son existed. While this argument won over some Mamluks, the Mamluk historian Ibn Taghrībirdī states that according to the laws of the Franks James was a bastard and, therefore, had no claim to the throne.⁴⁵

James nevertheless managed to convince al-Ashraf Īnāl and an envoy was sent to Cyprus that the will of the sultan was that James should rule. At the same time an expeditionary force was prepared and ships were built.⁴⁶ However, the situation changed when envoys from Charlotte arrived in Cairo. Al-Ashraf Īnāl gathered the leading emirs in May of 1460 to recognize Charlotte as queen. Upon hearing this decision James, who was also present at the gathering, started to complain vociferously and to weep. Many influential emirs sided with James. Allegedly, he had bribed them during his stay in Cairo. A riot broke out and due to the pressure of the emirs al-Ashraf Īnāl saw himself forced to reverse his decision and to go on with preparations to install James as king of Cyprus.⁴⁷ The Mamluk troops landed with the help of 48 ships in the late summer of 1460. As Charlotte had taken refuge in Kerinya, James took possession of Nicosia as King James II (1460-1473).⁴⁸ Surprisingly, the larger part of the Mamluk expeditionary force had already returned to Egypt in November 1460. Officially, this was because they feared the damage winter weather would cause to the boats of the fleet. The real reason might have been the deteriorating health of al-Ashraf Īnāl, and the fact that the leading Mamluk emirs wanted to be in Cairo should the question of succession arise. Only a small Mamluk force under the command of Emir Jānibāq al-Ablaq was garrisoned in Cyprus in order to

help James.⁴⁹ James had not taken possession of Kerinya yet. Instead he marched with his troops towards Famagusta and besieged the Genoese. At the same time Emir Jānibāq asked the new sultan al-Zāhir Khushqadam (1461-1467), who acceded to the position after al-Ashraf Īnāl died in February 1461, for military reinforcements. The Mamluk governor of Tripoli got the order to go to Cyprus in September 1461, but a month later he returned and was arrested for abandoning his troops.⁵⁰ Khushqadam deployed other troops, but the game repeated itself. Most of the troops came back after a short time and there was nothing an angered sultan could do about this.⁵¹ Cyprus was apparently not an acceptable place to be for a Mamluk emir, since it was too far away from the Mamluk power centre in Cairo. Therefore, the siege of Famagusta took some time. It was not until January 1464 that the Genoese finally surrendered. Shortly afterwards King James ordered the assassination of Emir Jānibāq al-Ablaq and his Mamluks, despite the fact that he had been fighting the last four years at his side. James justified his deed with the allegation that Jānibāq had tried to murder him (James), and he managed to appease Khushqadam by sending him numerous gifts.⁵² Maybe James ordered this assassination because he wanted to avoid too great a Mamluk influence in Cypriot domestic politics. But he did so without officially challenging Mamluk supremacy over the island. At the end of this episode, the Mamluks had not gained much. Queen Charlotte had always paid the tribute and also had never disputed the over-lordship. But the Mamluk sultans had shown that they regarded themselves responsible for Cypriot affairs.

King James finally took possession of the whole island when Kerinya fell in the autumn of 1464, but the island was not to stay in the hands of the Lusignan dynasty much longer. After his death in 1473 and the passing away of his son James III (1473-1474) a year later, the Kingdom went to his Venetian wife Katharina Cornaro, who abdicated in favour of the Serrenissima in 1489.⁵³ Nevertheless, it is clear that during this period the Mamluks regarded themselves as overlords of the Island. Ibn Iyās recounts a telling story for the year 1479: "And in the end of that year (883/1479) the lord of Cyprus sent the tribute (*jizya*). It had been some years during which he had been disobedient and did not send anything from the fixed tribute and the Sultan (Qāyitbāy (1468-1496))

was already planning to equip a fleet (against Cyprus), when finally the tribute arrived and the matter was settled.”⁵⁴

No more Cypriot King: The Mamluks and Venetian Cyprus 1489-1517

Venice had been the leading European trading partner of the Mamluks throughout the 15th century. As we have seen, it had even actively supported the Mamluk military expedition to Cyprus in 1426. Nevertheless, when the island turned Venetian in 1489, the Mamluk Sultan Qāyitbāy, who at the time still regarded himself as the suzerain over the island, was at first not amused by the new situation because he had not been consulted beforehand. The Venetians tried to calm the situation by arguing that Venetian control over Cyprus would make the Eastern Mediterranean a much safer place as Venice had a much larger fleet than the Cypriot kings. Therefore, the Venetians could defend the Mamluk coast better than their predecessors in Cyprus. Another argument was that a Venetian Cyprus could not be overtaken that easily by the expanding Ottomans. In addition, Venice agreed to continue to pay the yearly Cypriot tribute of 8000 ducats. A corresponding treaty was concluded in February 1490.⁵⁵ Nevertheless, the effective defence of the Mamluk Empire against pirates could not always be ensured by the Venetians. A protest note which was handed to a Venetian envoy in 1512 by the Mamluk Sultan Qānṣawh al-Ghawrī (1501-1516) reads as follows:

In former times it had been the custom that four Venetian ships would patrol the coastline of Syria and Cyprus in order to chase pirates. It was not tolerated that corsairs would be provided with water in Cyprus and ships of buccaneers were sent to the bottom. But nowadays Cyprus has become a retreat for all sorts of pirates. The inhabitants of Cyprus supply the corsairs with food and water and are the first ones to tell freebooters when a Muslim ship is on its way from Syria to Egypt. These pirates do not even stop at the mouth of the Nile at Damietta, but they loot everything which is on their way.⁵⁶

The Venetian response was that this deterioration of the state of affairs in Cyprus had happened because of the uneasy circumstances that had prevailed in Venice itself.⁵⁷ Nevertheless the Venetian authorities would immediately contact their representatives in Cyprus and instruct them to restore order so that the Mamluk sultan should have nothing to complain about in the future.⁵⁸

During the next several years pirates operating from Cyprus proved to be the least of the problems of the Mamluk sultan. He was preoccupied fighting the Portuguese in the Red Sea and felt threatened by rumors of a Safavid invasion from Mesopotamia. Eventually, the Mamluk Empire succumbed to a large-scale invasion by Ottoman forces in 1516 and 1517. With the end of the Mamluk Empire its over-lordship of Cyprus ended as well. Fifty-three years later the Ottomans eventually conquered Venetian Cyprus and eliminated any form of Christian control.

Conclusion

To come back to the initial enquiry: Was Cyprus a Mamluk protectorate after 1426? In the context of the relationship between both powers the question of who needed protection against whom has to be asked. Until 1426 it was the Mamluk coast which needed protection against Cypriot incursions. Consequently, the Mamluks initiated the successful expeditions against Cyprus from 1424-1426.

In the following period the Cypriot kings paid tribute to the Mamluk sultans to avoid continued attacks, but Cyprus was not dependent on the Mamluks for its survival or the functioning of its economy. However, this does not contradict the idea that Cyprus was a protectorate of the Mamluks. In this forced relationship between the two, the stronger Mamluk Empire established and exercised a decisive control over the weaker Kingdom of Cyprus. The relationship between the two fulfils the requirements of the definition of a protectorate in other ways as well. Mamluk-Cypriot relations were defined after 1426 through a mutual treaty. In return for its annual tribute, Cyprus, the controlled state, retained autonomy regarding most of its internal affairs. The one-off meddling into Cypriot domestic politics when the Mamluks helped James II to become King seems to be the exception to the rule, but the rift between James and his sister was so strong it could have become a threat to both Cypriot and Mamluk security. Concerning diplomatic relations,

the Kingdom of Cyprus had lost its independence. A clear indication of this fact is that the Cypriots had to help the Mamluks by taking measures against pirates threatening Mamluk shores in the 15th century and by serving as a naval base during the Mamluk expeditions against Rhodes.

There are even indications that Mamluks felt some responsibility as the protector state and actively helped Cyprus. For instance when Sultan Jaqmaq sent ships to protect Cyprus against possible attacks by Turkoman ships in 1450 and another time in the case of helping King James II take Famagusta from the hand of the Genoese. These kinds of actions would be expected by the protector of a principality. But there is no clear indication that Mamluk sultans regarded the Island of Cyprus as an integral part or possession of the Mamluk Empire or ever planned to annex the island. Therefore I would argue in favor of the concept of protectorate to describe the nature of the Mamluk influence over Cyprus after 1426. The relationship can also not be understood as a classical medieval lord-vassal relationship known from other European historical contexts, as the influence in Cypriot internal affairs exercised by the Mamluks was haphazard. Also, I have not come across any evidence that the Cypriots ever had to deploy troops to serve in the Mamluk army.

The Mamluk protectorate lasted until 1489 when the Island became Venetian. Venice represented a much stronger military force than the Cypriot Kingdom and it could not be influenced in its external or internal affairs.

Even though the formal tributary relationship was continued after the Venetians began to rule in place of the Cypriot kings, one cannot describe the Mamluk-Cypriot relationship after 1489 as a protectorate. The Venetians had their own agenda, but they had no interest in changing the formal status of the island because they did not want to harm their trade relations with the Mamluks. They were a very powerful sea-faring nation, which could have coped with the Mamluks in a military conflict by preventing Mamluk ships from reaching Cyprus. On the other hand, they had no powerful land-based army which could have faced Mamluk ground troops, so it was more convenient for Venice not to change the formal *status quo* and to accept the Mamluks as nominal overlords and official protectors of Cyprus. Moreover, the Venetians continued to protect Mamluk shores against pirates as their Cypriot predecessors had done until the shores turned Ottoman, but Venetian Cyprus was in no way

dependent upon or subordinate to the Mamluk Empire as Lusignan Cyprus had been during the period of the "protectorate" from 1426 until 1489.

Endnotes

¹ "Protectorate" in *The New Encyclopaedia Britannica*, vol. 9 (Chicago, 1998) 738.

² Al-Maqrīzī (d. 1442) *Kitāb al-Sulūk li-Ma'rifat Duwal al-Mulūk*, ed. Muḥammad Muṣṭafā Ziyādah, vol. 1 (Cairo, 1934), part 2, 592; Muḥyī al-Dīn Ibn 'Abd al-Zāhir (d. 1292), *al-Rawḍ al-Zāhir fī Sīrat al-Malik al-Zāhir*, ed. 'Abd al-'Azīz al-Khuwayṭir (Riyadh, 1976), 383; Peter Thorau, *Sultan Baibars I. von Ägypten. Ein Beitrag zur Geschichte des Vorderen Orients im 13. Jahrhundert* (Wiesbaden, 1987), 251.

³ Quṭb al-Dīn al-Yūnīnī (d. 1326), *Dhayl Mir'āt al-Zamān fī Tārīkh al-A'yān*, vol.2 (Hyderabad, 1955), 453; Ibn 'Abd al-Zāhir argues that the expedition was meant to distract the attention of Hugh from Acre and force him to return to Cyprus, see: Muḥyī al-Dīn Ibn 'Abd al-Zāhir (d. 1292), *al-Rawḍ al-Zāhir*, 386. Thorau stresses the fact that the number of ships involved was too small for a large scale invasion of Cyprus, Thorau, *Sultan Baibars I. von Ägypten*, 253.

⁴ Muḥyī al-Dīn Ibn 'Abd al-Zāhir, *al-Rawḍ al-Zāhir*, 386; Badr al-Dīn Maḥmūd al-'Aynī (d. 1451), *Iqd al-Jumān fī Tārīkh Ahl al-Zamān*, ed. Muḥammad Muḥammad vol. 2 (Amīn Cairo, 1988), 73-74; Al-Maqrīzī, *Kitāb al-Sulūk*, vol. 1, part 2, 594; idem, *al-Mawā'iz wa-al-I'tibār fī Dhikr al-Khiṭaṭ wa-al-Āthār*, ed. Muḥammad Zaynhum and Madīḥah al-Sharqāwī, vol. 3 (Cairo, 1998), 18.

⁵ Muḥyī al-Dīn Ibn 'Abd al-Zāhir (d. 1292), *al-Rawḍ al-Zāhir*, 387.

⁶ Muḥyī al-Dīn Ibn 'Abd al-Zāhir (d. 1292), *al-Rawḍ al-Zāhir*, 387; Al-Maqrīzī (d. 1442) *Kitāb al-Sulūk*, vol. 1, part 2, 594.

⁷ Abū al-Fidā' (d. 1331), *al-Mukhtaṣar fī tārīkh al-bashar*, vol. 4 (Cairo, n.d.), 26; idem, *The Memoirs of a Syrian Prince*, trans. by Peter M. Holt (Wiesbaden, 1983), 17.

⁸ Nicolas de Martoni, "Relation du pèlerinage à Jérusalem de Nicolas de Martoni notaire italien (1394-1395)," *Revue de l'Orient Latin* III (Publié par Léon Legrand, 1895), 631.

⁹ Al-Maqrīzī (d. 1442), *al-Khiṭaṭ*, vol. 3, 18-19.

¹⁰ For the Mamluk naval policy and the history of the Syro-Palestinian coast in Mamluk times, see: Albrecht Fuess, "Rotting Ships and Razed Harbours: The Naval Policy of the Mamluks," *Mamluk Studies Review* 5 (2001): 45-71; idem, *Verbranntes Ufer. Auswirkungen mamlukischer Seepolitik auf Beirut und die syro-palästinensische Küste (1250-1517)*, (Leiden, 2001).

¹¹ Šāliḥ ibn Yaḥyā (d. after 1436), *Tārīkh Bayrūt, Akhbār al-Salaf min Dhurrīyat Buḥtur ibn 'Alī Amīr al-Gharb bi-Bayrūt*, ed. Francis Hours and Kamal Salibi (Beirut, 1969), 156.

¹² P. W. Edbury, *The Kingdom of Cyprus and the Crusades, 1191-1374* (Cambridge 1991), 166; al-Maqrīzī, *Kitāb al-Sulūk*, vol. 3, part 1, 105-107.

¹³ 'Imad al-Dīn ibn Kathīr (d. 1373), *al-Bidāyah wa-al-Nihāyah fī al-Tārīkh*, ed. Aḥmad Abū Muḥim, vol. 7 (Beirut, 1987), part 14, 329-334.

¹⁴ Al-Maqrīzī, *Kitāb al-Sulūk*, vol. 3, part 1, 129-130; al-Nuwayrī al-Iskandarānī (d. after 1374), *Kitāb al-Ilmām bi-al-i'lām fīmā jarat bihī al-aḥkām wa-al-umūr al-maqqḍīya fī waq'at al-Iskandarīya*, vol. 3 (Hyderabad, 1968), 231-234.

¹⁵ Šāliḥ ibn Yaḥyā (d. after 1436), *Tārīkh Bayrūt*, 30.

¹⁶ Werner Krebs, *Innen- und Aussenpolitik Ägyptens, 741-784/1341-1382* (Hamburg, 1980), 100-103.

¹⁷ Šāliḥ ibn Yaḥyā, *Tārīkh Bayrūt*, 214; Fuess, *Verbranntes Ufer*, 382-383.

¹⁸ Edbury, *Kingdom of Cyprus and the Crusades*, 179.

¹⁹ Aḥmad Darrāj, *L'Égypte sous le règne de Barsbay (825-841/ 1422-1438)* (Damascus, 1961), 241.

²⁰ Leontis Makhairas (d. after 1432), *Recital Concerning the Sweet Land of Cyprus*, ed. and transl. by R. M. Dawkins, vol. 1 (Oxford, 1932), § 645, § 646.

²¹ At that time : al-Nāṣir Faraj (1399-1405, 1405-1412)

²² Makhairas, *Sweet Land of Cyprus*, vol. 1, § 636. Darrāj places these attacks in the year 1410, see: Darrāj, *Régne de Barsbay*, 241.

²³ Emmanuel Piloti, *L'Égypte au commencement du quinzième siècle d'après le traité d'Emmanuel Piloti de Crète (Incipit 1420), avec une introduction et des notes par P.-H. Dopp* (Cairo, 1950), 78.

²⁴ Ibn Taghrībirdī (d. 1470), *al-Nujūm al-Zāhira fī Mulūk Miṣr wa-al-Qāhira, (History of Egypt 1382-1469)*, transl. by W. Popper, vol. 4 (Berkeley, 1954-1963), 20; al-Maqrīzī, *Kitāb al-Sulūk*, vol. 4, part 2, 671-672.

²⁵ Makhairias, *Sweet Land of Cyprus*, vol. 1, § 652; Darrāj, *Régne de Barsbay*, 241.

²⁶ Al-Maqrīzī, *Kitāb al-Sulūk*, vol. 4, part 2, 684, 686; Makhairias, *Sweet Land of Cyprus*, vol. 1, § 653; Ibn Ḥajar al-'Asqālānī (d. 1449), *Inbā' al-Ghumr bi-Abnā' al-'Umr*, ed. Ḥasan Ḥabashī, vol.3 (Cairo, 1972), 346.

²⁷ Al-Maqrīzī, *Kitāb al-Sulūk*, vol. 4, part 2, 684; Ibn Ḥajar al-'Asqālānī, *Inbā' al-Ghumr*, vol. 3, 346; Subhi Y. Labib, *Handelsgeschichte Ägyptens im Spätmittelalter (1171-1517)* (Wiesbaden, 1965), 353.

²⁸ Ṣāliḥ ibn Yaḥyā, *Tārīkh Bayrūt*, 242-47; Ibn Taghrībirdī (d. 1470), *al-Nujūm al-Zāhira*, (*History of Egypt 1382-1469*), vol. 4, 25-28; al-Maqrīzī, *Kitāb al-Sulūk*, vol. 4, part. 2, 679, 694; Makhairias, *Sweet Land of Cyprus*, vol. 1, § 654-658.

²⁹ Darrāj, *Régne de Barsbay*, 247.

³⁰ Ibn Ḥajar al-'Asqālānī, *Inbā' al-Ghumr*, vol.3, 346.

³¹ Darrāj, *Régne de Barsbay*, 250.

³² Ibid., 251-252.

³³ Ibid., 249, 253.

³⁴ Ṣāliḥ ibn Yaḥyā, *Tārīkh Bayrūt*, 250; Makhairias, *Sweet Land of Cyprus*, vol. 1, § 693;

Darrāj, *Régne de Barsbay*, 256.

³⁵ Al-Maqrīzī, *Kitāb al-Sulūk*, vol. 4, part 2, 722; Ibn Ḥajar al-'Asqālānī, *Inbā' al-Ghumr*, vol. 3, 368; Ṣāliḥ ibn Yaḥyā, *Tārīkh Bayrūt*, 250-51; Ibn Taghrībirdī, *al-Nujūm al-Zāhira*, vol. 4, 37; Makhairias, *Sweet Land of Cyprus*, vol. 1, § 672-696.

³⁶ Makhairias, *Sweet Land of Cyprus*, vol. 1, § 693.

³⁷ Ibn Ḥajar al-'Asqālānī, *Inbā' al-Ghumr*, vol. 3, 369; Ṣāliḥ ibn Yaḥyā, *Tārīkh Bayrūt*, 251; Ibn Taghrībirdī, *al-Nujūm al-Zāhira*, vol. 4, 40.

³⁸ Ṣāliḥ ibn Yaḥyā, *Tārīkh Bayrūt*, 251.

³⁹ Ibid., Darrāj, *Régne de Barsbay*, 259.

⁴⁰ Makhairias, *Sweet Land of Cyprus*, vol. 1, § 701.

⁴¹ Piloti, *L'Égypte*, 108-109.

⁴² Hassanein Rabie, "Mamlūk Campaigns Against Rhodes (A.D. 1440-1444)," in: *The Islamic World from Classical to Modern Times*, ed. by C. E. Bosworth (Princeton, 1989), 281-286; Ibn Taghrībirdī, *al-Nujūm al-Zāhira*, vol. 5, 81-82,

93-95, Ibn Iyās (d. around 1524), *Badā'i' al-Zuhūr fī Waqā'i' al-Duhūr*, ed. Mohamed Mostafa, vol. 2 (Wiesbaden, 1972), 233, 243

⁴³ George Hill, *A History of Cyprus*, vol. 3 (Cambridge, 1948), 521.

⁴⁴ *Ibid.*, 548.

⁴⁵ Ibn Taghrībirdī, *al-Nujūm al-Zāhira*, vol. 6, 87.

⁴⁶ *Ibid.*, 88.

⁴⁷ *Ibid.*, 100.

⁴⁸ Hill, *History of Cyprus*, vol. 3, 561; Ibn Iyās, *Badā'i' al-Zuhūr*, vol. 2, 361-362; Ibn Taghrībirdī, *Ḥawādith al-Duhūr fī Madā al-Ayyām wa-al-Shuhūr*, ed. William Popper (Berkeley, 1942), 342-343. (English subtitle: Extracts from Abū'l-Maḥāsīn ibn Taghrī Birdī's chronicle entitled Ḥawādith ad-duhūr fī madā 'l-ayyām wash-shuhūr)

⁴⁹ Hill, *History of Cyprus*, vol. 3, 563; Ibn Taghrībirdī, *al-Nujūm al-Zāhira*, vol. 6, 104.

⁵⁰ Ibn Taghrībirdī, *Ḥawādith al-duhūr*, 434-435.

⁵¹ *Ibid.*, 435-437; Ibn Taghrībirdī, *al-Nujūm al-Zāhira*, vol. 7, 51, 57-58.

⁵² Hill, *History of Cyprus*, vol. 3, 590-591; Ibn Taghrībirdī, *al-Nujūm al-Zāhira*, vol. 7, 60-61.

⁵³ Hans Eberhard, Mayer, *Geschichte der Kreuzzüge* (Stuttgart, 1989), 217.

⁵⁴ Ibn Iyās, *Badā'i' al-Zuhūr*, vol. 3, 150.

⁵⁵ Hill, *A History of Cyprus*, vol. 3, 821-823.

⁵⁶ M. Reinaud, "Traité de commerce entre la république de Venise et les derniers sultans mameloucs d'Égypte," trans. M. Reinaud, *Journal Asiatique*, 2ème série, 4 (1829): 34-35.

⁵⁷ Venice had lost much of its Italian territories in the previous years when fighting the so-called anti-Venetian League of Cambrai, which had been concluded in 1508 mainly by the French King Lewis XII (1498-1515) and the German Emperor Maximilian I (1493-1519).

⁵⁸ Reinaud, "Traité": 35.

Famagusta's Historic Detention and Refugee Camps*

Danny Goldman

Eastern Mediterranean University

Abstract

This is an exploratory qualitative documentation about the camps in Famagusta, Cyprus, erected and run by the British Government, 1915 - 1949. There were at least five different groups to be interned in the camps, for various reasons and circumstances. This documentation maps the locations of the camps, outlines the circumstances which brought about their existence, describes some aspects of life in the camps, and relations between the camps' residents and the local population. The paper concludes that very little of the camps has survived, except for graves of some internees. Some of the British structures still exist in *Karaolos* and *Xylotimbou*; and perhaps some of the escape tunnels in the *Gülseren* Camp. Another possible finding is that the presence of the Germans on the island was kept secret from the locals for various reasons. It is hoped that further research will be carried out on some of the camps, especially the Russian, the German POWs, and the Turkish POWs.

Keywords: Cyprus, refugee camps, detention camps, Famagusta, 1915-49.

Özet

Bu çalışma, İngiliz hükümeti tarafından 1915-1949 yılları arasında inşa edilmiş olan Mağusa'daki kampların nitelikleriyle ilgili bir dökümantasyondur. Bu kamplara en az beş milliyete mensup insan çeşitli nedenlerden dolayı kapatılmışlardır. Mevcut haritalar ve kampların yer seçimleri kendilerini ortaya

* The author wishes to thank those who contributed information and personal experiences for this documentation. Among these, in random order, are: Martin Higgins, U.K.; Manfred Löbert, Melbourne; Dubbi Meyer, Israel; Raanan Reshef, Israel; Prof. Uri Yinon, Tel Aviv University, Israel; Sara Ben-Zeev, Haifa; Horst Blaich and the Albert Blaich Family Archive, Melbourne; Peter-Klaus Hoffmann, Sydney; Neomi Izhar, Atlit Detention Camp Memorial Site archive; CZA; Dr. Nahum Bogner, Yad Vashem Institute, Jerusalem; Mr. Mustafa Demirel, EMU, Famagusta; Dr. Jan Asmussen, EMU, Famagusta; Prodromos Ch. Papavassiliou, Limassol; Dr. Turkan Uraz, EMU, Famagusta; Selin Oktay, Izmir, Turkey; Esin Sezer, Nicosia; Dr. Hüseyin M. Ateşin, EMU, Famagusta; Orhan Ozcihan, Nicosia; Ephraim Gilan, Israel.

çıkaran nedenleri açıklamakta; kamplardaki yaşamı ve kamp sakinleriyle yerli nüfus arasındaki ilişkiyi bir anlamda ortaya koyabilmektedir.

Çalışma, bazı kamp sakinlerine ait mezarlar dışında kamplara ait yeterli sayıda, belge olmadığını ortaya koymakla beraber, Gazimağusa Karakol ve Larnakaya yakın *Xylotimbou* bölgesinde ingilizler tarafından yapılmış bazı kamp kalıntıları olduğunu ve hatta Gazimağusa'daki Gülseren kampından kaçmak amacıyla kazıldığı düşünülen tünellerin varlığını ortaya çıkarmıştır. Diğer bir olası bulgu da adadaki Alman kampının yerlilerden birçok nedenden dolayı saklandığıdır. Son olarak ise ileride yapılacak çalışmaların diğer, özellikle Rus, Alman ve Türk savaş esirlerinin kapatıldıkları kampları konu alması umulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs, tevkif kampları, mülteci kampları, Magosa, 1915-49.

Alcatraz, Devil's Island, Sydney's Harbor Island, just a few locations where islands were used for detention, for political and criminal prisoners alike. The island of Cyprus was no exception; after British takeover in 1878, they used the island as a detention and refugee location, for at least five different groups: Turkish POWs during WWI, German POWs in WWII, and illegal Jewish immigrants (to Palestine) between August 1946 and February 1949. The fourth and fifth groups were hosted in Cyprus as a courtesy and not as detainees: these were the remaining troops of General Baron Ptoyer Wrangel, of the 'White Army', defeated in 1920 in Russia by the Bolsheviks,¹ and German nationals (Templers),² evacuated from Palestine in April 1948. All these groups were in the custody of the British in Famagusta.

This paper describes the camps in Famagusta, the circumstances which brought camp residents to Cyprus, aspects of life in the camps, relations between the local population and the detainees and attempts to locate relics of the camps. It is a story that must be told, as the relics of the camps are disappearing and ex-internees are growing old.

The British took over Cyprus in 1878. In that year the Porte and the British signed an agreement (the 'Convention of Defensive Alliance' or the Berlin Agreement), whereby the sovereignty of Cyprus would remain Ottoman, while the British would assume responsibility for administrating the island. This marked a beginning of an eighty two-year British presence and *de-facto* rule of Cyprus, exactly the same length of

time Cyprus was ruled by the Venetians — (1489-1571). The British received Cyprus from Sultan Abdul Hamid II, "to be occupied and administered by England."³ The official reasoning behind this arrangement was the provision of an area for military staging, and in case of Russian aggression toward the Ottoman Empire, possible British intervention. The real British interest, however, was to obtain a strategic outpost in the region which was becoming increasingly significant for them. From Cyprus they could monitor military and economical movements in the Levant and the Caucasus.⁴ They could also use the island as a military post in case of trouble in the Suez Canal (opened 1869), where they had extensive interests. The involvement of the British in Cyprus only deepened with time and, by 1925, Cyprus was declared Crown Colony and the position of High Commissioner was replaced by that of a Governor.⁵

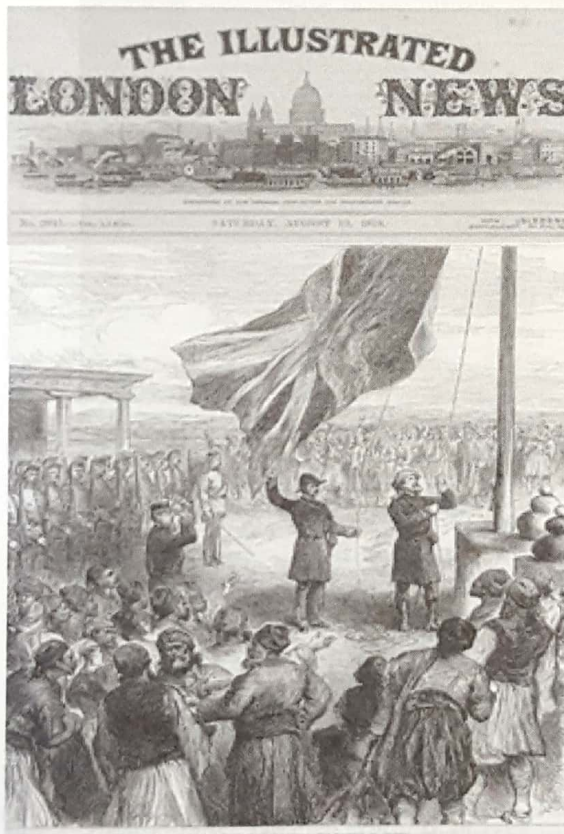

Fig 1: British flag hoisted in Nicosia August 1878

Source: ILN archive, London.

As the British grip on Cyprus tightened, they began to make use of the territory for purposes other than the military. Taking advantage of the isolated position of the island, they shipped into Cyprus certain 'problematic' groups. The first group was Turkish POWs detained during World War One, of which at least 2000 were held in Famagusta. Keser (2005) provides even greater numbers.⁶ These were captured by the British in war operations in the *Hejaz*, the Suez Canal area, and the Dardanelles, and on September 1916 were sent to Famagusta aboard two ships, escorted by British warships. Many of them died.⁷

Fig 2: Aerial photo of Karaolos, 1918

Source: Keser (2005), 77. The aerial was taken by German Air Force during World War I. The photo shows hand-written notes by a German Aerial photos interpreter. The two clusters of structures are the Turkish POWs (next to the water line) and another camp, initiated by the French Government for Armenian nationals, who were interned and "re-educated" in order to be sent to Anatolia and fight the Turks (Keser 2005, 76.) North is the lower part of the image; the aerial was taken from an altitude of 2000 m.

The Turkish POW camp was located at *Karaolos*, today renamed *Karakol Mahallesi*, about two kilometers northwest of the Old City of Famagusta. There is some (unsupported) suggestion that the camp was located on the site of today's UNFICYP camp,⁸ on the west side of Salamis Road (also called *Ismet İnönü Bulvarı*). Other sources have suggested the site to be today's Gülseren Education Battalion military camp.⁹

It is known that some 217 Turkish POWs died while in detention, some from inadequate conditions in camp and some shot by the British while attempting escape. Apparently there was some attempted cooperation with the Turkish Cypriots: they planned a rescue raid into the camp, but the planned operation was cancelled as it was exposed by the British, probably with help from local informants.¹⁰ In the cemetery of Famagusta there are 33 graves of these Turkish soldiers; these are individual burials, in addition to one mass grave of 184. They are known as 'Çanakkale Martyrs' for they were captured in the *Çanakkale Campaign*.¹¹ The surviving POWs were released after the War. Some elected to stay in Cyprus; others were repatriated to Turkey in two groups on February 1920.

Fig 3: Headstones, Turkish soldiers graves in Famagusta

Photo by DG April 2005. The graves are part of a memorial erected by the Turkish Government (left side of the picture), resembling the National Memorial in Çanakkale. The site is named Çanakkale Şehitliği (lit. Tur. 'Martyrs of Çanakkale'). It is ironic that the British military graveyard, where British soldiers from WWI are buried, is only a few steps away.

Life conditions for the Turkish POWs were very harsh: food was very poor and the diet consisted of mashed and boiled marrow, bread made from barely flour, carob and olives. Eye-witnesses described the POWs as going barefoot with torn cloths, but comforting each other when any of the prisoners were breaking down in tears. Some tried to occupy themselves by making artistic artifacts with whatever materials and tools they could find or improvise, like wooden cigarette boxes, trays, wooden spoons, prayer beads made of olive seeds, decorated with patriotic texts. Some were forced to work for the British and used as laborers to load building materials onto British ships bound for the Suez Canal.¹²

The camp also created problems for the local Cypriots, Greeks and Turks alike; the land for erecting the camp was expropriated from farmers, who lost revenues and filed requests for compensation, which were rejected by the British.

Then came the Russians, what remained of the so-named White Army and their dependents, commanded by General Pyoter Nikolayevich Wrangel. The 'Whites', who supported the Czarist Romanov Dynasty, had been defeated in the conflict with the Bolsheviks. In 1920, the Red Army attacked whatever was left of the White Army, which had been pushed onto the Crimean peninsula. The Red Army was then able to concentrate forces in southern Russia (as the Polish-Soviet War was over), to deal with those under the command of General Wrangel. The White Russians withdrew to their last stronghold in Crimea by November 1st. Mounting a major offensive, the Red Army overwhelmed the White Russian defenses. By November 14th, General Wrangel was compelled to evacuate his army to Istanbul. This was the end of the Czarist military presence in southern Russia and the Ukraine, and the beginning of a chaotic and unstable time in Russia, graphically described in Wrangel's memoirs.¹³

Fig 4: General Pyoter Nikolayevich Wrangel

The White Army and their dependents became refugees and, like the Turkish POWs in World War I, they were also accommodated in Karaolos, next to the Old City of Famagusta. The British gave them some 20 permanent structures for their use,¹⁴ some of which still exist in the vicinity of Gülseren Camp.

Fig 5: Remaining British structures in Karakol, near Gülseren Camp

Photo by Rafi Goldman, February 2005. Other British Structures are located in the Military area off Gülseren Street, and off limits to civilians. On the left an apartment house, one of many built recently, following an accelerated development of the area after the establishment of DAU University (EMU) about one km away.

The White Army refugees were a strange mix of civilians and a few hundred military personnel with their families, who were evacuated from Crimea. They remained in the camp for more than a year. Finally the camp population dispersed: some settled on the island, but most of them regarded Cyprus only as a stop-over, *en route* to other countries, willing to accept them.

One of the least known groups to be hosted in the camps of Famagusta were the Templers, who were Christian German colonists from Palestine, evacuated by the still-in-control British in April 1948, when hostilities between Jews and Palestinian Arabs were already in progress, preceding the war of 1948. The *Empire Comfort* arrived in Famagusta on April 22 with the Templers on board, who were taken to a camp located next to the harbor, known (at that time) as 'Golden Sands'. Today this is where the strip of hotels is located south of the Old City of Famagusta, now a closed military zone pending a solution of the current Cyprus conflict.

Fig 6: 'Golden Sands', map.

North is up. The area is between the two crosses next to the beach line. The 'arrowhead' Structure in the upper part is Palm Beach Hotel, and 'Golden Sands' beach stretches to its south. The British intended to develop the area as a resort for their troops, and employed German POWs for the development.

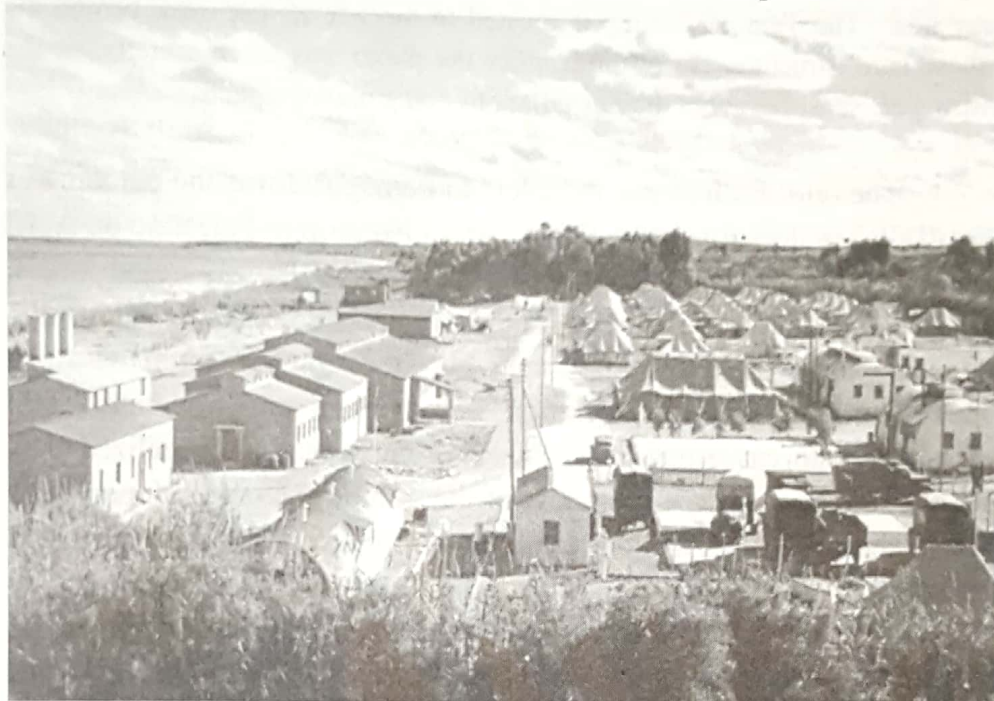

Fig 7a – 7b: 'Golden Sands', 1948, 2005.

Source: private collection of Irene Eppinger-Blaich, Bayswater, Australia, and photo by DG, April 2005. The photo provides information about the location of the camp, the proximity to the water line, and how the area looked before the

massive buildup of hotels in the 1960s. The 'hard' structures were used by the personnel of the camp, the tents by the internees. The large tent is the mess hall. There is no fence and no watch towers. The photo shows a little of the Templers' camp and most of the German POWs camp, to the right of the road parallel to the water line. The Templers' camp is located to the left of that road, behind the farthest 'hard' structure. In all probability the photo was taken secretly, as the British were sensitive about their installations being photographed.

The relocation of the Templers to Famagusta was the outcome of a swiftly-taken decision of the British administration in Palestine on April 18th, 1948. The trigger was a military operation of Jewish armed forces, resulting in taking over the two northern Templer colonies in Palestine – *Waldheim* and *Betlehem* [sic],¹⁵ near Nazareth, on the night of April 16th.¹⁶ The events of the operation were violent and traumatic, with German civilian casualties. The next morning the British realized they could no longer guarantee the safety of the Templers,¹⁷ and shipped them out of Palestine as fast as they could, in a complex operation. This was also the time of beginning of hostilities between Jews and Arabs in Palestine, actually the first days of the 1948 war. Templer sources mention the "whizzing bullets" in Haifa harbor as the *Empire Comfort* was boarding the evacuated Germans.¹⁸

Fig 8: Templers disembarking at Famagusta Harbor, April 1948.

Source: Albert Blaich Family Archive, Melbourne. Top left is the historic Venetian *Porta Del Mare*, a part of the historic City Walls. Center, the British military trucks that took the Germans to 'Golden Sands Resort'; visible are the 762 mm wide railroad tracks; the Cyprus Mines Corporation used the C.G.R. for the transport of copper and chrome ore and asbestos to the Famagusta docks.

The German Templers were caught between a weakening British administration, which was about to leave Palestine on May 15th, 1948, and the two main populations, the Jewish and the Palestinian-Arab. In the years immediately after World War II and the Holocaust, there were strong anti-German feelings in the Jewish community of Palestine, and there were hostilities generated by local Jews, directed against the Templers, culminating in the violent taking over of the two northern colonies.

The Templers came to Cyprus as refugees on April 22nd, 1948 and were accommodated there until October of that year.¹⁹ The British felt they were doing the Templers a service, saving them from possible further hostilities in Palestine. The acting governor of Cyprus reluctantly accepted the German civilians, notifying all parties concerned that he expected the Germans eventually to be shipped out to Australia.²⁰ Templer sources mention the feeling of relief shared by the evacuees on being brought to Cyprus. It was the first time in years that they were not confined to 'perimeters' (as the British termed it), since in the Palestine of 1948 they were concentrated in their own colonies behind barbed wire under guard. In Cyprus, the British did not consider them prisoners, and allowed individuals to come and go without limitation.²¹ Altogether there were 378 Templers in 'Golden Sands',²² but there is no information on how many births, if any, took place in camp. Four died in Cyprus, and three were buried in the Anglican cemetery, located in the neighborhood of *Maraş*, not far from 'Golden Sands'.

Fig 9: Templers headstones, Famagusta British Cemetery

Photo by DG, March 2005. This is the only relic that remains of the Templer Camp. The Germans were buried side by side with British servicemen. The cemetery is a few steps from the Çanakkale Memorial Cemetery; the fourth Templer was buried somewhere else, probably in the Franciscan Terra Sancta Church in Famagusta, today in the out-of-bounds area of Maraş. The stones were in all probability made by the internees, of sanded and polished concrete, and the lettering was done with molten lead poured into the grooves. Even today the stones look like new.

The 'Golden Sands' site contained two separate camps in the one location, with the Templers in one camp, with small tents, and next to it, German POWs, mainly from Rommel's Army, captured by British forces in the battles of the Western Desert in late 1942.

The 'Golden Sands' camp that accommodated the Templers was built by the German POWs from the adjacent camp, located on the inland side of the road that ran parallel to the beach. The Templer camp, located on the seaward side of that road, accommodated 378 Templers (and about 50 other non-Templer Germans).²³ The same group of German POWs who built the Templers' accommodation also built the Jewish refugee camps at Dekelia.²⁴

The German POWs were repatriated to Germany on September 1948. The Templers, from the camp next door, were left behind, to be released one month later. They stood on the beach of 'Golden Sands' and waved good-bye with bed sheets to the departing ship of German POWs.²⁵

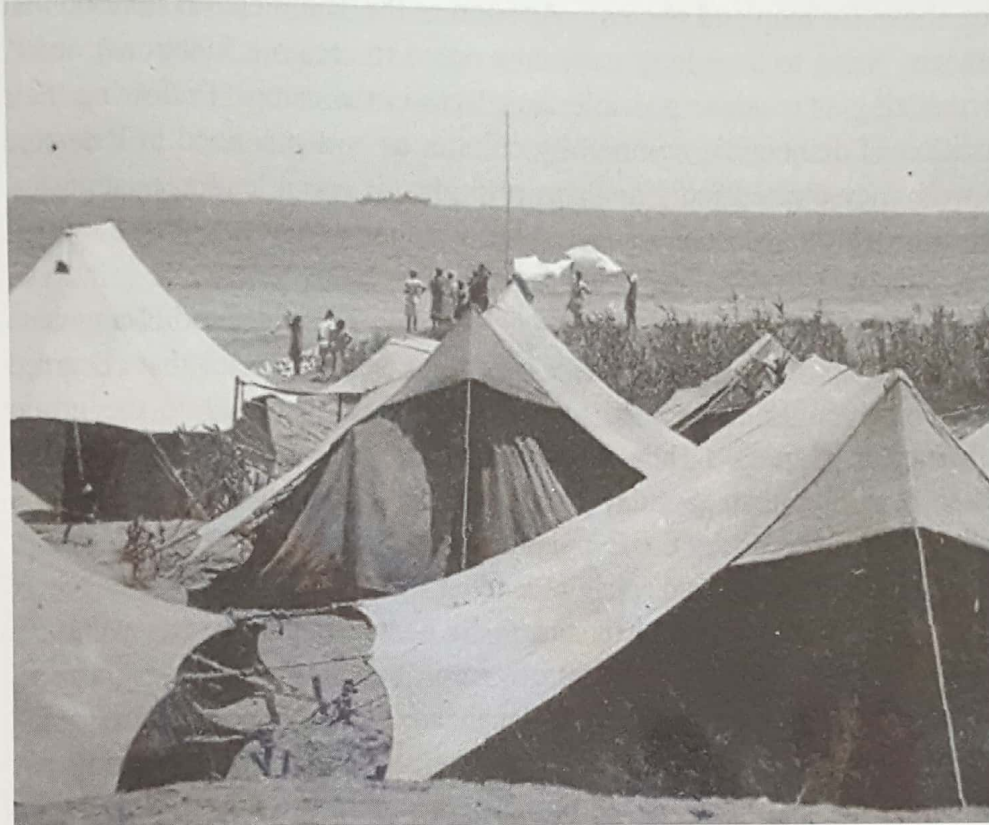

Fig 10: Templers waving good-bye with bed sheets, September 1948

Source: Albert Blaich Family Archive, Melbourne. The moment was captured by one of the Templer internees. On the horizon line the British warship taking the POWs away. This is late in 1948, three years after the War is over. Templer sources reported romantic ties between POWs and young Templer women.

As for the exact location of the Templer camp, there exists only one accurate description. R. O. Eppinger, a Templer who was elected Camp Leader wrote in his diary:²⁶

22.4.: Arrival in Famagusta in the morning, conveyed by the English military to 'Golden Sands' camp, situated about 5 km south of Famagusta. The sick and infirm

were conveyed by Army Red Cross vehicles and buses to Cantara [sic] in the mountains north of Famagusta.

It states clearly that the camp was located on a site where today there is a strip of hotels, stretching a few kilometers south of the Old City (see above for map and photos). As soon as the Templers understood that this was going to be a long stay, they opted to create a functional order, normalizing as much as possible their lives in the camp. Following their tradition of democratic community culture, as was practiced in Palestine as well, they elected individuals to positions of camp leader, postmaster, treasurer, spiritual leader—assisted by religious services leaders, as well as establishing medical and educational services.

Moreover, the historical break between Templers and Evangelists (also called *Kirchlers* – literally, 'Church-goers' in German) that occurred in Palestine in 1874, seemed to have healed, at least while the group remained in Cyprus. They were detained together in the same camp, Sauer reporting that "Sunday services were conducted in part by the Templers and in part by the Evangelical church members."²⁷ Each group, however, did have its own spiritual leading figure.

The Largest group, by far, to be hosted in Famagusta were the Jewish refugees, held in a cluster of camps, some of which were also in Karaolos. At some point the British realized that they needed more space for more Jewish refugees who kept being brought in. There being not enough space in Famagusta, they built another camp cluster in Dekelia. Altogether there were about 52,000 Jewish refugees, out of which about 30,000 were detained in Famagusta. The Jewish refugees began arriving in Cyprus during August 1946, with 1290 on board the two ships, *Empire Rival* and *Empire Haywood*.²⁸

These were the days of the aftermath of World War II in Europe. Many Jews were left homeless and had lost their families, including those who had come out of the liberated death camps. Many of them wanted to immigrate to Palestine to start a new life. However, the situation in Palestine was not very promising, as the British Administration had just issued new regulations, limiting the number of Jewish immigrants to Palestine.

There were a number of reasons for this new policy, the most crucial being the attack on King David Hotel in Jerusalem, carried out by IZL (abbr. lit. Heb. 'National Military Organization', a Jewish

underground movement), on July 22, 1946. The outcome of the attack was devastating: dozens were killed, including British officials and occupants of the building. In addition, the British preferred to limit or stop altogether Jewish immigration for fear of violent Palestinian-Arab reaction, possibly creating a situation of chaos and instability in Palestine. The British High Commissioner of Palestine reported to the Secretary of State for the Colonies that some Jewish immigrants were potential recruits for radical Jewish underground movements. The British no longer felt committed to a public opinion sympathetic to the Jewish cause, especially strong in the United States. Moreover, there was disagreement between the Americans and the British on basic issues regarding a feasible solution to the Palestine problem. Stopping Jewish immigration was therefore, in the eyes of the British, a reprisal for the King David Hotel attack,²⁹ and a measure of stabilization for the region, ending the moderate attitude towards illegal Jewish immigration.³⁰

The anchoring of the *Empire Rival* and *Empire Haywood* in Famagusta harbor on August 14, 1946, marked the beginning of the Jewish refugee camps in Cyprus. During the first deportation period, between August 1946 and October 1947, the British created 12 camps. The first was 'Camp 55' in Karaolos, and a few days later the British opened 'Camp 60', next to Camp 55. Altogether in Karaolos there were five camps: 55, 60, 61, 62 and Camp 63. They were all built near the beach area during August and September and designed to contain 2000 souls each. The next group of camps—64, 65, 66, 67 and 68—was built between September 1946 and March 1947, and was located between Dekelia and Xylotimbou. These too were designed for 2000 souls each. In March 1947 two more camps were built in the Dekelia, numbered 69 and 70. Altogether, therefore, there were 12 camps, five in Famagusta and seven near Larnaka.³¹

The architecture of the camps near Larnaka was different to that of the Famagusta camps. Housing at the Larnaka camps was of the 'Nissen Hut' variety, while that of that of the Famagusta camps was mainly made up of army tents, with only few Nissen Huts. Camps veterans describe the camps layout as "surrounded by a double electric wire fence with spotlights and an observation point every 100 meters. British soldiers kept watch with Tommy guns with orders to shoot anyone who tried to escape."³²

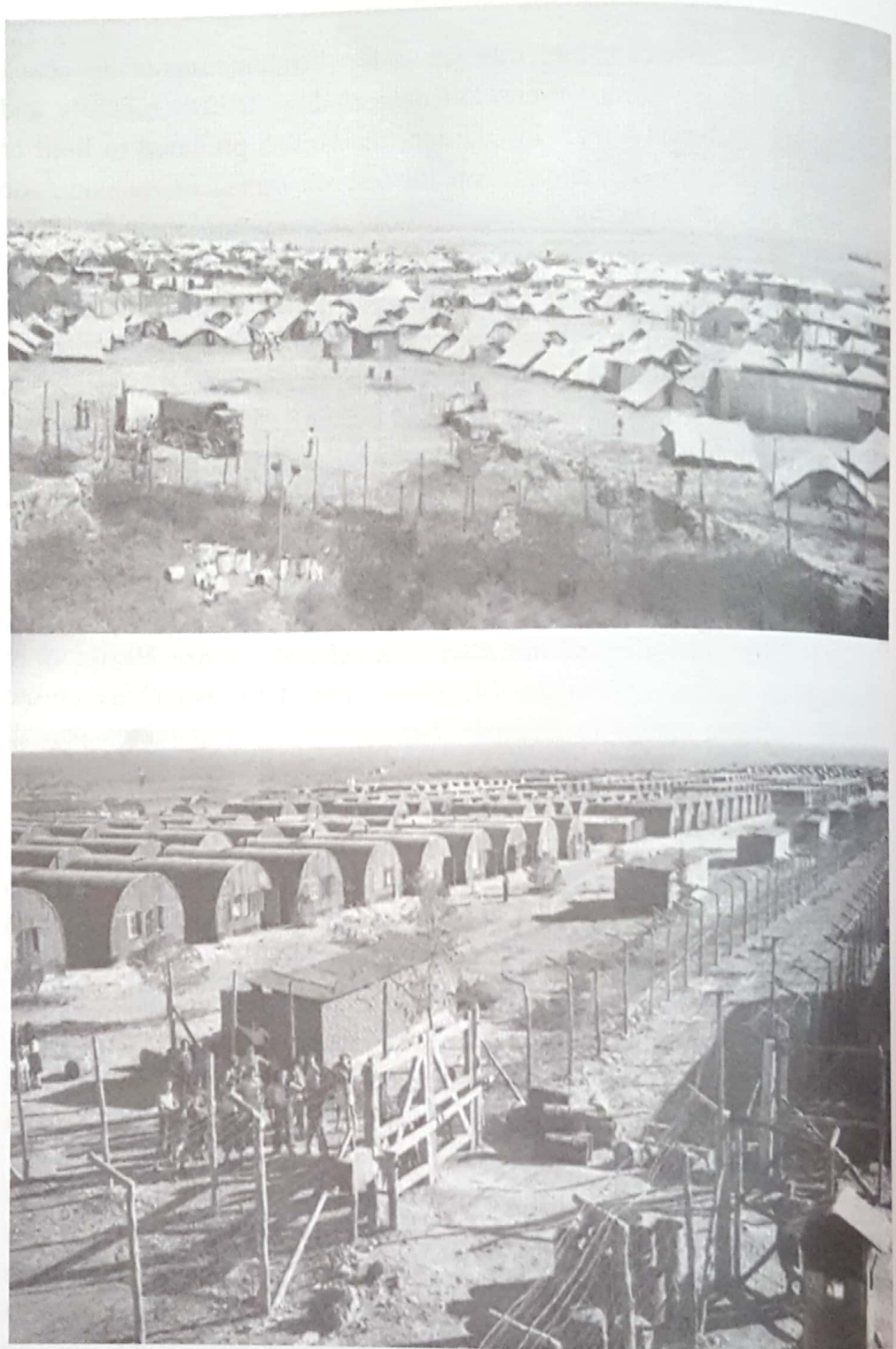

Fig 11a - 11b: Nissen Huts in Larnaka and tents in Karaolos

Source: Central Zionist Archive, photos no. 1081330 and 1081331. Developed by a Canadian engineering officer during World War I, the Nissen huts were fairly simple to assemble. The ends of each hut were made in three wooden sections constructed so that they could be assembled in a few minutes. The deck

consisted of wooden panels resting upon a frame of two-by-fours (dimensional lumber section), while the roof and sides were made of corrugated metal. Two layers of metal were used on the lower sides and a single layer above on the roof, supported by curved I-beam steel ribs. The interior was lined with sheets of insulation board. Each hut was issued with a complete kit of tools and hardware. The only on-site fabrication was production of the concrete or lava block foundation piles. A crew of six or more men could erect a hut in a few hours, and teams specializing in various parts were even faster. (Donovan 1992, 19).

As did the Turkish POWs in WWI, so some of the Jewish refugees attempted to escape. Some were successful, mainly due to assistance from local Cypriots, and because the Jewish underground had succeeded in infiltrating the camps and assisting from within.³³ Bogner (1991) quantifies the escapes as follows: 883 escaped after June 1948; out of these, 407 were smuggled to Israel in a specially designated ship, 45 were shipped away as unregistered passengers in other ships; 320 were caught and taken back to camp.³⁴

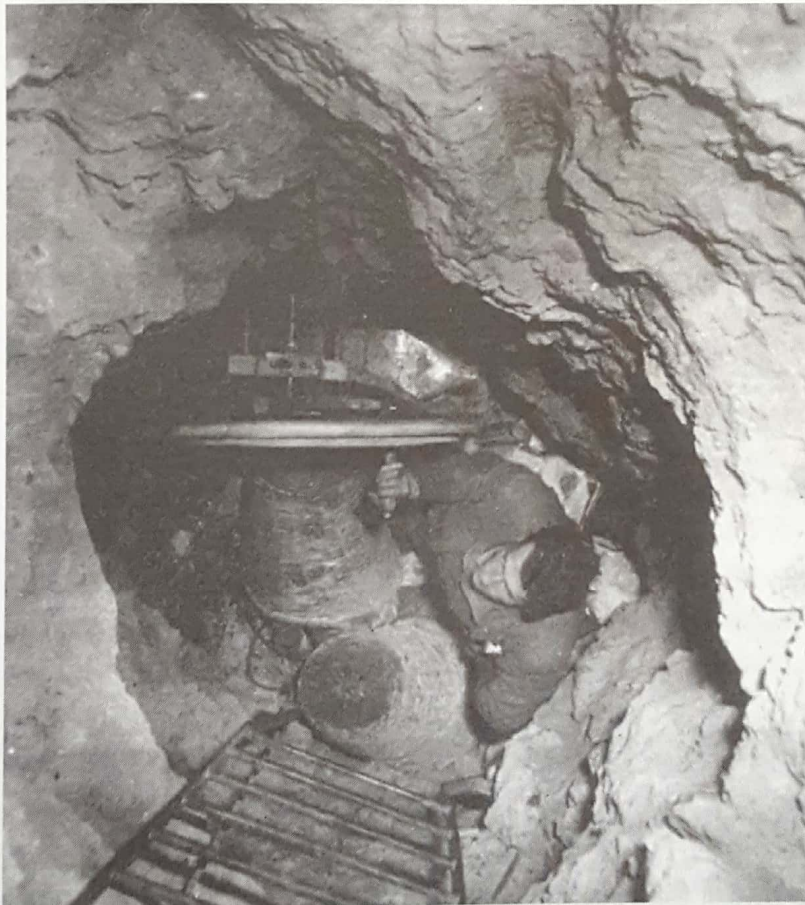

Fig 12: The tunnel in Karaolos

Source: State of Israel National Photo Collection, photo no. D853-010. The photographer is Eldan David, February 1949; some of the tunnels in Karaolos and perhaps in Xylotimbou, may still exist. The Jewish underground recruited experts in tunnel engineering to perform the escape operations.

Escapes were made through tunnels and by breaking the fences.³⁵ At least one tunnel in Karaolos probably exists today; it was observed in the 1980s by a local Cypriot who happened to work in the Gülseren military camp where the Famagusta Camps were located, an area inaccessible today for civilians.³⁶

As expected, the British authorities tried to counter the escapes and demonstrations that the Jewish refugees initiated. They issued warnings towards that end, and posted notices around the camps; one of these survived and made its way to the Atlit Database.

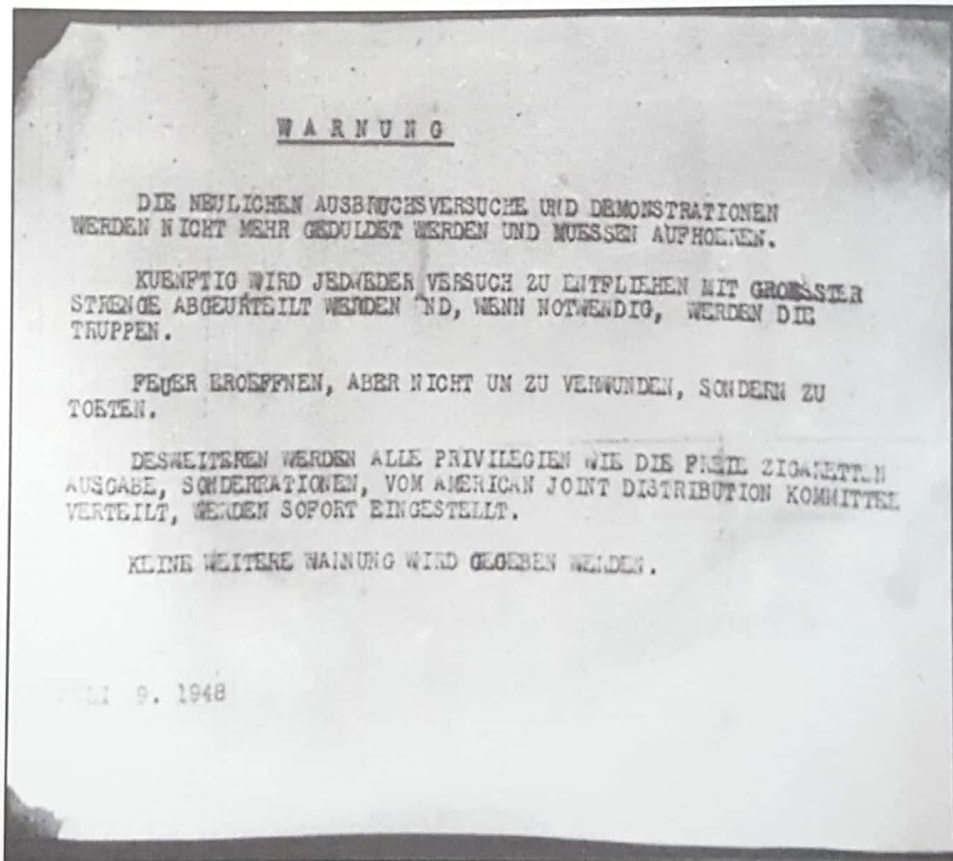

Fig 13: Warning flyer distributed by British, Issued July 9, 1948

Source: Atlit Detention Camp Archive Database. The notice was printed in German since the British estimated most of the internees to have a command of the language. The text reads: "Warning, The recent attempts at breaking out and

the demonstrations will not be tolerated any longer and they must stop. In future any attempt to escape will be punished with great severity, and, if necessary, the troops will open fire, not to wound, but to kill. Furthermore, all privileges such as the free issue of cigarettes and special rations distributed by the American Joint Distribution Committee will be immediately suspended. No further warning will be given. July 9, 1948"

(Many thanks to M. Higgins for translating from German.)

There were 134 deaths in the camps, and about 2200 babies were born.³⁷ The dead were buried with the British authorities' assistance in the only Jewish cemetery in Cyprus—*Margo*, today renamed *Gaziler*, halfway between Larnaka and Nicosia.³⁸ The Cemetery today is considered a military zone, out of bounds for civilians. However, in 2001 an Israeli writer visited and documented the cemetery with special permission from the Northern Cyprus authorities.³⁹ In 1969, the remains of the refugees from the camps buried in the Jewish cemetery were re-interred to the Haifa military cemetery, on initiative of Rabbi General Y. Goren, then IDF's chief Rabbi.⁴⁰

Both the Jewish refugees and the German Templers were resident in the Famagusta and Larnaka camps at the same time. The same British functionary, Sir Godfrey Collins, who was responsible for the Jewish refugees in Cyprus, was appointed also commissioner for the German Templers.⁴¹ The British decided not to create a separate administration for the two groups, but kept the Jews and the Germans apart in separate and dedicated camps, the German presence kept as a secret. The Jews were north of town, and the Germans were south of town. It appears that this was a thought-out British policy. Local Cypriots were not made aware of the German presence in their own town, perhaps because the British feared possible hostilities between Jews and Germans, or even between Cypriots and Germans, as they too had strong anti-German feelings even three years after the war was over.⁴² The Templers too were an angry group, having been expelled from their colonies—which they regarded as their homeland, suffered the expropriation of their property and lost generations of hard labor and lifetime ventures, thus leaving them antagonistic toward the Jews and the British.

The Templers and the Jews recorded positive relationships with Cypriots. The Templers recall walking the neighboring Greek village, being greeted by friendly Cypriots, and listening to their music. Löbert

recalls how they "would go to a local cinema and when the obligatory 'God save the King' was played, the locals would whistle, stamp their feet and 'jeer' loudly in protest. The Cypriots' feeling was that now is their turn to be rid of the British.⁴³

The German Templers had some 'informal' trade relation with the locals. Hornung recalls how a German POW who was working in 'Golden Sands' for the British, created a little business by selling cement to locals:

[He] made sure during the day that some unused bags of cement remained on the job, and at night he came back with his 'armored cruiser' [makeshift boat the POW made] to pick them up, [...] and pushed them through the knee deep water for half a mile or so to a secluded spot well beyond the tents, where he sold the cement to the local Greeks.⁴⁴

Some Templers found employment in Cyprus while in camp. Blaich describes how she applied and accepted a position with a British family who lived in Famagusta, as a housekeeper.⁴⁵

The Jewish camp residents, on the other hand, had a much more complex and operational relationship with the Cypriots. The first move they made upon arrival was to issue a written statement (with the help of the Jewish underground operatives who infiltrated the camps)⁴⁶ to all Cypriots, describing their own sufferings, saying that they shared with the locals the same struggle against the British. They also made it known that they had no intention of settling in Cyprus, or depriving any Cypriots of their resources. The statement was distributed amongst the Cypriot intelligentsia.⁴⁷

The most intensive interface of cooperation between Jewish camp internees and locals was in matters of escapes. Members of the Jewish underground met in Larnaka with members of the underground wing of the leftist Greek Cypriot Party, AKEL, and explained to them the interests they shared; namely, a national struggle, aimed at liberating the two peoples from the British. The Jews needed a local infrastructure to support their escape operations: safe-houses for escapees, vehicles with loyal local drivers to take them to boat-boarding points, and boats able to approach the shoreline without arousing suspicion. In turn, the Greeks

wanted from their Jewish counterparts assistance in organizing and structuring an anti-British underground in Cyprus. This planned cooperation did eventuate, at least in part, when the escapes began. There were about 15 Cypriots who operated on a regular basis, gainfully, but with sincere intentions in assisting the escapees, amongst them drivers, informants, guides, and those involved in the provision of safe-houses.⁴⁸

Both Templer and Jewish sources documented the British attitude as mostly fair. Templer sources describe the camp commandant as a person who "had, in a way, undergone a metamorphosis, from camp boss to supervisor to friend, who even spoke German."⁴⁹ In the Jewish camps, the fact that so few (relative to 52,000 total population) died, may be attributed to the humane attitude of the British,⁵⁰ and the involvement of Jewish care agencies who were allowed to send in medical assistance, educational personnel, equipment, etc. There were social tensions in the Jewish camps described in detail by Bogner,⁵¹ resulting from the traumatic background of the camp's population. The Templers' camp was small and more humanly homogenous; there is no documented evidence of social tensions or frictions; on the contrary, in their memoirs Templer camp veterans repeatedly mention the sense of togetherness and camaraderie. The only four deaths in the Templer camp may also be associated with the fair British attitude and the fact that the Germans succeeded in managing their lives in the best way they could, volunteering for community work, and giving much attention to the spiritual aspect of their being.

The British granted independence to Cyprus in August 1960. The British are gone now, except for limited presence on the 'Sovereign Bases'. But relics of the British period are to be found everywhere in Famagusta from their public structures, the 'GR' plaques and mailboxes. And hidden away in the shade of the old trees in the quiet cemeteries of Famagusta, there are the graves of the war refugees and POWs from the camps, the only remaining mute relics of this eventful period. These stand in Famagusta as a marker of human suffering and a bitter-sweet reminder to old camp survivors and their descendants of the friendly Cypriots and their welcoming island.

Endnotes

¹ Baron General P. N. von Wrangel, (*1878 +1928), the Last Commander-in-Chief of the Russian National Army. He originated from an old German baronial family, served in the Russian Imperial Guards and became commander of a *Cossack* division during World War I; joined the White forces of General Anton I. Denikin and was given command of an army and succeeded Denikin as commander of the White armies in April 1920. After the defeat in the Crimea and leaving Russia, Wrangel lived in exile in Brussels and wrote his memoirs, which appeared in English translation in 1930. P. N. Wrangel (Vrangel), *The Memoirs of General Wrangel, the Last Commander-in-Chief of the Russian National Army*, Sophie Goulston (trans.) (New York: Duffield and Co., 1930); Idem, *From Serfdom to Bolshevism, the Memoirs of Baron N. Wrangel, 1847-1920*, Brian and Beatrix Lunn (trans.) (New York: Haskell House 1971).

² The Templers are Christian members of the Temple Society, the *Tempelgesellschaft*, originating in the Württemberg Region in Southwestern Germany, who emigrated to (Ottoman) Palestine during the late 1860s. (Commonly confused with the Templars, an order of crusader warriors, originated in various locations in Europe, who were active in Palestine in the 1100s—and later in Cyprus—and were also called 'Order of the Knights on the Solomon Temple'. There is no connection between the Templers and the Templars.) See for example Paul Sauer, *The Holy Land Called, the Story of the Temple Society*, G. Henley (trans.) (Melbourne: The Temple Society, 1991); Alex Carmel, *The German Settlement in the Holy Land by the End of the Ottoman Era, its Political, Local and International Problems* (Haifa: Haifa University and the Gottlieb Schumacher Institute for Research of the Christian World Activity in the Holy Land During the 19th Century, and the Society for the Protection of Nature in Israel (SPNI), 1990). (First published 1973) [Hebrew.]; Y. Ben-Artzi, *From Germany to the Holy Land*. (Jerusalem: Yad Izhak Ben-Zvi 1996) [Hebrew.]

³ See Harry Luke, *A Portrait and Appreciation, Cyprus* (London: Harap, in association with K. Rustem & Bro., Nicosia, 1957), 86, quoting the 'Convention of Defensive Alliance' between Great Britain and the Ottoman Empire. Luke describes in detail the increasing involvement of Great Britain in Cyprus, 85-97.

⁴ Which is still done at the time of writing, in a number of 'Sovereign Bases' in Cyprus, considered British territory and operated mostly for intelligence purposes.

⁵ Rupert Gunnis, *Historic Cyprus, a Guide to its Towns & Villages Monasteries & Castles* (Nicosia: K. Rustum & Bro. 1936), 22.

⁶ U. Keser, "Kibrista Bir Esir Kampı", *Toplumsal Tarih* 135 (2005): 76-82, 77. Here he quantifies the number of Turkish prisoners as at least 2500, the number increasing to 10,000 until the camps closed. Keser does not specify the distribution of the prisoners in all the camps in Cyprus.

⁷ Northern Cyprus Ministry of Foreign Affairs and Defense website, *History Section*, (accessed Feb. 2005). Official Website of Northern Cyprus by Ministry of Foreign Affairs and Defense, [On-Line] [<http://www.trncwashdc.org/>]

⁸ United Nations (multinational) Peace-Keeping Force in Cyprus sometimes abbreviated UNFICYP.

⁹ Keser, "Esir Kampı": 79; Official plaque in the military memorial at the Famagusta modern cemetery.

¹⁰ *Ibid.*: 81.

¹¹ Province of Çanakkale lies on both sides of the Dardanelles. The Battle of Çanakkale (also known as the 'Battle of Gallipoli') took place during World War I, 1915, when Turkish troops partly commanded by Mustafa Kemal Atatürk maintained the defense of the region. Çanakkale has been marked in Turkish history as 'Çanakkale impassable'. To honor the Turkish soldiers who gave their lives at *Gelibolu* (Gallipoli), this peninsula has been made a national park of remembrance. Turkish Cypriots commemorate the day every March 18th.

¹² Keser, "Esir Kampı": 78.

¹³ Wrangel, *From Serfdom to Bolshevism*, 291-324. Wrangel describes a situation of chaos, mass killings, torture and poverty, persecution of the White Regime loyalists, expropriation of property and assassinations.

¹⁴ N. Bogner, *The Deportation Island, Jewish Illegal Immigrant Camps on Cyprus, 1946-1948* (Tel-Aviv: Am Oved Publishers, Tel-Aviv University, and the Shaul Avigur Association for Research of the Immigration Struggle, 1991), 200. Bogner notes 1919 as the year they arrived in Famagusta.

¹⁵ Not to be confused with historic Bethlehem in the Judean Mountains.

¹⁶ Detailed description of the events of the operation in Paul Sauer, *The Holy Land Called, the Story of the Temple Society*, G. Henley (trans.) (Melbourne: The Temple Society, 1991) (First published in German by Konrad Theiss Verlag, Stuttgart, under the title *Uns rief das Heilige Land, Die Tempelgesellschaft im Wandel der Zeit*, 1985), 268-270; Wassermann-Deininger G. *Here We Have No Lasting City*, C. P. and Ruth Sydler, (trans.) (Schorndorf: Author, 1995) (Originally published (1981) in German, under the title *Wir haben hier keine*

bleibende Stadt.), 68-74; Y. Ben-Artzi, *From Germany to the Holy Land* (Jerusalem: Yad Izhak Ben-Zvi 1996) [Hebrew.], 12-13; H. Kanaan, *The Nazi Fifth Column in Palestine 1933-1948* (Lochmei Hagetaot, Israel: Hakibbutz Hameuchad, 1968), 119.

¹⁷ H. Glenk, H. Blaich and M. Haering, *From Desert Sands to Golden Oranges: the History of the German Templer Settlement of Sarona in Palestine, 1871-1947* (Victoria, BC, Canada: Trafford, 2005), 22; Cunningham explains that "[the Germans] believe their lives to be in danger. In some cases this is undoubtedly so." This was already after the evacuation of the main group of Germans on April 22. Gen. Sir A. Cunningham to the Secretary of State, telegram no. 5284 30 31, May 1st 1948, PRO file FO371/68626, Correspondence between British administration in Palestine and the Secretary of State for the Colonies. (Many thanks to M. Higgins).

¹⁸ Sauer, *Holy Land Called*, 270; P. Hornung, *From Palestine to Cyprus*, (unpublished article, 2003), 1; Glenk, *From Desert Sands*, 225. On that day there was already street fighting in Haifa between Jews and Arabs [DG].

¹⁹ Sauer, *Holy Land Called*, 272-273. This was the first group to leave camp. Other groups followed in December 1948 and January and March 1949.

²⁰ Acting Governor of Cyprus to High Commissioner of Palestine, Telegram no. 262, April 29, 1948, PRO file FO371/68626, insisting that "My agreement to receive these refugees was, of course, only given in view of your assurance [...] that the arrangements were being made for onward journey to Australia".

²¹ I. Blaich, *Beyond the Plain of Sharon, the Wennagel Family Story*, (in press, Melbourne), 44.

²² Counting the numbers of persons in each departing group (see note 19 above).

²³ Hornung, *From Palestine to Cyprus*, 2; Sauer, *Holy Land Called*, 271.

²⁴ Bogner, *Deportation Island*, 201. Bogner indicates a group of 1000 German POWs. Dekelia is sometimes spelled Dehkelia or Dikelya; the actual location was *Xylotimvou* or *Xylotimbou*, about five miles northwest of Larnaka.

²⁵ M. Löbert, "Templers' Stay on Cyprus" in 1948, paper presented at a meeting of the 60th reunion of the Tatura camp internees, Echuca, Australia, March 1998, 3-4.

²⁶ R. Q. Eppinger, "Cyprus Diary" in *Die Warte Des Tempels* 267 and 268, (May 1969) and (June 1969). (Many thanks to M. Higgins).

²⁷ Sauer, *Holy Land Called*, 273.

²⁸ Bogner, *Deportation Island*, 47.

²⁹ I. A. Lussin, *Column of Fire, Chapters in the History of Zionism* (Jerusalem: Keter Publishing House, Shikmona, in cooperation with Israel Broadcasting Authority, 1982), 444-445.

³⁰ Bogner, *Deportation Island*, 29-39.

³¹ Central Zionist Archive (CZA), Jerusalem, Photographs 1081330 and 1081331, J21, 2-3.

³² M. Schulman, *Larchmont Ex-Prisoner Returns to Famagusta*, in *Larchmont Gazette* [<http://www.larchmontgazette.com/2003/features/20030802schulman.html>] (Accessed March 2005), 3.

³³ P. Ch. Papavassiliou, personal communication, March 2005; Bogner 1991, 307-313.

³⁴ Bogner, *Deportation Island*, 311.

³⁵ There were five completed tunnels and seven more which were not completed because they were found by British surveillance. Out of the five, two were in Karaolos and three in the camps near Larnaka. Bogner 1991, 309.

³⁶ Interview with M. D., February 2005.

³⁷ Bogner, *Deportation Island*, 222. Somewhat different figures were given by CNA (Cyprus News Agency, broadcasted June 6 1988, documentation, in [<http://www.hri.org/news/cyprus/cna/1998/98-06-06.cna.html>] (Accessed January 2005).

³⁸ Z. Vilnay, *Encyclopedia for Land of Israel Studies* (Tel Aviv: Am Oved, 1976), 7031.

³⁹ Y. Roman, "The Forgotten Jews of Cyprus," *Eretz* July-August (2001): 26-38. Margo (today *Gaziler*) was in the past a Jewish colony in Cyprus started on 1897 but disbanded a few years later. There were two more Jewish colonies in Cyprus: *Çumlçuk* (today *Comlekçi*), and *Koukليا* (today *Köprülü*).

⁴⁰ P. Ch. Papavassiliou, personal communication, March 2005; E. Gilan, *From a Land of Exile to the Chosen Land, the Story of a Commander in 'Shurot Hameginim', the Hagana in Cyprus Deportation Camps* (Tel Aviv: Tirosh, 2005), 109-131.

⁴¹ Sauer, *Holy Land Called*, 271.

⁴² P. Ch. Papavassiliou, personal communication, March 2005. Papavassiliou was in a senior position in Famagusta at the time, with daily contact with the British authorities, and maintains no knowledge of the presence of the Germans.

⁴³ Löbert, "Templers," 3.

⁴⁴ Hornung, *From Palestine to Cyprus*, 3. The British intended to develop 'Golden Sands' into a resort spot for British military personnel and named the area

'Golden Sands Holiday Resort'. The German POWs were offered a pay for this project.

⁴⁵ Blaich, *Wennagel Family*, 51.

⁴⁶ Gilan, '*Shurot Hameginim*', 43-61 describes in detail the involvement of the Jewish underground in the camps.

⁴⁷ Bogner, *Deportation Island*, 49.

⁴⁸ *Ibid.*, 310, citing the report of the "special ship", August 1948 – January 1949, IDF Archive document 1046/70/110/ZA.

⁴⁹ Hornung, *From Palestine to Cyprus*, 2.

⁵⁰ Bogner, *Deportation Island*, 218. citing M. Laub, *Last Barrier to Freedom: Internment of Jewish Holocaust Survivors on Cyprus, 1946-1949* (Berkeley: J. L. Magnes Museum, 1985) and M. Oren, *You Shall See the Land From Afar: Education of Youth in Cyprus* (Tel-Aviv: Lochamei Hagetaot and the United Kibbutz Movement, 1985) [Hebrew], describing Major Maitland, the commandant of camp 65, where all the children were housed, as a 'friend of the children', a person who despised the situation of having to detain children in a camp Maitland is also mentioned in connection with cooperating with Jewish factors in Cyprus, covering up voluntarily for illegal activities [DG].

⁵¹ Bogner, *Deportation Island*, 219-235.

Kamu Yönetimi Reformu: KKTC Örneği

Birol Ertan

Doğu Akdeniz Üniversitesi

Özet

Her ülkede, çağın gereklerine göre kamu yönetiminde reform yapma gereksinimi doğabilir. Ancak, reform çalışmalarında, kamu yönetimi ve özel yönetimin farklı amaç ve özellikleri dikkate alınmalıdır. Bağımlı ekonomik, toplumsal, siyasal yapısı ve özellikle siyasal ve ekonomik ambargolar nedeniyle dünyadan soyutlanmış ekonomik yapısı ile KKTC’de kamu yönetiminde ciddi sorunlar ortaya çıkmıştır. Bu nedenle, bu reformun, KKTC’nin ekonomik, toplumsal ve siyasal yapısı ile kamu yönetiminin ilkeleri dikkate alınarak gerçekleştirilmesi gerekir. Yalnızca kamuda personel azaltılmasına dayalı bir reform çalışması, KKTC kamu yönetimini ciddi biçimde tahrip edebilecektir.

Anahtar Kelimeler: KKTC, kamu yönetimi, özel yönetim, reform, ekonomik yapı, siyasal yapı, toplumsal yapı.

Abstract

It may be possible to reform public administration in any country according to the necessities of the times. But, with such attempts at reform, reformers have to pay attention to the different goals between public administration and private firms. TRNC, which has a dependent economical, political, social structure, which has been isolated by political and economical embargoes, has emerged as a serious problem in public administration. For this reason, public administration reform in TRNC is required. This public administration reform must be adopted according to economical, political and social structure of TRNC and take into consideration the basic principles of the public administration discipline. A public administration reform that only depends on the decrease of the number of public personnel might damage public administration in TRNC.

Key words: TRNC, public administration, private administration, reform, economic structure, political structure, social structure.

Giriş

Kamu Yönetimi Sözlüğü, kamu yönetimi kavramının üç tanımını vermektedir. Bunlardan ilki, “devlete ya da ona bağlı kuruluşlarda eylemde bulunan kişilerin ve kümelerin davranışlarıyla ilgili olan”; ikincisi, “devletin amaçlarını gerçekleştirecek biçimde örgütlenmiş insangücü ve araç-gereç ile bunların yönetimi; üçüncüsü ise “ kamusal siyasaların oluşturulmasında, siyasal karar organlarına teknik destek

sağlayan ve bu siyasaları uygulayan örgütler bütünü”dür.¹ Buradaki üç tanım, kamu yönetiminin üç farklı uygulama alanını içermektedir.

Bu tanımlardan hepsine yakın olan bir tanıma göre, kamu yönetimi, kamusal olayların yönetilmesi ve kamu politikalarının uygulanmasına yönelik hükümet faaliyetleri² olarak tanımlanabilir. Kamu Yönetimi Sözlüğü’nün üçüncü tanımına çok yakın olan daha açık bir tanıma göre kamu yönetimi, devletin amaçlarını gerçekleştirecek biçimde insanların ve araç-gereçlerin örgütlenmesi ve yönetilmesidir.³ Ergun ve Polatoğlu’nun bu tanımlarında vurgulanan, devletin amaçlarının gerçekleştirilmesidir. Bu nedenle, *devletin amaçlarında değişim olması ya da mevcut yönetim modelinin ihtiyaçları karşılamasında yetersiz kalması* durumlarında *kamu yönetimi reformu* kavramından söz edildiği görülmektedir. Ayrıca, *değişen ihtiyaçlar ve çeşitlenen toplumsal ihtiyaçlar* temelinde de *kamu yönetiminde reform* çalışmaları yürütüldüğü görülmektedir.

Kamu Yönetimi Reformu, değişim ve başkalaşımın temel nitelik olduğu günümüzde kaçınılmaz bir gereklilik olarak savunulabilir. Ancak yönetsel reformun, siyasal, toplumsal ve kültürel gerekliliklerden çok, ekonomik kalkınma çabalarının bir gereği olarak görülmemesi gerekir. Toplumsal değişkenin gereklerine uymayan, zıt düşen reform önlemleri kütüphane raflarında kalmaya mahkumdur.⁴ Bu nedenle reform, değişimin bütün unsurlarını göz ardı etmeyen geniş kapsamlı bir çalışmaya dayanmalıdır.

Ergun ve Polatoğlu’nun tanımları doğrultusunda, kamu yönetimi reformunun 3 açıdan savunulması söz konusu olabilir:

1. Devletin amaçlarında değişiklik olması
2. Mevcut yönetim modelinin gereksinimleri karşılamasında yetersiz kalması
3. Toplumun değişen gereksinimleri ve çeşitlenen sorunlar

Kamu Yönetiminde Reform çalışmalarından söz eden devlet adamlarının, bu reformu ne için savunduklarını ve bu reform ile neyi amaçladıklarını bilerek yola çıkmaları gerekir.

Kamu Yönetimindeki temel unsur, insandır. Bu unsurun iki ögesinden ilki, hizmet edilen insan topluluğu olarak halktır. Diğer insan boyutu ise hizmetleri yürüten insanlar olarak kamu personelidir. Reform çalışması yapabilmek amacıyla yola çıktığımızda bu reformun hangi unsur ya da unsurları kapsayacağını belirlemekle işe başlamalıyız. Bu nedenle, Kamu Yönetimi Reformu’nda; çağdaş ve etkin bir personel

sistemi yaratmak, Kamu Yönetimini dinamik kılabilecek yeni yol ve yöntemler geliştirmek-uygulamak ve bürokrasinin işleyişini etkin ve verimli kılmak amacıyla araç-gereç gereksinimlerini karşılamak gibi üç önemli konudaki reform çalışmalarının bir arada yürütülmesi gerekmektedir.

Temsili demokrasi ile yönetilen ülkelerin bazılarında ve özellikle az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerde, siyasal iktidarların değişimi ile birlikte sıkça dile getirilen Kamu Yönetimi Reformu, bürokrasidedeki eski kadroları temizlemek ve yandaşlarını bu boş kadrolara atamak biçiminde “çok sınırlı” biçimde gerçekleştirilmektedir. Bu yönetime, reformdan daha çok, partizanlık isminin verilmesi daha doğru olacaktır. Reform çalışması yürütmek amacıyla yola çıkılacaksa, böylesi dar partizanca çalışmalardan uzak kalınmalıdır. Eğer bu iki yöntem karıştırılırsa, kamu yönetiminde deneyim ve uzmanlığın geri plana atılması ve amaçtan uzaklaşılması sonucu ortaya çıkacaktır.

Kamu Yönetiminin bir sanat mı, yoksa bilim mi olduğu, sıkça tartışılan bir konu olmuştur. Gerçek olan ise Kamu Yönetiminin hem bir sanat, hem de bir bilim dalı olduğudur. Sanat olma niteliği, siyasal olarak saptanmış devlete ilişkin amaçların başarılmasında kullanılan yöntemlere ilişkindir. Bu yöntemler, deneyim, beceri ve yetenek gerektirdiği için kamu yönetiminin sanatsal bir niteliği olduğu da gerçektir. Eğer deneyim, beceri ve yeteneği göz ardı eden partizanca uygulamalar ile kamu yönetimini şekillendirmeye kalkarsak, bu yöntemin devlete ve devletin amaçlarına ve dolayısıyla topluma zarar vereceği çok açıktır.

Kamu Yönetimi ve Özel Yönetim süreçleri arasında çok ciddi farklılıklar bulunmaktadır. Bu nedenle, devletin bir şirket gibi yönetilmesini savunmak, bu farklılıkları bilmediğimizi gösterecektir. Bu nedenle de devleti bir şirket gibi yönetmeye kalkarsak, devlete ve dolayısıyla topluma zarar vermek anlamına gelecektir.

Kamu ve Özel Yönetim Farklılıkları

Kamu Yönetimi ile özel yönetim süreçleri arasında elbette ki benzer nitelikler bulunabilir. Bunlar arasında en büyük benzerlikler, iki yönetim biçiminde de benzer yönetsel becerilere gereksinim duyulması ve her ikisinde de Anayasa ve yasal düzenlemelerle verilen yetkilere göre işlem yapılabilmesi bulunmaktadır.⁵

Gelişmekte olan ülkelerin çoğunda Kamu Yönetimi Reformu ile yola çıkılan birçok deneyimde, bu çalışmaların partizanca atamalarla

sınırlı kaldığı ve bürokrasinin yıpratıldığına tanık olunmuştur. Bu çerçevede, kamu yönetimi reformuna yönelik girişimlerin söylemelerinde, “kamu örgütlerinin amacının kaynak kullanımındaki verimliliğe indirgenmesi”⁶ yaklaşımını görmekteyiz. Bu yeni yaklaşım, kamu yönetiminde temel ilke ve amacın “kamu yararı” olduğunu görmezlikten gelen bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımı savunanlar, bu yaklaşımın “kamu ve özel yönetim farklılıklarını önemsememek” anlamında ciddi eksiklikleri olduğunu görmelidirler:

Kamu Yönetiminde;

- **Kamu Yararı** ilkesi gözetilir.
- kar amacı güdülmez.
- uzun dönemli çıkarlar gözetilir.
- Ulusal Çıkarlar korunur.
- birey değil, topluluk ve topluluk çıkarı öne çıkar.
- sorunun çözümündeki taraf, başka devletler de olabilmektedir.
- çok sayıda personel ile çok farklı mekanlarda çalışmak söz konusudur.
- amacı gereği devletin yanındadır.
- taraflardan birisi devlettir.
- kazanç getirmeyen işlere de girilmek zorunludur.

Bu özellikleri nedeniyle Kamu Yönetimi Reformu, özel şirket yönetimleri için geliştirilmiş dar çerçeveli araçlar, yaklaşımlar, çalışmalar ve yöntemler ile sınırlı biçimde gerçekleştirilemez. Reform süreci, büyük emek isteyen ve toplumun her kesimini işin içine katmayı hedefleyen uzun erimli bir çalışma olmak durumundadır.

Kamu Yönetimi Reformu İlkeleri

Kamu Yönetimi Reformunda temel amaç, kamu yönetiminde verimin artırılmasıdır. Yönetimde verimi artırma çabalarının üç amaca yöneldiği⁷ görülmektedir. Gournay, bu amaçları; bir işi yapmak için gereken kaynak kullanımının azlatılması ya da tasarruf, hizmet kalitesini geliştirmek ve personelin çalışma şartlarını geliştirmek olarak 3 başlık altında toplamıştır.⁸ Bu doğrultuda, Kamu Yönetimi Reformu, tasarruf, kalite ve personel reformu biçiminde üç temel amaca yönelik biçimde düzenlenmelidir.

Kamu Yönetimi Reformu ifadesi ile sıklıkla Personel Reformu anlatılmak istenmektedir. Ancak, gerçek reform, yalnızca personel

sayısının azaltılmasına dayanan ekonomik tasarruf önlemleri ile sınırlı kalmamalı, bürokratik işlemlerin ya da kırtasiyeciliğin azaltılmasını ve kamu yönetiminin toplum gereksinimlerini etkin ve verimli biçimde karşılanmasını hedefleyen değişimleri gerçekleştirmelidir. Reform, personel sayısının azaltılmasından çok, personelin etkin kullanılmasına dayanmalıdır.

Kamu Personelinin azaltılması, ekonomik olarak kazanç değil, zarar da doğurabilir. Bu azaltmanın sonucunun işsizlik olacağı düşünülmelidir. Reformlarda, Kamu Yönetiminde yozlaşma, siyasallaşma, partizanlık, rüşvet ve iltimas gibi olumsuzlukların ortadan kaldırılması ya da azaltılması konusundaki çalışmalara da öncelik verilmelidir.

Reformun, personel, bürokrasi, araç ve gereç gereksinimin karşılanması düzeylerinde geniş kapsamlı olarak düşünülmesi, siyasal güçlerden uzak uzmanlarca gerçekleştirilmesi ve devlet yönetiminde deneyime önem verilmesi ilkesine dayandırılması gerekir.

Her ülke, zaman içinde devletin amaçlarını, yöntemlerini ve örgütlenme modellerini değiştirmek zorundadır. Ancak, bu değişimin her zaman reform ile yapılması gerekmez. Bu değişim, zaman içinde olağan biçimde her toplumsal sistem tarafından gerçekleştirilmektedir. Reform süreci, daha geniş kapsamlı değişimler içermektedir.

1970'ler ve 1980'lerde, özellikle İngiltere, ABD, Yeni Zelanda, Avustralya gibi gelişmiş ülkelerde, başlayan ve işletmecilik, yeni kamu işletmeciliği, Pazar temelli kamu yönetimi, postbürokrasi gibi terimler eşliğinde kamuda reform çalışmalarına ilişkin düşünceler geliştirilmiştir.⁹ Bu düşünceler paralelinde Çin'de reform çalışmalarının başlatıldığı söylenebilir.

Çin'de geniş kapsamlı bir kamu yönetimi ve özellikle personel reformu uygulaması yapılmış ve yapılmaktadır. Bunun amacı, komünist toplumun serbest piyasa zihniyetine alıştırılması ve personel sayısının azaltılarak özel teşebbüsün güçlendirilmesidir. Çin Kamu Yönetimi reformu, 2001-2010 yıllarını kapsayan uzun dönemli bir çalışma olarak yürütülmekte ve Güney Kore ve Singapur'da yürütülen Kamu Yönetimi Reformları ile birlikte BM Kalkınma Programı tarafından izlenmekte ve desteklenmektedir.¹⁰ Çin Komünist Partisi'nin 1979'da yapılan 13. Kongresi'nde, 4 aşamalı olarak kamu yönetimi örgütleri konusunda bir reform yapılacağını ve bunların sırasıyla 1982'de, 1988'de, 1993'de ve 1998'de başlayacağı ilan edilmiş; bu reformun dayanacağı temel amaçlar

olarak da hükümetin gücünün ve büyüklüğünün azaltılması, kamu görevlisi sayılarının düşürülmesi ve kamu yönetiminin geliştirilmesi olarak 3 temel hedef saptanmıştır.¹¹

BM Kalkınma Programı raporuna göre, Çin, 1978'deki "açık kapı" ve reform politikasıyla birlikte kamu yönetimini de reforme etme çabalarına girişmiş, özellikle 1995-98 yılları arasında özel işletmeler ile kamu yönetimini ayrı tutan yaklaşımı benimseyerek 1998-2002 yılları arasında da kamu yönetimini bütün olarak reforme etmeye dönük çalışmalara girişmiş, 2003 yılından itibaren ise¹² kamu yönetiminin serbest pazara müdahale etmeyecek yapıya kavuşturmaya dönük çalışmalara girişilmiştir. Ayrıca, yukarıda sözünü ettiğimiz BM kalkınma Programı raporunda, Çin'deki 22 bölge, 4 büyük il ve 5 otonom bölge olmak üzere 31 idari birim haricinde 2 adet yönetsel özel bölge, il/ilçe düzeyinde 70 000 idari birim ve kırsal kesimde de 700 000 idari birim bulunduğu gerçeğinden hareket eden reform sürecinde, yönetim sürecindeki 2000 temel organın 900'e düşürülmesi ve gelecek dönem için kamu yönetimindeki personel yükünün yarı yarıya azaltılması hedefiyle çalışmalar yapıldığı da vurgulanmaktadır.¹³ Bu rapor ve Çin Kamu Yönetimi Reformunun hedefleri dikkatle incelendiğinde, bu modelin KKTC'de uygulanması, iki toplumdaki temel gereksinim ve amaçlardaki farklılıklar nedeniyle doğru bir çözüm olmasa gerektir. Çünkü, Çin, serbest Pazar ekonomisine geçmek için özel girişimi kamudan bağımsızlaştırmaya ve kamuda çalışan personel sayısını yarıya kadar azaltmaya dönük bir çaba içinde görülmektedir. KKTC'de ise bu tür öncelikler ile işe başlanamayacağı çok açıktır.

Türkiye'de de zaman zaman bu tür çalışmalar denenmiştir. Bunlar arasında, Merkezi Hükümet Teşkilatı Araştırma Projesi ve Kamu Yönetimi Araştırma - Genel Rapor gibi çalışmalar sayılabilir. Bunlardan ilki, MEHTAP Projesi olarak bilinmekte olup Bakanlar Kurulu Kararıyla 1962-1963 yıllarında gerçekleştirilen ve Türkiye Cumhuriyeti Merkezi Hükümet Örgütüne bağlı kurumlar arasında görev dağılımını incelemek ve kamu hizmetlerinin verimli çalışmasını sağlamak için öneriler hazırlamak üzerine gerçekleştirilmiştir.¹⁴ Diğer çalışma ise KAYA Raporu olarak bilinmekte ve Türk yönetimini genel ölçekte yeniden düzenlemek amacıyla 1988-1991 yılları arasında yapılan bir dizi araştırma sonucunda yayınlanan genel rapordan oluşmaktadır.¹⁵ Ergun'a göre KAYA Raporu, "merkezi yönetimin merkez ve taşra örgütü ile yerel yönetimleri, süratli, ekonomik, verimli ve nitelikli hizmet görececek bir

düzene kavuşturmak ve böyle bir düzende iş görmelerini sağlamak için"¹⁶ gerçekleştirilmiştir. Bu iki rapor, Türkiye ya da KKTC'de Kamu Yönetimi Reformu çalışmalarında dikkat edilmesi gereken unsurların belirlenmesi ve bunların ele alınış biçimleri açısından önemli birer kaynak olarak kullanılabilirler.

Türkiye'de son zamanlarda üzerinde çalışılan ve yasalaşma aşamasına gelen, fakat Cumhurbaşkanı'nın vetosu ile askıya alınan Kamu Yönetimi Reformu çalışmaları, muhalefet partileri ve sivil toplum örgütlerinden büyük tepki almıştır. Kamu Yönetimi Reformunun kaynakları arasında Kamu Personeli Kanunu Tasarısı, Bölge Kalkınma Ajansları Yasa Tasarıları, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nü kaldıran Yasa Tasarısı, İl Özel İdaresi Yasası, yeni Belediye Kanunu, Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun, Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı, Kamu Mali Yönetimi Yasa Tasarısı gibi bir dizi yasal düzenleme bulunmaktadır. Hükümet, bunlardan bazılarını yasalaştırmış, bazıları Cumhurbaşkanı'nca veto edilmiş ve bazıları da yasalaşmadan geriye çekilmiştir. Bu reform paketi ve çalışmaları, özellikle sivil toplum örgütleri ve akademisyenlerce federatif yapıya geçiş için hazırlık olarak yorumlanmış ve reform adı altında ciddi bir karmaşa yaratacak uygulamaların yaşama geçirilme çabası olarak eleştirilmiştir. Bu çalışmalar sonuçlanmadığı için bu konudaki görüşleri burada uzun uzun anlatarak gereksiz bir tartışma içine girmeyeceğiz. Ancak görülmektedir ki, Çin, Güney Kore, Singapur gibi gelişmekte olan bir çok ülkede Kamu Yönetimi reform çalışmaları yapılmaktadır. Bu çalışmalar hakkında geniş bilgi edinmek, KKTC Reform çalışmalarına da katkı sağlayabilecektir.

KKTC Kamu Yönetimi ve Sorunları

KKTC Kamu Yönetiminde, yeni bir devlet yapısı, dünyadan soyutlanmışlık ve zorunlu nedenlerle Türkiye bağımlı ilişkiler nedeniyle kendine özgü bir yapı geliştirilememiştir. Kamu Yönetimini biçimlendiren hukuksal ve yönetsel pratikler ile geleneklerden beslenen KKTC Kamu Yönetimi sistemi, İngiliz sömürge yönetimi döneminin etkisi, Kıbrıs Cumhuriyeti döneminden kalma alışkanlıklar ve daha çok 1974 sonrası Türkiye'den taklit edilen kamu yönetimi sisteminin bir karışımıdır. Bu durum, kamu yönetiminde uzmanlaşma, toplumun zenginlik-uzmanlık kaynaklarından beslenme konusundaki eksiklikler, deneyimsizlik, adam kayırmacılık, patronaj sistemi gibi olumsuzlukların

KKTC Kamu Yönetimi sisteminde yoğun olarak yaşanmasını kaçınılmaz kılmıştır.

KKTC Kamu Yönetimini, KKTC Anayasası, İngiliz Döneminde çıkan yasaların oluşturduğu alışkanlıklar ve kurumlar ile 1974 sonrası çıkan yasalar ve bunların oluşturduğu kurumsal yapı şekillendirmiştir. Bunlara ek olarak KKTC Kamu Yönetimi sisteminde TC-KKTC İşbirliği Anlaşmalarının yönlendirici etkisi olmuştur.

KKTC Kamu Yönetiminin şekillendirilmesi açısından küçük ölçekli bir yapı olmasına karşın, Kamu Yönetiminde sıkı bir bürokratik yapı oluşturan merkezi ve taşra düzeyinde örgütlenme bulunduğu görülmektedir. Kamu Yönetimi sisteminde taşra düzeyinde Kaymakamlık, merkezi yönetimin özellikle Bakanlıklar ve diğer merkezi kurumlarının uzantısı olan yerel örgütler ve temsilciler bulunmaktadır. Bunların dışında taşra örgütünün içinde yerel yönetimlerin ağırlıklı bir rolü bulunmaktadır. KKTC Kamu Yönetiminde İngiliz döneminde çıkan yasaların hala etkisini ve geçerliliğini koruduğu görülmektedir. Örneğin, KKTC’de kamu sektöründe çalışanlara uygulanan maaş ve değerlendirme sistemi, KKTC Sanayi Odası Raporu’nda da belirtildiği üzere, İngiliz Sömürge yönetiminden kalma karmaşık bir sistemdir.

KKTC’de kamunun ağırlığı, devlet olanaklarının siyasal sistemde etkin olarak kullanılması ile yakın ilişkilidir. Özellikle az gelişmiş ya da gelişmekte olan KKTC gibi ülkelerde, siyaset bilimcileri tarafından tanımlanan, bir siyasal katılım modeli ortaya çıkmıştır. “Patronaj sistemi” olarak isimlendirilen¹⁷ bu siyasal katılım modelinde, siyasal sistem, “patronlar” ve “müşteriler” ya da “patronlar - destekçileri” biçiminde ikiye ayrılan¹⁸ bir katmanlaşmaya dayanmakta ve siyasetteki patronlar (siyasal parti liderleri ve temsilcileri), kaynak dağıtımı yoluyla seçimlerde müşterilerinin ya da destekçilerinin oylarını ve desteklerini almaktadırlar. KKTC’de de patronaj sistemine dayalı siyasal ilişkiler sistemi, ekonomik bağımlılık ile beslenmiştir. Bu sistemin siyasal yapı nedeniyle ekonomik yaşam için de tahrip edici örnekleri bulunabilir. KKTC İşadamları Derneği’nin talebi olarak yapılan bir açıklamada şu ifadeler kullanılmıştır: “Kamu düzenimizin kanayan yarası olan ‘müşavirler ordusu’ sorunu hemen çözülmeli, bu oluşumun devamı önlenmeli, kamudan maaş alan herkesin en verimli ve etkin şekilde çalışması ve maaşını hak etmesi sağlanmalıdır.”¹⁹

KKTC ve Türkiye’nin çabaları/ilgisizliği nedeniyle KKTC’de bağımsız ve kendine yeten bir ekonomik yapı kurulamamıştır. Bu

bağımlı yapı, özellikle ekonomik etkinliklerde, KKTC insanını, güvensiz, gelecek endişesi olan ve uzun süreli yatırım endişesi taşıyan bir kimliğe sahip kılmış ve dış yardımlarla yaşayan ülke ekonomisi de KKTC’de Hükümet tarafından yönlendirilen yeni bir “ganimet ekonomisi” (yandaşlarına kaynak dağıtım yöntemiyle ayakta duran siyasal ve ekonomik model) yaratılmasına neden olmuştur. Yandaşlarına kaynak dağıtmaya dayalı ekonomik sistemden pay alamayan kesimler ise siyasal anlamda muhalefetin temellerini atmış, bu muhalefet hareketi ise yetersiz halk desteği ve halkın üzerindeki psikolojik-ekonomik baskı nedeniyle toplumun sorunlarının çözümünde siyasal iktidar üzerinde yeterince etkili olamamıştır. Bu durum, KKTC Kamu Yönetimi Sisteminin siyasal iktidara son derece bağımlı, liyakat sisteminden uzak, uzmanlığa önem vermeyen, hantal ve etkisiz bir yapıya dönüşmesinin temellerini atmıştır. Bütün bu nedenlerle KKTC Kamu Yönetiminde ciddi bir yeniden yapılanmaya ve reforma gereksinim bulunmaktadır. Ancak bu reform gereksiniminden doğacak bir reform çalışmasının, dar bakış açısıyla hareket ederek siyasal amaçlar için kamuda istihdamı artırmak ya da partizanca amaçlarla kurumsal yapıya bürokrasiye zarar vermek için kullanılmaması gerektiği de açıktır.

KKTC’de Kamu Yönetimi Reformu Gereksinimi

Reform kavramı, son yıllarda her alanda kullanılan, “sürdürülebilirlik” kavramı gibi anlamı konusunda tam olarak üzerinde görüş birliğine varılamayan sözcüklerden birisidir. Reform kavramı, genel olarak, bilinçli müdahaleler yoluyla yaratılan değişim ve çağa uyumlu çalışmaları olarak tanımlanabilir. Elbette, değişimin toplumsal bir gereksinim olduğu her toplumsal yaşam formunda, değişime ayak uyduracak politikaların geliştirilmesi ve eski yöntem ve politikaların giderek terk edilmesi, adeta bir doğa kuralıdır. Ancak, baştan başlamak yerine sondan başlayarak gerçekleştirilmeye çalışılacak reformların, istenilen sonuçlar yerine, çok ciddi toplumsal sorunlara yol açması tehlikesi bulunduğu unutulmamalıdır.

Geçmişte kamu yönetimi hiyerarşik terimler içinde düşünülmüş bir ahlaki (moral) ya da politik sorumluluk olarak algılanırken bu görüşler yüzyılımızda hem yetersiz kalmakta hem de pek çok durumun açıklanmasına uygun düşmemektedir.²⁰ Terimdeki bu anlam zenginleşmesi ve nitelik değişimi, kamu yönetiminin gelişen ve değişen koşullara ayak uydurması çabalarının bir ürünü olarak görülmelidir. Her

toplumda ve ülkede olduğu gibi, KKTC'de her alanda ve özellikle devlet ve halk ilişkileri konusunda ciddi düzeltimler yapılması ve yeni politikalar uygulanması gerektiği yadsınamaz. Ancak, reform çalışmalarında, kamu yararı, toplumun gereksinimleri, çağdaş kamu yönetimi ilkeleri, ideolojik söylemler ve tuzaklardan uzak durma gereksinimi, ekonominin yapısal dengeleri ve farklı toplum kesimlerinin toplumsal ve ekonomik sorunları gibi çeşitli unsurların dikkate alınması zorunludur. 1974'den günümüze kadar KKTC'de çok düşük bir üretkenlik artışı ve çok yavaş seyreden bir kalkınma hızı gerçekleştiğini²¹ görmekteyiz. Bu yavaş gelişimin en önemli nedeni, Adanın kuzeyinin 1974'den sonra dünyadan yalıtılması sonucunu doğuran ekonomik ve siyasal ambargolardır. AB'nin, Adalet Divanı'nın 1994'de aldığı karar çerçevesinde, KKTC'den yaptığı tarım ithalatını durdurması ve sanayi mamulleri ithalatına %14 oranında vergi koyması, AB'ne ihracatı engellemiştir.²² Özellikle AB ülkelerinden kaynaklanan ekonomik ve siyasal ambargolar, KKTC ekonomisinin Türkiye'ye ve Türkiye'den aktarılacak yardımlara bağımlı duruma getirilmesine neden olmuştur. KKTC ekonomisinde dış ticaret dengesinin 2004 yılında %800 oranına varan biçimde ithalat lehinde olduğu ve 853 milyon dolar ithalata karşın 61 milyon dolar ihracat yapılmış olduğu görülmektedir.²³ Bu durumun sonucu olarak KKTC, kamu sektörü ağırlıklı ve dış yardım ile ayakta kalan bir ekonomiye dönüşmüştür. 2003 ve 2004 yıllarında KKTC'de yalnızca kamu hizmetlerinin yarattığı katma değer %23 dolayında gerçekleşmiştir.²⁴ Adanın kuzeyinin dünyanın ekonomik ve sosyal sisteminden soyutlanması ve kamu hizmetine bağımlı bir ekonomik yapının kurulmuş olması, KKTC'de ciddi bir ekonomik gelişmenin sağlanamamasının en önemli nedenlerindedir.

KKTC ekonomisinde, 2000 yılında mali sektörde başlayan ve tüm sektörleri olumsuz etkileyen sorunlar sonucunda, KKTC ekonomisi, sırasıyla %0.6 ve %5.4 oranlarında daralma yaşamış, 2002 yılında ise ekonomi yeniden büyüme sürecine girerek %6.9 oranında ve 2003'de %11.4 oranında büyümüştür.²⁵ KKTC Başbakanlık Devlet Planlama Örgütü verilerine göre, KKTC ekonomisinde 2000'de %0.6 ve 2001'de %5.4 reel küçülme yaşanmış, 2002 de ise %6.9'luk bir reel büyüme gerçekleştirilmiştir. 2001 ile karşılaştırıldığında ekonomide 2000-2002 arasında bir reel büyüme görülmemiştir.²⁶ Rakamsal olarak bir büyüme yaşanmasına karşın, ekonomi dışı ve elbette Türkiye'ye bağımlı bir durumdadır. Türkiye'ye bağımlılığın nedenleri arasında ekonomik

ambargonun yükünün etkisi büyük olmakla birlikte, KKTC ekonomisinin gelişmemesinin tek nedeni, elbette ki yalnızca ambargolara bağlanamaz. Küçük ada ekonomilerinin gelişmemelerinin bir büyük nedeni, ürün maliyetlerinin önemli bir bileşeni olan taşıma ve ulaştırma maliyetlerinin yüksekliği ve küçük ölçekli bir pazar olma niteliğidir. Bu olumsuzluklarına karşın, KKTC ekonomisinin geliştirilmesi konusunda ciddi bir çaba harcandığından ve ekonominin kamu kesimi ağırlığından ya da devlet ekonomisi olmaktan kurtarılması konusunda ciddi bir girişimde bulunulduğundan söz etmek olanaklı olmamıştır. Kaynak dağıtımı yoluyla ayakta kalan siyasal yapı nedeniyle, KKTC ekonomisinin, bağımlı bir devlet ekonomisine dönüştüğüne yönelik görüşlerde haklılık payı bulunmaktadır.

Kamu harcamalarının, milli gelirin %40'ına yaklaşmış olması,²⁷ KKTC ekonomisinde devletin payının yüksekliğini ortaya koymaktadır. KKTC'de özel sektör yatırım oranı %10 civarındadır. Siyasal belirsizlik nedeniyle işadamları tasarruflarını döviz ve menkul kıymet alımlarında kullanmakta, dış sermaye girişi de siyasal belirsizlik nedeniyle çok sınırlı düzeyde bulunmaktadır.²⁸ Kamunun ekonomideki ağırlığının diğer bir yönü, istihdam içinde kamu sektörünün ağırlığıdır. KKTC'de toplam istihdamın büyük kısmı (kamu politikalarınca desteklenen ve yönlendirilen üniversitelerin de dahil edildiği düşünüldüğünde) kamu kesiminde istihdam edilenlerden oluşmaktadır. Üniversiteler ve diğer ilgili istihdam biçimleri dışarıda bırakılarak sadece devlet kurumlarında istihdam edilenlerin sayısı, KKTC Başbakanlık, Devlet Planlama Örgütü verilerine göre 2002 yılında 18 bini aşmaktadır ki, bu rakam da toplam istihdam içinde %20'lik bir orana ulaşmaktadır.²⁹ 2000-2002 yılı istatistiklerine göre çalışan nüfusun 10 binden fazlasının istihdam edildiği sektörler, büyüklük sıralamasına göre, kamu hizmetleri, inşaat, tarım, serbest meslek ve ticaret-turizm sektörleridir.³⁰ KKTC Sanayi Odası'nın araştırmasına göre de kamuda istihdam konusunda benzer rakamlar bulunmuştur. KKTC Sanayi Odası'na göre, Kuzey Kıbrıs'ta yaklaşık olarak 14,500 kamu çalışanı bulunduğu ve bu sayının çalışan nüfusun yaklaşık %17'sine eşdeğer durumda olduğu açıklanmakta ve bu sayının Güney Kıbrıs'da %12.37, Malta'da %12, Bulgaristan'da %6,8 ve Hollanda'da %7,53 olduğu bildirilmektedir.³¹ Bu örnekler ile anlatılmak istenen, KKTC'nin kamu istihdamı ağırlıklı bir devlet ekonomisi görüntüsünde bulunduğuudur. Aynı kaynakta, KKTC Sanayi Odası, kamuda istihdam oranının AB ülkelerinde olduğu gibi %8-10 düzeylerine

çekilmesi gerektiğini ileri sürmektedir ki bu rakam, yaklaşık olarak kamuda istihdamın yarı yarıya daraltılması anlamına gelmektedir.

KKTC’de kamu yönetimi ve özellikle personel reformuna ilişkin çalışmaların amacı, kamu istihdam yapısının değiştirilmesi, memur kapsamının daraltılması yoluyla devlet memurları sayısının ve güvencelerinin azaltılarak devletin hantal yapısının küçük ama güçlü devlet yapısıyla değiştirilmesidir. KKTC’deki Kamu Yönetimi Reformu da Türkiye’deki reform çalışmalarının kopyası olarak düşünülen ve uygulanan bir taklit çalışma olarak uygulanmamalıdır.

Demokratik toplumlarda özellikle kamu personelinin çıkarlarını tehdit eden reform çalışmalarının başarılmasının hiç de kolay olmayacağı bilinmelidir. Ancak, toplumun uzun dönemli çıkarları uğruna ve grup çıkarlarına direnerek kamu yararının gerçekleştirilmesi amacıyla bazı uygulamaların ya da reform çalışmalarının yürütülmesi de çağdaş bir gereksinim olarak devleti yönetenlerin önünde duran önemli bir sorumluluktur.

KKTC’de 2005 genel seçimleri sonucunda kurulan CTP-BG ve DP Koalisyon Hükümeti, Hükümet Protokolü’nde Kamu Yönetimi Reformu’nu hedefleri arasına koymuştur. Protokolün, “Kamu Yönetimi ve Düzeni ile İlgili Politikalarımız” başlığı taşıyan bölümündeki şu cümleler ile kamu yönetiminde reformun hedeflendiği açıkça ortaya konmuştur: “Koalisyon Hükümeti, kamu yönetimini AB ölçütlerine koşut, idari ve teknik bir modernizasyonla yeniden yapılandırarak, hizmetlerin etkinleştirilmesini ve kamu çalışanlarının daha verimli ve huzurlu bir ortamda çalışmasına olanak verecek yeniden yapılanmayı öngörmektedir. Kamu yönetimini, şeffaflık, katılımcılık ve hesap verilebilirlik anlayışıyla yurttaşa hizmet götürecek bir araç haline dönüştürmek için çalışmalar sürdürülecektir.”

KKTC’de 2005 seçimleri sonrasında kurulan yeni hükümet, Hükümet Protokolü ile bağlantılı olarak, Kamu Yönetimi Reformu konusunda çalışmalara başlamıştır. Geçen zaman içinde Kamu Yönetimi Reformu konusunda bir çalışma yapıldığı görülmüştür. Hükümetin 100 gününü değerlendiren basın toplantısında, Başbakan Soyer, “Hükümet’in varlığını oluşturan en önemli konulardan biri niteliği taşıyan ve Kıbrıs Türk halkının çağdaş ve demokratik değerlere ulaşma arzusuna cevap verecek olan Kamu Reformu için çalışmaların sürdüğünü” vurgulayarak “Kamu Reformu için Avrupa Birliği ve İngiltere’den teknik heyetlerin ülkemize gelip tespit ve önerileri değerlendirdiklerini ve bu konuda 4 kez

teknik heyetler toplantısı yapılip karşılıklı fikir alışverişinde bulunulduğunu ve Bakanlar Kurulu'nun bu çalışmalarını ilkesel olarak onayladığını" açıklamıştır.³² Başbakanlığa bağlı olarak görev yapan Avrupa Birliği Koordinasyon Merkezi'nin, Kıbrıs Türk halkının Avrupa Birliği ile bütünleşmesini sağlayacak uyum çalışmalarının Mayıs–Temmuz 2005 döneminde de sürdürüldüğü duyurulmuştur. KKTC Başbakanı Soyer, Merkez'in, yönetimin yeniden düzenlenip güçlenmesini amaçlayan birbiriyle ilgili üç projeden birisi olarak Kamu Yönetimi Reformu ile ilgili çalışmalarda bulunulduğunu açıklamakta ve TAİEX ile yürütülen uyum çalışmaları sonucunda Kamu Yönetimi Reformu taslak raporunun Bakanlar Kurulu'na onaylandığını ve ilkesel olarak çalışmaların başlatılması kararının alındığını açıklamıştır.³³ Bu çalışma konusunda bir Komisyon oluşturulduğu ve bu çerçevede sivil toplum örgütlerinden görüşler almayı planladığı ve belki de bu görüşlerin alındığı sanılmaktadır. Sanılmaktadır diyoruz, çünkü bu çalışmalar şeffaf ve halk katılımı ile halkı bilgilendirici bir boyutta gerçekleşmemektedir. Aynı basın toplantısında Başbakan Soyer, "kamu görevlilerinin bilgilerini tazelemek amacıyla 'hizmet içi eğitim' programını sürdüren ve özellikle Kıbrıs Türk halkıyla bire bir temasta bulunan personelin eğitimini sağlayan Personel Dairesi'nin, 24 Nisan 2004 tarihinde gerçekleşen referandum sonrasında başlattığı Kamu Görevlileri Yasası'nı Avrupa Birliği normlarıyla uyumlulaştırmayı hedefleyen çalışmalarını sürdürmekte olduğunu" ifade etmiştir.³⁴

Bu çalışmaların başlangıcında olduğu anlaşılmaktadır. KKTC Kamu Yönetimi Reformu konusunda bir çalışmanın Türkiye'de bu konularda büyük deneyimi olan TODAİE gibi uluslararası çalışmaları ve deneyimleri olan bir kuruluş ile işbirliği yapılarak gerçekleştirilmesinde sayısız yarar bulunacaktı. Ancak, bu konuda bir işbirliği çalışmasının olmadığı anlaşılmaktadır.

KKTC Hükümetinin Kamu Yönetimi Reformuna yönelik çalışmalar yapması doğal karşılanabilir. Ne var ki, bu çalışmaların yapılırken bazı önemli konuların göz ardı edilmemesinde yarar bulunmaktadır. Geçmiş dönemden intikam almak ve kadrolaşma amacıyla yapılacak bir reform (!) denemesi, sorunlar yumağı haline gelmiş olan KKTC Kamu Yönetimini, içinden çıkılmaz bir duruma sürükleyebilir. KKTC gibi devletin her alanda ağırlığını hissettirdiği bir kamu ekonomisinde, Kamu Yönetimi Reformu çalışmalarının personel azaltılması amacıyla gerçekleştirilmesi durumunda, yaratacağı siyasal,

toplumsal ve ekonomik sorunların, onarılamaz toplumsal yaralara yol açacağı unutulmamalıdır. KKTC Kamu Yönetimi Reformunun dayanması gereken ilkeler konusunda hazırlanan bu çalışmanın temel amacı, KKTC Kamu Yönetimi Reformu'nun hazırlanması sürecinde dikkate alınması gereken unsurları açıklığa kavuşturmadır.

Dipnotlar

¹ Ömer Bozkurt, Turgay Ergun, Seriy Sezen (editörler), *Kamu Yönetimi Sözlüğü* (Ankara: TODAİE Yayınları, Yayın NO: 283, 1998), 133.

² Jay M. Shafritz, E. W. Russell, *Introducing Public Administration*, Fourth Edition, (New York: Pearson Longman Press, 2005), 5.

³ Turgay Ergun, Aykut Polatoğlu, *Kamu Yönetimine Giriş*, 2. Baskı, (Ankara: Sevinç Matbaası, TODAİE Yayını No: 212, 1984), 5.

⁴ Gencay Şaylan, "Bir Yapısal Değişim Sorunu Olarak Yönetim Reformu", *Türkiye'de Kamu Yönetimi* (Ankara: Yargı Yayınevi, 2003), 429.

⁵ Özel yönetim ve kamu yönetimi süreçlerindeki benzerlik ve ayrılıklar için bakınız: Herbert A. Simon, Donald. W. Smithburg, Victor A. Thompson, *Kamu Yönetimi*, Çeviren: Cemal Mihçioğlu (Ankara: AÜ SBF Yayınları, Yayın No: 547, 1985), 6-7.

⁶ A. Şinasi Aksoy, "Kamu Yöntimi Nereye Gidiyor? Bir Durum Saptaması", *II. Kamu Yöntimi Forumu KAYFOR II* (Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları, 2004), 47.

⁷ Bernard Gournay, *Yönetim Bilimine Giriş*, Çeviren: İhsan Kuntbay (Ankara: TODAİE Yayını, Yayın No: 122, 1971), 108.

⁸ Age., 108.

⁹ Bing Wang, Yuanfei Gu, "Three Paradigms of Public Administration: An Analysis of the Current Status of Public Administration in China", *Chinese Public Administration Review*, V. 1, Number ¾ (July/December 2002), 199.

¹⁰ BM Kalkınma Programı'nın bu üç ülkedeki reform sürecine ilişkin 19 Kasım-03 Aralık 2003 tarihindeki bir çalışma ziyareti sonrasında hazırladığı raporu için bakınız: www.undp.org.vn/undp/prog/projectrep.htm (17 Kasım 2005).

¹¹ Bing Wang, Yuanfei Gu, "Three Paradigms of Public Administration: An Analysis of the Current Status of Public Administration in China", *Chinese Public Administration Review*, V. 1, Number ¾, July/December 2002, 199.

¹² Çin, Güney Kore ve Singapur Kamu Yönetimi Reformları Üzerine Çalışma Turu Raporu , UNDP, www.undp.org.vn/undp/prog/projectrep.htm (17 Kasım 2005).

¹³ www.undp.org.vn/undp/prog/projectrep.htm (17 Kasım 2005).

¹⁴ Kamu Yönetimi Sözlüğü, age., 168.

¹⁵ Age., 135.

¹⁶ Age., 135.

¹⁷ “Clientelism” kavramı için bakınız: C. Clapham, *Private Patronage and Public Power, Political Clientelism in the Modern State* (London: Pinter, 1982).

¹⁸ Rod Hague ve Martin Harrop, *Comparative Government and Politics* (New York: Palgrave, 2001), 116.

¹⁹ Salih Çeliker, KKTC İşadamları Derneği,

http://www.kktcisad.org/genel/ekonomik_paket.htm (27 Ekim 2005).

²⁰ Turgay Ergun, “Postmodernizm ve Kamu Yönetimi”, *Türkiye’de Kamu Yönetimi* (Yargı Yayınevi, Ankara, 2003), 620.

²¹ Abdul Ghafoor ve Vedat Yorucu, “Public Expenditure and Productivity Puzzle: The Case of Northern Cyprus, *METU Studies in Development*, 29/1-2 (2002), 69.

²² <http://www.tusiad.org/turkish/rapor/kkct/html/sec5.html> (30 Nisan, 2004).

²³ KKTC Başbakanlık, Devlet Planlama Örgütü Verileri,

<http://www.ktto.net/turkce/istatistikler1.html> (08 kasım 2005).

²⁴ KKTC Başbakanlık, Devlet Planlama Örgütü verileri,

<http://www.ktto.net/turkce/istatistikler1.html> (08 kasım 2005).

²⁵ <http://www.igeme.org.tr/tur/bakis/sayi%2027/bakis2738.htm> (27 Ekim 2005).

²⁶ KKTC Başbakanlık, Devlet Planlama Örgütü verileri,

<http://www.ktto.net/turkce/istatistikler1.html> (08 kasım 2005).

²⁷ <http://www.tusiad.org/turkish/rapor/kkct/html/sec5.html> (30 Nisan, 2004).

²⁸ <http://www.tusiad.org/turkish/rapor/kkct/html/sec5.html> (30 Nisan, 2004).

²⁹ KKTC Başbakanlık, Devlet Planlama Örgütü Verileri,

<http://www.ktto.net/turkce/istatistikler1.html> (8 kasım 2005).

³⁰ KKTC Başbakanlık, Devlet Planlama Örgütü Verileri,

<http://www.ktto.net/turkce/istatistikler1.html> (8 kasım 2005).

³¹ KKTC Sanayi Odası’nın verileri için bakınız: <http://www.kktcsanayiodasi.org>

(7 Aralık 2005);

(http://64.233.183.104/search?q=cache:jyz52tAqM0UJ:www.kktcsanayiodasi.org/turkce/haberler/odanın_soyledikleri.html+kkct+kamu+y%C3%B6netimi+sistemi&hl=tr&lr=lang_tr).

³² Koalisyon Hükümetinin 100. Gününün değerlendirilmesine ilişkin Basın Toplantısı metni için bakınız:

<http://www.trncinfo.com/TANITMADAIRESI/ARSIV2005/TURKCEarsiv/AGUSTOS/080805.HTM> (07 Aralık 2005).

³³ *Yeni Düzen Gazetesi*, 08 Ağustos 2005.

³⁴ <http://www.trncinfo.com/TANITMADAIRESI/ARSIV2005/TURKCEarsiv/AGUSTOS/080805.HTM> (07 Aralık 2005).

Impact of Foreign Direct Investment on the Economic Growth of Cyprus

Mete Feridun

Cyprus International University

Abstract

Cyprus is one of the most attractive locations for foreign investment in the Mediterranean with its extensive network of double tax treaties and the mutual promotion and protection of investments. During the last decade, a number of financial incentives, as well as the Cypriot government's accession to the European Union (EU), have made the island a magnet for foreign investment. This study examines the relationship between economic growth as measured by GDP per capita and foreign direct investment for Cyprus using the method of Granger causality and vector auto regression (VAR). Evidence shows that there is a unidirectional Granger causation from foreign direct investment to economic growth.

Key words: Granger causality, vector auto regression, economic growth.

Özet

Kıbrıs, yabancı yatırımcılara sağladığı vergi avantajları ve teşvikleri nedeniyle Akdeniz'de yabancı yatırımlar için en çekici yerlerden biridir. Geçtiğimiz on yılda bazı finansal teşviklerin yanısıra Kıbrıs Hükümeti'nin Avrupa Birliği'ne girişi, adayı bir yabancı yatırımlar merkezi haline getirmiştir. Bu çalışma kişi başına düşen GSMH ile ölçülen ekonomik kalkınma ve doğrudan yabancı yatırımlar arasındaki ilişkiyi Granger nedensellik analizi ve vektör oto-regresyon metoduyla incelemektedir. Elde edilen sonuçlar doğrudan yabancı yatırımlar ile ekonomik kalkınma arasında tek yönlü Granger nedenselliğinin mevcut olduğunu göstermektedir.

Anahtar kelimeler: Granger nedensellik ilişkisi, vektör oto-regresyon, ekonomik kalkınma

---

Introduction

Since 1974, Cyprus has been divided *de facto* into two states: the Greek Cypriot "Republic of Cyprus" and the Turkish Cypriot "Turkish Republic of Northern Cyprus" (TRNC). The Republic of Cyprus is recognized internationally and has been a full member of the European Union since 1 May 2004. The TRNC is recognized only by Turkey and its economy is handicapped by the international political and economic isolation of the

country, as well as by the lack of private and governmental investment. The country's economy is dependent on the financial aid supplied by Turkey.

The Republic of Cyprus (hereafter referred to as "Cyprus") is one of the most attractive locations for foreign investment in the Mediterranean with its extensive network of double tax treaties and the mutual promotion and protection of investments. During the last decade, financial incentives and the Cypriot government's accession to the European Union have helped make the island a magnet for foreign investment. These incentives include unrestricted dividend transfers, a corporate income tax as low as 4.25%, full tax exemption on profits of offshore partnerships, tax deductions on all expenses incurred for the earning of income, and full capital gains tax exemption. In addition, free trade zones and various other incentives including a ten-year tax exemption for the manufacturing of new products, investment discounts, duty free status in the free industrial zones and reduced taxation for foreign experts employed there, have also been introduced by the Cypriot government.

In Cyprus, the constitution guarantees the right of private property and does not discriminate between Cypriots and non-Cypriots. Administrative procedures are simple and, in most cases, foreign participation of up to 100% is permitted. As shown in Figure I, Foreign Direct Investment (FDI) in Cyprus has shown a steady increase especially after 2000 when the country liberalized all foreign direct investment controls on local businesses for residents of the European Union. EU residents may now own 100% of local companies and any company listed on the Cyprus Stock Exchange. Ventures are also actively encouraged. Personal incentives, such as low personal taxation, exemption from social insurance and the defense tax, as well as duty free status, have also played a role in making the island a center of attraction for foreign investors. The inflow of approved FDI reached \$1.22 billion in 2004, compared with \$1.00 billion in 2003, and \$1.06 billion in 2002.

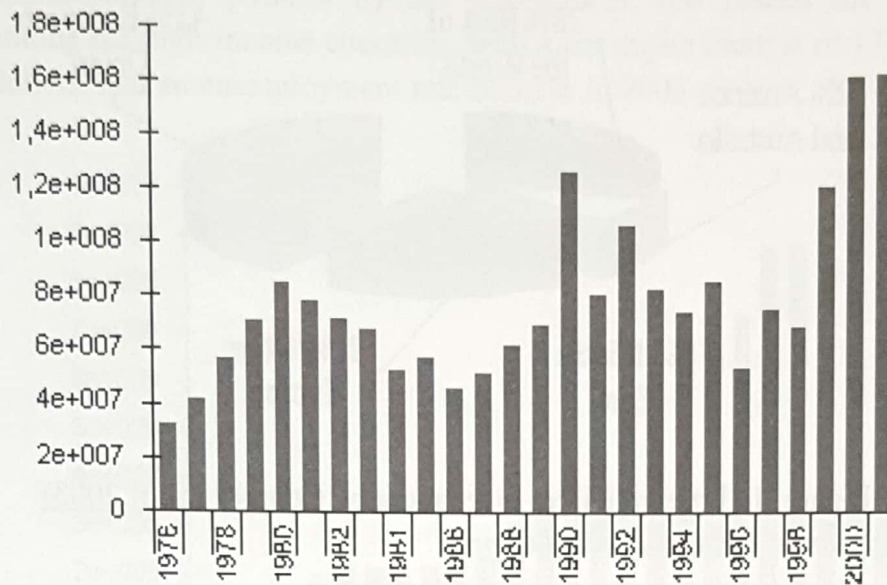

Figure I. Foreign Direct Investment (Current US\$)

Source: World Bank Development Indicators

On 1 October 2004, the Government of Cyprus lifted most investment restrictions concerning non-EU residents, completing earlier reforms (introduced in January 2000) concerning EU investors. Through this decision, it also abolished most capital restrictions and limits on foreign equity participation/ownership, thereby granting national treatment to foreign investors. Non-EU investors may now invest freely in Cyprus in most sectors, either directly or indirectly, including all types of portfolio investment on the Cyprus Stock Exchange. The only exceptions concern primarily the acquisition of property and, to a lesser extent, restrictions on investment in the sectors of tertiary education and mass media. Figure II shows distribution of FDI in terms of geographical origin as of 2003. It is noteworthy that a large portion of FDI originates from the European Union. This can be attributed to the removal of restrictions applicable to European Union nationals wishing to invest in Cyprus.

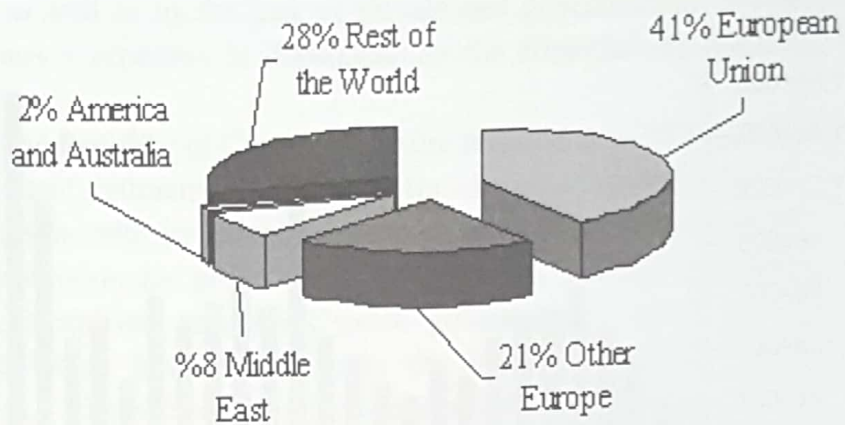

Figure II. Foreign Direct Investment by Country (as of 2003)

Source: Central Bank of Cyprus

As can be seen in Figure II, 41% of new investments in 2003 originated from the EU; 21% originated from other European countries; 2% from the United States of America and Australia, 8% from Middle East, and the remaining 28% from various other countries.

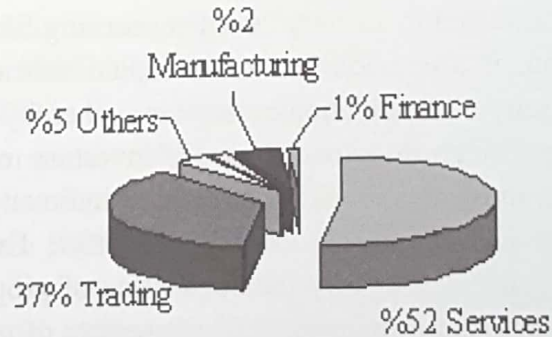

Figure III. Foreign Direct Investment by Sector (as of 2003)

Source: Central Bank of Cyprus

As shown in Figure III, the allocation of FDI by sector as of 2003 was as follows: manufacturing 2%; construction 0.8%; trading 37%; hotels and restaurants 0.2%; transport and communications 11.1%; finance 1%; real estate and business 41.0%, other services 6.7%.

The success of Cyprus in attracting FDI, as well as the adoption of a market oriented economic system and the pursuance of sound

macroeconomic policies by the government, has placed the country among the high-income countries, with a per capita income of 17,847 US dollars, and an unemployment rate of 3.1% in 2003.

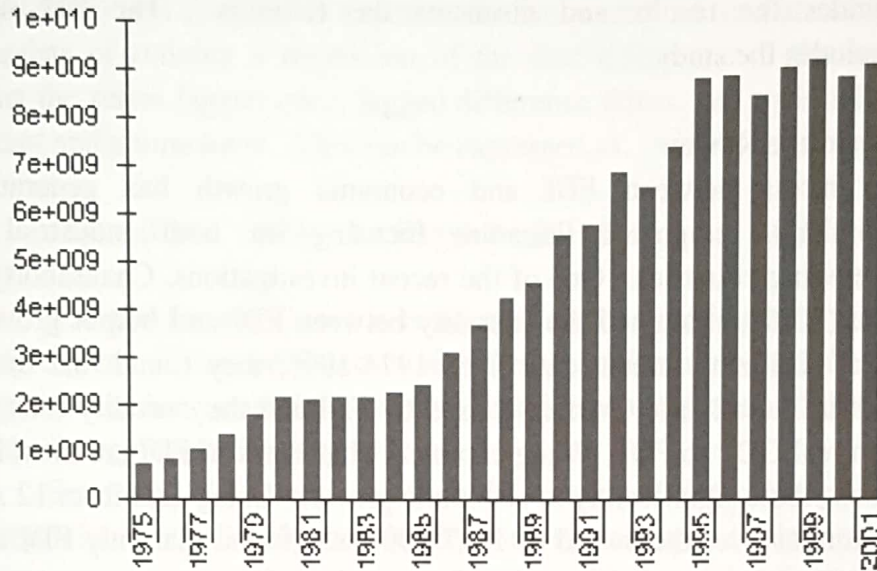

Figure IV. Economic Development (GDP in Current US\$)

Source: World Bank Development Indicators

Cyprus has a standard of living that is higher than many European Union member-states and the performance of the economy compares favorably with that of most EU countries. As of 2003, Cyprus held 16th place worldwide in terms of per capita income. The average annual rate of growth in the past five years was about 3.8%, total FDI was 211.9 million CYP, whereas inflation and unemployment stood at 2.9% and 3.4%, respectively.

The explosion of growth in FDI during the 1990's, especially in developing countries, has inspired a stream of literature focusing on the impact of FDI on the dynamics of growth measured by GDP in the recipient country. However, to the best of our knowledge, no study has been done to examine the existence and nature of any causal relationship between FDI and GDP in Cyprus. The present study aims at filling this gap in the literature. The study covers only the Greek Cypriot state of the "Republic of Cyprus" and includes no data from the TRNC as the latter has been unable to contribute to the island's becoming a magnet for FDI due to its international political isolation. Analysis of the nexus between

FDI and GDP for the TRNC would be the topic of a separate study and is beyond the scope of the present study. The rest of the article is structured as follows. The next section provides a brief review of the literature. Section III presents the data used and method followed. Section IV provides the results and discusses the findings. The last section concludes the study.

Literature Review

The nexus between FDI and economic growth has generated a voluminous empirical literature focusing on both industrial and developing countries. One of the recent investigations, Chakraborty and Basu (2002), examined the causality between FDI and output growth in India.¹ Utilizing annual data from 1974-1996, they found that the real GDP in India is not Granger-caused by FDI and the causality runs more from real GDP to FDI. Wang explored what kinds of FDI are most likely to contribute significantly to economic growth. Using data from 12 Asian economies over the period of 1987-1997, she found that only FDI in the manufacturing sector has a significant and positive impact on economic growth and attributes this positive contribution to FDI's spillover effects.² Ericsson and Irandoust examined the causal effects between FDI growth and output growth for the four OECD countries applying a multi-country framework to data from Denmark, Finland, Norway and Sweden.³ The authors failed to detect any causal relationship between FDI and output growth for Denmark and Finland. They suggested that the specific dynamics and nature of FDI entering these countries could be responsible for these no-causality results.

De Mello attempted to find support for an FDI-led growth hypothesis when a time series analysis and a panel data estimation for a sample of 32 OECD and non- OECD countries covering the period 1970-1990 were made.⁴ He estimated the impact of FDI on capital accumulation and output growth in the recipient economy. Liu, et al. tested the existence of a long-run relationship among economic growth, foreign direct investment and trade in China.⁵ Using a co-integration framework with quarterly data for exports, imports, FDI and growth from 1981 to 1997, the research found the existence of a bi-directional causal relationship among FDI, growth, and exports. It is beyond the scope of the present paper to review the vast literature on the FDI-growth relationship.⁶

Materials and Methods

The econometric method first examines the stationarity properties of the univariate time series. The present study uses the Augmented Dickey-Fuller (ADF) unit root test to examine the stationarity of the data series.⁷ It consists of running a regression of the first difference of the series against the series lagged once, lagged difference terms, and optionally, a constant and a time trend. This can be expressed as:

$$\Delta y_t = \beta_1 y_{t-1} + \beta_2 \Delta y_{t-1} + \beta_3 \Delta y_{t-2} + \beta_4 + \beta_5 t \quad (1)$$

The test for a unit root is conducted on the coefficient of y_{t-1} in the regression. If the coefficient is significantly different from zero then the hypothesis that y contains a unit root is rejected. Rejection of the null hypothesis implies stationarity.

Secondly, time series have to be examined for cointegration. Cointegration analysis helps to identify long-run economic relationships between two or several variables and to avoid the risk of spurious regression. Cointegration analysis is important because if two non-stationary variables are co-integrated, a VAR model in the first difference is mis-specified due to the effect of a common trend. If a cointegration relationship is identified, the model should include residuals from the vectors (lagged one period) in the dynamic Vector Error Correcting Mechanism (VECM) system. In this stage, Johansen co-integration test is used to identify co-integrating relationship among the variables.⁸ Within the Johansen multivariate co-integrating framework, the following system is estimated:

$$\Delta z_t = \Gamma_1 \Delta z_{t-1} + \dots + \Gamma_{k-1} \Delta z_{t-k+1} + \Pi z_{t-1} + \mu + \varepsilon_t; \quad t=1, \dots, T \quad (2)$$

where, Δ is the first difference operator, z denotes vector of variables, $\varepsilon_t \sim \text{niid}(0, \Sigma)$, μ is a drift parameter, and Π is a $(p \times p)$ matrix of the form $\Pi = \alpha\beta'$, where α and β are both $(p \times r)$ matrices of full rank, with β containing the r co-integrating relationships and α carrying the corresponding adjustment coefficients in each of the r vectors. The Johansen approach can be used to carry out Granger causality tests as well. In the Johansen framework the first step is the estimation of an

unrestricted, closed pth order VAR in k variables. Johansen [7] suggested two tests statistics to determine the co-integration rank. The first of these is known as the trace statistic:

$$N \left\{ \begin{array}{l} \text{trace}(r_0 / k) = -T \sum_{i=r_0+1}^k \ln(1 - \hat{\lambda}_i) \end{array} \right. \quad (3)$$

where, $\hat{\lambda}_i$ are the estimated eigenvalues $\lambda_1 > \lambda_2 > \lambda_3 > \dots > \lambda_k$ and r_0 ranges from 0 to k-1 depending upon the stage in the sequence. This is the relevant test statistic for the null hypothesis $r \leq r_0$ against the alternative $r \geq r_0 + 1$. The second test statistic is the maximum eigenvalue test known as $\lambda_{\max}$; we denote it as $\lambda_{\max}(r_0)$. This is closely related to the trace statistic but arises from changing the alternative hypothesis from $r \geq r_0 + 1$ to $r = r_0 + 1$. The idea is to try and improve the power of the test by limiting the alternative to a cointegration rank which is just one more than under the null hypothesis.⁹

The $\lambda_{\max}$ test statistic is:

$$\lambda_{\max}(r_0) = -T \ln(1 - \hat{\lambda}_i) \text{ for } i = r_0 + 1 \quad (4)$$

The null hypothesis is: there are r cointegrating vectors, against the alternative of r + 1 co-integrating vectors. Johansen and Juselius indicated that the trace test might lack the power relative to the maximum eigenvalue test. Based on the power of the test, the maximum eigenvalue test statistic is often preferred.¹⁰

According to Granger, Y is said to "Granger-cause" X if and only if X is better predicted by using the past values of Y than by not doing so. The past values of X are used in either case. In short, if a scalar Y can help to forecast another scalar X, then we say that Y Granger-causes X. If Y causes X and X does not cause Y, it is said that uni-directional causality exists from Y to X. If Y does not cause X and X does not cause Y, then X and Y are statistically independent. If Y causes X and X causes Y, it is said that feedback exists between X and Y. Essentially, Granger's definition of causality is framed in terms of predictability.¹¹

To implement the Granger test, we assume a particular autoregressive lag length k (or p) and estimate Equation (5) and (6) by OLS:

$$X_t = \lambda_1 + \sum_{i=1}^k a_{1i} X_{t-i} + \sum_{j=1}^k b_{1j} Y_{t-j} + \mu_{1t} \quad (5)$$

$$Y_t = \lambda_2 + \sum_{i=1}^p a_{2i} X_{t-i} + \sum_{j=1}^p b_{2j} Y_{t-j} + \mu_{2t} \quad (6)$$

F test is carried out for the null hypothesis of no Granger causality $H_0 : b_{i1} = b_{i2} = \dots = b_{ik} = 0, i = 1, 2$. $H_0 : b_{i1} = b_{i2} = b_{ik} = 0, i = 1, 2$ where, F statistic is the Wald statistic for the null hypothesis. If the F statistic is greater than a certain critical value for an F distribution, then we reject the null hypothesis that Y does not Granger-cause X (equation (1)), which means Y Granger-causes X.¹²

A time series with stable mean value and standard deviation is called a stationary series. If d differences have to be made to produce a stationary process, then it can be defined as integrated of order d . Engle and Granger state that if several variables are all $I(d)$ series, their linear combination may be cointegrated, that is, their linear combination may be stationary.¹³ Although the variables may drift away from equilibrium for a while, economic forces may be expected to act so as to restore equilibrium; thus, they tend to move together in the long run irrespective of short run dynamics. The definition of the Granger causality is based on the hypothesis that X and Y are stationary or $I(0)$ time series. Therefore, we can not apply the fundamental Granger method for variables of $I(1)$. In the absence of cointegration vector, with $I(I)$ series, valid results in Granger causality testing are obtained by simply first differentiating the VAR model. With cointegration variables, Granger causality will further require inclusion of an error term in the stationary model in order to capture the short term deviations of series from their long-term equilibrium path. Hassapis et al. show that in the absence of cointegration, the direction of causality can be decided upon via standard F-tests in the first differenced VAR.¹⁴ The VAR in the first difference can be written as:

$$N \left\{ \Delta X_t = \lambda_1 + \sum_{i=1}^k a_{1i} \Delta X_{t-i} + \sum_{j=1}^k b_{1j} \Delta Y_{t-j} + \mu_{1t} \right. \quad (7)$$

$$N \left\{ \Delta Y_t = \lambda_2 + \sum_{i=1}^p a_{2i} \Delta X_{t-i} + \sum_{j=1}^p b_{2j} \Delta Y_{t-j} + \mu_{2t} \right. \quad (8)$$

Results and Discussion

The present study employs data that consists of annual observations spanning the period between 1978 and 2003. All data are obtained from the World Bank's WDI database and are transformed into logarithmic returns in order to achieve mean-reverting relationships, and to make econometric testing procedures valid. FDI is net inflows of investment to acquire a lasting management interest (10 percent or more of voting stock) in an enterprise operating in an economy other than that of the investor. It is the sum of equity capital, reinvestment of earnings, other long-term capital, and short-term capital as shown in the balance of payments. This series shows net inflows in the reporting economy. Data are in current U.S. dollars. GDP per capita, on the other hand, is gross domestic product divided by mid-year population. GDP is the sum of gross value added by all resident producers in the economy plus any product taxes and minus any subsidies not included in the value of the products. It is calculated without making deductions for depreciation of fabricated assets or for depletion and degradation of natural resources. Data are in constant U.S. dollars. Table 1 shows the results of the ADF unit root tests on levels and in first differences of the data. Strong evidence emerges that all the time series are I(1).

Table 2 presents results from the Johansen co-integration test among the data sets. Neither maximum eigenvalue nor trace tests rejects the null hypothesis of no co-integration at the 5% level. The outcome of the Granger causality tests is shown in Table 3. The results of the Granger causality tests suggest that the null hypothesis of *FDI does not Granger-cause GDP per capita* is rejected in 1 and 2 year lags, at the 5% and the 10% levels respectively. On the other hand, the null hypothesis of *GDP does not Granger-cause FDI* is not rejected. This leads us to the conclusion that there is only a one-way casualty running from FDI to GDP.

Conclusion

The success of Cyprus in attracting FDI, as well as the adoption of a market oriented economic system and the pursuance of sound macroeconomic policies by the government, has placed the country in the 16th place worldwide in terms of per capita income.

This study examines the relationship between foreign direct investment and GDP per capita in the economy of Cyprus, using the method of Granger causality and vector auto regression (VAR). Strong Evidence emerges that the economic growth as measured by GDP in Cyprus is Granger caused by the FDI. Results further suggest that Cyprus's capacity to progress on economic development will depend on the country's performance in attracting foreign capital.

Table 1. Augmented Dickey-Fuller Unit Root Test Results

	<u>Test with an intercept</u>		<u>Test with an intercept and trend</u>		<u>Test with no intercept or trend</u>	
	<u>Levels</u>	<u>1st differences</u>	<u>Levels</u>	<u>1st differences</u>	<u>Levels</u>	<u>1st differences</u>
FDI	1.7797	-5.6679	2.4756	-10.8890	0.2644	-6.7665
GDP	2.2245	-7.5444	2.7856	-7.6623	2.3674	-10.6579
CV* (1%)	-3.8573	-3.9203	-4.5715	-4.6678	-2.6997	-2.7175
CV (5%)	-3.0403	-3.0655	-3.6908	-3.733	-1.9614	-1.9644

* McKinnon Critical Value

The lag length was determined using Schwartz Information Criteria (SIC)

Table 2: Johansen cointegration test results

<u>Null hypothesis</u>	<u>Trace statistic</u>	<u>5% critical value</u>	<u>Maximum eigenvalue statistic</u>	<u>5% critical value</u>
$r = 0$	30.657	41.68	19.3670	29.68
$R \leq 1$	14.5698	24.75	8.7198	23.41

r is the number of cointegrating vectors under the null hypothesis.

Table 3: Granger causality test results

<u>Null hypothesis</u>	<u>F – Statistics</u>			
	<u>Lag 1</u>	<u>Lag 2</u>	<u>Lag 3</u>	<u>Lag 4</u>
FDI does not granger cause GDP per capita	8.12266**	5.87487*	1.6546	0.2555
GDP per capita does not granger cause FDI	0.175447	1.89679	1.7887	0.8576

* Reject the null hypothesis at the 10% level.

** Reject the null hypothesis at the 5% level.

*** Reject the null hypothesis at the 1% level.

Endnotes

¹ C. Chakraborty, C. and P. Basu, "Foreign Direct Investment and Growth in India: A Cointegration Approach," *Applied Economics* 34 (2002):1061-1073.

² Wang, M., Manufacturing FDI and Economic Growth: Evidence from Asian Economies, Department of Economics, University of Oregon Mimeo (2002).

³ Ericsson, J. and M. Irandoust, "On the Causality between Foreign Direct Investment and Output: A Comparative Study," *The Intl. Trade J.* 15 (2001): 122-132.

⁴ De Mello, L.R., "Foreign Direct Investment and Output: A Comparative Study," *The Intl. Trade J.* 15 (1997): 221-311.

⁵ Liu, X., P. Burridge, and P.J.N. Sinclair, "Relationships between Economic Growth, Foreign Direct Investment and Trade: Evidence from China," *Applied Economics* 34 (2002): 1433-1440.

⁶ The interested reader should refer to de Mello for a comprehensive survey of the link between FDI and growth. L. R. De Mello, "Foreign Direct Investment and Output: A Comparative Study," *The Intl. Trade J.* 15 (1997): 221-311; Idem., "Foreign Direct Investment-led Growth: Evidence from Time Series and Panel Data," *Oxford Economic Papers* 51 (1999): 133-151.

⁷ Dickey, D. A. and W. A. Fuller, "Distribution of the Estimators for Autoregressive Time Series with a Unit Root," *J. Am. Statistical Assoc.* 74 (1979): 123-144.

⁸ Johansen, S., "Statistical Analysis of Cointegrating Vectors," *J. Economic Dynamic and Control* 12 (1988): 231-54.

⁹ Ibid.

¹⁰ Johansen, S. and K. Juselius, "Maximum Likelihood Estimation and Inference on Cointegration with Applications for the Demand for Money," *Oxford Bulletin of Economics and Statistics* 52 (1990): 169-210.

¹¹ Granger C., "Investigating Casual Relationship by Econometric Models and Cross Spectral Methods," *Econometrica* 37 (1969): 424-458.

¹² Ibid.

¹³ Engle, A. and C. Granger, "Cointegration and Error Correction: Representation, Estimation and Testing," *Econometrica* 55 (1987): 251-76.

¹⁴ Hassapis, C., N. Pittis and K. Prodromidis, "Unit Roots and Granger Causality in the EMS Interest Rates: The German Dominance Hypothesis Revisited." *J. Intl Money Finance* 18 (1999): 47-73.

Mülkiyet Hakkına İlişkin Davalarda Yeni Bir Strateji Önerisi

Tufan Erhürman

Doğu Akdeniz Üniversitesi

Özet

Bireylerin mülkiyet haklarıyla ilgili davalar, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Loizidou kararından beri, Kıbrıs sorunu üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir. Bu noktadan hareketle, ilk bakışta yalnızca bireysel hak arayışından ibaretmiş gibi görünmelerine karşın, mülkiyet haklarıyla ilgili davaların siyasi bir işlev de yüklendiklerini tespit etmek gerekir. Bu davaların yüklendiği siyasi işlev, davanın açıldığı zamana ve davayı açan ya da açtıran kişilerin niyetlerine bağlı olarak değişebilmektedir. Açılan davalar, bu davalarda yapılan savunmalar ve verilen kararlar, bazı örneklerde, Kıbrıs'ta var olan durumun sürdürülebilir olmadığını gösterici, dolayısıyla tarafları kapsamlı bir çözüm doğrultusunda motive edici sonuçlar doğurmaktadır. Başka bazı davalar ise, çözüme ve iki toplumun barış içinde bir arada yaşayabileceğine olan inancı zayıflatıcı etkiler yaratmaktadır.

Bu yazıda, açılan davalarda savunma yapmamak ya da asgari savunma yapmak ve hiçbir karşı dava açmamak üzerine kurulu olan, salt sürerdurumu koruma amaçlı stratejiden vazgeçilmesi önerilecektir. Yeni strateji, yapılacak savunmalarla ve açılacak karşı davalarla, ülkedeki olağandışı durumdan her iki toplumun mensuplarının insan haklarının ciddi zarar gördüğünü, bu nedenle bu durumun sürdürülebilir olmadığını vurgulamalı ve insan hakları ihlallerinin ancak kapsamlı bir çözümle tam olarak ortadan kaldırılabileceğinin altını çizmeye odaklanmalıdır. Böyle bir strateji, her durumda araçsallaştırıldığı açık olan hukuku, savaşın değil barışın aracı haline getirmeye yönelik bir strateji olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs, mülkiyet hakkı, insan hakları, AİHM, sürerdurum, strateji, savunma.

Abstract

Individual property rights have played a significant role in the Cyprus problem since the decision of the European Court of Human Rights in the Loizidou case. Therefore, it should be noted that the lawsuits concerning property rights have a political function, even though they seem, at first, to be only about defending the rights of individuals. The political function of these lawsuits may vary, depending on the timing, and the intentions of the plaintiffs or those who guide the plaintiffs. The lawsuits, the defense, and the decisions at those lawsuits indicate, in some cases, that the *status quo* in Cyprus is unsustainable, and they

therefore lead to conclusions that motivate the involved parties towards a comprehensive settlement. Some other cases, however, weaken the belief that the two communities can live together in peace.

In this article, it will be argued that the strategy that aims to maintain the *status quo* by not providing a defense or providing a minimal defense in these lawsuits, and not filing any countersuits, must be abandoned. The new strategy should focus on underlining, by means of defense methods and countersuits, the ideas that both communities suffer significantly from violations of their human rights due to the extraordinary situation in the country, that this situation is unsustainable, and that violations of human rights can be avoided only through a comprehensive settlement. In a context where the law is clearly being used as an instrument, such a strategy would be one that uses the law as an instrument for peace, not for war.

Keywords: Cyprus, Property rights, human rights, ECHR, status quo, strategy, defence.

Bireylerin mülkiyet haklarıyla ilgili davalar, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) Loizidou kararından beri, Kıbrıs sorunu üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir. Bu noktadan hareketle, ilk bakışta yalnızca bireysel hak arayışından ibaretmiş gibi görünmelerine karşın, mülkiyet haklarıyla ilgili davaların siyasi bir işlev de yüklediklerini tespit etmekte yarar vardır. Bu davaların yüklendiği siyasi işlev, davanın açıldığı zamana ve davayı açan ya da açtıran kişilerin niyetlerine bağlı olarak değişebilmektedir. Açılan davalar, bu davalarda yapılan savunmalar ve verilen kararlar, bazı örneklerde, Kıbrıs'ta var olan durumun sürdürülebilir olmadığını gösterici, dolayısıyla tarafları kapsamlı bir çözüm doğrultusunda motive edici sonuçlar doğururken, bazı örneklerde de, çözüme ve iki toplumun barış içinde bir arada yaşayabileceğine olan inancı zayıflatıcı etkiler yaratabilmektedir. Davalara yüklenen siyasi işlevin olumlu ya da olumsuz olduğuna, kişiler, ideolojik duruşlarına ve siyasi görüşlerine bağlı olarak karar vereceklerdir. Bununla birlikte, bu meselede insan haklarının ve hukukun her hal ve karda araçsallaştırılıyor olduğunu tespit etmek, hukukçular için, hiç kuşkusuz ki, en azından düşündürücüdür. Ancak bu yazı, bu olgu üzerinde düşünmeyi değil, verili durumda bir strateji değişikliğine dair imkanların araştırılmasını hedeflemektedir.

Bu yazıda, öncelikle, Kıbrıslı Rumların ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin (GKRY), Kıbrıs'taki mülkiyet sorunu dolayısıyla, Türkiye

Cumhuriyeti (TC) aleyhine, AİHM'ye yaptıkları başvurular, bu başvurular karşısında yapılan savunmalar ve verilen kararlar incelenecektir. Bu inceleme sırasında, bu davaların her halde siyasi işlev yüklendiklerine dair yukarıda yapılan saptama dikkate alınacaktır. Bu bağlamda, sürerdurumdan ("status quo"dan) farklı bir çözüm arayışı içinde olunmadığını gösteren bir savunma stratejisinden, Kıbrıs'ta var olan durumun sürdürülebilir olmadığı görüşünde olunduğunu ortaya koyacak ve kapsamlı bir çözüme yönelik arayışları motive edecek bir savunma stratejisine geçişle ilgili öneriler geliştirilmeye çalışılacaktır. Birinci kısmın amacı, yukarıda belirlenenlerle sınırlıdır. O nedenle, bu kategori içerisine giren davaların bir tarihçesinin verilmesinin ve bu davalarda verilen kararların ayrıntılı bir tahliline girilmesinin amaçlanmadığını daha başlarken belirtmek gerekir.

Yazının ikinci kısmında, Kıbrıslı Rumların ve GKRY'nin, Kıbrıslı Türkler ya da Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde (KKTC'de) yaşayan yabancı uyruklu şahıslar aleyhine, GKRY makamlarına yaptıkları başvurular ele alınacaktır. Bu başvurularla ilgili olarak da, izlenecek savunma stratejisine ilişkin öneriler geliştirilmeye çalışılacaktır.

Yazının üçüncü ve son kısmında, Kıbrıslı Türklerin bugüne kadar denemedikleri bir yolun, GKRY ve istisnai durumlarda Kıbrıslı Rumlar aleyhine açılacak mülkiyet davalarının Kıbrıs sorununa kapsamlı bir çözüm bulunması çabalarını motive edebileceği tartışılacak ve hangi tür davaların, hangi yöntemlerle açılması gerektiği konusunda görüş geliştirilmeye çalışılacaktır.

I. Kıbrıslı Rumların ve GKRY'nin TC Aleyhine AİHM'ye Yaptıkları Başvurular

Bu başvurulardan ilki ve en çok ses getirmiş olanı Loizidou davasıdır. Bu dava, bir Kıbrıslı Rum tarafından, TC'nin mülkiyet hakkını ihlal ettiği iddiasıyla açılmasına ve ilk bakışta bir bireyin, insan haklarının ihlal edildiği gerekçesiyle açtığı sıradan bir dava gibi görünmesine karşın, çok ciddi siyasi sonuçlar doğurmuş¹ ve Kıbrıs sorununun seyrini etkilemiştir. Dava, bazı temel hukuki sorunların AİHM önünde ilk kez tartışılmasını sağlaması açısından da önemlidir. Bu sorunlar arasında en dikkat çekici olanlar, KKTC ülkesi toprakları üzerinde gerçekleşen insan hakları ihlallerinden kimin sorumlu olacağı, KKTC'deki mahkemelerin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 35. maddesi bağlamında,

tüketilmesi gereken, etkili iç hukuk yolları olarak görülüp görülmeyeceği ve KKTC Anayasası'nın "devletin mülkiyet hakkı"yla ilgili 159. maddesi hükmünün AİHM tarafından geçerli kabul edilip edilmeyeceğidir.

Aşağıda, bu üç sorunun her biri tek tek ele alınacak, AİHM'nin her bir soruna ilişkin yaklaşımı ve bu yaklaşımın değiştirilmesi için yapılabilecek öneriler tartışılacaktır. Sorunların ele alınıp incelenmesi sırasında da görüleceği gibi, Mahkeme'nin, bu konularda geliştirmiş olduğu yaklaşımı değiştirmesini sağlamak o kadar kolay değildir. Bununla birlikte, bu zorlu çaba sonunda elde edilebileceklerin önemi dikkate alındığında, denemeye değdiği anlaşılacaktır. O nedenle, başlarken, bu yaklaşımın değiştirilmesi çabasıyla neyin elde edilmeye çalışıldığını açık biçimde ortaya koymakta yarar vardır. 24 Nisan referandumunda Annan Planı'na "hayır" diyen Kıbrıslı Rumların, Kıbrıs'ta mülkiyet sorununun çözümüne ilişkin beklentilerini doğru anlamak gerekir. Buradaki beklenti, kapsamlı bir çözüm planının yürürlüğe girmemesi durumunda, herkesin "evine dönmesi", dolayısıyla, iki bölgeliliğin sağlanması, kamu yararı, kamu güvenliği, kullanıcının ya da malda ciddi inkişaf gerçekleştirenin hakları gibi sebeplerle 1974 öncesindeki tapulara dayanan mülkiyet haklarında herhangi bir sınırlamaya gidilmemesidir. Oysa, bugüne kadar BM gözetiminde hazırlanan tüm planlarda, mülkiyet haklarına ilişkin çeşitli sınırlamaların yer aldığı açıktır. Kıbrıslı Rumlara referandumda "hayır" oyu verme çağrısı yapan liderler, kapsamlı bir çözüm planının yürürlüğe girmemesi halinde, AİHM kararları doğrultusunda herkesin evine döneceğinin ve mülkiyet haklarının hiçbir biçimde sınırlanamayacağını propagandasını yapmışlardır. Oysa, AİHS'ye ek protokolün 1. maddesinde de, mülkiyet haklarının kamu yararı amacıyla sınırlanabileceği düzenlenmiştir. Ancak, güneydeki beklenti, kuzeydeki idarenin tanınmamış olması dolayısıyla, bu idarenin kamu yararını gözeterek mülkiyet hakkına getireceği sınırlamaların AİHM tarafından geçersiz kabul edilmesidir. O halde, KKTC Cumhuriyet Meclisi'nin yapacağı AİHS'ye uyumlu düzenlemeler çerçevesinde, BM'nin hazırladığı çözüm planlarındakilere benzer hükümlerin KKTC makamlarınca uygulanmasının, AİHM tarafından Sözleşme'ye uygun bulunması, kapsamlı bir çözüm planına "hayır" demenin mülkiyet hakları açısından getireceği "kazanımlar"a ilişkin beklentileri ortadan kaldırmış olacaktır. Böyle bir durumda, Kıbrıslı Rumlar, Kıbrıs'ta mülkiyet sorununun, kuzeydeki bazı liderlerin, "KKTC ülkesi sınırları içindeki bütün mallar bizindir" maksimalist tezine karşı,

güneydeki bazı liderler tarafından geliştirilmiş olan “herkes evine dönecek” maksimalist tezi doğrultusunda çözülemeyeceğini ve bu sorunun çözümünün ancak kapsamlı bir anlaşmayla mümkün olabileceğini görmüş olacaktırlar.

Yukarıda saptanmış olan üç temel sorun çerçevesinde aşağıda yürütülecek tartışma sırasında, yeri geldikçe, GKRY'nin ve Kıbrıslı Rumların, mülkiyet haklarının TC tarafından ihlal edildiği gerekçesiyle, AİHM'ye yaptıkları Loizidou davası dışındaki başvurulara ve özellikle 24 Nisan referandumlarından sonra Mahkeme'nin gündemine aldığı ilk başvuru olan Xenides-Arestis davasına da değinilecektir.

TC, KKTC Ülkesi Toprakları Üzerinde Gerçekleşen İnsan Hakları İhlallerinden Sorumlu Devlet Statüsünden Çıkarılabilir mi?

Loizidou davasında, davacının, mülkiyet hakkının TC tarafından ihlal ediliyor olduğunu iddia ederek, davasını bu devlete karşı açtığı dikkate alınırsa, savunmanın bu noktadan başlaması gerektiğinde kuşku yoktur. Nitekim, TC, bu davada, savunmasını bu noktadan başlatmış, hatta hemen hemen bütünüyle bu noktaya yoğunlaştırmıştır. TC'nin kuzey Kıbrıs'ta gerçekleştirildiği iddia edilen insan hakları ihlallerinden sorumlu olmadığı ve ortada bir ihlal varsa, bunun KKTC (1983'ten önceki başvurularda Kıbrıs Türk Federe Devleti) tarafından gerçekleştirilmiş olduğunun ileri sürülmesi, TC'nin, 1974'ten beri, kendisine karşı Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na ve AİHM'ye yapılan tüm başvurularda kullandığı bir savunma stratejisidir². KKTC'yi ayrı bir devlet olarak tanımış bulunan TC'nin dış politikasıyla da uyumlu olan bu strateji, AİHM nezdinde kabul görmemiştir. Bireylerin insan haklarının korunmasına odaklanan bir yaklaşıma sahip olan Mahkeme, AİHS'nin yürürlükte bulunduğu coğrafyada, insan haklarının ihlal edildiği durumlarda kendisine karşı dava açılacak bir muhatabın bulunmadığı bir bölge yaratılmasını, insan hakları açısından son derece olumsuz bir durum olarak görmektedir³. Bu şartlar altında, KKTC'nin uluslararası topluluk tarafından tanınmayan bir devlet olduğu da dikkate alındığında, TC'nin bu davada davalı konumunda bulunmaması gerektiğine karar verilmesinin son derece güç olacağı açıktır. Çünkü, Mahkeme'nin, Kıbrıs'ın kuzeyinde gerçekleşecek insan hakları ihlallerinden TC'nin sorumlu olmadığına karar vermesi durumunda, bu ihlaller dolayısıyla hiçbir devletin davalı olamayacağı bir ortam doğacaktır. Buna karşın, Mahkeme'nin Loizidou davasında davanın TC'ye karşı açılmasını kabul

etmesinin tek sebebinin yukarıda açıklanan gerekçe olmadığına altını çizmek gerekmektedir. Mahkeme, 1995'te, ilk itirazlarla ilgili kararını açıklarken, Kıbrıs'ın kuzeyinin de AİHS'nin 1. maddesi çerçevesinde Türkiye'nin yetki alanı içerisinde sayılması gerektiğini söylemiş ve bu görüşünü, Türkiye'nin Kıbrıs'ın kuzeyinde etkili kontrol uygulamakta olduğu gerekçesine dayandırmıştır⁴. Ayrıca, Mahkeme'ye göre, bu etkili kontrolün doğrudan doğruya ya da ülkede bulunan ve davalıya tabi olan bir yerel otorite (sub-ordinate local authority) dolayısıyla uygulanıyor olması arasında herhangi bir fark yoktur⁵. Dolayısıyla, uluslararası topluluk tarafından ayrı bir devlet olarak tanınmamış olan KKTC'nin varlığı, TC'yi davalı olmaktan kurtarmamaktadır. Mahkeme, bu saptamayı da yaptıktan sonra, TC'nin Kıbrıs'ın kuzeyinde etkili kontrol uyguladığı yönündeki görüşünü, bu devletin, burada, aktif görevde bulunan çok sayıda askeri birliğinin varlığına dayandırmıştır⁶. Dolayısıyla, TC'nin Loizidou davasında davalı olarak kabul edilmesinin gerekçesi, esas itibarıyla, dolaylı olarak da olsa, kuzey Kıbrıs'ta etkili kontrolü elinde bulundurmasıdır. Mahkeme, Loizidou kararından sonra, 2001 tarihli Cyprus v. Turkey⁷, 2003 tarihli Djavit An v. Turkey⁸ ve 2005 tarihli Xenides-Arestis⁹ kararlarında da bu görüşünden hiçbir biçimde sapmamıştır. Ancak, bu konu üzerinde düşünürken, Mahkeme'nin, AİHS'nin yürürlükte bulunduğu coğrafyada insan hakları ihlallerinden kimsenin sorumlu tutulamayacağı bir bölge yaratmamak konusundaki hassasiyeti de akıldan çıkarılmamalıdır.

Bu şartlar altında, davalı Türkiye Cumhuriyeti'nin ve onun, davalı konumunda olması gerektiğini iddia ettiği KKTC'nin yapacakları bazı düzenlemeler neticesinde, Mahkeme'nin, Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı açılacak davaları husumet yönünden reddetmesini beklemenin iyimser bir tutum olacağı açıktır. Bununla birlikte, bu düşünce, Mahkeme'nin, her koşulda, sırf kuzey Kıbrıs'taki insan hakları ihlallerinden birilerini sorumlu tutabilmek adına, TC'ye karşı açılacak davaları kabul edeceği biçiminde anlaşılmalıdır. Mahkemenin, kararlarında, Türkiye'nin kuzey Kıbrıs'ta gerçekleştirilen insan hakları ihlallerinden sorumlu tutulmasını, kuzey Kıbrıs'ta aktif görevde olan çok sayıda Türk askerinin varlığına¹⁰ bağladığı dikkate alınırsa, Türk askerinin sayısına, görev alanına ve adadaki varlığının hukuki dayanağına ilişkin düzenlemelerin, Mahkeme'nin bu konudaki kararını değiştirme sonucunu yaratmasa bile, bundan sonraki davalarda bu konunun yeniden ele alınmasını ve ciddiyetle tartışılmasını sağlaması mümkün

görülmektedir¹¹. Buna karşın, bu konularda herhangi bir değişiklik yapılmaksızın, açılacak her davada, hiç değişmeyen argümanlarla, TC'nin davalı olamayacağını dile getirmek üzerine kurulu bir savunma stratejisinin, AIHM yargıçlarının izlenimlerini olumsuz yönde etkilemek dışında herhangi bir sonuç yaratmayacağı açıktır.

KKTC'deki Mahkemeler AIHS'nin 35. Maddesi Çerçevesinde Tüketilmesi Gereken Etkili İçhukuk Yolu Olarak Kabul Edilebilir mi?

AIHM, AIHS'ye taraf olan ülkelerde insan hakları ihlallerine yönelik iddiaların ele alınıp incelenmesi açısından ikincil bir mekanizmadır¹². Avrupa İnsan Hakları Hukuku sistematigi içerisinde, Sözleşme'ye taraf olan bir ülkede bir insan hakkının ihlal edildiği iddiası gündeme geldiği zaman, devreye girmesi gereken ilk mekanizma, ihlal fiilini gerçekleştirdiği iddia edilen devletin kendi organlarıdır. Bir hakkının ihlal edildiğini iddia eden başvuru, bu organlara yaptığı başvurulardan tatmin edici bir sonuç elde edemezse, içhukuk yollarını tüketmiş sayılmakta ve AIHM'ye başvurma hakkına sahip olmaktadır.

Kıbrıslı Rumların, TC'ye karşı, AIHS'yi ihlal ettiği gerekçesiyle açtıkları davalarda, KKTC'deki mahkemelerin tüketilmesi gereken içhukuk yolları olarak kabul edilip edilemeyeceği konusu ciddi tartışmalara neden oldu. KKTC, tanınmayan bir devlet olduğu ve ondan da önemlisi, bu davalarda davalı taraf olarak kabul edilmediği için, farklı davalarda davacı konumunda bulunan Kıbrıslı Rumlar ve GKRY, KKTC'deki mahkemelerin tüketilmesi gereken içhukuk yolları olarak kabul edilmemesi gerektiğini ileri sürdüler. Oysa, Mahkeme'nin düşünce biçimi açısından bu iddiayı kabul etmek mümkün değildi. Çünkü, Sözleşmeye taraf bir devleti belli bir bölgedeki insan hakları ihlallerinden sorumlu tuttukten sonra, o bölgede, ihlal iddialarını incelemek için kurulmuş içhukuk yollarının, tüketilmesi gerekmeyen, hukuk dışı yollar olduğunu sistematik olarak iddia etmek kendi içinde çelişen bir tutumdu¹³. Nitekim, AIHM, davacıların iddialarına karşın, KKTC'deki mahkemelerin tüketilmesi gerekli içhukuk yolları olarak görülebileceğini prensip olarak kabul etmekle birlikte, bu konuda iki önemli yaklaşımın da altını çizme ihtiyacı hissetmiştir. Öncelikle, kuşkusuz ki bu içhukuk yolları, davalının, yani TC'nin içhukuk yolları olarak kabul edilecek¹⁴ ve bunların içhukuk yolu olarak kabul edilmesi, hiçbir noktada, uluslararası topluluğun KKTC'nin kuruluşuyla ve "Kıbrıs Cumhuriyeti hükümeti"nin Kıbrıs'ın tek meşru hükümeti olmasıyla ilgili görüşlerinin değiştiği

anlamına gelmeyecektir¹⁵. İkinci olarak, bu iç hukuk yollarının etkili olup olmadığı, her bir olayda ayrıca ele alınıp incelenecek¹⁶ ve ilgili iç hukuk yolunun etkili olduğu konusunda ispat yükü davalı devlete düşecektir¹⁷. Burada, bu iç hukuk yollarının etkili iç hukuk yolları olduğunun kabul edilebilmesi için, Mahkeme'nin, bunların ulaşılabilir, şikayeti gidermeye elverişli ve başarı ihtimali olan yollar olduğu konusunda ikna edilmesi gerekecektir¹⁸. Mahkeme'nin, kendisine yapılan bir başvurunun incelenmesi sonucunda davacıya sunabileceği olanakları sunmaya hazır bir iç hukuk yolunun var olduğunu bilmeye gereksinimi vardır. Bu anlamda, aynı başvuruya AİHM'nin sunacağı olanaklar, iç hukuk yolunun sunacağı olanaklardan daha fazla ise, o iç hukuk yolunun etkili bir iç hukuk yolu olarak kabul edilmesi ihtimali zayıflayacaktır.

Bu konuya, Kıbrıslı Rumların, mülkiyet haklarının ihlal edildiği gerekçesiyle AİHM'de açtıkları davalarda, KKTC'deki mahkemelerin etkili iç hukuk yolu olarak kabul edilmesi meselesi çerçevesinde bakarsak, KKTC mahkemelerinin, yürürlükte bulunan yasalar uyarınca sundukları olanakların, AİHM'nin sunduğu olanaklar karşısında son derece sınırlı olduğu açıktır¹⁹. Kendisinden sonra gelen davalardaki kararları etkileyen Loizidou davasında Mahkeme'nin vermiş olduğu karar, AİHM'nin, mülkiyet haklarının ihlal edildiği gerekçesiyle kendisine başvuran Kıbrıslı Rumlara sunabileceği olanaklara ilişkin ilk işaretleri vermektedir. AİHM, bu davanın sonucunda verdiği kararda, hem mülkiyet hakkının ihlal edilmekte olduğunu saptamış, dolayısıyla bu malın malikinin hala davacı Loizidou olduğunu vurgulamış, hem de davalı TC'nin, davalının kullanım kaybindan doğan zararını karşılaması gerektiğine hükmetmiştir. Dolayısıyla, KKTC'de kurulacak bir iç hukuk yolunun etkili ve tüketilmesi gereken bir iç hukuk yolu olarak kabul edilebilmesi için, her şeyden önce, başvuracak olan kişilere bu iki olanağı sunması gerekmektedir. Ancak, mülkiyet haklarının ihlal edildiği gerekçesiyle AİHM'ye başvuran davacıların elde edebilecekleri olanaklar bunlarla da sınırlı değildir. Nitekim, AİHM'nin bu konuda 2005 yılı içerisinde verdiği Xenides-Arestis kararında, KKTC'deki bir mahkemenin ya da komisyonun başvuruçulara hangi olanakları sunması durumunda mülkiyet başvuruları konusunda etkili ve tüketilmesi gereken bir iç hukuk yolu olarak kabul edilebileceği etraflı bir biçimde açıklanmıştır²⁰. KKTC'de 49/2003 sayılı Yasa'yla kurulmuş olan "Mal Tazmin Komisyonu" nun etkili ve tüketilmesi gereken bir iç hukuk yolu olarak kabul edilip edilemeyeceğini tartışırken, Mahkeme, bu Komisyon'a başvuranların

mallarından vazgeçmek karşılığında tazminat almak dışında bir olanağa sahip kılınmadığını tespit ederek, etkili ve tüketilmesi gereken bir iç hukuk yolu haline gelmesi isteniyorsa, Komisyon'un yetkilerinin genişletilmesi gerektiği konusunda sinyaller vermiştir. Mahkeme'nin Xenides-Arestis kararında sözünü ettiği yetkiler, yalnızca taşınmaz mallar konusunda değil, taşınır mallar konusunda da başvuru olanağı tanınması, yalnızca maddi tazminat talebiyle değil, manevi tazminat talebiyle de Komisyon'a başvurulabilmesinin yolunun açılması, Komisyon'a mülkiyet hakkı ihlali yanında konut hakkı ihlali nedeniyle de başvurulabilmesinin sağlanması, Komisyon'un yetkilerinin tazminat vermekle sınırlı tutulmaması ve Komisyon'a mal iade etme yetkisinin de tanınması biçiminde özetlenebilir²¹.

Xenides-Arestis kararında Mahkeme tarafından tek tek sıralanan bu koşulların yerine getirilmesiyle ilgili ana sorun, 1985 KKTC Anayasası'nın mülkiyet konusundaki düzenlemelerinin temelinde yatan mantıktır. Anayasa'nın 159. maddesine göre, taşınmaz mallarını kuzeyde bırakarak güneye göç eden Kıbrıslı Rumların bu malları, bu Anayasa'nın yürürlüğe girdiği tarihte, KKTC Devleti'nin mülkiyetine geçecek ve tapu kayıtları da bu mantıktan hareketle düzeltilecektir. Yani, Anayasa'nın yürürlüğe girdiği 1985 tarihinde, kamulaştırmaya ya da benzeri herhangi bir idari işleme gerek kalmaksızın, kuzeydeki tüm Rum malları, otomatik olarak KKTC'nin mülkiyetine geçmiş sayılmaktadır. Bu Anayasa hükmünü idare hukukunun bilinen ilke ve kurumlarından herhangi biriyle açıklamak mümkün değildir. Bununla birlikte, bu bir Anayasa hükmüdür ve yürürlüktedir. Dolayısıyla, KKTC yasama organı tarafından çıkarılacak herhangi bir yasanın, bu hükme uygun olması gerekecektir. Bu şartlar altında, AİHM'nin Loizidou ve Xenides-Arestis kararlarında, KKTC'de kurulacak bir komisyonun etkili ve tüketilmesi gereken bir iç hukuk yolu olarak kabul edilmesinin temel koşulları olarak ortaya koyduğu kriterlerin hareket noktası olan, KKTC mevzuatına karşın Kıbrıslı Rumların kuzeyde bıraktıkları mallar üzerindeki mülkiyet haklarının devam ediyor olduğunun tanınması ilkesini, KKTC'nin bugünkü Anayasal düzeni içerisinde bir yerlere oturtmak o kadar kolay değildir. Eğer KKTC'deki iç hukuk yollarının, mülkiyetle ilgili konularda, Kıbrıslı Rumlar için AİHM'ye gidilmeden önce tüketilmesi gerekli iç hukuk yolları haline getirilmesi isteniyorsa, bu konudaki en doğru çözümün, Anayasa'nın 159. maddesinin değiştirilmesi olduğu açıktır.

Burada önemli olan, KKTC'deki siyasi iradenin, KKTC'deki Mal Tazmin Komisyonu'nu, AİHS'nin 35. maddesi bağlamında, etkili ve tüketilmesi gereken bir iç hukuk yolu haline getirmek isteyip istemediğidir. Eğer böyle bir arzu varsa, bunun yolu, AİHM tarafından, özellikle Loizidou ve Xenides-Arestis kararlarında gösterilmiştir.

KKTC'de AİHS'ye Uygun Bir Mülkiyet Rejimi Oluşturulabilir mi?

Kıbrıs'ta var olan olağandışı durum²² dolayısıyla kuzeyden güneye göç etmek zorunda kalanlara ait taşınmaz malların tabi olacağı hukuki rejimin KKTC Hukuku'ndaki temel dayanağı, Anayasa'nın 159. maddesidir. Bu madde, yukarıda da açıklanmaya çalışıldığı gibi, KKTC Anayasası'nın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren, bu taşınmaz malların tamamının, kamulaştırma benzeri herhangi bir işleme gerek duyulmaksızın, KKTC Devleti'nin mülkiyetine geçtiğini, tapu kayıtlarının bu doğrultuda düzeltilmesi gerektiğini ve bu taşınmaz malların eski sahiplerine, bu işlem gerçekleştirildikten sonra çıkarılacak bir yasa çerçevesinde tazminat verilebileceğini düzenlemektedir. Dolayısıyla, bu maddenin temel mantığı, bir Anayasa hükmüyle, eski maliklerin mülkiyet haklarını, kendilerine daha sonra tazminat ödeme ihtimalini saklı tutarak, bir anda ortadan kaldırmaktır ki, böyle bir düzenlemeyi, idare hukukunun yerleşik ilke ve kurumlarıyla ve AİHS'ye ek Protokol'ün 1. maddesinde yer alan mülkiyet hakkına ilişkin düzenlemeyle bağdaştırmak kolay değildir.

Nitekim, AİHM de, Loizidou davasında, Anayasa'nın 159. maddesinin, başvuranın maliki olduğu taşınmaz mal üzerindeki mülkiyet hakkını ortadan kaldırmadığını tespit ederek²³, davalı devletin, bu davada, 1974'ten sonra kuzeye geçen Türk göçmenlerin yerleştirilmesi meselesinin neden başvuranın mülkiyet hakkının tamamen ve sürekli olarak reddedilmesini gerektirdiğini açıklayamadığının altını çizmiştir²⁴.

Mahkeme'nin bu yaklaşımı, AİHS'ye ek Protokol'ün 1. maddesiyle uyum içindedir. Bu maddede mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş ve bu hakkın, gerektiğinde kamu yararı amacıyla sınırlanabileceği vurgulanmıştır. AİHM, bu maddeyle ilgili olarak geliştirdiği içtihatla, kamu yararı amacıyla kamulaştırmanın söz konusu olduğu durumda, malike adil bir tazminatın hemen ödenmesi ve kamulaştırmanın yasaya ve yasadaki usule uygun olarak yapılması gerektiğinin altını çizmiştir.

Dolayısıyla, Anayasa'nın 159. maddesinin mantığı çerçevesi içinde kalındığı sürece, kuzey Kıbrıs'tan göç edenlerin burada bıraktıkları

mallar üzerinde gerçekleştirilen işlemlerin AİHM tarafından Sözleşme'ye uygun sayılması mümkün olmayacaktır. Ancak, bu noktada vurgulanması gerekir ki, 159. maddenin çerçevesi dışında çözümler geliştirilse de, Kıbrıs meselesi halledilmeksizin, onun en karmaşık kısımlarından biri olan mülkiyet sorununun çözülmesi imkansızdır. Üstelik bu durum, yalnızca kuzey için değil, aşağıda değinileceği gibi, güney için de böyledir. Kıbrıs sorunu çözülmedikçe, yalnızca kuzeyin değil, güneyin mülkiyet rejimi de AİHS'ye uyumlu hale getirilemeyecektir. Bununla birlikte, bu konuda, Kıbrıs sorununun çözümlenmesine kadarki süre için geçerli olmak üzere, Sözleşme'yi görmezden gelmeyen ve onunla uyumlu olmaya çalışan bir savunma stratejisi geliştirilmek isteniyorsa, 1985 Anayasası'nın yürürlüğe girmesinden önceki mülkiyet haklarını kural olarak tanıyan ve iade edilebilecek durumda olan sınırlı sayıdaki taşınmaz malı iade etmeye hazır olduğunu ortaya koyan, ancak ülkede 1963'ten beri devam etmekte olan olağandışı halden kaynaklanan ihtiyaçlar dolayısıyla, bu hakların konusu olan malların önemli bir kısmına el konulmak zorunda kalındığını açıklayan ve el konulan mallar için de takas ya da tazminat ödemeye hazır olduğunu altını çizen bir tutuma ve bu tutuma uygun bir hukuki çerçeveye ihtiyaç vardır. Aksi takdirde, KKTC Anayasası'nın 159. maddesinin AİHM'ye kabul ettirilmesi üzerine kurulmuş bir stratejinin, KKTC tanınıp Avrupa Birliği'ne üye olsa ve AİHS'ye taraf olsa bile, AİHM önünde mahkumiyeti engelleyemeyeceği açıktır.

II. Kıbrıslı Rumların ve GKRY'nin GKRY Yargı Organları Nezdinde Kıbrıslı Türkler ya da KKTC'de İkamet Etmekte Olan Yabancılar Aleyhinde Başlattıkları Girişimler

Kıbrıslı Rumların ve GKRY'nin, TC aleyhine, AİHM'ye yaptıkları başvurular devam ederken, Kıbrıs Rum Yönetimi, mülkiyet hakları konusundaki ikinci cephesini açtı. Bu cephe artık davalı TC değil, KKTC'de ikamet etmekte olan yabancılar ya da Kıbrıslı Türklerdi. Ayrıca, davaları görececek olan mahkemeler de artık uluslararası mahkemeler değil, GKRY mahkemeleri olacaktı. Bu davaların ilki, KKTC'de ikamet etmekte olan İngiliz Orams çiftine karşı açıldı. Daha "Orams davası"nın yankıları bitmemiştir ki, "Hurma davası" olarak anılan ikinci dava geldi. Bu davayı "Orams davası"ndan ayıran temel özellik, KKTC'de ikamet etmekte olan bir yabancıya karşı değil, bir Kıbrıslı

Türk'e karşı açılmış olmasıydı. Bu dava, "Orams davası"ndan da daha fazla ses getirdi. Çünkü, bilinmekteydi ki "Hurma davası" yalnızca bir "pilot dava"ydı. Bu davanın benzerleri KKTC'de yaşayan on binlerce Kıbrıslı Türk'e karşı da açılabilirdi. Kuzey Kıbrıs'ta on binlerce Kıbrıslı Türk, 1974'ten önceki tapuları Kıbrıslı Rumlara ait olan taşınmaz malları çeşitli biçimlerde kullanmaktaydı. Bu davayla ilgili tartışmalar daha yeni başlamıştı ki, bu kez bu cephedeki üçüncü hamle gerçekleştirildi. Bu hamle de, 1974'ten önceki tapuları Kıbrıslı Rumlara ait olan taşınmazları, maliklerinin izni ya da rızası olmaksızın kullanmakta olan Kıbrıslı Türklerle ilgili olarak, Güney Kıbrıs'ta yürürlükte olan Ceza Yasası'nı ihlal ettikleri gerekçesiyle, "Avrupa yakalama müzekkeresi"²⁵ çıkarılmasıydı. Bu konuda, birçok Kıbrıslı Türk hakkında bu müzekkerelerin çıkarıldığına ilişkin haberler Kıbrıs Türk basınına yansdı ve Kıbrıslı Türkler arasında kısa sayılamayacak bir süre devam eden bir tedirginliğin yaşanmasına yol açtı. Kıbrıslı Türkler ise, çok uzun sürmeyen bir şaşkınlığın ardından, daha önce yapmadıkları bir şeyi yaparak, bu davalarda kendilerini savunma kararı verdiler. GKRY mahkemeleri önünde savunma yapılmaması gerektiği, bunun GKRY'yi tanımak anlamına geleceği yönündeki telkinlere karşın, GKRY mahkemelerine gidildi ve iddialar karşısında savunma stratejileri geliştirilmeye başlandı. Bir kez daha herkes farkındaydı ki, bu davalara, bir Kıbrıslı Rum'un bir Kıbrıslı Türk tarafından, kendi iradesi hilafına kullanılmakta olan taşınmazını geri alması amacını çok aşan, açık siyasi işlevler yüklenmişti. GKRY Liderliği, bu davalar aracılığıyla, bir yandan halkına, 24 Nisan'da "hayır" denmiş olmasının, başka birçok konuda olduğu gibi, mülkiyet hakları konusunda da GKRY'nin pozisyonunu güçlendirmiş olduğu mesajını vermeye çalışıyor, diğer yandan da, Kıbrıslı Rumların "hayır"ına odaklanmış dikkatleri başka yönlere sevk etmiş oluyordu.

İşte bu davalar ve başvurular karşısında savunma yapmaya karar vermek, Kıbrıslı Türkler açısından gerçek bir strateji değişikliği idi. Kıbrıslı Türkler, bir yandan bu davaların adada iki toplumun barış içinde bir arada yaşaması düşüncesini zayıflatacağını dünyaya anlatmaya çalışırken, diğer yandan da, bu davalarda yapılacak savunmaları, adadaki olağandışı durumun hem Türklerin hem de Rumların insan haklarını olumsuz yönde etkilediğinin ve bu sebeple Kıbrıs sorununun bir an önce çözülmesi gerektiğinin altını çizebilmek için bir fırsat olarak değerlendirmeye karar verdiler. Aşağıda, Orams davası, Hurma davası ve

Avrupa yakalama müzekkereleri tek tek ele alınacak ve bu konulardaki başvurular karşısında kullanılabilir savunma stratejisi ile ilgili öneriler geliştirilmeye çalışılacaktır.

Orams Davası

İngiliz vatandaşı olan Orams çifti, Girne'de, 1974'ten önceki tapusu bir Kıbrıslı Ruma ait olan bir arazi üzerine yaptırılmış bir evde ikamet etmektedir. Orams çiftinin bu evde ikamet etmesine ve evin üzerine yapılmış olduğu taşınmazın herhangi bir biçimde kullanılmasına Kıbrıslı Rum malikin izni ya da rızası yoktur. Kıbrıslı Rum malik, bu şartlar altında, Orams çifti aleyhine, güney Lefkoşa'daki Lefkoşa Kaza Mahkemesi'nde, müdahalenin meni davası açmış ve bu davada, taşınmaz malın kullanım kaybindan doğan tazminatı da talep etmiştir. Davanın davacı lehine sonuçlanması durumunda, GKRY organlarının Kuzey Kıbrıs'ta kararı zorla infaz etme yetkisi ve gücü bulunmadığından, 44/2001 sayılı Avrupa Birliği (AB) Konsey Tüzüğü'nden yararlanılarak, bu kararın İngiltere'deki mahkemelerde tanınmasının ve tenfizinin sağlanması ve İngiliz vatandaşı olan ailenin İngiltere'deki para ve malvarlığının tehdit edilmesi planlanmaktadır.

Davalılar Kuzey Kıbrıs'ta ikamet etmekte oldukları için, celpnamenin tebliği problemlili olmuş, Rumca olan celpnamenin davalılara tebliğ edilmesi sonrasında savunma için yeterince zaman tanınmaksızın duruşma yapılmış ve ilk derece mahkemesi, davalıların gıyabında onlar aleyhine karar vermiştir.

Bu davada, dava konusu taşınmaz mal, KKTC sınırları içerisinde, Girne'de bulunmaktadır. Dolayısıyla, taşınmaz mallarla ilgili genel yetki kurallarından ve Kıbrıs'ın güneyinde ve kuzeyinde yürürlükte bulunan usul yasalarından hareketle, bu davanın, taşınmaz malın bulunduğu Girne Kaza Mahkemesi'nde açılması gerekir. Oysa GKRY, 1974 askeri müdahalesinden sonra, GKRY Yüksek Mahkemesi'nin aldığı bir kararla, Girne Kaza Mahkemesi ile Lefkoşa Kaza Mahkemesi'ni birleştirmiştir²⁶. Girne Kaza Mahkemesi, 1960-1963 arasındaki dönemde de faaliyet gösteren bir mahkeme olup, bu mahkemenin Lefkoşa kaza mahkemesi ile birleştirilmesine ilişkin karar, Kıbrıslı Türk hakimlerin yokluğunda ve ülkedeki olağandışı koşullarda faaliyet gösteren GKRY Yüksek Mahkemesi tarafından alınmıştır. Meşruiyetini ülkedeki olağandışı koşullardan alan Yüksek Mahkeme'nin verdiği ve yine ülkedeki olağandışı koşullardan kaynaklandığı açık olan bu kararın, tam

da aynı olağandışı koşullardan kaynaklanan özel kişiler arasındaki mülkiyet uyuşmazlıklarında, kuzeydeki Girne Kaza Mahkemesi hala faaliyetteyken, nasıl değerlendirilmesi gerektiği tartışmalıdır. Bu karar, yalnızca güneyde yaşayanlar arasındaki uyuşmazlıklarda mı, yoksa kuzeyde yaşayanlarla güneyde yaşayanlar arasında çıkan uyuşmazlıklarda da mı geçerli olacaktır? Görüldüğü gibi, bu davada, her şeyden önce, davaya hangi mahkemenin bakması gerektiği konusunda ilgili bir uyuşmazlık, yani bir yetki sorunu vardır. İkinci olarak, davalılara, savunmalarını hazırlamaları için yeterince süre verilmediği ve tarafsız bir mahkeme önünde yargılanma olanağı tanınmadığı için, adil yargılanma hakkının ihlali tartışılacaktır. Son olarak, 44/2001 sayılı AB Konsey Tüzüğü'nün uygulanması suretiyle, GKRY mahkemelerinden alınacak bir kararın AB üyesi devlet mahkemelerinde tanınması ve tenfizi konusu gündeme gelecektir. Aşağıda, bu üç sorun, üç ayrı başlık altında ele alınarak, incelenecektir.

(a) Yetkili Mahkeme

Taşınmaz mallarla ilgili davalarda genel kural, bu davalarda yetkili mahkemenin taşınmaz malın bulunduğu yer mahkemesi olmasıdır. Dolayısıyla, Orams davasındaki davacı Kıbrıslı Rum, Yüksek Mahkeme'nin yukarıda anılan kararından hareketle, davasını, Girne Kaza Mahkemesi'yle birleştirilen Lefkoşa Kaza Mahkemesi'nde açmıştır. Böyle bir davada, davalı olan kişinin de güneyde yaşayan bir Kıbrıslı Rum olması durumunda, bu mahkemenin yetkisiyle ilgili herhangi bir tartışma yapılması söz konusu değildir. Ancak, dava, kuzeyde ikamet eden ve dava konusu taşınmazı kuzeydeki yasalar çerçevesinde kullanmakta olan kişi ya da kişilere karşı açıldığı zaman durum değişmektedir. Nitekim Orams davası, Orams çifti aleyhine, güney Lefkoşa'daki mahkemede açılmış ve davalılar, savunma yapmak için bu mahkemenin huzuruna çağırılmışlardır.

KKTC'nin uluslararası topluluk tarafından tanınmayan bir devlet olduğunda kuşku yoktur. Bununla birlikte, KKTC'nin tanınmıyor oluşu, otomatik olarak, bu devletin mahkemelerinin de tanınmadığı anlamına gelmemektedir. Nitekim, yukarıda da açıklandığı gibi, AIHM, bu soruna değindiği her somut durumda, KKTC'deki mahkemelerin AIHS'nin 35. maddesi bağlamında tüketilmesi gereken etkili iç hukuk yolları oluşturup oluşturmayacağını ayrıca inceleyeceğini belirtmiştir. O halde, bu mahkemeler için, her durumda, “sözde mahkeme”dirler ve etkili ve adil

yargılama yapmaları imkansızdır” denilemez. Davacının, davasını Girne’deki mahkemede açıp, etkili bir yargılama yapıp yapılmayacağını görmesi gerekir. Eğer bu mahkemede etkili ve/veya adil bir yargılama yapılmazsa, o zaman davacı, AİHM’ye başvurup, hakkını orada arayabilecektir. Ancak, bu yola hiç başvurulmaksızın, doğrudan doğruya güney Lefkoşa’daki Lefkoşa Kaza Mahkemesi’nde dava açılması, bu mahkemenin yetki alanının dışındaki bir davaya bakmasının talep edilmesi anlamına gelecektir. Kıbrıs’taki olağandışı koşullarda, güneyde yaşayan halkın, normalde Girne Kaza Mahkemesi’nin yetki alanına giren uyuşmazlıklarının halli için, güneyde, Girne Kaza Mahkemesi’yle Lefkoşa Kaza Mahkemesi’nin birleştirilmesi hiç kuşkusuz ki meşru kabul edilebilir. Bununla birlikte, bu mahkeme, Kıbrıs’ın kuzeyinde yaşayan bir kişinin taraf olduğu bir davaya bakmaya kalkınca, mahkemelerin birleştirilmesindeki amacı, yetki alanını ve dolayısıyla meşruiyet temelini aşacak ve bu şartlar altında açılmış bir davayı kabul etmesi durumunda, tarafsız yargılama yapacağına olan inancı ciddi biçimde sarsacaktır.

(b) Adil Yargılanma Hakkı

Yukarıda sözü edilen şartlarda açılan bir davayı güneydeki Lefkoşa Kaza Mahkemesi’nin kabul etmesi durumunda, bu mahkemenin adil yargılama yapması ciddi biçimde şüpheli hale gelecektir. Çünkü, unutulmamalıdır ki bu mahkemenin varlık sebebi, ülkede bulunan olağandışı koşullardır. Mahkeme, kendi varlığının dayanağı olan bu koşulları görmezden gelip, Kıbrıs’ın kuzeyinde yaşayan bir şahsa karşı açılan ve aslında Girne’de kurulmuş bulunan Girne Kaza Mahkemesi’nde açılması gereken bir davayı kabul ederse, bu tutum, bu mahkemenin tarafsızlığına olan inancı hiç kuşkusuz ki sarsar. Ayrıca, yine unutulmamalıdır ki, bu davada, aynı taşınmaz üzerinde, hem malın 1974’ten önce verilmiş tapusunu elinde tutan şahsın, hem de Orams çiftinin mülkiyet hakkı iddia ediyor olmasının temel sebebiyle, davanın açıldığı mahkemenin yetki alanının genişletilmiş olmasının sebebi aynıdır. Her iki durum da, adada bulunan olağandışı koşullardan dolayı, adanın kuzeyinde başka, güneyinde de başka bir hukuk ve yargı düzeni bulunmasından kaynaklanmaktadır. Davacı, malın 1974’ten önceki tapusunun kendisine ait olduğu ve Orams çiftinin bu taşınmazda kendisinin izni ve rızası bulunmaksızın oturduğu için, Orams çifti ise, Kıbrıs’ın kuzeyine geldiği zaman, burada ayrı bir otoritenin ve ayrı bir mülkiyet rejiminin var olduğunu gördüğü ve iyiniyetli bir üçüncü kişi olarak, bedelini ödemek suretiyle bu malı satın

aldığı için haklıdır. Aslında, buradaki hukuki uyuşmazlık, temelde, Kıbrıs'taki olağandışı durumdan kaynaklanmaktadır ve herhangi bir ülkedeki olağan bir durumda, iki şahıs arasında çıkan bir uyuşmazlık olarak değerlendirilip çözülmeye kalkılması adil değildir. Buna ek olarak, böyle bir uyuşmazlığı, yetki alanı aslında Kıbrıs'ın güneyinde yaşayanlar arasındaki uyuşmazlıkları çözmek amacıyla genişletilmiş olan ve yalnızca güneyin mülkiyet ve yargı düzenini geçerli kabul eden bir mahkemenin çözmeye kalkışması durumunda, yapılacak yargılamanın adil olmasını beklemek mümkün olmayacaktır.

Nitekim, sözü edilen olağandışı koşullardan dolayı, celpnamenin tebliği ve savunmanın hazırlanması da son derece sorunlu olmuş ve kuzey Kıbrıs'ta yaşamakta olan Orams çiftine tebliğ edilen, hiç bilmedikleri bir dilde yazılmış olan celpnamenin alınması, okunması, anlaşılması ve ülkedeki olağandışı koşullar altında mahkemeye gidilmesinin gerekip gerekmediğine karar verilmesi zaman aldığından, mahkeme önünde sağlıklı bir savunma yapılamamıştır. Bu durum, davalının savunma hakkını kullanmasını da ciddi şekilde zorlaştırmış ve adil yargılanma hakkı bu açıdan da zarar görmüştür.

Bu noktada dikkat edilmesi gereken konu, buradaki savunma stratejisinin, KKTC Anayasası'nın 159. maddesindeki düzenlemeye ve KKTC'nin ayrı bir devlet olarak var olmasına değil, ülkedeki durumun olağandışı bir durum olduğunun kabul edilmesine dayanmasıdır. Yani, yeni stratejiden söz edilirken, Orams çiftinin, yapacağı savunmada, KKTC Anayasası'na göre davacının mülkiyet hakkını tamamen kaybetmiş olduğunu ve KKTC'deki hukuk düzeni gereği artık bu malın mülkiyet hakkının kendilerine geçtiğini iddia etmelerinden söz edilmemektedir. Sözü edilen, yetki alanı ülkedeki olağandışı koşullardan dolayı genişletilmiş bu mahkemenin, ülkedeki olağandışı koşullardan kaynaklanan bir uyuşmazlığı, yalnızca davacı tarafın gözlüğüyle görmek suretiyle, davalıya karşı tarafsız davranamayacağının açık olduğunun altının çizilmesidir. Bu argüman da, bu mahkemenin davalıyı adil biçimde yargılamasının mümkün olmadığını kanıtı olarak kullanılabilir. Çünkü, ülkedeki durum dolayısıyla, aynı davaya ülkenin kuzeyindeki mahkemenin bakması halinde davalının, güneydeki mahkemenin bakması halinde de davacının haklı bulunacağının kesin olduğu bir ortam vardır. Bu ortamda, mahkemelerin tarafsız yargılama yapması söz konusu değildir. Taşınmaz malın 1974'ten önceki tapusuna sahip olan kişinin izni ya da rızası olmaksızın Orams çiftinin bu malı tasarrufuna geçirmesi

hukuki bir sorundur. Ancak unutulmamalıdır ki bu sorun, Orams çiftinin eylem ve işlemlerinden değil, ülkedeki olağandışı durumdan kaynaklanmaktadır. O nedenle, ancak ülkedeki olağandışı durumun ortadan kalkmasıyla çözülebilecek olan bu sorunun, bu tip özel hukuk davalarıyla çözülmeye çalışılmasının, bireylerle ilgili olarak adil olmayan sonuçlar yaratması kaçınılmazdır.

(c) 44/2001 sayılı AB Konsey Tüzüğü Uygulanarak İngiltere'deki Mahkemelerde Tanıma ve Tenfiz Gündeme Getirilebilir mi?

44/2001 sayılı AB Konsey Tüzüğü, AB üyesi devlet mahkemelerinde verilmiş bir kararın, diğer AB üyesi devlet mahkemelerince tanınmasını ve tenfizini düzenlemektedir. Bu Tüzükten hareketle, Orams davasında gündemde olan konu, Lefkoşa Kaza Mahkemesi'nin vereceği kararın İngiltere'deki mahkemelerde tanınmasının ve tenfizinin sağlanması ve İngiliz vatandaşı olan Orams ailesinin İngiltere'deki para ve malvarlığına el konulmasıdır.

Bu Tüzüğün 22. maddesine göre, taşınmaz mallar üzerindeki mülkiyet hakkıyla ilgili davalarda yetkili mahkeme, taşınmaz malın bulunduğu yer mahkemesidir. Oysa, yukarıda da aktarılmaya çalışıldığı gibi, Orams davası, Girne Kaza Mahkemesi'nde değil, Kıbrıs'taki olağandışı koşullarda, güneydeki Lefkoşa Kaza Mahkemesi'nde açılmıştır. Bu arada, "Kıbrıs Cumhuriyeti" ile Avrupa Toplulukları arasında imzalanan katılım antlaşmasının 10. protokolünün 1. maddesine göre, Kıbrıs'ın kuzeyi "Kıbrıs Cumhuriyeti"nin etkili kontrolü altında bulunmayan bir bölgedir. Dolayısıyla, Kıbrıs'taki olağandışı durum, AB müktesebatı açısından da sabittir. Oysa, Orams davasında, Kıbrıs'ın kuzeyinde, yani GKRY'nin etkili kontrolü altında bulunmayan bir bölgede gerçekleşen bir eylem ya da işlemden dolayı dava açılmakta ve esas olarak GKRY'nin etkili kontrolü altında bulunmayan bir bölgedeki mahkemenin (Girne Kaza Mahkemesi'nin) yetki alanına giren bu dava, etkili kontrol altındaki bir bölgede bulunan Lefkoşa Kaza Mahkemesi'nde açılmaktadır. Bunu, Kıbrıs'taki olağandışı koşullar, 10. Protokol'ün 1. maddesi ve 44/2001 sayılı Tüzük'te yer alan, taşınmaz mallarla ilgili davaların taşınmaz malın bulunduğu yer mahkemesinde açılması gereği çerçevesinde açıklamak hiç de kolay değildir. Bu davanın Lefkoşa Kaza Mahkemesi'nde açılması, 44/2001 sayılı Tüzüğün taşınmaz mallarla ilgili davalardaki yetki kurallarına ilişkin 22. maddesinin ihlali anlamına gelmektedir. AB Hukuku'nun ihlal edilmesine ilişkin bu durumun ve

davalıya savunmasını hazırlamak için yeterli zaman verilmeksizin, ilk derece mahkemesinde, davalının gıyabında yargılama yapılmış olmasının, mahkemenin almış olduğu kararı, bu Tüzüğün "tanınmayacak kararlar"ı tanımlayan 34. maddesi kapsamına sokup sokmadığına İngiltere'deki mahkemeler karar verecektir. Bu şartlar altında, GKRY Lefkoşa Kaza Mahkemesi'nin vereceği kararın İngiltere'deki mahkemelerde tanınması ve tenfizi meselesi de, İngiltere'deki mahkemelerin yetkili mahkeme ve savunma hakkı konularıyla ilgili olarak yapacağı değerlendirmeler çerçevesinde çözümlenecektir.

Hurma Davası

KKTC vatandaşı olan Hüseyin Çağiner, Gazimağusa'da, 1974'ten önceki tapusu bir Kıbrıslı Ruma ait olan bir evi lokanta olarak kullanmaktadır. Çağiner'in bu evi lokanta olarak kullanmasına Kıbrıslı Rum malikin izni ya da rızası yoktur. Kıbrıslı Rum malik, Çağiner aleyhine, güney Kıbrıs'ta, Larnaka'da kurulmuş bulunan "Mağusa Kaza Mahkemesi"nde, müdahalenin menı ve tazminat davası açmıştır.

Bu davada da, yukarıda Orams davasında tartışılmış olduğu gibi, yetkili mahkemeye ve ondan hareketle adil yargılanma hakkına ilişkin ciddi sorunlar vardır. Bu konularda Orams davasıyla ilgili olarak söylenenler Hurma davası açısından da geçerlidir. Hurma davasında, bunlara ek olarak, yine adil yargılanma hakkı bağlamında ele alınması gereken anayasal bir sorun da vardır. 1960 Anayasası'nın 159. maddesinin 3. fıkrasına göre, "Davacısı ve davalısı ayrı Cemaatlara mensup olan bir hukuk davasına, Yüksek Mahkemece tayin edilen her iki Cemaata mensup hakimlerden mürekkep bir mahkeme bakar". Hurma davası bir hukuk davasıdır ve bu davada taraflardan biri, 1960 Anayasası'na göre Türk cemaatine, diğeri ise, yine aynı Anayasa'ya göre, Elen cemaatine mensuptur. Bu şartlar altında, bu davaya bir Türk bir de Elen hakimden mürekkep bir mahkemenin bakması gerekir. Oysa, Hurma davasında, davaya yalnızca bir Rum hakim bakmaktadır. Aynen yukarıda yetkili mahkeme meselesinde tartışıldığı gibi, ülkedeki olağandışı durum dikkate alınarak, yalnızca güneyde yaşayanlar arasındaki uyuşmazlıkları çözmek üzere oluşturulmuş bir mahkemede, güneyde yaşayan çok az sayıdaki Türkten birinin davacı ya da davalı olması durumunda dahi, bir Kıbrıslı Türk hakim bulunması beklenmeyebilir. Ancak, aynı olağandışı koşullardan kaynaklanan mülkiyet sorunu dolayısıyla, sanki ülkedeki koşullar olağanlaşmış gibi,

kuzeyde yaşayan bir KKTC vatandaşına karşı dava açıldığı zaman, bu mahkemenin, olağandışı koşullardan hareketle, yalnızca bir Rum hakimden oluşması, davalı konumundaki Kıbrıslı Türkün adil yargılanma hakkını, hiç kuşkusuz ki olumsuz etkileyecektir. 1960 Anayasası'nın yargı organlarına ilişkin kısmı, olağan koşullarda, bir davanın taraflarının farklı cemaatlere mensup oldukları durumda, mahkemelerin tarafsızlığının, ancak her iki cemaate mensup yargıçların birlikte yargılama yapmaları durumunda sağlanabileceği düşüncesine dayanmaktadır. Bu şartlar altında, ülkedeki durumun mülkiyet hakları açısından olağan, yargı organları açısından olağandışı kabul edilmesi ciddi bir paradoks yaratacaktır. Nitekim, Hurma davasında, dava konusu taşınmaz malın 1974'ten önceki tapusuna sahip olan şahıs, söz konusu malı, kendisinin izni ve rızası olmaksızın kullanmakta olan şahsa karşı, sanki bu durum ülkedeki olağandışı koşullardan ve bu koşullar dolayısıyla ülkenin kuzeyinde başka, güneyinde başka bir hukuk ve mülkiyet rejimi uygulanıyor olmasından değil de, davalının yasadışı bir eylem ya da işleminden kaynaklanıyormuş gibi davranarak dava açmakta, ancak bu davaya, ülkedeki olağandışı koşullardan hareketle, güneyde, Larnaka'da kurulan mahkeme, aynı olağandışı koşullardan hareketle Anayasa'nın açık düzenlemesi hilafına, yalnızca Rum hakimle bakmaktadır. Bu, davalı Kıbrıslı Türk'ün adil yargılanma hakkını tehdit eden son derece açık bir paradokstur.

Ceza Davaları

KKTC'de yaşayan yabancıların ya da Kıbrıslı Türklerin davalı konumunda olacakları ve GKRY mahkemelerinde açılacak olan üçüncü grup davaların ceza davaları olması planlanmaktadır. GKRY yasama organının 2004 yılı içerisinde değiştirerek, AB'nin Avrupa Yakalama Müzekkeresi'ne ilişkin Çerçeve Kararı'nın gereklerine uyumlu hale getirdiği Ceza Yasası'nın 281. maddesine göre, mülkiyet hakkı başkasına ait olan bir taşınmaz mala, malikin rızası olmaksızın müdahale eden bir şahıs bir suç işlemiş sayılacak ve iki yıla kadar hapis cezasına çarptırılabilir. Bu madde dolayısıyla hakkında cezai soruşturma başlatılan bir şahısla ilgili olarak, GKRY yargı organları Avrupa yakalama müzekkeresi çıkarırsa, AB'nin 13 Haziran 2002 tarihli Çerçeve Kararı'ndan hareketle, hakkında yakalama müzekkeresi çıkarılan şahıs, gittiği AB üyesi herhangi bir ülkede gözaltına alınıp, GKRY'ye gönderilebilecektir.

İlk bakışta, GKRY'nin açtığı bu yeni cephedeki saldırıyı göğüslemek hiç de kolay görünmemektedir. Gerçekten de, kuzeyde, 1974 öncesi tapusu bir Kıbrıslı Rum'a ait olan bir taşınmaz malı, KKTC mevzuatından kaynaklanan hangi hukuki ilişki dolayısıyla olursa olsun elinde bulunduran bir şahıs, GKRY'de yürürlükte bulunan Ceza Yasası'nın 281. maddesinde tanımlanan fiili işlemektedir ve bu fiilin cezası iki yıla kadar hapis olduğundan, bu fiili işleyen kişiler hakkında Avrupa yakalama müzekkeresi çıkarılması mümkündür. Bununla birlikte, meselenin ayrıntısına girildiğinde, konunun bu kadar basit olmadığı görülecektir. 281. maddenin düzenlediği fiil, malikin izni ya da rızası olmaksızın bir taşınmaz mala müdahale edilmesidir. Bu madde, Kıbrıs'taki olağandışı durumdan dolayı, yalnız Kıbrıs'ın kuzeyinde değil, Kıbrıs'ın güneyinde de çok sayıda kişi tarafından ihlal edilmektedir. Kıbrıs'ın güneyinde, Kıbrıslı Türklerin kuzeye göçerken terk ettikleri taşınmaz malları kullanan çok sayıda insan, bu kullanım hakkını, GKRY'nin çıkarmış olduğu bir yasaya uygun olarak elde etmişken, kuzeyde de, Kıbrıslı Rumların güneye göçerken terk ettikleri taşınmaz malları kullanan çok sayıda insan, bu malların kullanım hakkını, KKTC'nin mevzuatına uygun olarak elde etmiş durumdadırlar. Ülkedeki durum olağanlaştığında, bu insanların bir kısmı kullanmakta oldukları taşınmaz malları terk etmek zorunda kalacak ancak diğer bazı insanların bu taşınmazlara ilişkin kullanım hakları da yeni kurulacak olan devlet tarafından tanınacaktır. Şu anda bu taşınmaz mallardan hangilerinin hangi statüye tabi olacağını tahmin etmek o kadar kolay değildir. O halde, Ceza Yasası'nın suç olarak düzenlemekte olduğu fiil, yalnızca kuzeydeki Kıbrıslı Türkler tarafından değil, güneydeki Rumlar tarafından da işlenmektedir. Bu şartlar altında, bu fiili işleyenlerden yalnızca Rum olmayanlar hakkında Avrupa yakalama müzekkeresi çıkarılması ve aynı fiili işleyen Kıbrıslı Rumlar hakkında herhangi bir soruşturma başlatılmaması GKRY'nin yapacağı açık bir ayrımcılık olarak değerlendirilebilecektir ki, böyle bir tutumun AİHS'nin 14. maddesine aykırı olacağı açıktır. Ayrıca, Avrupa yakalama müzekkeresine ilişkin Çerçeve Kararın giriş kısmının 12. paragrafına göre, bu karardaki hiçbir hüküm, bir kişi hakkında çıkartılan Avrupa yakalama müzekkeresinin kişinin cinsiyetinden, ırkından, dininden, etnik kökeninden, dilinden vb. dolayı çıkartılmış olduğuna inanmak için ortada nesnel sebeplerin bulunduğu durumlarda, kişinin yakalanıp ilgili ülkeye gönderilmesini reddetmeyi engelleyecek biçimde yorumlanamayacaktır. Dolayısıyla,

Kıbrıs'ın kuzeyinde ve güneyinde aynı fiili işleyen kişilerden Kıbrıslı Rumlar hakkında çıkarılmayan yakalama müzekkerelerinin kuzey Kıbrıs'ta yaşayanlar hakkında çıkarılması durumunda, AB üyesi ülkelerin bu müzekkerelerin gereğini yerine getirmemeleri ve GKRY'nin hakkında yakalama müzekkeresi çıkardığı şahısları yakalayıp GKRY'ye göndermekten kaçınmaları gerekecektir.

GKRY'nin bu konudaki girişimlerinin, Ceza Yasası'nın 281. maddesini ihlal edenlere karşı ceza davası açılması aşamasına gelmesi durumunda, yukarıda tartışılan ayrımcılık sorununa ek olarak, Hurma davası için tartışılana benzer şekilde, bir anayasaya aykırılık sorunu da gündeme gelecektir. 1960 Anayasası'nın 159. maddesinin 4. fıkrasına göre, "Suçlusu ve zarar gören şahsı ayrı Cemaatlara mensup olan bir ceza davasına, Yüksek Mahkemece tayin edilen her iki Cemaata mensup hakimlerden mürekkep bir mahkeme bakar". Bu şartlar altında, böyle bir ceza davası açılırsa, Hurma davası tartışılırken söylenenler burada da aynen geçerli olacak ve böyle bir yargılama, AİHS'nin 6. maddesinde yer alan adil yargılanma hakkının ihlalini gündeme getirecektir.

III. Kıbrıslı Türklerin Mülkiyet Haklarının İhlal Edildiği Gerekçesiyle GKRY ve Kıbrıslı Rumlar Aleyhine Başlatabilecekleri Girişimler

Yukarıda çeşitli vesilelerle değinildiği gibi, ülkedeki olağandışı hal dolayısıyla, yalnızca güneyde yaşayan Kıbrıslı Rumların değil, kuzeyde yaşayan Kıbrıslı Türklerin de insan hakları ihlal edilmektedir. İhlal edilen bu haklar arasında, mülkiyet hakları da vardır. Ancak, gerek AİHM'ye, gerek GKRY yargı organlarına bugüne kadar yapılan başvurular, hep Kıbrıslı Rumlar tarafından, ya TC'ye, ya da Kıbrıslı Türklere ve KKTC'de ikamet eden yabancılara karşı yapılmış, bu durum, Kıbrıslı Rumlarda bir "tek yanlı mağduriyet psikolojisi" yaratırken, Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği organlarının mensuplarının da yanlış izlenimler edinmelerine yol açmıştır. Bu noktadan hareketle, Kıbrıslı Türklerin, AİHM'ye ve GKRY mahkemelerine, mülkiyet haklarının ihlal edildiği gerekçesiyle yapacakları başvurular, aslında bir karşı saldırı olarak değil, ülkedeki durumun tek yanlı algılanmasını önlemeye yönelik bir tür savunma olarak kabul edilmelidir. Çünkü, niceliği bir yana bırakırsak, ülkedeki olağandışı durum dolayısıyla, Kıbrıslı Rumların mülkiyet hakları ne kadar ihlal ediliyorsa, Kıbrıslı Türklerin mülkiyet

hakları da en az o kadar ihlal edilmektedir. Aşağıda, Kıbrıslı Türklerin mülkiyet hakkı ihlali dolayısıyla açabilecekleri davalar iki gruba ayrılarak incelenecektir. Bunlardan birincisi, GKRY'ye karşı açılacak davalar. Bu davalarda muhatap idaredir. İkinci grupta ise, özel kişilere karşı açılacak davalar ve yapılabilecek başvurular ele alınacaktır. Yazının başında belirlenen, ülkedeki olağandışı durumun her iki tarafta yaşayan insanların insan haklarını ihlal ettiğini gösterme ve açılacak davalar ve yapılacak başvurular aracılığıyla, bu durumun kalıcı olamayacağı, sürdürülebilir olmadığını altını çizme amacına, özel kişilere karşı yapılacak girişimlerle ulaşmaya çalışmak yerinde değildir. Mülkiyet hakkı konusunda açılan davaların, giriş kısmında belirtildiği gibi, açık siyasi işlev yüklediği bu dönemde, ülkedeki durumun sürdürülebilir olmadığını göstermeye çalışırken, barış içinde yaşamayı daha da güçleştirecek ve iki topluma mensup insanlar arasındaki gerginliği tırmandıracak hamlelerden kaçınmak gerekmektedir. O nedenle, buradaki ikinci alt başlıkta sözü edilen davaların açılması konusunda çok dikkatli davranılması ve yalnızca bir ya da iki çarpıcı, ses getirici örnekle yetinilmesi, yeni savunma stratejisinin bir tür saldırganlığa dönüştürülmemesi açısından önemlidir.

GKRY'ye Karşı Açılacak Davalar

(a) Kamulaştırmayla İlgili Davalar

Birçok Kıbrıslı Türkün Kıbrıs'ın güneyinde kalan taşınmaz mallarına GKRY tarafından el konulmuştur. Bunların bir kısmına el konulmasının nedeni, alınmış olan kamulaştırma kararlarıdır. Ancak, Kıbrıslı Türklere ait bazı taşınmaz mallara da kamulaştırmasız el atıldığı bilinmektedir. Kamulaştırmasız el atma, her hal ve karda hukuka aykırıdır. GKRY'nin Kıbrıslı Türklerin güneyde kalan mallarına kamulaştırmasız el attığı durumların hepsinde, açılacak davalarla, hem bu taşınmaz malların idare tarafından boşaltılmasının sağlanması, hem de kullanım kaybından doğan zararın tazmininin istenmesi mümkündür.

İdarenin, özel mülkiyetteki bir taşınmaz mala yetkili idari makamın yapacağı bir idari işlem dolayısıyla el koyması durumunda da, yapılan kamulaştırma işleminin hukuka uygun olup olmadığı mahkeme tarafından incelenir. Kamulaştırma işleminin mahkeme tarafından hukuka uygun kabul edilebilmesi için, bu işlemin kamu yararı amacıyla, usulüne uygun olarak yapılması ve kamulaştırma işlemi karşılığında adil bir tazminatın mala el koyulduğu anda ödenmesi gerekmektedir. O

nedenle, özellikle Kıbrıslı Türklere ait taşınmaz mallara, kamu yararı söz konusu olmaksızın, özel kişilerin yararına el konulduğu durumlarda, dava açmak suretiyle, kamulaştırma işlemini iptal ettirmek ve uğranılan zararın tazminini istemek mümkündür. Ayrıca, kamulaştırmanın usulüne uygun olarak yapılabilmesinin en önemli koşullarından biri, kamulaştırma kararının taşınmaz malın malikine tebliğ edilmesidir. Oysa, GKRY'nin yaptığı kamulaştırmalarda maliklere tebligat yapılmamıştır. Bu konuda, basın yoluyla ilan yapıldığı iddia edilmektedir. Ancak, ülkedeki olağandışı koşullar altında, güneyde Rumca yayınlanan gazetelerde ilan edilen kamulaştırma işlemlerinden Kıbrıslı Türklerin haberdar olabilmesinin olanaksız olduğu açıktır. Yapılan kamulaştırma işlemlerinin usulüne aykırı olarak yapıldığı iddiasıyla açılacak iptal davalarında, GKRY, usulüne uygun tebligat yapmak için elinden gelen her şeyi yaptığını ispat etmek zorunda kalacaktır. Farklı sebeplerle kuzeyde yaşayan Kıbrıslı Türklere tebligatlar gönderen, hatta yukarıda incelediğimiz Orams ve Hurma davalarında adrese celpname tebliğ eden GKRY'nin, ülkedeki olağandışı koşullarda, her türlü çabayı göstermiş olmasına karşın taşınmaz mallarını kamulaştıracağı Kıbrıslı Türklere bildirimde bulunmayı başaramadığını ispatlaması o kadar kolay olmayacaktır.

Bu arada, Türk mallarının kamulaştırılması suretiyle, kamu yararına, yolların ve başka bazı inşaatların yapıldığı durumlarda, bu inşaatların bilinçli olarak Türklere ait taşınmaz malların bulunduğu yerlerde yapıldığının ispat edilebilmesi durumunda, yapılan işlemin ayrımcılık içerdiği, dolayısıyla hukuka aykırı olduğu iddiasıyla GKRY mahkemelerinde dava açılacağı gibi, iç hukuk yollarından sonuç alınamaması durumunda, AİHM'de de, AİHS'nin 14 maddesindeki ayrımcılık yasağının ihlal edildiği gerekçesiyle dava açılabilir.

Kıbrıslı Türklerin taşınmaz mallarının kamu yararı için kamulaştırıldığı ve ayrımcılık içeren herhangi bir uygulamanın kanıtlanamadığı durumlarda da, kamulaştırma tazminatlarının zamanında ödenmemesi gerekçesiyle, iç hukuk yollarının tüketilmesine gerek kalmaksızın, doğrudan doğruya AİHM'ye başvurulabilir. GKRY'nin 139/1991 sayılı Yasası'nın 9. maddesine göre, Kıbrıslı Türklere, güneydeki bir taşınmaz malın sahibi olmaları dolayısıyla yapılacak her türlü ödeme, ülkedeki olağandışı durum sona erene kadar askıya alınmıştır. Bu maddeden hareketle, Kıbrıslı Türklere yapılacak ödemeler yasa gereği askıya alındığı için, mülkiyet hakkı ihlali yasanın

açık hükmünden kaynaklanmaktadır ve o nedenle AİHM'ye başvurmadan önce iç hukuk yolunun tüketilmesi gerekmemektedir²⁷.

b. Vasi'nin 139/1991 sayılı Yasadan Kaynaklanan Yetkileriyle/Görevleriyle İlgili Davalar

Güney Kıbrıs'ta yürürlükte bulunan "Vasilik Yasası"nın 3. maddesine göre, GKRY İçişleri Bakanı, Kıbrıslı Türklerin güneyde bıraktıkları taşınmaz malların Vasisidir. Vasi, bu görevi dolayısıyla, Kıbrıslı Türklerin güneydeki malları üzerinde, bu Yasa'nın 6. maddesinde sayılan yetkileri kullanabilecektir. Bunlar arasında, malike sağlanabilecek yarar mümkün olan en üst seviyede dikkate alınmak koşuluyla, maldan elde edilecek her türlü geliri toplamak, ürünü olan mallarda malın ürününi değerlendirmek, mal üzerinde gerekli onarım ve geliştirmeleri yapmak, malla ilgili çeşitli sözleşmeler, özellikle kira sözleşmesi imzalamak, taşınır mallardan kullanılamaz hale gelebilecekleri satmak gibi yetkiler vardır. Görüldüğü gibi, bu Yasa çerçevesinde Vasi, ülkedeki olağandışı durum devam ettiği sürece, Kıbrıslı Türklerin kuzeyde bıraktıkları taşınır ve taşınmaz mallar üzerinde, onlara azami yarar sağlayacak biçimde tasarruf etme yetkisine sahiptir. Kamu hukukunun yerleşik ilkeleri gereği, bu yalnızca bir yetki değil, aynı zamanda görevdir. Dolayısıyla, Vasinin bu görevlerini, maliklere azami yarar sağlayacak biçimde yerine getirmemesi durumunda, Yasanın ihlali söz konusu olacaktır.

Her şeyden önce, son derece açıktır ki Vasi, bu mallar üzerindeki yasal yetkilerini, maliklere herhangi bir biçimde danışmadan ve onların izin ve rızasını almadan kullanmaktadır. Ülkede, güneyden kuzeye ve kuzeyden güneye geçişlerin yasak olduğu dönemde bu daha anlaşılabilir bir şeydir. Ancak, geliş gidişlerin serbest bırakıldığı 23 Nisan 2003'ten itibaren, maliklerin izninin ya da rızasının alınmasına gerek duyulmaksızın, malları üzerinde Yasadan kaynaklanan yetkileri kullanarak tasarruf etmenin mülkiyet hakkının ihlali anlamına gelmediğini iddia etmek son derece güçleşmiştir. Bu uygulama, Yasa'daki açık düzenlemeden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla, Vasinin Kıbrıslı Türklerin mallarıyla ilgili olarak, özellikle de 23 Nisan 2003 tarihinden sonra yaptığı işlemlerden hareketle, iç hukuk yollarının tüketilmesine gerek olmaksızın, AİHM'ye, mülkiyet hakkının ihlali iddiasıyla başvurmak mümkündür.

Yasanın, yukarıda özetlenen ve Vasinin Kıbrıslı Türklere ait mallar üzerindeki yetkilerini düzenleyen maddesinden hareketle, bu

yetkilerin/görevlerin herhangi birinin layıkıyla yerine getirilmediğinin kanıtlandığı durumlarda, Vasiye karşı, GKRY mahkemelerinde dava açılması mümkündür. Örneğin, kiraya verilen taşınmaz mallarda, taşınmaz malın, bulunduğu bölgedeki rayiç kira bedelinin çok altında bir bedelle kiraya verildiğinin tespit edildiği durumlarda, Vasiye karşı tazminat davası açılması mümkün olacaktır.

Yasadan kaynaklanan yetkilerden hareketle, Vasiye karşı ileri sürülebilecek iddialardan biri de, Kıbrıslı Türklerin güneyde bıraktıkları taşınmaz malların kullanım biçiminin değiştirilmesine göz yumduğudur. Kıbrıslı Türklerin tarla ya da arsa olarak bıraktığı malların kiraya verildiği bazı durumlarda, bu mallar üzerine yapılan inşaatların malın kullanım biçimini ciddi biçimde değiştirmiş olduğu görülmektedir. Tarla ya da arsa olarak kiraya verildiği iddia edilen bu tip taşınmaz mallar üzerine yapılan evler ya da villalar düşünüldüğünde, bu malların malikin azami yararına kiralanmasının değil, malike devrini fiilen imkansız kılacak koşullarda kullanılmasına göz yumulmasının söz konusu olduğu açıktır. Dolayısıyla Vasi, burada, malı kira sözleşmesiyle kullandırıyor gibi görünse bile, aslında, malın malike hiçbir zaman devredilmemesinin koşullarının hazırlanmasına göz yummaktadır. Bu davranış, bir anlamda, mülkiyeti devretmiyormuş gibi görünerek, aslında, fiilen mülkiyeti devretmek sonucunu doğurmaktadır. Bu tip durumlarda da, Vasiye karşı önce GKRY mahkemelerinde dava açıp, buradan sonuç alınamaması üzerine AİHM'ye başvurmak mümkündür.

Özel Kişilere Karşı Açılabilecek Davalar ve Yapılabilecek Başvurular

(a) Hukuk Davaları

Aynen kuzeyde olduğu gibi, güneyde de, göçmenlerin terk etmek zorunda kaldıkları taşınmaz mallar, 1974 öncesindeki tapusuna sahip olmayan bazı kişiler tarafından, taşınmaz malın bulunduğu coğrafyada yürürlükte bulunan mevzuat çerçevesinde kullanılmaktadır. Yani, yukarıda ele alınan Hurma davasında dava konusu yapılmış olana benzer durumlar, Kıbrıslı Türklerin güneyde bıraktıkları mallar için de söz konusudur. Unutulmamalıdır ki, Hurma davasında, davalı olan şahıs, KKTC Hukuku'na göre taşınmazın tapusunu elinde bulunduran şahıs değildir. Bu dava, tapunun iptali amacıyla da açılmamıştır, çünkü, GKRY'ye göre, KKTC'nin vermiş olduğu tapular zaten yok hükmündedir. O zaman, Hurma davasında müdahalenin menî ve tazminat, malın fiilen kullanılıyor olmasından hareketle talep edilmektedir. Malı kullanmakta olan davalı,

bu malı, KKTC'de yürürlükte bulunan mevzuata uygun bir biçimde kullandığını iddia etmekte, ancak davacı, bu mevzuatı tanımadığını ve davalının söz konusu malı, kendi izin ve rızası olmaksızın kullandığını dile getirmektedir. Bunun tam tersi de tipatıp aynı ilişkiyi yaratmaktadır. Güneyde kalan ve bir Kıbrıslı Türke ait olan bir taşınmaz mal, bir Kıbrıslı Rum tarafından, güneyde yürürlükte bulunan bir yasa uyarınca, ama Kıbrıslı Türkün izin ve rızası olmaksızın kullanılmaktadır. Bu durumda, Kıbrıslı Türk malik, bu kişiye karşı, müdahalenin menı ve tazminat talebiyle dava açabilecektir. Bu davada, bu talepler, Vasilik Yasası'nda yer alan düzenlemeden hareketle reddedilirse, Vasilik Yasası'nın Anayasaya aykırılığı iddiasıyla meselenin Yüksek Mahkeme önüne götürülmesi sağlanabilir. Bu vesileyle, GKRY Yüksek Mahkemesi, 2003'te geçişlerin serbest bırakılmasından sonra da, 1960 Anayasası'ndaki ve AİHS'deki mülkiyet hakkına ilişkin düzenlemelere açıkça aykırı olan Vasilik Yasası'nın hala "doctrine of necessity" dolayısıyla hukuka uygun sayılabiliş sayılamayacağını tartışmak zorunda kalacaktır.

(b) Ceza Davaları

Vasilik Yasası'nın 15. maddesinin (c) bendine göre, Güney Kıbrıs'ta kalan ve bir Kıbrıslı Türke ait olan bir taşınmaz mal üzerinde mülkiyet hakkı iddia eden ya da bu malı, bu Yasada belirtilen usul dışında kullanan herhangi bir şahıs, bir suç işlemiş sayılacak ve üç aya kadar hapis cezasına çarptırılabilir. Bu maddeden hareketle, güneyde kalan taşınmaz mallar üzerinde mülkiyet hakkına sahip olan Kıbrıslı Türkler, taşınmaz mallarını Vasilik Yasası'ndaki usullere aykırı bir biçimde kullandıklarını tespit ettikleri Kıbrıslı Rumlarla ilgili olarak, bir suç işledikleri gerekçesiyle, GKRY makamlarına şikayette bulunabileceklerdir.

Sonuç

Bugün, Kıbrıs'taki olağandışı durum dolayısıyla, adanın güneyine ya da kuzeyine göç etmiş bireylerin, bu göç sırasında terk etmek zorunda kaldıkları malları üzerindeki mülkiyet haklarıyla ilgili olarak açılan davaları ve yapılan başvuruları, üstlendikleri siyasi işlevden bağımsız olarak, salt bireysel hak arama girişimleri olarak değerlendirmek ve bu bakış açısından hareketle incelemek, araştırmacıyı her durumda eksik ve var olan durumu açıklamadan aciz sonuçlara ulaştıracaktır. Bu tespit, hiçbir siyasi amaç gütmeksizin, gerçekten kendi hakkını aramak amacıyla

dava açan, hatta açtığı davanın siyasileştirilmesinden çekindiği için kamuoyuna bilgi vermekten kaçınan kişilerin açmış oldukları davalar açısından da geçerlidir. Çünkü, mülkiyet sorunu Kıbrıs meselesinin en ciddi kısımlarından birini oluşturmaktadır ve bugün adanın iki tarafındaki mahkemelerin ve AİHM'nin bu sorunla ilgili olarak vereceği her karar, toplumlar tarafından, adada var olan durumun sürdürülebilir olup olmadığını ya da bu durumun birilerinin lehine ya da aleyhine olduğunu değerlendirebilmek için ölçüt olarak kullanılacaktır. İşte, bu saptamalardan hareketle, mülkiyet haklarına ilişkin davaların, bu davalarda yapılacak savunmaların ve verilecek kararların, bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da, siyasi sonuçlar doğuracağını fark etmek ve bu davalarla ilgili stratejiyi bu noktadan hareketle belirlemek gerekir. Bu konuda açılan davalarda savunma yapmamak ya da asgari savunma yapmak ve hiçbir karşı dava açmamak üzerine kurulu olan, salt sürerdurumu koruma amaçlı bir stratejiden, yapılacak savunmalarla ve açılacak karşı davalarla, ülkedeki olağandışı durumdan her iki toplumun mensuplarının insan haklarının ciddi zarar gördüğünü, bu nedenle bu durumun sürdürülebilir olmadığını vurgulayan ve bu insan hakları ihlallerinin ancak kapsamlı bir çözümlerle tam olarak ortadan kaldırılabileceğinin altını çizmeye odaklanan bir stratejiye geçiş zamanı gelmiştir. Böyle bir strateji, her durumda araçsallaştırıldığı açık olan hukuku, savaşın değil barışın aracı haline getirmeye yönelik bir strateji olacaktır.

Dipnotlar

¹ Cengiz'in dediği gibi, Loizidou davası, "ilk bakışta bir bireyin mülkiyet hakkına dayanarak açtığı bir dava gibi görünse de, sonuçları itibarıyla, Türkiye'nin AB macerasını kökünden değiştirecek saatli bir bombaya" dönüşmüştür. Orhan Kemal Cengiz, "Hukukla Siyaseten Kavga", *Radikal*, 2.1.2003.

² Bu savunma stratejisinin ilk örneği, GKRY'nin yapmış olduğu şikayetlere karşı, TC tarafından, 21 Kasım 1974'te Komisyon'a sunulan görüşlerdir. Bu görüşler için bkz. Zaim M. Necatigil, *Kıbrıs Uyuşmazlığı ve AİHM Kısacasında Türkiye* (Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları, 2005), 7.

³ AİHM, Cyprus v. Turkey kararında bu konudaki görüşünü ortaya koymuş ve başvuru devletini ("Kıbrıs Cumhuriyeti"nin) kuzey Kıbrıs'ta Sözleşme'den kaynaklanan sorumluluklarını yerine getiremiyor oluşundan dolayı, TC'nin de bu

bölgedeki insan hakları ihlallerinden sorumlu tutulmaması durumunda, bölgede, insan hakları sisteminde bir "vakum" oluşması tehlikesine dikkat çekmiştir. Bkz. Cyprus v. Turkey, (application no: 25781/94), 10.5.2001, paragraf: 78.

Mahkeme, Bankovic kararında, Cyprus v. Turkey kararında vakum oluşma tehlikesi konusunda yaptığı saptamanın altını bir kez daha çizmiştir. Bkz. Bankovic v. Belgium, the Czech Republic, Denmark, France, Germany, Greece, Hungary, Iceland, Italy, Luxembourg, the Netherlands, Norway, Poland, Portugal, Spain, Turkey and the United Kingdom, Grand Chamber decision as to the admissibility of application no: 52207/99, 12.12.2001, paragraf: 80.

⁴ Bkz. Loizidou v. Turkey (preliminary objections), (application no: 15318/89), 23.3.1995, paragraf: 62.

⁵ Bkz. Loizidou v. Turkey (preliminary objections), paragraf: 62.

⁶ Bkz. Loizidou v. Turkey (merits), (application no: 15318/89), 18.12.1996, paragraf: 56.

⁷ Bkz. Cyprus v. Turkey, paragraf: 75-81.

⁸ Mahkeme, Djavit An v. Turkey kararının 21. ve 22. paragraflarında, Loizidou v. Turkey ve Cyprus v. Turkey kararlarına gönderme yaparak, KKTC'deki insan hakları ihlallerinden dolayı Türkiye'nin sorumlu tutulacağını tekrarlamıştır. Bkz. Djavit An v. Turkey, (application no: 20652/92), 20.2.2003.

⁹ Xenides-Arestis v. Turkey, (application no: 46347/99), 14.3.2005, 17-18.

¹⁰ AIHM, Isaa kararında, asker sayısının fazlalığının, bir devletin kendi ülkesi toprakları dışındaki eylem ve işlemlerden sorumlu tutulması açısından tek başına yeterli bir unsur sayılamayacağını altını çizerek, Türkiye'nin, Kıbrıs'takiyle hemen hemen aynı sayıda asker bulundurduğu kuzey Irak'taki eylem ve işlemlerden sorumlu tutulamayacağını vurguladı. Mahkeme'ye göre, Türk askerinin kuzey Irak'taki varlığıyla KKTC'deki varlığı arasındaki temel fark, Türk askerinin kuzey Irak'ın tamamında etkili kontrol uygulamıyor oluşuydu. Mahkeme, bu gerekçesini, Türk askerinin KKTC'deki varlığının çok uzun bir süreden beri devam ediyor olmasına, askeri birliklerin KKTC'nin yalnızca bir bölgesinde konuşlandırılmamış ve bölgenin tamamına yayılmış bulunmasına ve kuzeyle güney arasındaki ana iletişim kanallarının Türk askeri tarafından gözetim altında bulundurulmasına bağlamıştır. Bkz. Isaa and Others v. Turkey, (application no: 31821/96), 30.3.2005, paragraf: 75.

¹¹ Annan Planı'yla ilgili referandumların ardından görüşülen ilk dava olan Xenides-Arestis davasında, davalı TC, bu konuda yeni iddialar ileri sürdü. Ancak Mahkeme, daha önce konuyla ilgili olarak verdiği kararlardan ayrılması sonucunu doğuracak herhangi bir değişikliğin meydana gelmediğini vurgulayarak bu

iddiaları reddetti. Mahkeme, TC'nin iddiaları üzerine, öncelikle, iki toplumun Annan Planı'yla ilgili olarak referandumlara giden süreçte eşit statüde kabul edilmiş olmalarının KKTC'nin tanınması anlamına gelmeyeceğinin altını çizdi. Mahkeme, bunun yanında, davalı TC'nin kuzey Kıbrıs'ın tamamında askeri kontrolü hala elinde tuttuğunu ve bu konuda herhangi bir değişiklik olmadığını belirtti. Bkz. *Xenides-Arestis v. Turkey*, 18.

¹² Bkz. *Xenides-Arestis v. Turkey*, 43. AİHS'nin benimsediği düzende, insan haklarının iç hukukça korunmasının asıl, uluslararası korumanın ikincil nitelikte oluşu konusunda bkz. Feyyaz Gölcüklü-A. Şeref Gözübüyük, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması* (Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları, 2002), s. 15. Aynı konuda bkz. Yasemin Özdek, *Avrupa İnsan Hakları Hukuku ve Türkiye* (Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayını, 2004), 56.

¹³ Mahkemenin bu görüşü için bkz. *Cyprus v. Turkey*, paragraf: 101.

¹⁴ Bkz. *Cyprus v. Turkey*, paragraf: 102. Aynı saptamanın yapıldığı daha yakın tarihli bir karar için bkz. *Kakoulli v. Turkey*, (application no: 38595/97), 22.11.2005, paragraf: 89.

¹⁵ Bkz. *Cyprus v. Turkey*, paragraf: 90. Aynı saptamanın yapıldığı daha yakın tarihli bir karar için bkz. *Kakoulli v. Turkey*, paragraf: 89.

¹⁶ Bkz. *Cyprus v. Turkey*, paragraf: 102. Aynı saptamanın yapıldığı daha yakın tarihli bir karar için bkz. *Kakoulli v. Turkey*, paragraf: 89.

¹⁷ Bkz. *Xenides-Arestis v. Turkey*, 44.

¹⁸ Bkz. *Xenides-Arestis v. Turkey*, 44.

¹⁹ Bu saptama, bu yazının hazırlandığı sırada kamuoyunda yoğun bir biçimde tartışılmakta olan, "Anayasa'nın 159. maddesinin 1. fıkrasının (b) ve (c) bendleri Kapsamına Giren Taşınmaz Malların ve 13 Şubat 1975 Tarihinden Önce Kıbrıs'ın Kuzeyinden Göç Etmek Zorunda Kalanlara Ait Taşınır Malların İadesi Takası ve Tazmini Yasa Tasarısı" hükümleri dikkate alınmaksızın yapılmıştır. Tasarı için bkz. 21 Kasım 2005 tarihli KKTC Resmi Gazetesi.

²⁰ Bkz. *Xenides-Arestis v. Turkey*, 44-5.

²¹ Bkz. *Xenides-Arestis v. Turkey*, 44-5.

²² Kıbrıs'ta şu anda var olan durum, idare hukuku terminolojisindeki "olağanüstü (fevkalade) hal" kavramıyla açıklanabilecek bir durum değildir. Çünkü, Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'nın 183. maddesine göre, "Cumhuriyetin veya herhangi bir kısmının, hayatını tehdit eden harp veya diğer umumî bir tehlike halinde Bakanlar Kurulu bu hususta alacağı bir kararla Fevkalade Hal İlanına yetkilidir". Oysa, bugünkü durumda, Kıbrıslı Türk bakanlar fiilen Bakanlar Kurulu üyesi olmadıklarından, Bakanlar Kurulu'nun Kıbrıs'ta

“fevkalade hal” ilan etmesi söz konusu olmamıştır. O halde, Kıbrıs’ta var olan durumu olağan bir durum olarak değerlendirmek mümkün olmadığı gibi, Anayasada düzenlenen “olağanüstü (fevkalade) hal” kapsamında değerlendirmek de mümkün değildir. Bu noktadan hareketle, Kıbrıs’taki fiili durumu, Anayasal olmayan, “olağandışı” bir durum olarak nitelendirmek daha doğru görünmektedir.

²³ Loizidou v. Turkey (merits), paragraf: 44, 46. Aynı konuda bkz. Cyprus v. Turkey, paragraf: 186.

²⁴ Loizidou v. Turkey (merits), paragraf: 64.

²⁵ “Avrupa yakalama müzekkeresi” ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Mustafa Ruhan Erdem, “Avrupa Yakalama Müzekkeresi”, *Hukuk ve Adalet*, Yıl: 1, Sayı: 3 (Temmuz-Eylül 2004), 212-220.

²⁶ Bu karar, 13.9.1974 tarihinde, “Kıbrıs Resmi Gazetesi”nde yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

²⁷ Mahkeme, Sözleşme’ye taraf bir devletin mevzuatında yer alan bir yasanın Sözleşme’yle çatışma içerisinde bulunduğu ve dolayısıyla Sözleşmenin çiğnenmesinin yasadaki kaynaklandığı durumlarda, iç hukuk yolunun etkisiz olduğuna ve tüketilmesinin gerekmediğine karar vermektedir. Bu konudaki örnek kararlar için bkz. Gölcüklü-Gözübüyük, age., 71.

Different Narratives, Different Stories: The Language of Narrative and Interpretation*

Hakan Karahasan

Eastern Mediterranean University

Abstract

The establishment of nation-states has created along an official history which has a certain type of narrative. In Cyprus, there are two main, supposedly opposing, official narratives. These histories function for both the Turkish and Greek Cypriots with their own narratives as identity constructions.

This paper will examine how narratives produce different stories. As Yiannis Papadakis has demonstrated in *Perceptions of History and Collective Identity: A Comparison of Greek Cypriot and Turkish Cypriot Perspectives*, the official Greek Cypriot narrative focuses on the period of 1955-1960 and 1974, while the official Turkish Cypriot narrative focuses on the events of 1963-1967. As a result, although the two narratives are different in terms of their focus, they are similar in terms of the used methods and definitions.

Keywords: Narrative, official narrative, selective memory, memory and forgetting, language, totality, Other.

Özet

Ulus devletlerin var olması ile birlikte, her ulus devlet belli bir anlatıya bağlı kalarak kendi resmi tarihini yaratmıştır. Kıbrıs'ta bulunan birbirine sözde zıt iki anlatı da kendi ulusal kimliklerini inşa ederken kendi anlatılarını kullanmaktadır. Bu deneme, anlatıların nasıl olup da farklı öyküler oluşturduklarını inceliyor. Yiannis Papadakis'in *Perceptions of History and Collective Identity: A Comparison of Greek Cypriot and Turkish Cypriot Perspectives* adlı eserinde belirttiği gibi, resmi Kıbrıs Rum anlatısı 1955-1960 ve 1974'e odaklanırken, resmi Kıbrıs Türk anlatısı ise 1963 ve 1967 yılları üzerinde yoğunlaşmış bulunmaktadır. Denemenin amacı, her ne kadar birbirinden farklı gibi görünse de, kullanılan metod ve tanımlamalarla bu iki anlatının birbirine ne kadar da benzediğini ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Anlatı, resmi anlatı, seçici hafıza, hatırlama ve unutma, dil, bütünsellik ve Öteki.

---

* This paper was presented at the 7th International English Literature Conference: *Inscriptions '04* at Eastern Mediterranean University, Gazimağusa, Cyprus.

*Before the leaves have fallen
Before we locked the doors
There must be the third and last dance
This one will last forever*

John Petrucci – *Metropolis-Part I “The Miracle and the Sleeper”*
Anachrony practices and promises forgetting.
Jacques Derrida – *Specters of Marx*

Introduction

The opening of borders on 23rd April 2003 can be seen as a “new milestone” in the history of Cyprus. From that day on, not only will people be able to see each other and the “other half of their homeland”, which is an important thing for questioning the status quo, but also both the Turkish and the Greek Cypriots will be able to question the official history/narrative on both sides. Regarding the situation in Cyprus, one can say that, especially after 1974, there were two main so-called opposing official narratives. However, if one looks and analyzes the situation on a deeper level, today, one can see that although these narratives seem opposing, through the narrative that they used, one can say that they are “...the two sides of the same coin”.¹ In other words, although there are two opposing official narratives on both sides, these narratives are the same thing.

Nonetheless, one should bear in mind that, especially in the North side of the island, with the Annan Plan and the election of the new government, official policy of North Cyprus seems to be changing a little bit. However, on the South side of the island, 75% “no” (Οχι) to the Annan Plan can be understood in terms of how official narrative still works. In other words, although with the latest developments there are some attempts to change the official narrative of the North; in the South it is not possible to see the same thing. Contrary to this, Greek Cypriot official narrative maintains its legitimacy, as the only *true* narrative of the history of Cyprus.

An example to this ‘changing’ in the official narrative in the North side can be the revision of the history books, which are being used in secondary and high schools. “Since 2004, the *Cyprus History* book has been revised two times and these revisions mainly dealt with either correcting the information that were written wrong historically or eliminating some nationalist drawings or words”.² On the other hand, on the South side of the island, there is not any visible attempt to revise

history books as in the North. This is an example that shows how official policies of both sides have and have not changed through time.

Regarding these, this essay is an attempt to understand/analyze the situation especially before the borders opened. However, as it is mentioned, opening the borders changed the official narrative only partially. So, this paper will look at these so-called opposing official narratives in terms of the period before 23rd April 2003.

Different Narratives vs. Different Stories?

In Cyprus, there are two main official narratives and both sides explain their story by using their own narrative in order to construct “their identity”. According to Yiannis Papadakis,

Memory and forgetting refer to the past and construct (or are informed by) a certain history. But the... aims of different groups with regards to the future are of primary importance in articulating various accounts of the past.³

As he mentions, the Greek Cypriot official narrative commemorates the period of 1955-1960 as an anti-colonial struggle, and 1974 as an ‘invasion’, while Turkish Cypriot narrative starts with the establishing of EOKA (Papadakis 1993). In the Turkish Cypriot official narrative, contrary to the Greek Cypriots, Turkish Cypriots see the period of 1955-1960 as the movement of *enosis* by EOKA in the name of a “struggle for freedom”, and it continues between the years 1963 and 1974. By looking at the dates, one can easily see how on both sides different narratives create different stories.

Nevertheless, in Cyprus the same stories are interpreted in a completely different way. Papadakis claims that: “Indeed, memory can only work effectively if it focuses on relatively few and concrete events. This means that a certain selection takes place and implies an eventual forgetting of events not stressed by commemorative rituals”.⁴ As he asserts, under the process of narrating/writing history one can see that there is a ‘selective memory’. ‘Selective memory’ is important because when official narratives are created, on both sides, one party selected some events and emphasized them, while on the other hand, another party selected something else and may have ignored the other incidents. Hayden White talks about the historians and how history, as a discipline,

is politicized. In his essay, "The Politics of Historical Interpretation: Discipline and De-Sublimation", White argues:

Historians also often claim to explain the matters of which they treat by providing a proper understanding of them. The means by which this understanding is provided is interpretation. Narration is both the way in which a historical interpretation is achieved and the mode of discourse in which a successful understanding of matters historical is represented (emphases in the original).⁵

In the process of writing history, historians understand and write history according to their interpretation as White (1987) says, but if one looks at Cyprus, it is quite obvious that each side interprets the history differently. As Nergis Canefe claims,

there is no absolute, complete, truly accountable history of a nation or a community and in the end, the changeability of communal/national history is not at all an undesirable thing. As the dynamics of nation-building or the character of the political contract change, views of communal past will inevitably change.⁶

And Canefe continues, 'there is no absolute history of a nation'. However, in Greek Cypriot narratives, as Papadakis points out,

In the first place, the movement [EOKA] is now presented as a struggle of all Cypriots, thus overshadowing the exclusion of the left⁷ and the disagreement of the Turkish Cypriots. Secondly, it is mostly referred to as apeleftherotikos aghonas (freedom struggle) or aghonas yia anexartisia (independence struggle) and not as aghonas yia enosi (struggle for union) as it really was.⁸

Again, as Papadakis writes in his chapter: "The silence over the 1960-74 period along with the way the EOKA struggle is presented, essentially mean that no room is given to memories of official proclamations for *enosis* by the Greek Cypriots (up to 1967 and after 1970) and to the

intercommunal (and intracommunal) violence of that period".⁹ In other words, Greek Cypriot official narrative consciously ignores the interethnic violence in their history which took place between 1960 and 1974. By not talking about *enosis*, Greek Cypriots try to stress, as in Papadakis' (1993) example of a 70-year old Greek Cypriot's views about Turkish Cypriots before 74, that they did not have any problems with the Turkish Cypriots. As the 70-year old Greek Cypriot claims, '*epernousame kala me tous vromoshillous* (we used to live well with those dirty dogs [i.e. the Turks])'.¹⁰ Here, *epernousame kala* can be seen as a good example that shows the official narrative of the Greek Cypriot side and how it is perceived by a Greek Cypriot. In other words, the example shows how the interethnic period of violence has been omitted by the Greek Cypriot officials.

On the other hand, the official Turkish Cypriot narrative, as Papadakis (1993) claims, tries to forget that Turkish Cypriots lived in the south once upon a time.

The declaration of the area under their control as an independent state requires two kinds of social forgetting: on the one hand, the Turkish Cypriots are required to forget their lives and homes in the south where many of them used to live until 74, and the fact that Greek Cypriots used to live in the area where they now do so. This is their [Turkish Cypriots'] home now and a clean break with the past is to be made. If the past can be shown as all pain and suffering, then the break is easier to accomplish. Forgetting that Greek Cypriots used to live there... is accomplished by changing the names of villages, roads or areas in the north from their previous Greek name to a new Turkish one.¹¹

As Papadakis (1993) claims, the 'official silence' of Turkish Cypriot narrative can be best understood when he says 'if the past can be shown as all pain and suffering, then the break is easier to accomplish' because starting everything from nothing means the life of the Turkish Cypriots began again in the North. And in this "new life", in order to forget all the bad things that happened in the past, official narrative consciously forgets (or tends to forget) the past. That is why, as an indicator of this idea, the names of villages, streets, and everything else has been changed from Greek to Turkish. By changing the names, new generations may forget the sufferings that Turkish Cypriots had in the past, because renaming everything in Turkish is a kind of social forgetting. People who have no past, or relation with the Greek Cypriots

may forget that the village where they live right now was a Greek Cypriot village before 1974, or that they used to live with the Greek Cypriots. On the one hand, the official Turkish Cypriot narrative stresses the interethnic violence, which suggests that Turkish Cypriots lived in the south with Greek Cypriots. On the other hand, the official narrative expects from Turkish Cypriots to forget the past. It is an ambivalent situation. In Bhabha's words: "[The] image of the nation... is a particular ambivalence that haunts the idea of the nation, the language of those who write of it and the lives of those who live it".¹²

Another related thing is that, in the south, the Turkish names of the streets still remain. This can be interpreted as another way of promoting the fact that, there were Turkish Cypriots here once upon a time, like there were Greek Cypriots in the north. However, after 23rd April, one can say that the Greek Cypriot government's policy about Turkish Cypriots is not this but something else. After 23rd April, the Turkish Cypriots who went to see their birthplace realized that although Greek Cypriot government argues that they have "protected" the properties of the Turkish Cypriots, this is not true. There are some examples that show that some of the Turkish Cypriot properties became highways or other public projects. This, of course, is good evidence that, although the Greek Cypriot government claims in its official narrative that they welcome the Turkish Cypriots, this is not actually true.

Nonetheless, in "The Question of Identity and Its Socio-Historical Basis in Turkish Cypriot Literature," Mehmet Yaşın talks about "the minority position of the Turkish Cypriot community".¹³ In that section, Yaşın discusses the "feeling/being a minority" of Turkish Cypriots. For Yaşın,

If our people do not miss the villages in the south of Cyprus where they were born; if they do not sigh with the mere thought of Hala Sultan Tekkesi; if they could suddenly and definitely just throw away half their country; even worse, longing for South Cyprus, which is half of your land, is considered being a "traitor to your nation", this terrible psychological state must also be associated with our historical psychology of being a minority. I can already hear the objections: "This does not reflect the true feelings of our community, it is a situation created by official policies". That may be so.

But if our people are still missing the Hala Sultan Tekkesi, there is no pathos in this longing. One therefore cannot hope for this longing to become the dominant factor. (48-49, emphasis in the original)

Mehmet Yaşın (1990) says the same thing as Papadakis (1993) but from a different perspective. For Yaşın (1990), if Turkish Cypriots do not miss their homes or villages in the south, it is because of the psychology of being a minority – since most Turkish Cypriots used to live in mixed villages with the Greek Cypriots and usually, in terms of population, the Turkish Cypriots were the minority. After 1974, Turkish Cypriots became, both in terms of population and psychology, a majority.¹⁴ However, Yaşın (1990) argues that Turkish Cypriots still feel themselves as minority. That is why Turkish Cypriots want to forget what they left behind. However, one may say that Papadakis' (1993) argument seems much clearer because by trying to forget what they left in the south, Turkish Cypriots also try to forget their pain and suffering.¹⁵

The reason why narrative and memory and forgetting are seen as significant is the fact that narrative is a powerful tool in the construction/formation of a national identity. As Papadakis (1993) argues, "Memory and forgetting can be based on experience but they can also be used strategically to give rise to different interpretations or stories of the past".¹⁶ What Papadakis (1993) points out is that a single experience, such as war/interethnic violence in Cyprus, can be both interpreted and used in different ways.

Also, according to Elizabeth Tonkin,

*Society and the interpretation of an event's significance may have changed in the interval, but the survival of a story about that 'pre-past' can mean either a reconstitution in different forms or the retention of a single genre – which, however, may also have changed its occasion of use, its authority, or in other ways which affect the openness to interpretation that is always a feature of genre.*¹⁷

As Tonkin (1995) argues, 'the interpretation of an event' may change. In Cyprus, the usage of the narrative by the authorities of both sides can be seen as opposing because both sides talk about the same period but interpret it differently. However, as I mentioned before, the recent

attempts in the North side of the island, such as the revision of the history books, can be an example of how, as Papadakis (1993) argues, 'the memory and forgetting give rise to different interpretations or stories of the past'. This is because, as Nergis Canefe asserts, "[a]s the dynamics of nation-building or the character of the political contract change, views of communal past will inevitably change".¹⁸

Dhen Xehno≠Unutmayaçagız?

Another thing which one can say when one talks about the narrative of both sides are the slogans *I don't forget* and *we won't forget*. The Greek Cypriot official narrative claims that they will not forget Turkey's "invasion" in 1974. The official slogan *δεν ξεχνω* (*dhen xehno*-I don't forget) implies that Greek Cypriots who left their homes in the north and came to the south will not forget what they left in the north. As Papadakis (1993) asserts

*...the Greek Cypriot government uses dhen xehno to remind Greek Cypriot refugees of their homes and keep the desire to return alive. One of the ways by which this is achieved is by showing, before the evening main news, a picture of a village or a church or a landscape now in the area controlled by Turkish Cypriots. This is accompanied by nostalgic music and the inscription dhen xehno.*¹⁹

Dhen xehno became the symbol of 'remembering the past' for Greek Cypriots. By remembering what they left behind, one may argue, *dhen xehno* also becomes a symbol of something which holds Greek Cypriots together against Turkish Cypriots and Turks. Because, by doing this, all Greek Cypriots have a common enemy and it is important that in the formation of a nation one nation needs something that brings everybody together. Here, by saying *dhen xehno* Greek Cypriots come together for something in common, which is the "Turkish invasion".

Unutmayaçagız (we won't forget) is also the same slogan used by the Turkish Cypriot officials to indicate *Kanlı Noel* (Bloody Christmas). *Kanlı Noel* indicates the events of 1963, which can be said to be the spark of interethnic violence between Greek Cypriots and Turkish Cypriots. In the *Kanlı Noel*, which took place on the 21st of December 1963, EOKA supporters attacked Turkish Cypriots. By saying

unutmayacağız the Turkish Cypriot official narrative implies that the Turkish Cypriots do not want to go back to those days. So, Turkish Cypriots are happy with the “new” condition. For Papadakis (1993):

*Unutmajagiz*²⁰ (we won't forget) is the symbol that is the equivalent of the Greek Cypriot's *dhen xehno*, though their meanings are rather different. *Unutmajagiz* refers to the martyrs and heroes who gave up their lives in the struggles against the Greek Cypriots and bestows a duty to the present generations to honour their sacrifices by continuing their struggle and not giving up what they have died for.²¹

In other words, Papadakis (1993) explains how the same events, even the same slogan, can be used in a completely different narrative. Both *dhen xehno* and *unutmayacağız* refer to the same idea. However, the interesting thing is that these two slogans focus on different periods of Cyprus, so the discourses are the same, but the events that the two official narratives emphasize are different.

Conclusion: A Levinasian Framework

In conclusion, one can say that official narratives in Cyprus can be analyzed by Levinas' view on language since according to him language is the site where both *totality and infinity* can exist.²² The Levinasian view about language can be defined as the most ethical relationship between self and Other. In other words, for Levinas, the relation between self and Other through language is not opposition, not assimilation into one's separate nature. So it is inevitable to say that language can be seen as the basis of *totalization* itself, because nationalist discourse is constructed through language, the idea of *Being*, which is in Levinasian terms “the Said” (Levinas 2000). Language, thus narrative, is very important in the formation of the nation because by analysing the two official narratives one can say that narrative and narration belong to “the Said”, hence *totality*. Narrative can be integrated into ‘the Said’ because both official narratives can be considered as a ‘hegemonic unity’. In other words, in Levinasian terms, both narratives (Greek Cypriot and Turkish Cypriot) are parts of ‘the Said’ because narrative “moralize[s] the reality” and ‘the Said’ is about “...truth, Being, personal identity ...”²³. Narrative is about “...truth, Being, personal identity...” as well.

However, Levinas argues that “the Said” belongs to the *totality*. Colin Davis points out Levinas’s view in a simple way. For him “[g]iving priority to the Said entails a failure to recognize another distinctive dimension of language, which Levinas calls Saying: underlying, though not yet fully represented by, every utterance is a situation, structure or event in which I am exposed to the Other as a speaker or receiver of discourse”²⁴ (Davis 1996, 75). Davis’s expression about Levinas’s view on language can be applied to the Turkish Cypriot and Greek Cypriot narratives as, by giving priority to the Same (the Said/Being) language (official narrative) is totalizing the Other. In other words, by using the language of Being/ontology²⁵ official narratives deny the existence of the otherness of the Other. Hence, in the formation of the nation one can say that the language that the officials are using is part of totality because it tries to assimilate everything to the Same. The idea of *enosis* (ενωσις) and *taksim*, and *δεν ξεχνω* and *unutmayacağız* does not give any space to the Other in terms of its rhetoric. Hence, the nationalist rhetoric tries to assimilate everything to the Same, which belongs to ‘the Said’. However, there is also a possibility that language can be used in a positive way because by giving priority to ‘Saying’ language becomes the place for the Other. Thus, language becomes a site in which one can have face to face relationships, and face to face relationships destroy totality.

Endnotes

¹ Yiannis Papadakis, “The Politics of Memory and Forgetting”. <http://www.cyprus-conflict.net/papadakis.diss.htm> (10/7/2002).

² Müge Şevketoğlu, who took part in the revisions of the History of Cyprus books, talked about these revisions and presented her findings in the conference entitled *Peacebuilding in Divided Societies*, organized by PRIO Cyprus Centre, Saturday 26 November 2005 at Ledra Palace, Nicosia, Cyprus. (Taken from POST’s proposal, *Education for Peace*, submitted to the United Nations Development Programme (UNDP) Action for Cooperation and Trust on 23rd December 2004.)

³ Papadakis, “Politics of Memory and Forgetting”.

⁴ Papadakis, “Politics of Memory and Forgetting”.

⁵ Hayden White, *The Content of the Form* (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1987), 60.

⁶ Canefe, Nergis, "Communal Memory and Turkish Cypriot National History: Missing Links". <http://www.cyprus-conflict.net/canefe%20-%20TC%20ed.htm> (10/7/2002).

⁷ As far as I understand, by saying left, Papadakis means the left wing political groups such as AKEL, communist party, and PEO, the worker's union.

⁸ Papadakis, "Politics of Memory and Forgetting".

⁹ Papadakis, "Politics of Memory and Forgetting".

¹⁰ Papadakis, "Politics of Memory and Forgetting".

¹¹ Papadakis, "Politics of Memory and Forgetting".

¹² Homi Bhabha, "Narrating the Nation" in *Nation and Narration*. <http://prelectur.stanford.edu/lecturers/bhabha/nation.html> (8/6/2002).

¹³ Mehmet Yaşın, "The Question of Identity and Its Socio-Historical Basis in Turkish Cypriot Literature" in *Turkish Cypriot Identity in Literature / Edebiyatta Kıbrıslı Türk Kimliği* (London: Fatal Publications, 1990), 39-67.

¹⁴ However, one may argue that because of the policies of Turkey, especially after 1974 Turkish Cypriots become minority again within the Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC), which is the republic established by the Turkish Cypriots. This idea is supported by the extreme left such as Yurtsever Birlik Hareketi (Patriotic Unity Movement), which is known now as Yeni Kıbrıs Partisi (New Cyprus Party). But, for the right wing parties such as Ulusal Birlik Partisi (National Unity Party) and Demokrat Parti (Democrat Party), now Turkish Cypriots have their own state and we do not have any problem like being a minority or majority because there is no much difference between a *Türkiyeli*, which means "mainland Turk" (a Turk who is from Turkey) and a Turkish Cypriot. Like Rauf Denktaş (Denktash), the ex-president of the TRNC, declared "both those who come and those who go are Turkish" (Unç, Uluç Han. *Self-identifications of Turkish Cypriot Immigrants in London*. Unpublished MA thesis, Goldsmiths College, University of London, 9).

¹⁵ Another example can be given from my family. Originally my father's family was from Limassol. They lived in a Turkish Cypriot neighbourhood. Most of their neighbours were Turkish Cypriots, so their contacts with Greek Cypriots were fewer compared to a Turkish Cypriot who lived in a mixed village. Now, none of my father's sisters or brothers wants to go back and live in their house in Limassol because they feel that living in the north is more secure than living in

the south, even if there will be solution. They miss Limassol, their house, and the places that they used to live but when they tell me some stories, something about Limassol, their house, or about their childhood, Limassol appears like a “far-off land”, so I cannot agree with Mehmet Yaşın in the sense that they consciously try to forget their past because it is related with the idea of being a minority. The experience of my father’s family shows me that by not talking about the south, or trying to forget the south, they want to forget the bad things (interethnic violence) they experienced. Also, in “The Politics of Memory and Forgetting” Papadakis (1993) claims,

When they [Turkish Cypriots] talk of that period they say 'göçmenidik (we were refugees)'. The use of the past implies that they no longer feel like refugees but that they consider their current homes as their own permanent ones. Very little desire to return back to their previous homes was expressed.

As Papadakis (1993) mentions, the idea of being a *göçmen* (refugee) might be another reason that Turkish Cypriots do not want to go back those days, or because it reminds them the bad things that they experienced, they do not want to go back to the south, or even, intentionally, remember it.

However, one may note that, after 23rd April 2003, the idea of “going back to the places that they were born” might appear on people’s minds. However, I have asked some of the Turkish Cypriots about this idea and most of them told me that they do not want to go back even in the “United Cyprus Republic”, which could not be established after the referendum in Cyprus on 24th April. The main reason, told my informants, that after 30 years everything has changed and after 30 years going back does not mean anything for them. Another reason is that after 30 years the places that they were born have changed, so their neighbours have changed. That is why I considered this as the idea of not going back.

¹⁶ Papadakis, “Politics of Memory and Forgetting”.

¹⁷ Elizabeth Tonkin, *Narrating Our Pasts: The Social Construction of Oral History* (Cambridge: Cambridge University Press, 1995), 116.

¹⁸ Canefe, Nergis, “Communal Memory and Turkish Cypriot National History: Missing Links”. <http://www.cyprus-conflict.net/canefe%20-%20TC%20ed.htm> (11/7/2002).

¹⁹ Papadakis, “The Politics of Memory and Forgetting”.

²⁰ Here, Papadakis writes the word differently because of its spelling in English. Originally, in Turkish the word is written as *unutmayacağız* but the letter “c” in Turkish spelled as “j” in English.

²¹ Papadakis, “Politics of Memory and Forgetting”.

²² Emmanuel Levinas, *Otherwise than Being or Beyond Essence*, trans. Alphonso Lingis (Pittsburgh, Pennsylvania: Duquesne University Press, 2000).

²³ White, *Content*, 14.

²⁴ Colin Davis, *Levinas: An Introduction* (Notre Dame, Indiana: University of Notre Dame Press, 1996), 75.

²⁵ Levinas discusses the issue of Same, totality and the relation between totality and ontology in *Time and the Other*, trans. Richard A. Cohen (Pittsburgh, Pennsylvania: Duquesne University Press, 1987). Especially the section called “Fecundity”, 90-94.

Kıbrıs Türk Toponomisi Çerçevesinde Kaleburnu (Kale Bournon, Galiporni) Adının İncelenmesi

Osman Erciyas

Ankara Üniversitesi

Yunanca τόπος (topos) 'yer', ve nouma 'ad' sözcüklerinden türemiş olan *Toponomi* terimi *Yer Adları Bilimi*'ni ifade etmek amacıyla kullanılmaktadır. Çalışmamızda yer verdiğimiz 'Kaleburnu' adı, dilbilimin alt dalları arasında sayılan Adbilimi'nin bir kolu olan Yer Adları Bilimi ışığında 'köken bilgisi', tarihsel gelişme yönünden ve çeşitli dil ve kültür sorunları açısından ele alınmaya çalışılacaktır¹.

Osmanlı Türk idaresinden bu yana kullanılmakta olan Kaleburnu adına dair değişik bilgi ve görüşler bulunmaktadır. Değişik dönemlerde farklı biçimlerde kullanılagelen 'Kaleburnu' adı, Türkler tarafından yerlileştirme yoluyla oluşturulmuş Türkçe bir addir.

Köy muhtarından aldığımız bilgilere göre 'Kaleburnu' adı, Ada'nın 1571'de Türkler tarafından fethedilmesiyle birlikte, 'Galiporni' olan tarihi adın yerlileştirilerek Türkçeleştirilmesi sonucu oluşturulmuş bir addir. Kıbrıs'ın Frenk idaresi altında bulunduğu dönemde Fransa'dan getirilen hayat kadınlarının bu köye yerleştirildikleri söylenir. Bu hayat kadınları, her yönüyle farklı olan başka bir ülkeye gelmelerinden ötürü hasta olup ölürler. Sözlü anlatılara göre bu olay üzerine, hayat kadınlarının yerleştirildiği bu yere 'Fransız hayat kadını' anlamına gelen 'Galiporni' adı verilir [Yun. Γαλλία (Galia) 'Fransız', Yun. Πόρνη (porni) 'fahişe, hayat kadını']. Bir diğer görüş ise 'Galiporni' adının, 'iyi, hoş hayat kadını' anlamına gelen Yun. Καλός (kalos) 'iyi, hoş' ve Yun. Πόρνη (porni) 'fahişe, hayat kadını' sözcüklerinden ileri geldiğidir. Ada'nın Türk idaresine geçmesiyle birlikte 'Galiporni' adı, yerlileştirme yoluyla 'Kaleburnu' biçimine dönüştürülür. Osmanlı Türk idaresi döneminde böyle bir yerlileştirme yoluyla verilen diğer bir yerleşim yeri adı örneği ise *Paşaköy*'dür.

Türkler'in, yerleşim yeri adlarını Türkçeleştirme konusunda başvurdukları 'güzel adlandırma' (*Euphemismus*, bkz. *Ardahan*) adlı yöntem, 'Galiporni > Kaleburnu' değişiminde de kendisini göstermiştir. 'Güzel adlandırma' adını verdiğimiz yöntemle oluşturulan örneklere Türkiye'deki birçok yerleşim birimi adında rastlanmaktadır.

Mesela Doğan Aksan, İzmir şehri içindeki bugünkü *Güzelyalı*'nın, yakın zamana kadar *Kokaryalı* adını taşıdığını belirtmektedir. Ayrıca Aksan, yerleşim yerlerine yakışan güzel adlar verme eğiliminin örnekleri arasında, halk etimolojisinden yararlanılanlara da rastlandığını belirtmektedir. Örneğin İstanbul'un Fatih semti yakınındaki *Sarıgüzel* semtinin adının orijinal olmadığı, bu adın *Sarı güürz* ya da *Sarı kerez*'in değiştirilmiş hali olduğu yönündeki bilgiler de dikkati çekmektedir.²

Bazı Rumca kaynaklar 'Kaleburnu' adının Osmanlı Türk idaresi döneminden bu yana kullanılmakta olan bir ad olduğunu belirtmektedir.³ Yapmış olduğumuz saha çalışmasında köyün adının konumundan ötürü olmadığını açığa çıkartmıştır. Köy, kalenin burnunda veya kalenin burnunu andıracak bir coğrafi konum üzerinde değildir. Bilakis bu köy, iki dağ arasında gizlenmiş bir konuma sahiptir. 'Kaleburnu' adı, yapı olarak belirtisiz isim tamlamasıdır: Ar. قلعه (kal'a) > kale (tamlayan) bur(u)n(u) (tamlanan) '1. alınla üst dudak arasında bulunan, çıkıntılı, iki delikli koklama ve solunum organı; 2. karanın, özellikle yüksek ve dağlık kıyılarda, türlü biçimlerde denize uzanmış bölümü'; Diyalекtlerde kullanılan *bura-*, **bur-* 'kokmak, koku vermek' kökünden *-(u)n* ekiyle yapıldığı açıktır: *bur-*, *-(u)n*. Türkçede organ adlarında *-n* ekinin sık sık kullanıldığı göze çarpar (*alın, beyin, bıkın, boyun, erin, taban vb.*).⁴ Türkiye Türkçesinde insanın organları ve vücut bölümlerinin yanı sıra, giyeceklerin kimi bölümlerinin doğadaki nesnelere anlatmak üzere doğaya aktarıldığını görüyoruz. *Baş, göz, kulak, ağız, boğaz, boyun* gibi. Anadolu'daki yer adları incelenecek olursa aynı tutumun pek çok örneğiyle karşılaşılır: ad verme sırasında insana ait organ ve vücut bölümlerinin yer adlarında kullanıldığı görülür: *Sırtköy* (Antalya, Manisa, Mardin ve Rize'ye bağlı dört ayrı köy adı), *Köprüağzı*⁵. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki yer adlarında da aynı eğilimin birçok örneği bulunmaktadır. (*bkz. Boğaz, Çamlıbel, Boğaziçi...*).

Endnotes

¹ Doğan Aksan, "Birkaç Türkçe Yer Adı ve Bunların Dilbilimi ve Kültür Bakımından Önemi," *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi* 26 (1969): 81-85.

² Doğan Aksan, "Anadolu Yer Adları Üzerine En Yeni Araştırmalar," *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten* (1973-1974): 191-192; Semavi Eyice,

"İstanbul'un mahalle ve semt adları hakkında bir deneme," *Türkiyat Mecmuası* 16 (1964): 199-216; ayrıca bkz. F. Babinger, *Enzyklopaedia der Islam*, vol. 4 (1934), *Sari Kürz* maddesi.

³ Nearhou Kleridi, *Horya ke Politiyestis Kyprou (Kıbrıs Köy ve Şehirleri)*, çev. Nazenin Gelen (Lefkoşa: Girne Milli Arşiv Aksan, 1961), 64.

⁴ Hasan Eren, *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü* (Ankara: Bizim Büro Basımevi, 1999), 64.

⁵ Doğan Aksan, *Anlambilim* (Ankara: Engin Yayınevi, 1997), 114-115.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Book Review

Kitap Tanıtım

R.L.Mullen, *The Expansion of Christianity: A Gazetteer of its First Three Centuries* (Leiden and Boston: Brill, 2004) ISSN 0920-623X; ISBN 90 04 13135 3 (hardback); 407 pp, 11 maps; Euro 116, US\$ 166.

Reviewed by Julian Bennett
Bilkent University

This volume covers the geographical spread of Christianity down to the time of the Council of Nicaea in 325 AD and is arranged by continent and the relevant early 4th century dioceses, with additional sections on areas not integrated into the Roman Empire by the year 325 AD. The book's author, Rod Mullen, is Research Fellow in Theology and Director of the Byzantine Text Project at the Department of Theology and Religion, the University of Birmingham, England. His main area of academic interest and research is the spread of Christianity before 325 AD, and New Testament textual criticism, his previous publications including *The New Testament Text of Cyril of Jerusalem* (Scholars: Atlanta, 1997), and "Le codex de Beze: un temoin d'une version anterieur," *Dossiers d'Archeologie* 279 (2003), 34-43.

The Expansion of Christianity contains a short Preface (ix-x); a brief Introduction (17); three regional chapters – Asia (21-139), Europe (143-259), and Africa (263-332), sub-divided into their early 4th century dioceses (where appropriate); 11 regional maps (334 – 346); a consolidated "Bibliography and Abbreviations" (347-385); a geographical Index (387-407); and one unreferenced end-paper map ("Distribution of Christian Sites to 325 CE"). In all, some 2,200 separate geographical locations are surveyed in this work, a remarkable achievement by any account. Indeed, it might be said at the outset that anyone attempting a work of this kind, even when it is based on a substantial body of earlier scholarship, must be either brave or very foolhardy, the difference essentially being in whether the end result is successful or not. Moreover, the compiler of such an ecumenical listing will inevitably be aware that he or she is bound to miss the one or other item held by those "in the know" to be the most crucial piece of evidence regarding the subject in question, leaving themselves open to fierce and probably unjustified criticism for that single omission. Mullen is fully aware of this last point as he indirectly admits in his preface, where he

expresses his willingness to receive any relevant information he may have omitted.

What, then, of this book? This reviewer must confess that he was at first quite unsure how to comment on it and its contents for two specific reasons. To begin with, a gazetteer is a list or index of geographical places. Thus, although Mullen has added the pertinent historical references to these places, the volume should be, by its very title, tendentious and of interest to only a small number of specialists—one cannot help but think here of those books containing lists of, for example, aircraft numbers. Yet, the truth of the matter is that all those who are interested in a specific subject, whether it be early Christianity or aircraft numbers, must at some point consult a list of their subject material. After all, a list (and its analogue, the catalogue) remains the *vade mecum* of all basic research for both professionals and interested amateurs.

A second matter that beset this reviewer was somewhat more germane to his evaluation of this book. While his own professional interests are directed towards the imperial period of the Roman Empire, the rise of Christianity *per se* in this era is but one among many topics forming the framework of the courses he is responsible for. Thus, on the basis that a gazetteer is not meant to be read from cover to cover, but dipped into when one needs a dependable inventory or register of the relevant data, this reviewer chose to, first, read the Introduction to establish what the compiler's own personal interest in the matter was, and, second, dip into those parts for which he can claim at least some familiarity with the subject matter, namely central Anatolia and specifically Ancyra and its original provincial territory, Galatia. If a scrutiny of this part of the text passed the twin tests of accuracy and inclusiveness, in other words if no mistakes and no significant omissions could be discovered, then it could be concluded that the work as a whole was reasonably reliable and comprehensive, even while conceding the point that the 62 places checked in this way represent a mere 1.364% of the locations covered in the text.

The Introduction, to begin with, starts by establishing the cut-off date of the survey, the Council of Nicaea in 325 AD. This event was chosen, Mullen informs us, because the data for the period before that event are widely scattered, while the data for the period after 325 AD is more easily accessible. Mullen then devotes a section to the type and

nature of the evidence he has used—literary, epigraphic and archaeological—stressing that the literary material, while restricted in scope, is the more reliable. With regard to epigraphic evidence Mullen rightly excludes those inscriptions that only contain “one or two words of Christian character,” and draws attention to the value of the “Christians for Christians” epitaphs found in the upper Tembris valley. Mullen then notes the problems with the archaeological evidence, and specifically the problems with establishing any accurate dates for such material, except in the case of the “church” at Dura Europas, undoubtedly a mid 3rd century building. It is odd, however, that Mullen should express surprise at the similarities in architectural and art forms between this church and the mithraeum and synagogue found at the same site: all three buildings were, after all, built for the adherents of religions that followed essentially similar forms of communal worship, while at this stage in its development Christianity was still seeking an appropriate and exclusive iconography.

The second section in the Introduction essentially provides a summary list of the names of modern authors who have contributed to the study of the spread of early Christianity, while the third examines the socio-political setting of the movement in the relevant period, firmly placing it within its Judaic milieu. In both of these sections, and throughout what follows, one becomes increasingly aware that Mullen is concerned primarily with giving an up-to-date overview of the subject and the available material, rather than entering into matters of controversy and debate: some might lament this, but in a work of this nature, primarily a reference tool, debate and controversy are best avoided. Thus in the next section, Mullen reviews the issue of “class and social status” in the rise of early Christianity, drawing attention to the respective roles of the rural and urban population, and, in particular, to the status of women in the religion, quite rightly sidestepping any judgment on these matters. Sections five and six examine respectively the external and internal factors that favored the rise of Christianity, while section seven details the factors opposing the religion. The eighth section briefly outlines the spread of the doctrine and adds a reference of some interest to research showing how if Christianity had an “average annual growth rate of just 3.42 percent” in its membership, then a movement with only 1,000 members in *c.* 40 could easily grow to total roughly half the population of the Roman Empire within 300 years. The reader is then brought back to

earth by the ninth and last section, which briefly explains the principles of organization and presentation behind the gazetteer itself: more on this matter later.

The core of this book is the gazetteer proper, and there will inevitably be others with a more catholic or specialist background able to comment on its contents as a whole. As noted, this review will concentrate on central Anatolia and Ancyra, to establish the overall accuracy and usefulness of the book, and thus we turn to Mullen's entry for the Dioecesis of Pontica (114-132). As with all regional sections in the gazetteer, that on Pontica commences with what is called a "Bibliography," although in fact it is an abbreviated list of bibliographical sources like that on the pertinent modern authors found in the book's Introduction: as Mullen explains at the end of his section on the principles of organization and presentation, all such lists are "of authors whose works are used in the analysis. Further information will be found in the full bibliographic entries...". Thus, the "Bibliography" begins with the stark one line entry "AASS," for *Acta Sanctorum*, followed by the equally stark one-liner "A," for *Analecta Bolandiana*. Then comes the third line, the single entry, "Ameling," standing for W. Ameling (ed), *Die Inschriften von Prusias ad Hypium* (1985): and so it continues until 130 entries (and 3 pages) later it concludes with "World Atlas," a reference to the 2nd edition of the (Russian) book with the same name. In other words, this is no "Bibliography," and it has no practical value whatsoever. Each and every such list might have been excised from the original text with the saving of some 50 pages, creating a shorter and somewhat cheaper volume without detracting one iota from its academic value.

As is the case for the other diocesan entries, the "Bibliography" for Pontica is followed by a broad introduction to the territory with a list of the pre-Diocletianic provinces before they were reconstituted as the Dioecesis and a summary of the relevant historical sources concerning the early acceptance of Christianity in these regions. There was nothing here that this reviewer was not broadly aware of, nor were there any significant omissions. However, it might be observed that the entry for Bithynia neglects Epictetus and Astion. Both were put to death at Halmyris under Diocletian and both were from Nicomedia according to their *passio* (cf. *Acta Sanctorum* 543, 15 and 547.33: note that Mullen has them coming from Phrygia (148, Halmyris), but does not list them under that entry).

Then comes the core material, a list of the pertinent locations in Pontica with regard to early Christianity, divided into those that are "Specific Sites" (47 in this case), and those that are "Possible Sites" (15). What then of the entry for Ancyra, this reviewer's backyard? The place is discussed in what is effectively a single page in the whole gazetteer, and it can and should be said at the outset that this reviewer found the content quite illuminating and useful. To begin with, in addition to the "usual suspects" (though St.Theodotus' Seven Virgins are absent), the entry supplied something quite "new," namely the "unnamed infants," honoured on 23 September in the *Martyrologium Syriacum*. More importantly, while this reviewer was broadly aware of who was who among Ancyra's saints and martyrs, here was to be found references to many sources he was unaware of and which, in theory at least, would provide more detail about these people. While it is true that these specific sources might well be familiar to those "in the know," the reviewer—like many who will use this book—is not a specialist in the matter of early Christianity, which is precisely why a work of this kind is so valuable. Even so, as was perhaps inevitable (see above), this reviewer was somewhat surprised to discover that apart from Ancyra's Seven Virgins, he could identify at least one "crucial" piece of evidence for early Christianity in Ancyra that had been overlooked by or was unknown to the compiler of this tract. This was the tradition that claims Ancyra was Constantine's initial choice for the First Ecumenical Council of 325 AD, but that in the event Nicaea was preferred for its greater convenience of access for the bishops of the western Empire (Cf. H.G.Opitz, *Athanasius Werke* III:1 (Berlin 1934), no. 20).

This is, from content to the all-important referencing, a subject especially close to this reviewer's heart. A gazetteer should perforce perform as an index or catalogue: it is a means through which one can reliably and rapidly and thus in the easiest way possible find the data one desires and requires. This is regrettably not the case with the work in question, for the book lacks any clear and coherent referencing system, and this reviewer found it difficult to make the minimal but clear notes necessary to check in the Bibliography those citations he was interested in. Quite simply, while at first glance the text is ostensibly refreshingly clear of Harvard-style brackets, or footnotes or endnotes, closer inspection reveals a baffling array of verbose in-text citations that lack any form of consistent presentation, making note-taking a misery. For the

sake of objectivity, let us move away from the specific entry for Ancyra, on the basis that it might have been a rare "bit of a curate's egg," and take as an example an entry chosen on a quite arbitrary basis, the nine line citation for Bagawan in Armenia Major (137-138). Alas, apart from the specific content, Bagawan rather than Ancyra, it was more of the same: the reader is immediately beset with the quote "according to Moses Khorenats'i, 277," before stumbling onto and over a citation for "Aganthenalos, 817-18 & (*sic*) 833-836," with close behind the brusque "*Buzandran Patmut'iwnk*, 4.15." This section then concludes with the series of sentences: "See also Garsioan's translation of *Buzandran Patmut'iwnk*. Atlas 5. Talbert, map 89."

Thus, Mullen uses five quite different systems of reference in nine lines, and none of them are easy to jot down in a clear form for future consultation in the "Bibliography and Abbreviations." As one who deals on a day-to-day basis with academic writing, this reviewer found himself quite frankly appalled. In all fields of academic literature an author is obliged to present his audience with a work that is as accurate and as representative of the subject as is humanely possible (as this seems to be), but which is also as useable as possible (which is not the case here). Each of these references could have been reduced to the standard Harvard style or a similar system, and especially so with regard to the classical sources Mullen cites, as most of these exist in the form of an accepted critical edition. Consider for example the entry in the Bagawan section, "according to Moses Khorenats'i, 277": much better the clear and concise formula "Abelyan and Yarut'iwnyan 1913" or "Thomsen 1978"—depending on which edition of Moses Khorenats'i was used. While it is true that the Bibliography at the end of this book is exceptionally comprehensive (39 pages and some 900 entries), and remarkably useful, this does not compensate for the lack of clarity in the text proper: the system of cross-references does not allow for easy movement from the one to the other. Moreover, matters of clarity and consistency apart, again the cost-saving factor could have been taken into account: a more rigorous and simplified referencing system would have meant a shorter—and thus somewhat cheaper—book, without detracting from its content.

The Bibliography having been commented on above, it merely needs to be remarked that the final part of the book, the Index, is unfortunately entirely geographically based, making it impossible to trace

the work or activities of any one saint or martyr, never mind find them in the gazetteer proper. But having come to the end of the book, before any considered judgment on its worthiness or otherwise will be made, this reviewer must draw attention to and address Mullen's explicit use of the CE dating system throughout *The Expansion of Christianity*. Personal feelings apart, the traditional practice in the Christian world is to measure time by referring to events as occurring before or after the birth of Christ, which in the English-speaking world means using the terms BC for "Before Christ," and AD, meaning "Anno Domini," or "In the Year of the Lord," for subsequent years. The convenience of this system in the Christian world has been recognized for over 1,400 years, and a majority of non-Christian communities has even adopted it, although for religious reasons they have chosen a more neutral style. Such is the case, for example, with post-Republican Turkey, whose dating system uses *Milattan Önce* and *Milattan Sonra*, literally meaning "Before the birthday (of)" and "After the Birthday (of)." Likewise among those international Jewish movements that arose in the early 20th century, and which preferred the terms BCE and CE, for "Before (the) Christian Era" and "(in the) Christian Era." Astronomers, on the other hand, have opted for "-" and "+", for "before" and "after."

Unfortunately, some thirty years or so ago, a small yet vocal minority began to demand that a "neutral" terminology be used, to distance themselves from and to obscure the Christian roots of Western Civilization. They even corrupted the explicit meaning of those same terms BCE and CE by subtly transforming them into "Before (the) Common Era" and "(in the) Common Era," on the grounds these were more acceptable among non-Christian communities. This re-labeling is unsatisfactory on a number of levels, not the least of which is because there is no such thing as a universal "Common Era," the nearest approximate being that based on the birth of Christ. But in any case, for the last 500 years or so, the Western world has been dominated for good or for ill by Christianity, and despite the achievements of other religious groups, again for good or for ill, a dating terminology based on the alleged year of Christ's birth is here to stay, and it remains the most commonly accepted and most widely used system for most of the world. This is confirmed by a recent Global Language Monitor survey, which established that in the worldwide electronic and print media that uses the

English language, the BC/AD terminology was used 50 times more often than the BCE/CE convention.

Nonetheless, the minority that favors BCE/CE is increasing its level of protest in a more stringently vocalized manner, apparently on the basis of Lewis Carroll's "If I say it three times it must be so." The consequence is that what they claim is an issue of neutrality in terminology is progressively becoming a polarizing matter at all levels of society, but especially so in education. More to the point, while it might be justly asserted and even acknowledged that the BCE/CE system is an appropriate palliative for non-Christians, it is oxymoronic, in the sense that it is a chronological dating system that both consciously accepts and simultaneously denies the centrality of Christ. The long and short of it being that this reviewer finds it most regrettable that Mullen has chosen the path of political correctness over belief, and especially so in a book specifically devoted to the rise of early Christianity, where the use of the ostensibly neutral CE dating system might be considered by many Christians to be nothing short of outright blasphemy.

This concern aside, it was stated near the beginning of this review that anyone attempting a work of this kind must be either brave or foolhardy, the difference being in whether the end result is successful or not, and Mullen must be commended for his bravery. It is true that some of the individual entries in his book can be faulted or found to be less comprehensive than appears at first sight, but this is only to be expected, given the nature of the work and the number of entries. Yet, Mullen has provided us with what will become a standard reference guide for the spread of early Christianity. Those with a specific interest in the rise of the religion will doubtless consult it with regularity for years to come, and the book is to be unreservedly recommended for a place on the library shelves of each and every relevant institution. Its price sadly puts it outside the range of most academics and others. That said, one caveat is necessary for those who will have cause to refer it to their students: please do stress that while there is no single universal referencing system acceptable throughout the academic world, the referencing system used here should not ever be taken as an approved model.

Tony Angastiniotis. *Trapped in the Green Line: the Story behind the documentary Voice of Blood* (Lefkoşa: Rüstem Bookshop and Publishing LTD,2005): ISBN 975-98959-9-4 (paperback); 102 pp., VCD copy of the documentary; YTL 20.

Reviewed by Aslı Giray

Eastern Mediterranean University

Freelance Greek Cypriot photojournalist Tony Angastiniotis, recently appointed as instructor at EMU Faculty of Communication and Media Studies, appeared like a ray of sunshine with his book *Trapped in the Green Line*, also published in Turkish as *Kanın Sesi—Yeşil Hatta Sıkışıp Kalmak*. The book has been published in Greek and follows on from Angastiniotis's documentary film, *The Voice of Blood*. At the turn of the century, the writer apparently decided to lay down his camera to work in marketing but was inspired to pick it up once more in an attempt to promote peace and understanding among the people of Cyprus, following the rising tension caused by the appearance of the Annan Plan (2004) and the subsequent referendum. It is worth noting that the writer himself is an ex-nationalist former EOKA supporter, who has come to realize through the years that killing produces only more killing and hatred, and that the only way to peace is through accepting the wrongdoings of each other and oneself, and learning to forgive, so that the same mistakes are not repeated. With this in mind, Angastiniotis has made a documentary about the massacres carried out by the Greek Cypriot army on the Turkish Cypriot villages of Muratağa, Sandallar, and Atlılar (August 1974) where there are mass graves. The documentary centers around Selden, a 16-day-old baby victim, as the innocent spirit who reaches him one day and asks him to tell her story to the world—the story of a pre-maturely terminated life.

Trapped in the Green Line tells the story behind this documentary. Angastiniotis achieves an affective combination of historical facts, personal recollections, interviews with victims' families, and philosophical afterthoughts. The book includes correspondence with Selden's brother, the testimonials of survivors of the massacre, as well as newspaper articles about the documentary and interviews with Tony Angastiniotis. The writer provides contemporaneous newspaper articles attesting to the veracity of the events, and his own interviews with people

affected by the atrocities. The interview with Selden's father is especially moving, as Tony shares the pain with him after so many years, providing an example in miniature of what should be happening all over Cyprus. Angastiniotis writes that he chose these massacres because of the way they were carried out, and the age and gender of the victims: all women, children and the elderly, in other words, people who could not fight. This meant that there could be no resistance. As a father himself, he sympathizes with all the fathers who came back from war or prisoner of war camps only to find their loved ones dead.

Angastiniotis includes appropriate quotes from various thinkers and politicians to enhance his message, centering around accepting the mistakes made by one's country without losing love for it, and seeing the truth, eye to eye. A quote from Winston Churchill at the beginning of Part II—"Searching for the Truth"—says: "Men occasionally stumble over the truth, but most of them pick themselves up and hurry off as if nothing ever happened." Angastiniotis is one of those who stumbled over the truth, but instead of hurrying off he decided to face it, accept it, and invite others to do the same. He stresses time and time again that the only way peace can be achieved with 'the other' is through first finding peace with oneself. The book is written to promote the aforementioned documentary to people of all nations and to make a statement about peace-building, but at the same time to call Turkish Cypriots to take the same steps towards admitting and accepting any wrongdoings that they themselves may have committed against the Greek Cypriots. Angastiniotis brings this message across clearly, changing the character of a book, which at first may have come across as a pro-Turkish statement. As Tony himself states, this is not something pro-Turkish or pro-Greek, but pro-Cypriot and pro-peace. According to him, "pro-Cypriot means there is no other side." (11)

Angastiniotis starts the book with his wartime experiences of 1974 as a child, following this with the picture painted by Greek propaganda for years, and his feelings and thoughts upon returning to his home village after 29 years in April 2003, when the barricades were opened and free passage of Greek and Turkish Cypriots was allowed. It was at this time that Angastiniotis, like many other Greek Cypriots, realized the extent to which he had been misled about the state of the North, and the character of the Turkish Cypriot people. He writes strongly about his actual relief and joy when he found out that he could

actually relate to these people, whom for so long he had considered 'the enemy.' Although the documentary and the books which followed it caused Angastiniotis to be seen as anti-Greek by some circles, he rejects this, stating: "My intentions are not to accuse but look the community structure in the eyes and through honest analysis find the errors and deal with them. You can never change the counterfeit, only the authentic is alterable. We cannot change who we think we are; we can only change who we really are." (8) In a similar vein, he asks, "Isn't the silent witness to a crime equally guilty as the criminal?" (9) So one must accept and admit to sins, and speak out, whether it provides positive or negative information about one's country.

The most important message of the book is that one side's suffering is also the suffering of the other side, because both sides are Cypriots. Angastiniotis finds it hard to believe that the documentary was rejected not only by pro-Greek Greek Cypriots but also by pro-Greek Turkish Cypriots. He answers the question "Why did you prepare a documentary which presents the concerns of only one side?" with another question: "Which is the other side if we call Turkish-Cypriots brothers? When did the Greek side ever share the Turkish side's pain – or vice versa?" (25)

Angastiniotis has partially reached his goal as the documentary has been shown on the Turkish side, at a festival in Scotland, and recently for the first time on the Greek side, bringing in various forms of reactions from all over the world. After completing the documentary, Angastiniotis did not return to the South and now lives in the North, yet he feels trapped in the Green Line, similar to other Turkish and Greek Cypriots whose hearts he believes lie on both sides of the barbed wire fences. A reporter asks Tony what he would do if there were a war in Cyprus today, to which he simply replies "I would stand on the Green Line and get shot from both sides." (99) We can only hope that there will be no such event and that Tony's work starts a new era of understanding and reconciliation between the Turkish and Greek Cypriots, lifting the barricades so firmly established throughout the years on their brains, hearts and souls. If one asks where to look for Tony Angastiniotis, he tells them to go to the Green Line and look left and right; "You will see me there holding the injured sky of my small country" (86) to which I reply with one of my haiku poems:

The eagle soars high

JCS

*Up above the troubled land
Free but sorrowful*

Angel Nicolaou-Konnari and Chris Schabel, eds., *Cyprus. Society and Culture 1191-1374* (Leiden-Boston: Brill, 2005) ISSN 0928-5520 (hardback); xvi, 408 pp, 32 illus; € 78.

Reviewed by Slobodan Ilić

Eastern Mediterranean University

This welcome edition, the 58th volume of Brill's series, *The Medieval Mediterranean Peoples, Economies and Cultures, 400-1500*, is the result of the editing efforts of two comparatively young, but already well established experts in medieval Mediterranean studies, both of whom are associated with the Department of History and Archeology at the University of Cyprus. The book offers a survey of the social and cultural history of the "classical" period in medieval Cyprus, covering the time span from Richard the Lion-Heart's conquest of the island to the Genoese occupation of 1374.

The volume consists of six chapters, dealing with the Greek (Angel Nicolaou-Konnari, 13-62) and Frankish (Peter W. Edbury, 63-102) communities of Cyprus, the island's economy (Nicholas Coureas, 103-156), religions (Chris Schabel, 157-218), literature (Gilles Grivaud, 219-284), and fine arts, including architecture (Annemarie Weyl Carr, 285-327). The opening two chapters discuss the Greeks, the most numerous of the subordinate ethnic groups, and the ruling Latin aristocratic minority. The four subsequent thematic chapters are mainly concerned with the contribution and interaction of these two social groups, whereas other groupings (Syrian, Armenian, etc.) are treated only sporadically. Nicolaou-Konnari inquires into the impact on the major religious group of social changes, introduced after the Crusader's conquest. Konnari asserts that although the Latin occupation shifted majority of the native population into a subsidiary position in a society based on religious and social inequality, it did not present a sharp discontinuity with the previous period. The wretched position of the bonded Greek peasantry largely remained as it had been before, while free Greek families could still find their way towards social advancement both in ecclesiastical and worldly affairs. The second chapter, dealing with the Frankish ruling class, was written by P. Edbury, author of the standard work on the political history of Latin Cyprus (Cambridge 1991). Frankish society, composed of knights, clerics and townsmen of diverse

ethnic backgrounds united by common religion and superior social position, nevertheless constituted a tiny minority of the populace. Their passion for hunting has proved the most enduring legacy of the island. The chapter on economy, written by Nicholas Coureas, acclaimed for his book on *The Latin Church in Cyprus* (Aldershot, 1997), depicts Cyprus as first and foremost an agricultural land whose production was based on wine, oil and barley. The port of Famagusta profited extensively from its geographical proximity to Muslim Syria and Palestine after the papal embargo of 1292 on direct trade with Muslim lands. Chris Schabel, in the chapter concerned with religion offers an excitingly novel approach portraying the coexistence of Latin and Greek churches as much more peaceful, harmonious and multicultural than it has generally been assumed, particularly in such urban areas as Nicosia and Famagusta, and the position of the subordinate non-Latin clergy as more favorable than elsewhere. The chapter on the intellectual history of medieval Cyprus, a relatively unexplored domain, written by Gilles Grivaud, presents an authoritative survey of the religious, philosophical, legal and poetical traditions of both main communities. In the closing chapter, A. Weyl Carr offers an un-orthodox approach, finding common features in two artistic lines, the Latin and the Orthodox, traditionally seen as separate, and portrays medieval Cyprus as a "coherent social whole". In both traditions a visible dividing line emerges between the 13th and 14th centuries, the earlier period being dominated by Syro-Palestinian conventions, the later one developed by Byzantine and Western (Gothic) influences.

The book is primarily intended for the non-specialist, so it is divested of the usual extensive endnotes, but thanks to the comprehensive bibliography (329-362) and numerous explanatory notes it offers a dependable insight into the actual *Forschungsstand* as well for experts. This highly recommendable volume makes an excellent starting (and returning) point for those who want to learn more about the best part of Cyprus history, but are unwilling to cope with more bulky and rather outdated works like Mas Latrie (Paris, 1861) or Hill (Cambridge, 1940-1952), or for those who are not familiar with modern Greek sufficient to grasp the more recent related volumes of *Ιστορία της Κύπρου* (Nicosia, 1995-1996). As such it promises to be a standard reference book in years to come.

Paul Sant Cassia, *Bodies of Evidence: Burial, Memory and the Recovery of Missing Persons in Cyprus* (New York and Oxford: Berghahn Books, 2005) ISBN 1571816461 (hardback); 246 pp; US \$67,50.

Reviewed by Johann Pillai

Eastern Mediterranean University

Paul Sant Cassia's new study of the discourses surrounding "missing persons" in Cyprus is one of the most valuable contributions of the last decade to the literature on the Cyprus problem; and, given the current state of affairs on the island, timely. *Bodies of Evidence: Burial, Memory and the Recovery of Missing Persons in Cyprus* (New York and Oxford: Berghahn Books, 2005; 246 pages), is a self-conscious analysis of the ideological formations underlying the language used by the various players in the drama of Cyprus, specifically in scenes depicting the "dead" and the "missing." This language includes the personal expressions of relatives of the absent, official statements and propaganda, photographs, monuments, and examples of popular art. There has long been a need for a sustained analysis and deconstruction of the ways in which the various aspects of this seemingly endless conflict have been represented in the popular imagination, everyday conversation, visual images and officialese, and Sant Cassia's work represents a major step towards responding to this need.

This is a scholarly, anthropologically-oriented book, but written in a refreshingly clear style which is accessible to the educated general reader; it is also broadly interdisciplinary in its approach, and makes use of a wide range of theoretical frames, from literary criticism, semiotics and deconstruction (Barthes, Baudrillard, Derrida, Kristeva, Sontag) to historiography (de Certeau, LaCapra), to studies of ritual and mourning (Girard, Gorer), to psychoanalysis (Freud, Lacan). Sant Cassia's explanation of these frames is lucid and quite jargon-free; only on one or two rare occasions do they result in opaque passages. There is no doubt that if *Bodies of Evidence* is read (hopefully it will appear in Greek and Turkish translation to reach a wider audience) and understood by the principal actors in this drama and the general public, it will achieve considerably more than its author's stated aim of contributing "in a small and modest way [towards] assist[ing] the relatives on both sides [of the

island] to claim what is fundamentally theirs, and oblige the new nation state builders to pay renewed and responsible attention to the concerns of all their subjects, free from the corrosive virulence of nationalism" (p. x).

The book is divided into nine chapters, each of which seems to have been written almost as a discrete essay and can therefore be read out of sequence. This makes for some repetition both between and within chapters as Sant Cassia provides contextual background for a complex network of interwoven theses; however, the repetition is not reductive, serving to remind the reader constantly of the larger implications of each argument.

The first chapter, "Heirs of Antigone"—the themes of which are taken up again in the final chapters, "[8] Antigone's Doubt, Creon's Dilemma" and "[9] Power, Complicity, and Public Secrecy"—sets the stage and introduces, in a literary context, some of the terminology that Sant Cassia will use to analyze the ambivalent ways in which the cultural and kinship relations between individuals in Cyprus are manipulated by or come into conflict with the official agendas of state authorities and political representatives. Although this chapter may prove frustrating to an impatient reader wondering what a discussion of a classical Greek tragedy (Sophocles' *Antigone*) and the interpretations it has generated have to do with the realities of Cyprus, it serves to lay the groundwork for Sant Cassia's theses at the intersections of literary and anthropological study: "A... reason for the plurality of Antigones is that literature (as theme, as predicament, and as symbol of ethnic identity) lives in people" (p. 5). The argument also works in reverse: "The people and societies we study nowadays exist in our time not 'other time' ..., and they operate in a literate and historic environment" (*Ibid.*).

This seemingly paradoxical contention—that literature lives in us and that we live in literature—is the foundation of the analyses that will follow; for what Sant Cassia is indicating here is the inseparability of cultural formations, whether interiorized in the mind or experienced as external circumstances, from language and discursive constructs. His study of the cultural logic surrounding "the missing" is thus a study of the discourses of memory and memorialization that continue to circumscribe absences and foreground them—for psychological reasons (from the perspective of relatives of the missing) or political reasons (from the perspective of state or government authorities)—as presences.

In the following chapters, Sant Cassia describes and performs some brilliant, detailed analyses of discursive representations of those counted as “dead,” “abducted,” “held hostage,” “refugees,” “missing” or “enclaved,” based on testimonies and photographs from relatives or eye-witnesses, and the official statements and propaganda photographs of both Greek Cypriot and Turkish Cypriot authorities. In this context a caveat is in order: the research and writing for *Bodies of Evidence* appear to have been completed three years ago, before border crossings were opened to allow relatively free movement between the north and the south of the island. Thus the appended “Selective Chronology of Modern Cypriot History” ends in 2002, which is also the publication date of the most recent source listed in the bibliography; the acknowledgments are dated “Summer 2003”; and the author informs us that he “conducted fieldwork on both sides of the ‘Green Line,’ but for practical reasons concentrated more on the Greek Cypriot missing” (p. x). As a result, Sant Cassia’s analyses of the “missing” and related categories among the Turkish Cypriots are relatively limited in depth and scope—the chapter on the therapeutic value of popular art (“[7] Painting Absences, Describing Losses”), and the case study taken up in “[8] Antigone’s Doubt, Creon’s Dilemma,” for example, deal almost entirely with Greek Cypriot representations.

That said, these limitations do not detract from the value of the book, as Sant Cassia does not take a stand as an apologist for either the Greek Cypriots or the Turkish Cypriots; *Bodies of Evidence* is a keen and balanced account of the dynamics of power as it is played out ultimately in the relation between the individual and the state(s) in Cyprus, and the analyses of this relation in the Greek Cypriot context are frequently counterpointed with incisive and suggestive insights into the alternative dynamics of the Turkish Cypriot context.

From the three central chapters in particular (“[4] The Missing as a Set of Representations”; “[5] The Martyrdom of the Missing”; and “[6] *L’image juste, or juste une image?*”), what emerges is a sensitive understanding of how the cultural forces of religion and deeply felt relations of kinship have shaped the psychological states and behavior patterns of relatives of the missing, and an extremely well researched and convincing series of arguments as to how state authorities have manipulated and exploited these individuals’ experiences of trauma and intervened in the process of mourning to further their political agendas in

their respective populations, so that "the Greek Cypriot missing have become metaphors or signifiers for the recapture of a past and a lost territory... [and] being neither legally dead nor experientially alive they share certain characteristics with saints or even with Christ" while "Turkish Cypriot missing persons are signifiers for a future for which they sacrificed their lives... [and] are therefore associated with the spilling of blood for land and security" (94).

The implications of Sant Cassia's elaborate analyses—to which a brief quotation such as this does not do justice—thus reach well beyond the question of missing persons in Cyprus. *Bodies of Evidence* provides valuable insight into the cultural and political ideologies underlying the emotionally charged conversations and political-legal discussions concerning the return of refugees to their homes, compensation for appropriated land, the restoration of monuments, the language of place-names, and the rewriting of history textbooks, that are currently taking place on either side of and across the border in Cyprus as well as in European fora. Sant Cassia's account of the Kafkaesque relations between the individual and the state in Cyprus may also be taken as a micro-allegory of the ongoing quest of the parties in conflict in Cyprus for legal or political recognition of their rights within the context of the European Union. This should be required reading, not only for academics, but for diplomats, government officials, the general public, and anyone concerned with understanding the current complexities of Cyprus.

George R.H. Wright, *Ancient Building Technology, Vol. 2: Materials*. 2 vols. Technology and Change in History 7 (Leiden: Brill, 2005) ISBN 9004140077 (hardback); 488 pp, 309 fig.; € 217.

Reviewed by Marta Tobolczyk
Eastern Mediterranean University

Educated in history, law and architecture, George R.H. Wright has created in *Ancient Building Technology, Volume 2: Materials* a book of impressive value through his scientific synthesis of recently acquired knowledge of the building materials and techniques used in Prehistory and Antiquity. A well known academic at the University of Munich, he has brought to bear in this work a life-time spent recording and restoring monuments in the Mediterranean, the Middle East, East Africa and Southern India. His numerous publications cover fields related to the History of Architecture and the History of Religion, as well technical accounts of restoration projects.¹ Wright's inclusion of the archeological excavations done in the past few years in his survey allows us to better understand the development of various building materials and construction techniques. This, also, allows us to examine the developing human abilities to obtain and apply various materials in building structures and to reconstruct early building technologies. The survey given by G. R.H. Wright helps us to understand these processes of human development.

The second volume of Wright's two volume work explains the methods used to set together the fabric of prehistoric and ancient buildings, including both manual and mechanical operations. It specifies the materials, tools and equipment used in ancient construction practices. Though Wright limits his examination of the product and process of building to the architectural, he also includes novel technologies employed in other areas, such as civil engineering.

According to the author the term "ancient" means of or relating to a span of time that stretches from the beginning or origin of human culture to the end of Late Antiquity (i.e. about 600 A.D.) as manifested geographically in the Old World of Europe and the Middle East. (Wright does not include sub-Saharan Africa, the Indian Sub-continent, the Far East or the New World in his survey.) Although the book was originally intended to focus upon Ancient Building Science and Technology, it was

not intended to relate the subject to the modern science or theory of building. Consequently, the term "technology" is applied here to the *system* of techniques used in the process of ancient building construction. The writer distances himself from dealing with the *principles* governing building construction. He does this for two reasons: First, the comparison of the principles of ancient building technology to the modern is very difficult because the basis of such comparisons must be either taken from ancient sources or derived from the analysis of the remains of ancient buildings. Both sources are quite problematic. Second, the author disclaims the capacity to deal appropriately with such scientific issues. Such comparisons between the ancient science of building and the modern are best left to specialists.

That said, Wright organizes his presentation of materials according to a paradigm composed of the elements of nature, manufacture and use, which enables comparison between different modes of application of the same material, as well as between different materials and between various building traditions. As the author says, it is the *fabrica* of Vitruvius, not his *ratio* that concerns him. His intention is not to create theory of any kind but rather to provide helpful information and create at most a practical tool for use in archaeological excavations.

Ancient Building Technology, Volume 2: Materials is itself published in two volumes, the first containing 295 pages of text including contents, list of illustrations and index, the second 309 illustrations. The content is organized in nine chapters. The first chapter is devoted to a general historical survey of the use of materials that discusses man's capacity for combined observation and experiment, the nature of building materials, and the qualities of materials based upon the properties of matter. The writer argues with the well known view that the evolution of mankind was stimulated first by tool-making and second by building activity. He stresses the importance of both factors, arguing that it is perhaps the second that has made the greater contribution to man's cultural development: "If man has made himself, he has done this in a significant measure by building." (p. xxxii)

The following chapters are ordered according to type of primary structural material, starting with those natural materials that dominated building construction in the ancient world, i.e. wood, stone, earth/clay, moving to the basic processed materials of lime and gypsum, and then to the more refined materials of concrete, bitumen, metals, and glass. Such

organization may be very useful in archeological practice. However as an architect and a scholar with an expertise in ontogenesis of architecture,² I have to express my regret. This type of order decreases an opportunity to explain the development of different types of structures. Instead of the exciting story of the evolution of building, we merely receive a list of building techniques. Prehistory—the period of first human settlements—was that time when the process of building was really formative. Completely new forms of structures not existing in Nature were generated. The development of more advanced forms was based on the experience gained through trial and error while working with simple materials, and it relied on the transition from one material to another. This message is missing in the given survey.

One might also criticize Wright for the selection of illustrations. They provide a great amount of information on the technology of developing materials, but do not explain sufficiently the techniques of structuring and covering buildings, i.e. on constructing dome and vault, for instance. The content of the book is mostly based on classical manuals, such as the work of Clarke and Engelbach, Nauman, Martin, Orlandos, Arnold, Lugli and Adam. There is additional information from more recent sources, such as Shaw, Moorey, and Aurenche, but important works such as R. Besenval's *Technologie de la Voute dans L'Orient Ancien* (Paris, 1984) are missing. Wright might have enriched the content of his work through the inclusion of material from additional recent archaeological reports and reconstructions.

Despite these critical remarks, the amount of information provided by *Materials* is significant. It should be strongly recommended to academic libraries and to students and scholars of the art and archaeology of the Ancient World.

Endnotes

¹ Important publications: "Ancient Building in Cyprus" (*Handbuch der Orientalistik. Siebente Abteilung, Kunst und Archäologie*) "Ancient Building Technology: Historical Background" (*Technology and Change in History*) "Ancient Building in South Syria and Palestine" (*Der Alte Vorderer Orient, 2. Abschnitt, Die Denkmäler, B, Vorderasien, Lfg. 3*).

² Ontogenesis of architecture is a branch of study introduced in a book Tobolczyk, M., " *Narodziny Architektury. Wstęp do Ontogenezy Architektury* (Eng. "The Birth of Architecture") (Warsaw: PWN, 2000).

Archive

Arşiv

The National Archive at Girne – II

In the previous issue, the *Journal of Cyprus Studies* presented the first section of the published holdings at the National Archive at Girne. Here we continue with another section, presenting the items in Turkish with identified authors.

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
(Çalışlar) Yenişehirlioğlu	Filiz	Türkiye Dışındaki Osmanlı Mimari Yapıtları (Ottoman Architectural Works Outside Turkey)	Ankara	1989
(Keskin) Kurbanlı	Atiye	Cezayir Mektupları (Roman)	İstanbul	1972
(Yalçinkaya) Cerrahoğlu	Zehra	Birleşmiş Milletler Gözetiminde Kıbrıs Sorunu İle İlgili Olarak Yapılan Toplumlararası Görüşmeler (1968 - 1990)	Ankara	1998
Abdülaziz Han (Osmanlı Padişahı)		Teba-i Ecnebiye'nin Osmanlı Topraklarında Emlak Ve Arazi Sahibi Olmalarına Dair Suret-i Hatt-ı Hümayun	İstanbul	1288 (H.) 1872 (M.)
Adalı	Kutlu	a) Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi Köy Raporları 1961 b) Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi Köy Raporları 1962 c) Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi Köy Raporları 1963	Lefkoşa	1961(a)- 1962(b)- 1963(c)
Adalı	Kutlu	Kağnı Yolu	Lefkoşa	2000 (?)
Adanır	Eralp	Kıbrıslı Türklere Müzik - Darülelhan Ve 1955-1956 Müzik Toplulukları	Lefkoşa	1997
Adanır	Eralp	Kıbrıslı Türklere'de Müzik - 2 - Popüler Müziğin Gelişimi - 1966-1976 Dönem Toplulukları	Lefkoşa	2001
Adanır	Eralp	Siyah beyaz gri yazılar	Girne	2003 (1. baskı)
Afetinan	A.	Ellinci Yılda Tarihten Geleceğe	Ankara	1974 (2. baskı)
Ağaoğlu	Samet	Babamın Arkadaşları	İstanbul	?
Ağaoğlu	Samet	Kuvayı Milliye Ruhü	Ankara	1999
Ahmed	Fazıl	Terbiyeye Dair	İstanbul	1326 (R.) 1910 (M.)
Ahmet	Lütfullah	Hayat-ı Hazret-i Muhammed (S.A.V.)	İstanbul	1340-41 (H.) 1922- 23 (M.)
Aka	İsmail	Tarih İncelemeleri Dergisi	İzmir	2003

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Akar	Reşat	Atatürkçü Kıbrıs Türkleri	İstanbul	1981
Akarcalı	Sezer	Türkiye'de Kamusal Radyodan Özel Radyo Ve Televizyon'a Geçiş Süreci	Ankara	1997
Akbaş	A. Vahap	Efgan (Şiirler)	İstanbul	1982
Akbulut	Dr. İlhan	Ceza Hukuku Denemeleri II	İstanbul	1996
Akbulut	Dr. İlhan	Güneydoğu Anadolu	İstanbul	1997
Akbulut	İlhan	Kuzey Kıbrıs - Tarihi Ve Tarihi Eserleri	Lefkoşa	1998
Akça	F.Akçakoc a	Laodikya (Laodiceia) - (Yunanlılardan Selçukluların İnkirazına Kadar)	İstanbul	1937
Akçakayalıoğ- lu	Cihat	Atatürk Komutan, İnkılâpçı Ve Devlet Adamı Yönleriyle	Ankara	1988 (2. baskı)
Akder	Necati	Bilim Dâvâsı Ve Örf Korkusu	Ankara	1976
Akev	Mehmet Fuat	Türkiye'de Masonluk Tarihi Ve Türk Toplumunda Masonluğun Rolü (Brüksel Üniversitesi, Theodore Verhaegen Kürsüsünde, 29 Ve 30 Mayıs 1991 Günleri Verilmiş Olan İki Konferans, Türkçesi: Tayfur Tarhan)	İstanbul	1992
Akgündüz	Ahmet	Osmanlı Kanunnâmeleri Ve Hukukî Tahlilleri (1. Kitap: Osmanlı Hukukuna Giriş Ve Fatih Devri Kanunnâmeleri)	İstanbul	1990
Akgündüz	Ahmet	Osmanlı Kanunnâmeleri Ve Hukukî Tahlilleri (2. Kitap: II. Bâyezid Devri Kanunnâmeleri)	İstanbul	1990
Akgündüz	Ahmet	Osmanlı Kanunnâmeleri Ve Hukukî Tahlilleri (3. Kitap: Yavuz Sultan Selim Devri Kanunnâmeleri)	İstanbul	1991

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Akgündüz	Ahmet	Osmanlı Kanunnâmeleri Ve Hukukî Tahlilleri (4. Kitap: Kanunî Devri Kanunnâmeleri I. Kısım: Merkezî Ve Umumî Kanunnâmeler)	İstanbul	1992
Akgündüz	Ahmet	Osmanlı Kanunnâmeleri Ve Hukukî Tahlilleri (5. Kitap: Kanunî Devri Kanunnâmeleri II. Kısım: Eyâlet Kanunnâmeleri -I)	İstanbul	1992
Akgündüz	Ahmet	Osmanlı Kanunnâmeleri Ve Hukukî Tahlilleri (6. Kitap: Kanunî Devri Kanunnâmeleri II. Kısım: Eyâlet Kanunnâmeleri -II)	İstanbul	1993
Akgündüz	Ahmet	Osmanlı Kanunnâmeleri Ve Hukukî Tahlilleri (7/I. Kitap: Kanunî Devri Kanunnâmeleri (IV) - 7/II. Kitap: II. Selim Devri Kanunnâmeleri)	İstanbul	1994
Akgündüz	Ahmet	Osmanlı Kanunnâmeleri Ve Hukukî Tahlilleri (8/I. Kitap: III. Murad Devri Kanunnâmeleri - 8/II. Kitap: III. Mehmed Devri Kanunnâmeleri)	İstanbul	1994
Akkurt	Aydın	Türk Mukavemet Teşkilatı (T.M.T.) 1957 - 1958 Mücadelesi	İstanbul	1999
Akkurt	Aydın	Yakın Mücadele Tarihimizin Bilinmeyen Yönleri Ve "Yorgacis'in Casusları"	İstanbul	2000
Akkurt	Aydın	Kod Adı: Lale - Mücahide Hatice Tahsin'in Anıları Ve Yaşamı	Lefkoşa	2000
Akkurt	Aydın	Türk Mukavemet Teşkilatı (T.M.T.) 1957 - 1958 Mücadelesi	İstanbul	1999
Akpınar	Yavuz	"Öncelikle Dış Türkleri Tanımalıyız" (Bildiri, "Türkiye Ve Dış Türkler" Paneli, Genç İşadamları Derneği Adına Uluslararası İlişkiler Ajansı, 21 Kasım 1990, İstanbul, Sheraton Oteli)	İstanbul	1990

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Akpınar	Ahmet Cemalettin	Amerika Ve İngiltere Menşeli Leghornlarla Ankara Tavukçuluk Enstitüsünde Yetiştirilen Leghornların Verimle İlgili Vasıfları Üzerinde Mukayeseli Araştırmalar	Ankara	1956
Aktaş	Necati	Osmanlı Dönemi Arşivçiliğimiz Ve Tasnif Çalışmaları (Belgelerle Türk Tarihi Dergisi Dün/Bugün/Yarın, Mart 1985, Sayı : 1, Sayfa: 67-72)	İstanbul	1985
Akyol	Avni	Milli Eğitimde 2 Yıl (31.3.1989 - 31.3.1991)	Ankara	1991
Al-Ashmawy	Muham- med Said	İslama Karşı İslamcılık (Islamisme Contre l'islam, Çeviren: Sibel Özbudun)	İstanbul	1993
Alasya	Halil Fikret	Kalemde Damlalar - Cilt : II	Lefkoşa	1980
Alasya	Halil Fikret	Kalemde Damlalar - Cilt : I	Lefkoşa	1977
Alasya	H. Fikret	Kıbrıs Tarihi (M.E. 1450 - M.S. 1878) Ve Belli Başlı Antikiteleleri	Lefkoşa	1939
Alasya	H. Fikret	Tarihte Kıbrıs	Lefkoşa	1988
Alasya	H. Fikret	Kıbrıs Ve Rum - Yunan Emelleri	Lefkoşa	1992
Alasya	H. Fikret	Taşkent Anıtı (Taşkent Anıtı'nın Açılış Töreninde Yapılan Konuşmalar, 14 Ağustos 1978)	Lefkoşa	1978
Albayrak	Aydoğan	Bir Başka Nesil (Şiirler)	Ankara	1985
Albayrak	Sadık	Türkiye'de Din Kavgası	İstanbul	1973
Alçitepe	M. Ali Galip	Yunanistan - Kıbrıs Rum Kesimi - PKK Üçgeni	Ankara	1997
Aldemir	H.E.	Türkçe-Rumca ve Rumca- Türkçe Konuşma Kitabı	Lefkoşa	1960
Aldıkaçtı	Orhan	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve AET ("Uluslararası Alanda Kıbrıs Türk Toplumunun Siyasi Ve İktisadi Meseleleri" Konulu Seminer, 3-4 Eylül 1984, Salamis Bay Oteli, Mağusa)		1984

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Alkin	Erdoğan	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin Ekonomik Durumu Ve Ortadoğu Ülkeleri İle İlişkileri ("Uluslararası Alanda Kıbrıs Türk Toplumunun Siyasi Ve İktisadi Meseleleri" Konulu Seminer, 3-4 Eylül 1984, Salamis Bay Otel, Mağusa)		1984
Alp	Konur	Kıbrıs Anemonları	Lefkoşa	1966
Alpler	Halide	İlhamım (Şiirler)	Lefkoşa	1998
Alpler	Halide	İlhamım (Şiirler)	Lefkoşa	1998
Altan	Mustafa Haşim	2000 Yılına Doğru Türk Dış Politikası Sempozyumu'na "Kıbrıs Sorunu Ve Türk Vakıf Arazisi" Konulu Bildirisi İle Katılan KKTC Milli Arşiv Arş. Dai. Bşk. Mustafa Haşim Altan'ın Dönüşünde Üstlerine Sunduğu Raporun Sureti		1987
Altan	Mustafa Haşim	Belgelerle Kıbrıs Türk Vakıflar Tarihi (1571-1974) I. Cilt	Lefkoşa	1986
Altan	Mustafa Haşim	Belgelerle Kıbrıs Türk Vakıflar Tarihi (1571-1974) II. Cilt	Lefkoşa	1986
Altan	Mustafa Haşim	Milli Arşiv ve Araştırma Merkezi Sorumlusu M. Haşim Altan'ın Arşiv'e Kazandırdığı Dokümanlar İçin Altay Sayıl'a Yazdığı Resmi Teşekkür Yazısı Sureti		
Altan	Zekai	Mutfak Bar Sanatı Derlemeleri	Lefkoşa	1988
Altan	Mustafa Haşim	Kültür Mirası Eserlerimiz Ve Beklentilerimiz (Yazı Dizisi, Birlik Gazetesi, 20 Ekim - 2 Aralık 1988)	Lefkoşa	1988
Altan	Mustafa Haşim	Anadolu'nun Kıbrıs Türk Toplumuyla İlişkileri Ve İskan Politikası (Yazı Dizisi, Bozkurt Gazetesi, 18-27 Eylül 1987)	Lefkoşa	1987

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Altan	Mustafa Haşim	Pan Dergisinin Mayıs 1989 Sayısında Yayınlanan Kıbrıs Milli Arşivi'ni Tanıtıcı Mülakatın Daktilo Metni		1989
Altan	Mustafa Haşim	Kıbrıs'ta Mevlevilik Ve Mevlevihane		1982
Altan	Mustafa Haşim	Kıbrıs'ta Maraş Yerleşim Bölgesi, Toprakları; Vakıf Arazileri Ve Yitirilen Türk Hakları		1994
Altan	Mustafa Haşim	Kıbrıs'ta Rum Baskıları Ve Göç Hareketleri		
Altan	Mustafa Haşim	Kıbrıs'ta Türk-İslam Sentezi Kültür Mirası Eserlerimiz Ve Yok Edilen Türk-İslam Uygarlık Abidelerimiz		
Altan	Mustafa Haşim	İngiliz-Rum Kıskaçında Tapusal Uygulamalar Kıbrıs'ta Türk Tapu Hakları; Arazi Dağıtım; Ayırdedici Politikalar Ve Yitirilen Türk Arazileri		1994
Altan	Mustafa Haşim	Atatürk - Kıbrıs Bağlantısı Kıbrıs Türk Toplumunu Ve Atatürk Devrimleri		1981
Altan	Mustafa Haşim	İngiliz-Rum Kıskaçında Tapusal Uygulamalar Kıbrıs'ta Türk Tapu Hakları; Arazi Dağıtım; Ayırdedici Politikalar Ve Yitirilen Türk Arazileri		
Altan	Mustafa Haşim	Kıbrıs'ta Rumlaştırma Hareketleri; İslam-Hıristiyan İlişkileri; Tarihi Sürtüşmeler Ve Yok Edilen Türk-İslam Uygarlığı - I (Kitap Taslağı)		1996
Altan	Mustafa Haşim	Kıbrıs'ta Rumlaştırma Hareketleri; İslam-Hıristiyan İlişkileri; Tarihi Sürtüşmeler Ve Yok Edilen Türk-İslam Uygarlığı - II (Kitap Taslağı)		1996

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Altan	Mustafa Haşim	Kıbrıs'ta Rumlaştırma Hareketleri; İslam-Hıristiyan İlişkileri; Tarihi Sürtüşmeler Ve Yok Edilen Türk-İslam Uygarlığı - III (Kitap Taslağı)		1996
Altan	Mustafa Haşim	Kıbrıs'ta Rumlaştırma Hareketleri; İslam-Hıristiyan İlişkileri; Tarihi Sürtüşmeler Ve Yok Edilen Türk-İslam Uygarlığı - IV (Kitap Taslağı)		1996
Altan	Mustafa Haşim	Kıbrıs'ta Rumlaştırma Hareketleri; İslam-Hıristiyan İlişkileri; Tarihi Sürtüşmeler Ve Yok Edilen Türk-İslam Uygarlığı - V (Kitap Taslağı)		1996
Altan	Mustafa Haşim	Kıbrıs'ta Rumlaştırma Hareketleri; İslam - Hıristiyan İlişkileri; Tarihi Sürtüşmeler Ve Yok Edilen Türk - İslam Uygarlığı -VI (Kitap Taslağı)		1996
Altan	Mustafa Haşim	Kıbrıs'ta Rumlaştırma Hareketleri; İslam-Hıristiyan İlişkileri; Tarihi Sürtüşmeler Ve Yok Edilen Türk-İslam Uygarlığı -VII (Kitap Taslağı)		1996
Altan	Mustafa Haşim	a) Lefkoşa Mevlevi Tekkesi Ve Şeyhleri (Dosya) b) Harid Fedai'nin Elyazısı Notları (Bu Notlar (a)'nın İçinde Daktilo Edilmiş Durumdadır.	Girne	1982
Altan	Mustafa Haşim	Atatürk Devrimlerinin Kıbrıs Türk Toplumuna Yansıması	Ankara	1997
Altan	Mustafa Haşim	Kıbrıs'ta Hristiyanlaştırma- Rumlaştırma Hareketleri – Ortodoks - Katolik Misyonerliği Ve Türk Toplumu'na Yönelik Baskılar	Girne	1997
Altan	Mustafa Haşim	Kıbrıs'ta Gasp Edilen Ve Yitirilen Türk Tapu Ve Arazi Hakları (I)		1999

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Altan	Mustafa Haşim	Kıbrıs'ta Gasp Edilen Ve Yitirilen Türk Tapu Ve Arazi Hakları (II)		1999
Altan	Mustafa Haşim	Kıbrıs'ta Rumlaştırma Hareketleri - Ortodoks- Katolik Misyonerliği Ve Türk Toplumuna Yönelik Baskılar	Lefkoşa	2000 (2. baskı)
Altan	Zekai	Kuzey Kıbrıs'ı Tanıyalım, Gezelim, Görelim	Lefkoşa	2000 (2. baskı)
Altan	Mustafa Haşim	Kıbrıs'ta Türk Malları - I - Gasp edilen Ve Yitirilen Türk Tapu Ve Arazi Hakları	İstanbul	2001
Altan	Mustafa Haşim	Kıbrıs'ta Türk Malları - II - Gasp edilen Ve Yitirilen Türk Tapu Ve Arazi Hakları	İstanbul	2001
Altan	Mustafa Haşim	Kıbrıs'ta Türk Malları - III - Gasp edilen Ve Yitirilen Türk Tapu Ve Arazi Hakları	İstanbul	2001
Altan	Mustafa Haşim	Kıbrıs'ta Türk Malları -IV- Gasp edilen Ve Yitirilen Türk Tapu Ve Arazi Hakları	İstanbul	2001
Altay	Hasan Şefik	Kıbrıs Türk Basın Kaynakları	Lefkoşa	1969
Altıok	Feriha	Fidancığın Çilesi	Lefkoşa	1985
An	Ahmet	Kıbrıs'ta İsyancılar Ve Anayasal Temsilîyet Mücadelesi (1571-1948)	Lefkoşa	1996
An	Ahmet	Kıbrıs'ta Fırtınalı Yıllar (1942-1962)	Lefkoşa	1996
An	Ahmet	Dinsel Toplumdan Ulusal Topluma Geçiş Süreci Ve Kıbrıs Türk Liderliğinin Oluşması (1900-1942)	Lefkoşa	1997
An	Ahmet	Kıbrıslılık Bilincinin Geliştirilmesi	Lefkoşa	1998
An	Ahmet	Kıbrıs'ta Türkçe Basılmış Kitaplar Listesi (1878-1997)	Ankara	1997
Anadol	Cemal	Tarihin Işığında Ermeni Dosyası	İstanbul	1982
Andız	Sevinç	Kıbrıs'ta Vakıf Tarihi Eserler	Lefkoşa	1990

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Ar	A. Fikret	Yeni Mevzuata Göre Geliştirilmiş Ve Genişletilmiş Dosyalama - Arşiv Resmi Yazışma Rapor Yazma Teknikleri	Ankara	1994 (3. baskı)
Ar	A. Fikret	Yeni Mevzuata Göre Geliştirilmiş Ve Genişletilmiş Dosyalama - Arşiv Resmi Yazışma Rapor Yazma Teknikleri	Ankara	1994 (3. baskı)
Arbatlı	Leman	Bayraktar Ana'yı Yaşatan Mektuplar	İstanbul	1975
Arık	Remzi Oğuz	Türk İnkılabı Ve Milliyetçiliğimiz	Ankara	1981
Arıkan	Gülây	Çırpınış - Benim Öykülerim	Ankara	2002
Arkayın	Aşır	Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi Osmanlı Devri (III.Cilt 4. Kısım) İkinci Viyana Kuşatmasından Nizam-ı Cedidin Teşkiline Kadar Olan Devre (1683 - 1793)	Ankara	1982
Armaoğlu	Fahir	Türkiye'nin Kıbrıs Politikası 1954-1959		1983 Sonrası
Arseven	Celâl Esad	Sanat Ansiklopedisi Cilt I (A-F)	İstanbul	1983 (5. baskı)
Arseven	Celâl Esad	Sanat Ansiklopedisi Cilt II (F-K)	İstanbul	1983 (5. baskı)
Arseven	Celâl Esad	Sanat Ansiklopedisi Cilt III (K-P)	İstanbul	1983 (5. baskı)
Arseven	Celâl Esad	Sanat Ansiklopedisi Cilt IV (P-T)	İstanbul	1983 (5. baskı)
Arseven	Celâl Esad	Sanat Ansiklopedisi Cilt V (T-Z)	İstanbul	1983 (5. baskı)
Arslan	Mehmet	Kıbrıs Harekatının Perde Arkası (Kıbrıs Harekatının Manevi Dinamikleri, Rauf Denktaş'la Röportaj, Akabe Yayınları: 78, Nisan 1988)		1988
Arslan	Mürşit	Hatay Turizm Rehberi - Hatay Tourism Guide 1987- 1988	Ankara	1988
As	Ali	Türkiye Sınıyor! Terörde Nasıl Ve Nereden, Demokraside Nereye?..	İstanbul	1994

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Asaf	Nail	Kıbrıs Türk Cemaatinin İktisadî Kalkınma Hedef Ve Problemleri (Rapor)	Lefkoşa	1967
Asım	Mehmet	Anadolu Yavrusunun Kitabı	İstanbul	1338 (H.) 1920 (M.)
Aslanapa	Oktay	Kıbrıs'da Türk Eserleri	İstanbul	1975
Atabay	Neşe	Mehmet Ali Ağakay (1893-1965)	Ankara	1982
Atakan	Rauf	Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi Osmanlı Devri-Birinci Dünya Harbi İdari Faaliyetler Ve Lojistik (X. Cilt)	Ankara	1985
Atalay	Mürüvet	Kıbrıs Türkünün Değişim ve Gelişiminde Kıbrıs Türk Kadın Dernekleri 2. Cilt	Magosa	
Atatürk	Mustafa Kemal	Sivas Kongresi I (Nutuk'tan Orijinal Metin, Cumhuriyet Gazetesinin Okurlarına Armağandır.)	İstanbul	1999
Atatürk	Mustafa Kemal	Erzurum Kongresi (Nutuk'tan Orijinal Metin, Cumhuriyet Gazetesinin Okurlarına Armağandır.)	İstanbul	1999
Atatürk	Mustafa Kemal	Nutuk - Söylev - I. Cilt (1919-1920)	Ankara	1999 (4. baskı)
Atatürk	Mustafa Kemal	Nutuk - Söylev - II. Cilt (1920-1927)	Ankara	1999 (4. baskı)
Atatürk	Mustafa Kemal	Nutuk - Söylev - III. Cilt: Vesikalar/Belgeler	Ankara	1999 (4. baskı)
Atatürk	Mustafa Kemal	Nutuk - Söylev - IV. Cilt: Genel Dizin (Düzenleyen: Sami N. Özerdim)	Ankara	1999 (2. baskı)
Atatürk	Gazi Mustafa Kemal	Nutuk (Söylev) - Tam Metin - (Günümüz Türkçesine Uygulayan: Nur Ardaçoç)	İstanbul	1992 (?)
Atay	Falih Rıfki	Zeytindağı (Cumhuriyet Gazetesinin Okurlarına Armağandır.)	İstanbul	1998
Ateş	İbrahim	Kanunî Sultan Süleyman'ın Su Vakfiyesi (Transkripsiyon, Sadeleştirme, Tıpkıbasım)	Ankara	1987
Ateşin	Hüseyin Mehmet	Kıbrıs'ta İslâmî Kimlik Dâvâsı	İstanbul	1996

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Ateşin	Hüseyin Mehmet	Kıbrıs'ta Türklük Ve Müslümanlık Kimliğinin Şahsiyet Bulma Mücadelesinde Menfi Ve Müspet En Etkin İki Odak: Dr. Fâzıl Küçük Ve Şeyh Nâzım Kıbrısı	İstanbul	1997
Atun	İ. Hakkı	Bağbozumu (Şiirler)	Ankara	1985
Atun	Hakkı	Dönüm Noktası	Lefkoşa	1995
Atun	Ali Fikret	Avrupa Birliği Ve Kıbrıs'ın Avrupa Birliğine Üyeliği	Lefkoşa	2001
Atun	Ali Fikret	Avrupa Birliği Ve Kıbrıs'ın Avrupa Birliğine Üyeliği	Lefkoşa	2001
Atun	Ata	Excerpta Cypria'dan Mağusa Yazıları (M.Ö. 66 - M.S. 1172) (Claude Delaval Cobham: Excerpta Cypria'dan Mağusa İle İlgili Bölmelerin Türkçe Çevirileri, Çeviren: Doç. Dr. Ata Atun)	Ankara	2001
Atun	Hakkı	3. Koalisyon Hükümeti	Başbakanlık	1996
Atun	Suna	Kıbrıs Türk Halk Edebiyatında Destanlar Ve Ağıtlar Üzerine Bilgiler - Belgeler - Araştırmalar (2. Cilt)	Magosa	
Atun	Fikret Ali	Yunan Karakterinin Anatomisi	Lefkoşa	1996
Aybaş	O. Tekin	Dokümantasyon - Tarifi Ve Tarihî Gelişimi	Ankara	1971
Aybaş	Osman Tekin	Kütüphane Malzemesi El Kitabı - II. Cilt: Kütüphane Mobilyaları	Ankara	1972
Aydın	Erdoğan	Nasıl Müslüman Olduk? Türklerin Müslümanlaştırılmasının Resmî Olmayan Tarihi	Ankara	1994 (2. baskı)
Aysan	Emin	Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi (III.Cilt 2.Kısım Eki) Osmanlı - İran Savaşı Çaldıran Meydan Muharebesi (1514)	Ankara	1979

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Aysan	Emin	Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi (Osmanlı Devri, III. Cilt II. Kısım Eki) - Yavuz Sultan Selim'in Mısır Seferi - Mercidabık (1516) Ve Ridaniye (1517) Meydan Muharebeleri	Ankara	1990
Aysan	Emin	Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi (III. Cilt 3. Kısım Eki) - Kıbrıs Seferi (1570-1571)	Ankara	1971
Aytaç	Prof.Dok. Gürsel	Goethe Der Ki	Mersin	1992
Aytekin	Halil	K.K.T.C. Eğitim Sisteminde Yapısal Dönüşüm	Lefkoşa	1993
Aytekin	Halil	Kıbrıs'ta Monarga (Boğaztepe) Ermeni Lejyonu Kampı	Ankara	2000
Bağışkan	Tuncer	Kıbrıs Türk Halkbiliminde Ölüm	Ankara	1997
Baglione	Astorre	1571'de Mağusa Kuşatması Sırasında Osmanlı Ordusunun Konumunu Gösteren Harita	Lefkoşa	1984 (?)
Baglione	Astorre	Mağusa Kuşatmasını Gösteren Harita (1571)	Lefkoşa	
Bahaddin Bey		Salname-i Vilayet-i Suriye Sene 1300 (H.) Def'a 15		1300 (H.) 1883 (M.)
Bahadır	Mehmet	Kıbrıs'ta Türkler	Lefkoşa (?)	2001
Banarlı	Nihad Sâmi	Resimli Türk Edebiyatı Tarihi Cilt I (Destanlar Devrinden Zamanımıza Kadar)	İstanbul	1987
Banarlı	Nihad Sâmi	Resimli Türk Edebiyatı Tarihi Cilt II (Destanlar Devrinden Zamanımıza Kadar)	İstanbul	1987
Baran	Sevim	İki Halkın Hikâyesi	Ankara	1993
Barb	Abe	Tarih-i Felsefe (Sultani Mekteblerine Mahsus Olmak Üzere Maarif Nezaret-i Celilesi Tarafından Kabul Ve Tab' Edilmiştir.)	İstanbul	1331 (R.) 1915 (M.)

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Barış	Ayer	Kıbrıs Vakıflarının Bugünkü Durumu Ve Vakıflar İdaresi'nin Fonksiyonu (Bildiri, VII. Vakıf Haftası Kıbrıs Vakıf İdaresi Semineri, Ankara, 6 Aralık 1989)		1989
Barışta	H. Örcün	İstanbul Çeşmeleri (Ortaköy Damat İbrahim Paşa Çeşmesi - Hacı Mehmet Ağa Çeşmesi - Taksim Maksemindeki I. Mahmut Çeşmesi)	Ankara	1992
Barkan	Ömer Lutfi	Hüdavendigâr Livası Tahrir Defterleri I	Ankara	1988
Barrowcliff	Gregoire	Göçmen İşçiler Ve Avrupa Topluluğu (Avrupa Topluluğu Dergisi, Belge 14, Ekim 1976)	Ankara	1976
Başar	Cem	Terör Dosyası Ve Yunanistan I	İstanbul	1993
Başar	Cem	Terör Dosyası Ve Yunanistan II	Lefkoşa	1995
Başar	Cem	Terör Dosyası Ve Türkiye	Lefkoşa	1996
Başaran	Eren	Örneklerle Açıklamalı Belirsiz İntegral Çizelgeleri	Lefkoşa	1986
Başgil	Ali Fuad	İslâmî İlimler Akademileri - Raporlar	İstanbul	1971 (?)
Başkan	Seyfi	Ondokuzuncu Yüzyıldan Günümüze Türk Ressamları - Contemporary Turkish Painters	Ankara	1991
Başkut	Cevat Fehmi	Sana Rey Veriyorum (Piyas 3 Perde)	İstanbul (?)	?
Bayar	Hikmet	Askerler De Güler (Komutan Anıları Ve Mehmetçikten Zeka Kuvvâcılarını)	İstanbul	1998
Bayat	Ali Haydar	Hüsn-i Hat Bibliyografyası (1888-1988)	Ankara	1990
Baycan	Nusret	Atatürk'ün Nişan Ve Madalyaları	Ankara	1986

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Baycan	Nusret	İsmet İnönü (Genelkurmay Askeri Tarih Ve Stratejik Etüt Başkanlığı Türk Asker Bükükleri ve Türk Zaferleri Seri No: 15)	Ankara	1987
Baycan	Nusret	Nutuk'ta Anılan Komutanların Biyografileri	Ankara	1981
Baykal	Bekir Sıtkı	Milli Mücadele'de Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti	Ankara	1986
Baykam	Bedri	Mustafa Kemaller Görev Başına	Ankara	1994
Baytop	Turhan	Türkçe Bitki Adları Sözlüğü	Ankara	1994
Bayur	Yusuf Hikmet	Balkan Savaşları - Birinci Balkan Savaşı II (1912) (Cumhuriyet Gazetesinin Okurlarına Armağandır.)	İstanbul	1999
Bayur	Yusuf Hikmet	Balkan Savaşları - İkinci Balkan Savaşı II (1913) (Cumhuriyet Gazetesinin Okurlarına Armağandır.)	İstanbul	1999
Bayur	Hilmi Kamil	Sadrazam Kamil Paşa - Siyasi Hayatı	Ankara	1954
Bayur	Ord. Prof Hikmet	Yeni Bulunmuş Belgeler Işığında Kamil Paşa'nın Siyasal Durumu	Ankara	1971
Bedevi	Vergi H.	Tarih Boyunca Kıbrıs - Anadolu İlişkilerine Genel Bir Bakış	Lefkoşa	1978
Behçet	Hasan	Kıbrıs Türk Maarif Tarihi (1571-1968)	Lefkoşa	1969
Behiç	Oktay	Yaşantı Kavgası (Şiirler)	Mağusa	1967
Belen	Hakem	Fatih Ve İstanbul'un Fethi	İstanbul	1953
Belen	Fahri	Bükük Türk Zaferi (Afyon'dan İzmir'e Kadar) (Cumhuriyet Gazetesinin Okurlarına Armağandır.)	İstanbul	1999
Belen	Fahri	Askerî, Siyasal Ve Sosyal Yönleriyle Türk Kurtuluş Savaşı	Ankara	1973
Bensghir	Türksel Kaya	Bilgi Teknolojileri Ve Örgütsel Değişim	Ankara	1996

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Berathı	Nazım	İngiliz Dönemi Başlarına Kadar Kıbrıslı Türklerin Tarihi Cilt 1 (Kimliğin Kökenleri)	İstanbul	1993
Berathı	Nazım	Kıbrıslı Türklerin Tarihi - 2. Kitap	Lefkoşa	1999
Berathı	Nazım	Kıbrıslı Türklerin Tarihi - 3. Kitap	Lefkoşa	1999
Berathı	Nazım	Kıbrıs'ta Ulusal Sorun		1991
Berk	Nurullah	Bellini'ler	İstanbul	1951
Berkarda	Bülent	AIDS Nedir, Nasıl Bulaşır, Nasıl Korunulur?	İstanbul	1987
Berkes	Niyazi	Batıcılık, Ulusçuluk Ve Toplumsal Devrimler - 1 (Cumhuriyet Gazetesinin Okurlarına Armağandır.)	İstanbul	1997
Berkes	Niyazi	200 Yıldır Neden Bocalıyoruz - 2 (Cumhuriyet Gazetesinin Okurlarına Armağandır.)	İstanbul	1997
Berkes	Niyazi	İz Bırakmış Kıbrıslı Türkler I. Sempozyumu (Niyazi Berkes) Program ve Bildiri Özetleri, Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezi	Mağusa	Apr-99
Berki	Ali Himmet	Vakfa Dair Yazılan Eserlerle Vakfiye Ve Benzeri Vesikalarda Geçen İstilah Ve Tâbirler	Ankara	1966
Berner	Uwe	"Kıbrıs Uyuşmazlığında Türk Görüşü" Almanca Bir Yüksek Lisans Tezi	Lefkoşa	1985
Besbelli	Saim	Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi Osmanlı Devri 1877- 1878 Osmanlı-Rus Harbi (III. Cilt) Deniz.Harekatı	Ankara	1980
Besbelli	Saim	Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi Osmanlı Devri 1911- 1912 Osmanlı-İtalyan Harbi (III. Cilt) Deniz Harekatı	Ankara	1980
Besbelli	Saim	1853 - 1856 Osmanlı - Rus Ve Kırım Savaşı Deniz Harekatı	Ankara	1977
Bilge	A. Suat	Ankara - Atina - Lefkoşa Üçgeni	Ankara	1996

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Bilge	Arif	Anadolu'nun Türkleşmesi Ve İslâmlaşması Tarihi	Konya	1974 (2. baskı)
Bilget	H. Burhan	I. İzzeddin Keykâvus Darıüşşifası		1990
Bilgütay	Tevfik	Çocuklara Armağan (Şiirler)	İstanbul	1983
Bilgütay	Tevfik	His Bahçelerinden (Şiirler)	İstanbul	1983
Bilmen	Ömer Nasuhi	Hukuk-ı İslâmiyye Ve İstilahat-ı Fıkhıyye Kamusu (Birinci Cilt)	İstanbul	?
Bilmen	Ömer Nasuhi	Hukuk-ı İslâmiyye Ve İstilahat-ı Fıkhıyye Kamusu (İkinci Cilt)	İstanbul	?
Bilmen	Ömer Nasuhi	Hukuk-ı İslâmiyye Ve İstilahat-ı Fıkhıyye Kamusu (Üçüncü Cilt)	İstanbul	?
Bilmen	Ömer Nasuhi	Hukuk-ı İslâmiyye Ve İstilahat-ı Fıkhıyye Kamusu (Dördüncü Cilt)	İstanbul	?
Bilmen	Ömer Nasuhi	Hukuk-ı İslâmiyye Ve İstilahat-ı Fıkhıyye Kamusu (Beşinci Cilt)	İstanbul	?
Bilmen	Ömer Nasuhi	Hukuk-ı İslâmiyye Ve İstilahat-ı Fıkhıyye Kamusu (Altıncı Cilt)	İstanbul	?
Bilmen	Ömer Nasuhi	Hukuk-ı İslâmiyye Ve İstilahat-ı Fıkhıyye Kamusu (Yedinci Cilt)	İstanbul	?
Bilmen	Ömer Nasuhi	Hukuk-ı İslâmiyye Ve İstilahat-ı Fıkhıyye Kamusu (Sekizinci Cilt)	İstanbul	?
Bilmen	Ömer Nasuhi	"Hikmet Gonceleri" 500 Hadis-i Şerif Tercümesi Ve İzahı	İstanbul	?
Binark	İsmet	Arşiv Ve Arşivcilik Bibliyografyası (Türkçe Ve Yabancı Dillerde Yayınlanmış Kaynaklar) - A Bibliography On Archives And Archival Studies (Includes Turkish And Foreign Sources)	Ankara	1979
Binark	İsmet	Ermenilerin "Asılsız Soykırım İddialarına" Cevap!..	Ankara	1998
Binark	İsmet	Türk-Yunan Münasebetlerinin Dünü Ve Bugünü	Ankara	1998
Binark	İsmet	Arşiv Ve Arşivcilik Bilgileri	Ankara	1980

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Binark	İsmet	Cumhuriyet Döneminde Arşiv Hizmetlerinin Geliştirilmesi Konusunda Yapılmış Çalışmalar Ve Cumhuriyet Arşivi	Ankara	1991
Binatlı	Hasan A.	Yunanistan Ve Kıbrıs Rumları	Lefkoşa	1980
Birand	Mehmet Ali	Diyet (Türkiye Ve Kıbrıs Üzerine Pazarlıklar 1974- 1979)	İstanbul	1979
Birand	Mehmet Ali	30 Sıcak Gün	İstanbul	1975 (3. baskı)
Birand	Mehmet Ali	Ermeni Terörü - Armenian Terror - Terreur Armenienne - Armenischer Terrorismus	İstanbul	1982
Birinci	Ergin	Atatürk Döneminde Türkiye-Kıbrıs İlişkileri 1919-1938		1986-1987
Bitirim	Mustafa	Biz Kızlarımız Ve Araplar - Aman Ne Oluyoruz?	Lefkoşa	1945
Bodamyalıza- de	Necmi Sagıb	Manzum Kur'an (Türkiye Ve Amerika Cumhurbaşkanlarının Takdirlerini Kazanan Tercüme Ve Tefsir) I. Cilt	Lefkoşa	1959 (2. baskı)
Bodamyalıza- de	Necmi Sagıb	Manzum Kur'an (Türkiye Ve Amerika Cumhurbaşkanlarının Takdirlerini Kazanan Tercüme Ve Tefsir)	Lefkoşa	1960 (4. baskı)
Bora	Tanı	Bosna Hersek - Yeni Dünya Düzeni'nin Av Sahası	İstanbul	1994
Borrmans	Maurice	Müslümanlarla Hristiyanlar Arasında Diyaloga Yönelişler (Çeviri, Çeviren: E. Mehmet Ümit, Önsöz: Mgr. Pierre Dubois)	İstanbul	1988
Bozkurt	Rıza	Osmanlı İmparatorluğunda Kollar, Ulak Ve İaşe Menzilleri	Ankara	1966
Bulkurluzade	Rıza	Müntehabat-ı Bedayi'-i Edebiyye	İstanbul	1325 (R.) 1909 (M.)
Bulloch	John	Su Savaşları (Çeviren: Mehmet Harmancı)	İstanbul	1994
Burağan	Altay	Uçun Kuşlar Uçun Barışa Doğru (Şiirler)	Lefkoşa	1997

Archive/Arşiv

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Burağan	Altay	Yaşasın Dünya (Şiirler)	Lefkoşa	2000
Burcu	Barış	Afrodit	Lefkoşa	1984
Burdurlu	İbrahim Zeki	İstanbul'un Fethine Destan (500. Fetih Yılına Armağan)	Lefkoşa	1953
Burdurlu	İbrahim Zeki	Minnacık Bir Ada (Şiirler)	Lefkoşa	1954
Burdurlu	İbrahim Zeki	Günaydın Yavru Kıbrıs (Şiirler)	Lefkoşa	1959
Büyüktuğrul	Afif	Atatürk Ve Fatih'in Deniz Politikaları (IX. Türk Tarih Kongresi'ne Sunulan Bildiri, 21-25 Eylül 1981, Ankara)	Ankara	1981
Bywater	Marion	Avrupa Topluluğu'nda Danışma - "European Report"tan- (Avrupa Topluluğu Dergisi, Belge 12, Temmuz 1976)	Ankara	1976
Çağdaş	Cevdet	Sanat Yazıları	Lefkoşa	1982
Çağdaş	Cevdet	Kıbrıs Türk Müzesi Taş Eserler Bölümündeki Kitabelerden Seçme Örnekler	Lefkoşa	1967
Çağdaş	Cevdet	Kıbrıs Türk Müzesi Taş Eserler Bölümündeki Kitabelerden Seçme Örnekler	Lefkoşa	1967
Çağdaş	Cevdet	Resim Ve Kitabelerle Kıbrıs'ta Türk Devri Eserleri	Lefkoşa	1965
Çağlar	Behçet Kemal	Kur'an-ı Kerim'den İlhamlar (İkinci Baskı)	İstanbul	1966 (?)
Cahid	Burhan	Atatürk'ün İki Cephesi	İstanbul	1939
Çakın	Naci	Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi (III. Cilt 5. Kısım Eki) Osmanlı-Rus Harbi (1828-1829) Etüt	Ankara	1978
Çakır	Ruşen	Ne Şeriat Ne Demokrasi Refah Partisini Anlamak	İstanbul	1994
Çakıroğlu	Said Bilâl	Tarihi Ekonomik Sosyal Yönleriyle Trabzon	Ankara	1964
Çakmak	Hüseyin	Kıbrıs Türk Karikatür Sanatının Kısa Bir Özeti - A Short Summary of Turkish Cypriot Caricature	Lefkoşa	1999

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Çal	Halit	Niksar'da Türk Eserleri	İstanbul	1989
Çam	Nusret	Adana Ulu Câmii Külliyesi	Ankara	1988
Çam	Nusret	Gaziantep Boyacı (Kadı Kemâlettin) Camii		1990
Çam	Ayfer	Tahir Nejat Gencan (1892- 1980)	Ankara	1982
Can	Hikmet	İstanbul Hanımları (Şiirler)	İstanbul	1984
Çanca	Kaya	Y. Sokağı (Şiirler)	Lefkoşa	1996
Canpolat	Mustafa	Mecmû'atü'n- Nezâir (Ömer Bin Mezîd)	Ankara	1982
Carrewyn	Paul	Doğrudan Seçimler İçin Halk Oylaması (Avrupa Dergisi, Belge 21, Haziran 1977)	Ankara	1977
Carrwyn	Pol	Avrupa'da Siyasal Partiler (Avrupa Topluluğu Dergisi, Belge 13, Eylül 1976)	Ankara	1976
Cavaliere	Stefano	Kıbrıs'taki Türk Cemaatiyle, Mesela OECD Ve EEC Gibi Avrupalı Teşkilatlar Arasındaki Münasebetler ("Uluslararası Alanda Kıbrıs Türk Toplumunun Siyasi Ve İktisadi Meseleleri" Konulu Seminer, 3-4 Eylül 1984, Salamis Bay Oteli, Mağusa)		1984
Çavuş	Mehmet	Bulgaristan'da Soykırım - I	İstanbul	1984
Çay	Abdulha- luk	Kıbrıs'ta Kanlı Noel - 1963	Ankara	1989
Cebecioğlu	S.	Batı Trakya Türkleri'nin Yaşam Savaşı	İstanbul	1975
Çelebi	Asaf Halet	Mevlâna Ve Mevlevilik	İstanbul	1957
Çelebioğlu	Salih	Anavatan Basınında Yayınlanan Yorumlar - 1 (1 Mart 1973 - 31 Aralık 1973)	Lefkoşa	
Çelebioğlu	Salih	Anavatan Basınında Yayınlanan Yorumlar - 2 (1 Ocak 1974 - 20 Temmuz 1974)	Lefkoşa	

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Çelebioğlu	Salih	1 Mart 1973 İle 23 Temmuz 1973 Tarihleri Arasında Türkçe Yayın Bölümü Tarafından Türkiye Basınına Gönderilen Materyal	Lefkoşa	1973
Çelebioğlu	Salih	Anavatan Basınına Gönderilen Haber, Yorum, Röportaj Ve Resimler, 1 Ocak 1974 - 20 Temmuz 1974, Cilt: V	Lefkoşa	1974
Çelebioğlu	Salih	Anavatan Basınına Gönderilen Haber, Yorum, Röportaj Ve Resimler, 1 Ocak 1974 - 31 Mart 1974, Cilt: IV	Lefkoşa	1974
Çelebioğlu	Salih	Anavatan Basınına Gönderilen Haber, Yorum, Röportaj Ve Resimler, 1 Ekim 1973 - 31 Aralık 1973, Cilt : III	Lefkoşa	1973
Çelebioğlu	Salih	Anavatan Basınına Gönderilen Haber, Yorum, Röportaj Ve Resimler, 27 Temmuz 1973 - 29 Eylül 1973	Lefkoşa	1973
Çelenk	Halit	İdam Gecesi Anıları Ve Kararlar - Gezmiş, Arslan, İnan	İstanbul	1993 (10. baskı)
Çelik	Vedat	K.K.T.C. İle Ortadoğu Ülkeleri Arasında Siyasal Ve Ekonomik İlişkilerin Geliştirilmesi ("Uluslararası Alanda Kıbrıs Türk Toplumunun Siyasi Ve İktisadi Meseleleri" Konulu Seminer, 3-4 Eylül 1984, Salamis Bay Oteli, Mağusa)		1984
Çeltikçi	Fikret	Hür Masonluk Tarihinden Notlar	İstanbul	1982
Cemal	Osman	Adsız Kitap - The Book Without Title (Yazan: Müsevvid-Zade Avukat Osman Cemal, Çeviren: Fuad Memduh, Yayına Hazırlayan: Harid Fedai)	Ankara (?)	1997

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Çetin	Metin	Kıbrıs Cumhuriyeti Ve Bir Liderin Doğuşu	Lefkoşa	?
Çetin	Metin	"Kıbrıs İhanet Dosyası" Darbe	Lefkoşa	1995 (?)
Cevdet	Abdullah	Fizyolocya-yı Tefekkür (La Pensee)	İstanbul	1308 (R.) 1892 (M.)
Çevikel	Nuri	Kıbrıs Eyâleti - Yönetim, Kilise, Ayan Ve Halk (1750-1800) - Bir Değişim Döneminin Anatomisi	Gazimağusa	2000
Çevikel	Nuri	Kıbrıs Eyâleti - Yönetim, Kilise, Ayan Ve Halk (1750-1800) - Bir Değişim Döneminin Anatomisi	Gazimağusa	2000
Cevlani	Dursun	Kıbrıs Dönüşü	Ankara	1952
Ceyhan	Abdullah	Diyanet İşleri Başkanlığı Kütüphanesi Elyazması Eserler Kataloğu I	Ankara (?)	1988 (?)
Cihan Özsayiner	Zübeyde	Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesinde Bulunan Tezhipli Kur'an-ı Kerimler	Ankara	1999
Çinkayalar	Erbil	Kıbrıs Türk Halk Oyunları	Ankara	1990
Çölaşan	Emin	Emekli Orgeneral Bedrettin Demirel Kıbrıs Barış Harekatını Anlatıyor (Ropörtaj)	İstanbul	1986 (?)
Cönger	Mümtaz	Türk Milli Oyunlarından Örnekler - I	Lefkoşa	1960
Cumaloğlu	Yakan	Rauf Denктаş'a Armağan	Ankara	2000
Cunbur	Müjgân	Atatürk Ve Milli Kültür	Ankara	1973
Dağlarca	Fazıl Hüsnü	Destanlarda Atatürk: 19 Mayıs Destanı (Cumhuriyet Gazetesinin Okurlarına Armağandır.)	İstanbul	1998
Dalan	Bedrettin	Dünü, Bugünü, Yarını Haliç (Tercüman Gazetesi'nin Okurlarına Armağandır)	İstanbul	1986
Davudoğlu	Ahmed	Kur'an-ı Kerim Ve İzahlı Meali (Türkçe Anlamı)	İstanbul	1982 (?)
Davudoğlu	Ahmet	Dini Tamir Davasında Din Tahripçileri	İstanbul	1974 (2. baskı)

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Debbağzade	Numan	Tercüme-i Cami'üs- Sak (Tuhfeti's - Sükuk)	İstanbul	1248 (H.) 1832 (M.)
Dede	Abdurrah- im	Azınlıklar Ezilmemeli - Batı Trakya Türkleri	İstanbul	1980
Dede	Abdurrah- im	Balkanlar'da Türk İstiklâl Hareketleri	İstanbul	1978
Dede	Abdurrah- im	Tarih Ve Memleketim "İskeçe'deki Türk Eserleri"	İstanbul	1984
Dedeçay	Servet Sami	Kıbrıs'ta Türk İşçilerinin Sendika Kurma Faaliyetleri (1918-1959)	Mağusa	1981
Dedeçay	Servet Sami	Lefkoşa Özel Türk Üniversitesi Haberleri (Muhtelif Tarihlerde Yayınlanmış 9 Adet Gazete)	Lefkoşa - Mağusa	1983 - 1989
Dedeçay	Servet Sami	Kıbrıs'ta Tütün Ziraatı Tütün Ticareti Ve Tütün Sanayii	Mağusa	1983
Dedeçay	Servet Sami	Viktorya İslam İnas Sanayi Mektebi Ve Kıbrıslı Türk Kadınının Hakları (1902- 1985)	Mağusa	1985
Dedeçay	Servet Sami	Bibliyografya : Kıbrıslı Türkler Tarafından Veya Kıbrıslı Türkler Hakkında Türkçe Veya Yabancı Dillerde Yazılıp Yayınlanmış Kitaplar	Lefkoşa	1987
Dedeçay	Servet Sami	Kıbrıs'ta Enformasyon Veya Yazılı Ve Sözlü Basın (Cilt: 1)	Lefkoşa	1988
Dedeçay	Servet Sami	Kıbrıs'ta Enformasyon Veya Yazılı Ve Sözlü Basın (Cilt: 2)	Lefkoşa	1989
Dedeçay	Servet Sami	Kıbrıs'ta Enformasyon Veya Yazılı Ve Sözlü Basın (Cilt: 1)	Lefkoşa	1988
Dedeçay	Servet Sami	Kıbrıs'ta Enformasyon Veya Yazılı Ve Sözlü Basın (Cilt: II)	Lefkoşa	1989
Dedeçay	Servet Sami	Kıbrıs'ta Kıbrıslı Türklere Ait Kütüphaneler Ve Kitabevleri	Lefkoşa	1991
Dedeçay	Servet Sami	Nazım Ali İleri: Hayatı Ve Eserleri	Lefkoşa	1991
Dedeçay	Servet Sami	Kıbrıs'ta Kümes Hayvanı Besleyiciliği Ve Ticareti	Lefkoşa	1992

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Dedeçay	Servet Sami	Lefkoşa Özel Türk Üniversitesi Ve Kıbrıs'ta Yüksek Öğretim Çabaları	Lefkoşa	1993
Dedeçay	Servet Sami	Kıbrıs'ta Kokulu Bitkiler Ve Bunların İhtiva Ettiği Kokulu Yağlar Ve Sağaltıcı Özellikler (Cilt: 1)	Lefkoşa	1995
Dedeçay	Servet Sami	Kıbrıs'ta Kokulu Bitkiler Ve Bunların İhtiva Ettiği Kokulu Yağlar Ve Sağaltıcı Özellikler Cilt: 2 (Turunçgiller)	Lefkoşa	1996
Dedeçay	Servet Sami	Kıbrıs'ta Kokulu Bitkiler Ve Bunların İhtiva Ettiği Kokulu Yağlar Ve Sağaltıcı Özellikler Cilt: 3	Lefkoşa	1998
Dedeçay	Servet Sami	Kıbrıs'ta : Balık Çiftçiliği Ve Balık - Deniz Süngeri Avcılığı - Tuz Gölleri	Lefkoşa	2002
Delfini	Delio	Ekonomik Ve Sosyal Komite (Avrupa Topluluğu Dergisi, Belge 9, Nisan 1976)	Ankara	1976
Deliceirmak	Orbay	Dumdum - Savaş Şiirleri		1965
Deliceirmak	Orbay	Süleyman Uluçamgil - Bütün Eserleri	Lefkoşa	1989
Deliceirmak	Orbay	Yerinde Yeller Esen Anayasa	Lefkoşa	
Demir	Ataman	Çağlar İçinde Antakya	İstanbul	1996
Demirağ	Fikret	Akdenizli Şiirler Ve Aşk Sözleri	Lefkoşa	1984
Demirağ	Fikret	Adıyla Yaralı	?	1986 (?)
Demirağ	Fikret	Akdenizli Şiirler Ve Aşk Sözleri	Lefkoşa	1984 (2. baskı)
Demirağ	Fikret	Rüzgarda Ozan Türküleri Ya da Şiirin Uzun Yürüyüşü	İstanbul	1986
Demirağ	Fikret	Limnidi Ateşinden Bugüne (Şiiryazılar, 1. Kitap)	İstanbul	1992
Demirağ	Fikret	Hüzün Ana (Şiirler, 2. Kitap)	İstanbul	1992

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Demirağ	Hasan	Osmanlı'ların Fethinden 1956 Yılı Sonuna Kadar Kıbrıs; Onlar Ve Biz - Alıntı Ve Anılar	Lefkoşa	1997 (?)
Demirağ	Fikret	Şu Müthiş Savaş Yılları - İkinci Dünya Savaşına Katılan Onbinlerce Kıbrıslı'dan Birinin Savaş Ve Tutsaklık Anıları (Anı- Roman)	Lefkoşa	1999 (2. baskı)
Demirağ	Hasan	1957 Yılında Kıbrıs; Onlar Ve Biz - 2 - Alıntı Ve Anılar	Lefkoşa	2000
Demirağ	Fikret	Rüzgârda Ozan Türküleri Ya Da Şiirin Uzun Yürüyüşü (Şiirler)	İstanbul	1986
Demircioğlu	Halil	Roma Tarihi -I. Cilt: Cumhuriyet -I. Kısım: Menşe'lerden Akdeniz Havzasında Hakimiyet Kurulmasına Kadar-	Ankara	1953
Denktaş	Rauf Raif	Cumhurbaşkanının Mukavemetçi Kıbrıs Türk Halkına Çağrısı		
Denktaş	Rauf Raif	Seçenekler Ve Kıbrıs Türkleri	Lefkoşa	1986
Denktaş	Rauf Raif	Atatürk Din Ve Laiklik	İstanbul	1989
Denktaş	Rauf R.	12'ye 5 Kala Kıbrıs (Kıbrıs Davası Hakkında Düşünceler, Notlar Ve Hatıralar)	Ankara	1966
Denktaş	Rauf R.	Kadın Ve Dünya	Lefkoşa	1985
Denktaş	Rauf R.	Arşiv Belgeleri Ve Notlarla İlk Altı Ay	Lefkoşa	1992
Denktaş	Rauf R.	Arşiv Belgeleri Ve Notlarla O Günler	Lefkoşa	1993

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Denktaş	Rauf R.	a) T.C.'nin 50. Kuruluş Yıldönümü Olan 29 Ekim 1973'te Kıbrıs Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Muavini Ve Kıbrıs Türk Yönetimi Yürütme Kurulu Başkanı Rauf R. Denktaş'ın Kutlama Mesajı (3 Adet) b) T.C.'nin 50. Kuruluş Yıldönümü Olan 29 Ekim 1973'te Kıbrıs Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Muavini Ve Kıbrıs Türk Yönetimi Yürütme Kurulu Başkanı Rauf R. Denktaş'ın "Kıbrıs'ta Gerçek Huzur" Başlıklı Yazısı c) Haydarpaşa Ticaret Lisesi Öğrencilerinden Seyhan Ferruh Tarafından Rauf R. Denktaş'a Gönderilen Bnb. Nihat İlhan'ın Katledilen Eşi Ve Çocuklarının Banyo Küvetindeki Durumlarını Tasvir Eden Pano)		1973
Denktaş	Rauf R.	Kıbrıs Meselesinde Vizyon	Lefkoşa	1996
Denktaş	Rauf R.	Koloni İdaresinde Kıbrıs Türkleri	Lefkoşa	1996
Denktaş	Rauf R.	Rauf Denktaş'ın Hatıraları 1964-74 I. Cilt (1964) Arşiv Belgeleri Ve Notlarla O Günler	İstanbul	1996
Denktaş	Rauf R.	Karkot Deresi	İstanbul	1996
Denktaş	Rauf R.	Kalbimin Sesi	İstanbul	1997
Denktaş	Rauf R.	Rum-Yunan İkilişi: İstenmeyen Cumhuriyet'ten Nereye?	Lefkoşa	1996
Denktaş	Rauf R.	Rauf Denktaş'ın Hatıraları 1964-74 - II. Cilt (1965) Arşiv Belgeleri Ve Notlarla O Günler	İstanbul	1997
Denktaş	Rauf R.	Rauf Denktaş'ın Hatıraları 1964-74 - IV. Cilt (1967) Arşiv Belgeleri Ve Notlarla O Günler	İstanbul	1997

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Denktaş	Rauf R.	Rauf Denktaş'ın Hatıraları 1964-74 - III. Cilt (1966) Arşiv Belgeleri Ve Notlarla O Günler	İstanbul	1997
Denktaş	Rauf R.	Rauf Denktaş'ın Hatıraları 1964-74 - V. Cilt (1968) Arşiv Belgeleri Ve Notlarla O Günler	İstanbul	1997
Denktaş	Rauf R.	Yine Raif		1986
Denktaş	Rauf R.	Karkot Deresi (5. Baskı)	İstanbul	2001
Denktaş	Rauf R.	Gençlerle Hasbıhal	Lefkoşa	1982 (4. baskı)
Denktaş	Rauf R.	Gençlerle Başbaşa	Lefkoşa	1981
Denktaş	Rauf R.	Saadet Sırları	Lefkoşa	1973 (2. baskı)
Denktaş	Rauf R.	Karkot Deresi (2. Baskı)	İstanbul	1999 (2. baskı)
Denktaş	Rauf Raif	Rauf Raif Denktaş	Lefkoşa	1995
Derya	Ahmet	Barış Demokrasi ve İnsan Hakları		1989
Devlet	Nadir	"Türkiye Ve Dış Türkler" (Bildiri, "Türkiye Ve Dış Türkler" Paneli, Genç İşadamları Derneği Adına Uluslararası İlişkiler Ajansı, 21 Kasım 1990, İstanbul, Sheraton Oteli)	İstanbul	1990
Dilâçar	A.	Kutadgu Bilig İncelemesi (900. Yıldönümü Dolayısıyla, 2. Baskı)	Ankara	1988
Dilçin	Cem	Yeni Tarama Sözlüğü	Ankara	1983
Direkoğlu	Fikri	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Turizmi ("Uluslararası Alanda Kıbrıs Türk Toplumunun Siyasi Ve İktisadi Meseleleri" Konulu Seminer, 3-4 Eylül 1984, Salamis Bay Oteli, Mağusa)		1984
Direktör	Şevket	Kıbrıs Türk Mutfağı	Lefkoşa	1998
Doğanay	M. Zekai	Orta Doğunun Jeopolitik Ve Jestratejik Açından Değerlendirilmesi Körfez Harbi Ve Alınan Dersler	Ankara	1994

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Doğrusöz	Mustafa	Çocuk Gözlü Dev	Lefkoşa	1986 (?)
Doktor Başkol	Jorj Moro	Yüz Sene Yaşamak İçin (Tercüme)	İstanbul	1331 (R.) 1915 (M.)
Dölek	A. Fatih	Kıbrıs Türk Halk Müziği	Lefkoşa	1992
Doluner	Mehmet Tahir	Ah Toprağım Toprağım (Şiirler)	Lefkoşa	1996
Doluner	Mehmet Tahir	Bu Vatan Bizim (Şiirler)	Lefkoşa	1996 (?)
Doluner	Mehmet Tahir	Yuvasız Kuşlar Gibi (Şiirler)	Lefkoşa	1997
Doluner	Mehmet Tahir	Sarı Lâle (Şiirler)	Lefkoşa	1997
Doluner	Mehmet Tahir	Gökkuşuğu (Şiirler)	Lefkoşa	1998
Doluner	Mehmet Tahir	Toz Kondurmam Yurduma (Şiirler)	Lefkoşa	1997
Doluner	Mehmet Tahir	Toprak Kokusu (Şiirler)	Lefkoşa	1998
Doluner	Mehmet Tahir	Sevgilim Kara Saban (Şiirler)	Lefkoşa	1999
Doluner	Mehmet Tahir	Sevda Seferi (Şiirler)	Lefkoşa	1999
Doni	Elena	Etnik Tecavüz Bosnalı Kadınların Dramı (orijinal Adı: L'arma Dello Stupro, İtalyanca'dan Çeviren: Sevcan Tutan)	Ankara	1994 (2. baskı)
Dreghorn	William	William Dreghorn Tarafından Milli Arşiv Sorumlusu Mustafa Haşim Altan'a Yazılan, Mağusa'nın Tarihi Harita Fotokopilerini Vermek Üzere Randevu Talep Eden Mektup (23 Ocak 1984)	Girne	1984
Dreyer	Peter	AET'nin Doğu Avrupa İle Ticaretini (Avrupa Topluluğu Dergisi, Belge 5, Eylül 1975)	Ankara	1975
Duchain	Michel	Arşiv Binaları ve Teçhizatı	Ankara	1974

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Dündar	Abdulkad- ir	Arşivlerdeki Plan Ve Çizimler Işığında Osmanlı İmar Sistemi (XVIII. Ve XIX. Yüzyıl)	Ankara	2000
Duran	Dr. Oktay	Basım Tekniği Ve İşletmeciliği	İstanbul	1991
Duran	Dr. Oktay	T.C. Marmara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu Basım Yayın Tekniği Ve İşletmeciliği Ders Notları	İstanbul	1987
Durduran	Alpay	Dünyada Bir Ada	Lefkoşa	1990
Durkheim	Emil	Din Hayatının İptidai Şekilleri - 2. Cilt (Tercüme)	İstanbul	1924
Dürüst	M. Kamil	Kıbrıs Rehberi	?	1983
Düzdağ	M. Ertuğrul	Çanakkale Savaşı (Zaman Gazetesi, 18 Mart 1988, Sayfa: 2 ve 9, Söz Sırası Sizde Köşesi)	İstanbul	1988
Ebeoğlu	Reşat Süleyman	Esop Masalları (Çocuk Masalları)	Lefkoşa	1947
Ebeoğlu	Nazif Süleyman	Beyrut Rıhtımlarında (Şiirler)	Lefkoşa	1942
Ebeoğlu	Sevim	Doğan Türk Birliği - Çetinkaya Futbol Kulüpleri Arasındaki Federasyon Kupası Maçı (16 Kasım 1958 - 16 mm.lik Film Bandı)		1958
Ecevit	Bülent	Değişen Dünya Ve Türkiye - 1990	Ankara	1990
Edib	Halide	Yeni Turan	İstanbul	1342 (H.) 1924 (M.)
Ediboğlu	Baki Süha	Falih Rıfki Atay Konuşuyor (Ayrı Bir Kısım Halinde Muharririn Muhtelif Eserlerinden Seçmeler)	Ankara	1945
Egel	Dündar	Belediyecilik (Akşam Tekniker Okulları Yapı Teknikerliği İkinci Sınıf)	İstanbul	1961
Egeli	Sabahattin	Rum Gazeteci Gözü İle Türkler Ve Türkiye	Lefkoşa	1987
Egeli	Sabahattin	Kıbrıs Rum Milli Muhafız Ordusu Kumandanı Matafias Kıbrıs'tan Neden Kaçtı?	Lefkoşa	1987
Egeli	Sabahattin	Vasiliu Kimdir? (Tercüme)	Lefkoşa	1988 (?)

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Egeli	Sabahattin	Kıbrıs Maronit Başpiskoposluğu Yeniden Bağımsız (Çeviri)	Lefkoşa	1989
Egeli	Sabahattin	Yunanistan, Yeni Demokrasi (Nea Dimokratia) Partisi Başkanı Konstantinos Miçotakis Kimdir? (Çeviri)	Lefkoşa	1989
Egeli	Sabahattin	1960 Kıbrıs Cumhuriyeti Nasıl Yıkıldı	İstanbul	1991
Egemen	Rahmi	Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi III. Cilt 2. Kısım (1451-1566)	Ankara	1977
Egemen	Rahmi	Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi (III.Cilt 3. Kısım Eki) İstanbul'un Fethi 1453 Etüt	Ankara	1979
Egemen	Rahmi	Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi Osmanlı Devri Birinci Kosova Meydan Muharebesi (15 Haziran 1389) "III. Cilt I. Kısım Eki"	Ankara	1987
Egeran	Enver Necdet	Gerçek Yüzüyle Masonluk	Ankara	1972
El- Cüceri	Âdil	Kıbrıs Ve'l- Arab	Mecid (?)	2001
El-Buni	Ahmet b. Ali	a) Şemsü'l- Maarifü'l- Kübra (Cüz: 1 - 4) b) Mecmuatü Resail (Yazan: Es-Seyyid Abdulkadir El-Hüseyini El- Edhemi, 4 Adet Risale)	Mısır	
Elçin	Şükrü	Adalara Destanlar (Şiirler)	Ankara	1978
Emin	Sermed	Rum Silahlanması Fütze Krizi ve Gerçekler	Lefkoşa	Feb-97
Emircan	Mehmet S.	Ulusal Varoluş Mücadelemiz Şiirler - 1	Lefkoşa	1997 (?)
Emircan	Mehmet S.	Ulusal Varoluş Mücadelemiz Şiirler - 2	Lefkoşa	1997 (?)
Emircan	Mehmet S.	Ulusal Varoluş Mücadelemiz Şiirler - 3	Lefkoşa	1997 (?)
Emircan	Mehmet S.	Ulusal Varoluş Mücadelemiz Şiirler - 4	Lefkoşa	1997 (?)
Emre	Cem	Emre - Kıbrıs'ta 1974'te Yaşanmış Gerçek Kahramanlık Hikayesi		

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
En- Nazili (Aydın- Güzelhisar)	Es-Seyyid Mehmet Hakkı	Hazinetü'l- Esrar	Kahire (?)	1325 (H.) 1907 (M.)
Erbil	Nesrin	Deniz Rüyası (Şiirler)	Ankara	1969
Erçin	Melih	Köktürk-Sekel-Fenike Yazıları Üzerine Üç Saptama Bildirisi (Harf Devrimi'nin 50. Yıl Sempozyumu'ndan Ayrıbasım)	Ankara	1981
Erdentuğ	Nermin	Kalkınma Problemleri Ve Doğu Anadolumuz - 1965 (Ankara Üniversitesi, Dil Ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Antropoloji Dergisi, Sayı: 3'ten Ayrıbasım)	Ankara	1968
Erdentuğ	Nermin	Kıbrıs Ve Türkiye Türk Toplumlarının Kültür Birliği (Fotokopi, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Dergisi, Cilt: XXV, Sayı: 1-2 1967'den Ayrıbasım)	Ankara	1970
Erdentuğ	Nermin	Kıbrıs Ve Türkiye Türk Toplumlarının Kültür Birliği (Fotokopi, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Dergisi, Cilt: XXV, Sayı: 1-2 1967'den Ayrıbasım)	Ankara	1970
Erdentuğ	Nermin	Türk Etnografya Çalışmaları	Ankara	1970
Erdoğan	Mehmet	Hava Gücü Ve Savaş (ABD Hava Kuvvetleri Akademisi'nde 18-20 Ekim 1978'de yapılan 8. Askeri Tarih Sempozyumu Tutanakları Çevirisi)	Ankara	1986
Erdoğan	Aydemir	Barış Harekâtında Magosa Savunması	Magosa	1979
Erdoğan	Aydemir	Barış Harekâtında Magosa Savunması	Gazimağusa	1979
Erdoğan	Aydemir	Barış Harekâtında Magosa Savunması	Gazimağusa	1979

Yazar Soyadı	Yazar Adı	Eser Adı	Yayın Yeri	Yayın
--------------	-----------	----------	------------	-------

Author's Surname	Author's Name	Title of Book	Place of Publication	Tarihi Year
Erdođru	Ákif	Aydın Vilayetine Mensûb Meşâyih, Ulemâ, Şuarâ, Müverrihîn Ve Etibbânın Terâcim-i Ahvâli (Muharriri: Bursalı Mehmed Tahir bin Rifat)	İzmir	1994
Erel	Nursun	Tansu Çiller'in Siyaset Romanı	Ankara	1994 (2. baskı)
Erem	Turgut	Milletlerarası Fonetik İşaretleriyle Konuşma Dilimiz	İstanbul	1947
Eren	Hasan	Anayasa Sözlüğü	Ankara	1985
Eren	Hasan	Kıbrıs Ağzının Kökeni [Fotokopi, Milletlerarası Birinci Kıbrıs Tetkikleri Kongresi (14-19 Nisan 1969) Türk Heyeti Tebliğleri, Ankara, 1971, Sayfa: 347-359]		
Erendil	Muzaffer	Çok Yönlü Lider Atatürk	Ankara	1986
Erendil	Muzaffer	Topçuluk Tarihi	Ankara	1988
Erendil	Muzaffer	Askeri Tarih Ve Türklerde Askeri Tarih Çalışmaları	Ankara	1990
Erendil	Muzaffer	Tarihte Türk - İran İlişkileri	Ankara	1976
Erengül	Zehra	Sessizlik (Şiirler)	?	1995 (?)
Erginel	Adnan	Parlamentar Devlet Sistemi Ve Eğitim	Lefkoşa	1988
Erhürman	Tufan	Dünyada Ve KKTC'de Ombudsman	Lefkoşa	1995
Erim	Nihat	Bildiğim Ve Gördüğüm Ölçüler İçinde Kıbrıs	Ankara	1975 (?)
Eriñç	Sırrı	Cumhuriyet'in 50. Yılında Türkiye'de Coğrafya	Ankara	1973
Erkan	Aydoğan	Sevgi Bekleyen Aşk	Lefkoşa	1986
Erođlu	Derviş	KKTC Başbakanlığı'nın 27 Aralık 1985 Tarih Ve BB/63/77/6 Sayılı II. Beş Yıllık Kalkınma Planı Hakkındaki Genelgesi	Lefkoşa	1985
Erođlu	Derviş	Kıbrıs Konusunun Tarihsel Aşamaları KKTC Gerçeği Ve Ekonomik Gelişme	Lefkoşa	1993

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Ersavaş	Fahri	Kıbrıs Şiirleri Antolojisi (Genişletilmiş 3. Baskı)	İstanbul	1998 (3. baskı)
Ersever	H. Ziya	Kaniye Savunması Ve Tiryaki Hasan Paşa	Ankara	1986
Ersoy	Yaşar	Toplumsal, Sosyal Ve Siyasal Olaylarla İçiçe... Kıbrıs Türk Tiyatro Hareketi	Lefkoşa	1998
Erten	Hayri	Konya Şer'iyye Sicilleri Işığında Ailenin Sosyo- Ekonomik Ve Kültürel Yapısı (XVIII. Y.Y. İlk Yarısı)	Ankara	2001
Ertuğ	Mehmet	Atatürk Flamları (Flatelik Etüt) - Sayings of Atatürk Used By Turkish Cypriot Posts (A Philatelic Survey)	Lefkoşa	1981
Ertuna	Hamdi	Türk İstiklâl Harbi VI. Cilt - İstiklâl Harbinde Ayaklanmalar (1919-1921)	Ankara	1974
Erzen	Afif	Tarsus Kılavuzu	İstanbul	1943
Esentepli	Mustafa	Kalıpçılık Tekniği (1- Genel Hesaplar; 2- Delme; 3- Kesme; 4- Kıvrıma; 5- Takımlar; 6- Gereç Deneyleri; 7- Gereç İşlemleri; 8- Şekillendirme)	İstanbul	1976
Esenyel	Erden	Garipler Çeşmesi (Şiirler)	Lefkoşa	1958
Evrans	Mustafa	Türkiye-Avrupa İlişkileri Çerçevesinde Kıbrıs'ın Avrupa Birliği'ne Üyeliği	Lefkoşa	1996
Evren	Kenan	12 Eylül 1980 - 12 Eylül 1981 Arasında Türkiye	Ankara	1981
Faiz	Muharrem	Kültür Ve Yabancılaşma Lefkara İşleri Üzerine Bir Araştırma	İstanbul	1993
Fani-ez-Zahiri	Muhsin	Yirminci Asırda İslamiyet	İstanbul	1339 (R.) 1341 (H.) 1923 (M.)
Farabî		Şark İslâm Klasikleri - İhsa'ül- Ulûm İlimlerin Sayımı (Çeviren: Prof. Ahmet Ateş)	İstanbul	1989

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Fedai	Harid	Harid Fedai'nin Bozkurt Ve Halkın Sesi Gazetelerinde 1984 Yılı Ocak-Nisan Aylarında Yayınlanmış Yazıları	Lefkoşa	1984
Fedai	Harid	Kıbrıs'ta Masum Millet Olayı	İstanbul	1986
Fedai	Harid	Kıbrıslı Aşık Kenzi Divanı I (Kasideler, Tarihler)	Lefkoşa (?)	1989
Fedai	Harid	Kıbrıslı Aşık Kenzi Divanı II (Gazeller)	Lefkoşa	1993
Fedai	Harid	Kıbrıslı Aşık Kenzi Divanı III (Öbür Şiirleri, Destanları)	Lefkoşa	1993
Fedai	Harid	Kıbrıslı Aşık Kenzi'nin Destanları (1. Milletlerarası Türk Halk Edebiyatı Ve Folklor Kongresi, Tebliğler, 11-12 Ekim 1988, Konya, Ayrı Baskı)	Konya	1988 (?)
Fedai	Harid	Koza (Şiirler)	İstanbul	1997
Fedai	Harid	Lefkoşa Mevlevihanesi	Ankara	1997
Fedai	Harid	Fethiyye-i Cezire-i Kıbrıs	Ankara	1997
Fedai	Harid	Kıbrıs Sanayi Mektebi	Ankara	1997
Fedai	Harid	Kıbrıs Türk Kültürü - Bildiriler - I	Ankara	2002
Fedai	Harid	CÜMEL-İ MÜNTEHABE-İ KEMAL	Ankara	2003
Fehmi	Hasan	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin El Kitabı	Lefkoşa	1987
Fehmi	Hasan	A'dan Z'ye KKTC - Sosyal Ve Ansiklopedik Bilgiler	İstanbul	1992
Fellahoğlu	Esat	Bafta Direniş	Lefkoşa	1995
Fellahoğlu	Esat	Bafta Direniş	Lefkoşa	1995
Fellahoğlu	Esat	Ulusal Direnişte Baf Köyleri	İstanbul	1999
Fellahoğlu	Esat	Varoluş ve özgürlük Mücadelemizde 9 Mart 1964 Şanlı Baf Direnişi'nin Yeri		1992
Feridun	Feridun K.	Lefke Kasabasının Sosyo-Ekonomik Yapısı Ve Göçler	Ankara	1976

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Feridun	Hüsnü	Eğitimle Bir Ömür (Kıbrıs'lı Türkün 1932-1969 Dönemi Eğitim Panoraması Ve Eğitimde Özerkliğe Kavuşmasının Hikayesi)	İstanbul	1999 (?)
Feridun	Hüsnü	Kıbrıs Türk Eğitiminin Tarihçesi (1571-1974)	Lefkoşa	2001
Feridun	Hüsnü	Kıbrıs Türk Eğitiminin Tarihçesi (1571-1974)	Lefkoşa	2001
Ferrah	İsmail	Mesnevi-i Şerif Tercümesi (Cüz: 1-2)	Mısır	1268 (H.) 1852 (M.)
Ferrah	İsmail	Mesnevi-i Şerif Tercümesi (Cüz: 3-4)	Mısır	1268 (H.) 1852 (M.)
Ferruh	İsmail	Mesnevi-i Şerif Tercümesi (Cüz: 5-6)	Mısır	1268 (H.) 1852 (M.)
Fevzioğlu	Bülent	Bir Tutam "Ezgi" (Raif Denктаş'ın Anısına)	İstanbul	1995
Fevzioğlu	Bülent	Kıraathane-i Osmani'den, Cumhuriyet Meclisi'ne (1886-1996) Olaylar Ve Seçimler / Seçilenler	Ankara	1998 (?)
Fevzioğlu	Bülent	Mağusa Haritasında Yüzlerinin Ve Yüreklerinin İzdüşümleri Kalmış 116 İnsan	Ankara	2001
Fevzioğlu	Bülent	Kıbrıs Türk Halk Edebiyatında Destanlar Ve Ağıtlar Üzerine Bilgiler - Belgeler - Araştırmalar	Ankara	2001
Fevzioğlu	Bülent	Bir Yanım Yazı, Bir Yanım Şiir (Nesirler-Şiirler)	Ankara	2000
Fevzioğlu	Bülent	Kıbrıslı Türklerde Sportif Etkinliklerin Başlangıcı ve Kıbrıs Türk Futbolundan Tarihsel Kesitler		Aug-03
Fevzioğlu	Turhan	Avrupa Kuruluşları - Özellikle Avrupa Konseyi-İle Kıbrıs Türk Halkı İlişkileri("Uluslararası Alanda Kıbrıs Türk Toplumunun Siyasi Ve İktisadi Meseleleri" Konulu Seminer, 3-4 Eylül 1984, Salamis Bay Oteli, Mağusa)		1984
Fıçlalı	Ethem Ruhi	Din Ve Devlet İşleri	Muğla	1997

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Fikretoğlu	Ozan	Toplumsal Psikoloji Perspektifinde Kültür Ve Kültür Değerleri	?	1990
Filipoviç	Zlata	Zlata'nın Günlüğü (orijinal Adı: The Diary Of Zlata Filipoviç, Çeviren: Barbaros Yasa)	Ankara	1994 (2. baskı)
Fırat	Nezihi	Birinci Dünya Harbi'nde Türk Harbi (III. Cilt) Irak - İran Cephesi 1914 - 1918 (1. Kısım)	Ankara	1979
Fırat	Diğer	Türk Kanser Araştırma Ve Savaş Kurumu Ve Kanser Konusunda Genel Bilgiler (Genişletilmiş 2. Baskı)	Ankara	1983 (2. baskı)
Fuad	Mehmet	8 Yaşından 12 Yaşına Kadar Çocuklara Usul-i İnşa Ve Kitabet	İstanbul	1324 (H.) 1906 (M.)
Galip	Reşit	Sihhat Koruma Bilgisi	İstanbul	1929
Gazioğlu	Ahmet C.	Kıbrıs Sorunu Ve Bağımsızlık	Lefkoşa	1986
Gazioğlu	Ahmet	İngiliz İdaresinde Kıbrıs 1878-1960 (Cilt: I) Statü Ve Anayasa Meseleleri	İstanbul	1960
Gazioğlu	Ahmet	Bir İnceleme Ve Değerlendirme Fikirler Dizisinde Neler Var, Neler Yok?	Lefkoşa	1992
Gazioğlu	Ahmet	Kıbrıs'ta Türkler (1570 - 1878) 308 Yıllık Türk Dönemine Yeni Bir Bakış	Lefkoşa	1994
Gazioğlu	Ahmet C.	İngiliz Yönetiminde Kıbrıs II (1878-1952) Enosis Çemberinde Türkler - Bugünlere Gelmek Kolay Olmadı	İstanbul	1996
Gazioğlu	Ahmet C.	Kıbrıs Tarihi (İngiliz Dönemi 1878 - 1960)	Lefkoşa	1997
Gazioğlu	Ahmet C.	İngiliz Yönetiminde Kıbrıs III (1951 - 1959) Enosis'e Karşı Taksim Ve Eşit Egemenlik	Ankara	1998

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Gazioğlu	Ahmet C.	İngiliz Yönetiminde Kıbrıs Son İki Yıl (1958 - 60) Enosis Çemberinden Kıbrıs Cumhuriyetine - Bugünlere Gelmek Kolay Olmadı (3)	Ankara	2000
Gazioğlu	Ahmet C.	Kıbrıs'ta Türkler (1570 - 1878) 308 Yıllık Türk Dönemine Yeni Bir Bakış (İkinci Baskı)	Ankara	2000
Gazioğlu	Ahmet C.	Direnış Örgütleri, Gençlik Teşkilatı Ve Sosyo- Ekonomik Durum (1958- 1960) - Bugünlere Gelmek Kolay Olmadı (4)	Ankara	2000
Gazioğlu	Ahmet C.	Kıbrıs Türk Tarihi-Türk Dönemi - (1570-1878)	Lefkoşa	1999
Gazioğlu	Ahmet	Yavruvatan Kıbrıs	Lefkoşa	1960
Gedikoğlu	Gündüz	Çocuklarda Tüberküloz Ve Güncel Değerlendirme	İstanbul	1986
Gelen	Nazemin	Bir Devrin Efsane Kahramanları Hasan Bulliler	Lefkoşa	?
Genç	Altan	Yunanistan, Siyasi Satraç Takımındaki Piyonlar; Lavrion'daki Türkler	Lefkoşa	1987
Genç	Altan	Papandreu'nun Sözde Sosyalist-Hümanizminin Ardında Yatan Gerçek	Lefkoşa	1987
Genç	Altan	Yunan - Ermeni İttifakı	Lefkoşa	1987
Genç	Altan	Papandreu'nun Türk Düşmanlığı	Lefkoşa	1987
Gencevi	Nizami	Akıllı Çocuğun Hikayesi (Alegorik Şiir, Türkiye Türkçesine Aktaran: Orhan Tan)	Ankara	1991
General Nikolski		Sarıkamış Harekatı (12-24 Aralık 1914) (Rusça'dan Çeviri, Çeviren: Yzb. Nazmi, 2. Baskı)	Ankara	1990 (2. baskı) - 1935 (1. baskı)
Giray	Halil	Kıbrıs Türk Federe Devletinde Harita Ve Haritacılık (Rapor)	Lefkoşa	1979
Giray	Halil	K.T.F.Devletinde Harita ve Kadastro Çalışmaları Hakkında Rapor	Lefkoşa	1982

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Giray	Halil	IV. B.M. Standartlaştırma Konferansı ve KTFD Standartlaştırma Çalışmaları Raporu	Lefkoşa	1983
Giray	Halil	K.T.F.D. Bucak ve Köylerinin Eski ve Yeni İsimleri	Lefkoşa	
Giray	Halil	Kıbrıs'taki Köylerin Rumca Ve Türkçe İsimlerinin Alfabetik Listesi	Lefkoşa	1986 (?)
Giray	Halil	Kıbrıs'taki Köylerin Rumca Ve Türkçe İsimlerinin Alfabetik Listesi (Fotokopi)	Lefkoşa	1986 (?)
Giray	Halil	a) KKTC İçişleri Bakanlığı İskan Ve Rehabilitasyon Dairesi Müdürlüğü Harita Şubesi Tarafından KKTC Cumhurbaşkanı'na Yazılan Ve Maraş'taki Vakıf Arazilerin Tesbit Edilip Parsel Bazında Listelerinin Ek Olarak Sunulduğuna Dair Resmi Yazı İle 1/1000 Ölçekli Maraş Tapu Haritaları Pafta İndeksi [Tarih: 7 Haziran 1994, Sayı: (11)-29/94] b) Resmi Yazının Eki Olan Maraş'taki Vakıf Arazilerinin Parsel Bazında Listeleri	Lefkoşa	1994
Giray	Halil	Kıbrıs Ve K.K.T.C.'de Haritacılığın Dünü Ve Bugünü (Halil Giray'ın Bir Üniversitede Yaptığı Konuşmanın Metni)		
Giridi	Sırrı	Ruh	İstanbul	1305 (H.) 1887 (M.)
Göde	Kemal	Türk - İslam Kültür Ve Medeniyeti Tarihine Umumi Bir Bakış (Ayrı Basım, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 4, Kayseri, 1991)	Kayseri	1991

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Goethe	Johann Wolfgang	Dünya Klasikleri: Faust - Bir Fragman (Çeviren: Yüksel Pazarkaya, Cumhuriyet Gazetesinin Okurlarına Armağandır.)	İstanbul	1999
Gökalp	Ziya	Türk Medeniyeti Tarihi (I. Kısım: İslamiyet'ten Evvelki Türk Medeniyeti)	İstanbul	1341 (H.) 1923 (M.)
Gökalp	Ziya	Türk Töresi (Hazırlayan: Hikmet Dizdaroğlu)	Ankara	1976
Gökberk	Macit	Aydınlanma Felsefesi, Devrimler Ve Atatürk (Cumhuriyet Gazetesinin Okurlarına Armağandır.)	İstanbul	1997
Gökçe	Birsen	Cumhuriyet Döneminde Çocuk ve Gençlere Ait Yasal Düzenlemeler ve Yayınlar	Ankara	1983
Gökçeoğlu	Mustafa	Dulun Oğlu (Öyküler)	Lefkoşa	1985
Gökçeoğlu	Mustafa	Tezler Ve Sözler	Lefkoşa	1985
Gökçeoğlu	Mustafa	Tezler Ve Sözler 2	Lefkoşa	1991
Gökçeoğlu	Mustafa	Kıbrıs Türk Atasözleri Ve Deyimleri Sözlüğü	Lefkoşa	1988 (?)
Gökçeoğlu	Mustafa	Kıbrıs Halk Fıkraları	İstanbul	1992
Gökçeoğlu	Mustafa	Hikayelerimiz Tekerlemelerimiz - Ay Anam Gül Anam	Lefkoşa	1999
Gökçeoğlu	Mustafa	Bilmecelerimiz - Mesel Mesel Ben Bilmem Bilirsam Da Söylemem	Lefkoşa	1999
Gökçeoğlu	Mustafa	Kıbrıs Türk Atasözleri Ve Deyimleri Sözlüğü "Türk Bankası 1991 Kültür Sanat Ödülü" (Genişletilmiş 3. Baskı)	Lefkoşa	1997 (3. baskı)
Gökman	Muzaffer	Türk Kütüphaneciliğinin Bibliyografyası (Bir Deneme) - Kütüphane Haftası (23-29 Kasım 1964) Dolayısıyla	Ankara	1964
Gökmen	Muzaffer Halil	Son Çıldırış (Roman)	Lefkoşa	1939
Gökoğlu	Cengiz	Kıbrıs'ın Türkler Tarafından Fethi	Lefkoşa	1955-1970 (?)

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Gökovalı	Şadan	Kardeşlik	İzmir	1986
Göksel	Burhan	Bildiriler IV - Hatıra Ve Misalleriyle Askeri Tarih'in Milli Eğitim Ve Kültürdeki Yeri Ve Önemi (Birinci Askeri Tarih Semineri, 24-27 Mayıs 1983, Ankara)	Ankara	1983
Göktaş	Güner	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni Hazırlayan Siyasal Nedenler (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Hazırlayan: Güner Göktaş, Danışman: Toktamış Ateş, 1988)		1990
Gökyiğit	Harun	a) 20. Yüzyılın Türkiyesinden 21. Yüzyılın Türkiyesine Bakarken (20. Yüzyılın Türkiyesinden 21. Yüzyılın Türkiyesine Doğru) b) Kıbrıs Ve Milli Arşiv İdaresi	İstanbul	1993
Gölpınarlı	Abdülbaki	Tasavvuf'tan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri	İstanbul	1977
Görgülü	İsmet	Mustafa Kemal Atatürk'ün Taktik Meselesinin Çözümü Ve Emirlerin Yazılmasına Dair Öğütleri	Ankara	1990
Grivas (Diğeni)	Georgios	EOKA Mücadelesi Tarihi 1955-1959	Lefkoşa	1972
Güçüyener	Fuad	Yavuz Sultan Selim (Cilt: I)	İstanbul	1945
Güçüyener	Fuad	Yavuz Sultan Selim (Cilt: II)	İstanbul	1945
Gülal	Hamdi	Maneviyatsız Nesilde Ruhi Çöküntü	İstanbul	1971 (4. baskı)
Güleç	Fikri	Birinci Dünya Harbi'nde Türk Harbi (II. Cilt 2. Kısım) Kafkas Cephesi, 2. Ordu Harekatı 1916-1918	Ankara	1978
Güleç	Fikri	Birinci Dünya Harbi VII. Cilt - Avrupa Cephesi 2. Kısım (Romanya Cephesi)	Ankara	1967

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Gültekin	Reşad Nuri	Akşam Güneşi (Roman)	İstanbul	1928 (2. baskı)
Günsev	Mesut	Savaş Aldatmaları	İstanbul	1990
Günsev	Mesut	20 Temmuz 1974 Şafak Vakti Kıbrıs'ta	İstanbul	1996
Gürata	Mithat	Unutulan Adetlerimiz Ve Loncalar	Ankara	1975
Gürata	Mithat	Masonluk Nedir? Ne Değildir?	İstanbul	1988 (3. baskı)
Gürel	Şükrü Sina	Kıbrıs Tarihi (1878-1960) Kolonyalizm, Ulusçuluk Ve Uluslararası Politika -1	Ankara	1984
Gürel	Şükrü Sina	Kıbrıs Tarihi (1878-1960) Kolonyalizm, Ulusçuluk Ve Uluslararası Politika -2	Ankara	1985
Güreli	Levent	ENKA İnşaat ve Sanayi A.Ş. Tarafından Yüklenilen Girne Turizm Limanı İnşaatı Saha Su Dağıtım Projesi		1986
Gürkan	Haşmet M.	Kıbrıs Tarihinden Sayfalar	Lefkoşa	1982 (2. baskı)
Gürkan	Haşmet M.	Bir Zamanlar Kıbrıs'ta (Tarih Yazıları 1860-1945)	Lefkoşa	1986
Gürkan	Haşmet Muzaffer	Dünkü Ve Bugünkü Lefkoşa	Lefkoşa	1996 (2. baskı)
Gürkan	Haşmet Muzaffer	Tarih İçinde Kıbrıs (Yayına Hazırlayan: Remzi Yektaoğlu)	Lefkoşa	2000
Gürkan	Ali	Kıbrıs Ağzında Edatlar Bağlaçlar Ve Ünlemlerin Kullanım Özellikleri	Ankara	1997
Gürses	Özer	Kıbrıs Türkü Nereden Nereye?	?	?
Güvenç	Nazım	Kıbrıs Sorunu Yunanistan ve Türkiye	İstanbul	1984
Güvenç	Lütfü	Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi Osmanlı Devri - Osmanlı - Avusturya Harbi 1593-1606 (III. Cilt 3. Kısım Eki)	Ankara	1985
H. Eldem	Sedad	Topkapı Sarayı	İstanbul	

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Hacıkiriaku	Kiriaku S.	Makarios III'ün Yaşamından 63 Anekdöt Ve Biyografik Portresi (Rumca'dan Tercüme)		1987
Hakeri	Bener Hakkı	Kıbrıs Türk Ansiklopedisi Cilt (1) (Kıbrıs Gazetesi'nin Armağanıdır)	Lefkoşa	1992
Hakeri	Bener Hakkı	Kıbrıs Türk Ansiklopedisi Cilt (2) (Kıbrıs Gazetesi'nin Armağanıdır)	Lefkoşa	1992
Hakeri	Bener Hakkı	İlginç Olaylar Ve Tarihi Eserlerle 1570'e Dek Kıbrıs Tarihi (2. Baskı)	Lefkoşa	1991
Hakeri	Bener Hakkı	Kıbrıs'ta Halk Ağzından Derlenmiş Sözcükler Sözlüğü	Gazimağusa	1982
Hakeri	Bener Hakkı	Başlangıçtan 1878'e Dek Kıbrıs Tarihi		1993
Hakeri	Bener Hakkı	Kurtuluşa Kaçış	Ankara	1997
Hakeri	Bener Hakkı	Kurtuluşa Kaçış	Ankara	1997
Hakkı	İ.	Mekteplere Mahsus Küçük Kıbrıs Coğrafyası Ve Küçük Kıbrıs Tarihi	Lefkoşa	1931
Hakkı	İzmirli İsmail	El-Cevab-üs-Sedid Fi Beyan-ı Din-it-Tevhid	Ankara	1339 (R.) 1341 (H.) 1923 (M.)
Haktanır	Korkmaz	A Time To Remember	Gazimağusa	
Hallı	Reşat	Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi (III.Cilt 1.Kısım) Balkan Harbi (1912-1913) Garp Ordusu, Vardar Ordusu Ve Ustruma Kolordusu	Ankara	1979
Halman	Talat	Atatürk'ün Bugünü Ve Yarını (Atatürk'ü Anma Töreni 10 Kasım, 1978 New York, NY)		
Hamenei	Seyyit Ali	Genel Hatlarıyla Kur'anda İslami Düşünce (Tercüme, Mütercim: Muhammed Toprak)	Tahran	1984
Hamidullah	Muham- med	İslâma Giriş (Introduktion to Islam)	Şam (Suriye) - Stuttgart (W. Germany)	1977

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Handjeri	Alexandre	Dictionnaire Français - Arabe - Persan Et Turc - Tome III (P-Z)	Moskova	1841
Harman	Doğan	Emperyalizm Kıbrıs Ve A.K.E.L.		1985
Harman	Doğan	Bağımsızlık Kavgamız Ve Mandacılar (2. Baskı)	Ankara	1985 (2. baskı)
Harman	Doğan	Özgür Ticaret Ve Akel'ciler	?	1986
Harman	Doğan	Özgür Eşekler	Lefkoşa	2001
Hasan Efendizade	Vahiyy	Hakiki Bir Müslüman Daima Mükemmel Bir İnsandır.	İstanbul	1328 (H.) 1910 (M.)
Haseki	Nazan	Belgebilim - Bilgibilim (Dokümantasyon - Enformasyon)	İstanbul	1992
Hatit	Adnan	Kıbrıs Ve La'betü'l- Ümem	Beyrut	2002
Hatit	Adnan	El-Meseletü'l- Kıbrısıyye Fî El-Mutemerâti'l- İslâmiyye (1975-1990)	Beyrut	1991
Haydar	Ali	Kur'an-ı Kerim Elifbası	İstanbul	1341 (R.) 1343 (H.) 1925 (M.) (2. baskı)
Hellmann	Rainer	Avrupa Parlamentosu (Avrupa Topluluğu Dergisi, Belge 10, Mayıs 1976)	Ankara	1976
Hesse	Hermann	Dünya Klasikleri: Knulp (Çeviren: Zahide Gökberk, Cumhuriyet Gazetesinin Okurlarına Armağanıdır.)	İstanbul	1999
Hıfzı	Hüseyin	Sualli Ve Cevaplı Tertib-i Cedid Emsile (Emsileye Dair Kavaid-i Sarfıyye-i Arabiyyeyi Cami'dir)	İstanbul	1330 (H.) 1912 (M.)
Hikmet	İsmail	Ziya Paşa Hayatı Ve Eserleri	İstanbul	1932
Hilmi Efendi	Ömer	Ahkamü'l-Evkaf	Lefkoşa	2003
Hoca	Ali	Org Metodu 1	Ankara	1985
Hocazade	Ahmed Hilmi	Hadikat-ül Evliya	İstanbul	1318 (H.) 1901 (M.)

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Hüdaoğlu	Ahmet	ENKA İnşaat ve Sanayi A.Ş. Tarafından Yüklenilen Girne Turizm Limanı İnşaatı Saha Elektrik Projesi (Geri Saha)		1986
Hünoğlu	Buhanettin	Türk Silahlı Kuvvetler Tarihi (III. Cilt 3. Kısım Eki) Fas Seferi (1551-1578)	Ankara	1978
Hüsnü	Hüseyin	Rehber-i Hayat	İstanbul	1335 (H.) 1917 (M.)
İbrahim	Mehmet	Şerh-i Esmâ-ül Hüsna	İstanbul	1326 (H.) 1908 (M.)
İlaydın	Hikmet	Edebiyatımıza Toplu Bir Bakış Ve Şiirimizden Örnekler (Yazarın "Türk Edebiyatında Nazım" Adlı Eseri Esas Tutularak Kıbrıs Orta Öğretim Müesseseleri İçin Hazırlanmıştır.)	Lefkoşa	1960
İlgaz	Hasene	Kıbrıs Notları (Kadın Gazetesi Yayını: 1)	İstanbul	1949
İlıcak	Nazlı	28 Şubat Sürecinde Din, Siyaset Ve Laiklik	İstanbul	1999
İlkay	Şakir S.	Türk Cemaati İstinaf Mahkemesi Dava Kayıt Defteri (Turkish Communal Appeal Court, 2 Şubat 1962- 9 Ağustos 1977)		1962-1977
İmamzade	Mehmet Zihni	Kıbrıs'ın Türkler Tarafından Fethi		
İmer	Kamile	Dilde Değişme ve Gelişme Açısından Türk Dil Devrimi	Ankara	1976
İnan	A. Mithat	Asker Kahramanlar (Genelkurmay Askeri Tarih Ve Stratejik Etüt Başkanlığı Türk Asker Büyükleri ve Türk Zaferleri Seri No: 16)	Ankara	1987

Archive/Arşiv

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
İrmak	Mehmet	İsimsiz Kahramanlar (Dört Perdelik Piyes, Yazan: Mehmet İrmak, İlk Defa 2 Ve 3 Mayıs 1958 Tarihlerinde Kıbrıs Lefkoşa Celâl Bayar Lisesi Öğrencileri Tarafından Gece Ve Gündüz Olmak Üzere Dört Defa Temsil Edilmiştir.)	Lefkoşa	1959 (2. baskı)
İşgüven	Hazım	Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi Osmanlı Devri-Otlukbeli Meydan Muharebesi - 11 Ağustos 1473- (III. Cilt 2. Kısım Eki)	Ankara	1986
İşgüven	Hazım	Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi Osmanlı Devri (III. Cilt 4. Kısım Eki) Prut Seferi (1711)	Ankara	1981
İşıksal	Turgut	Kıbrıs Türk Cemaati Milli Arşivi Ve Araştırma Merkezi'nin Durumu Ve Gelişmesi Hakkında Rapor		1973 (?)
İslamoğlu	Mahmut	Kıbrıs El Sanatlarından Örnekler Ve Konuk Ağırlama (II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, V. Cilt, Ayrıbasım)	Ankara	1983
İslamoğlu	Mahmut	Kıbrıs Türk Mutfağı Ve Etkileri (Türk Mutfağı Sempozyumu Bildirileri, Ayrıbasım)	Ankara	1982
İslamoğlu	Mahmut	Ülkemiz Ve Kültürümüz - Our Country And Culture - Unser Land Und Unsere Kultur	Lefkoşa	1984
İslâmoğlu	Mahmut	Kıbrıs Çocuk Oyunları	Lefkoşa	1979
İslâmoğlu	Mahmut	Kıbrıs Türk Folkloru	Lefkoşa	1969
İsmail	Sabahattin	1571'den Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne Kıbrıs Sorunu (İç Etkenler)	İstanbul	1986

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
İsmail	Sabahattin	İngiliz Avam Kamarası Dış İlişkiler Komitesi Tarafından Hazırlanan "Kıbrıs Raporu" İçin "Kıbrıs'ın Dostları Derneği" Adına Lord Bethell Tarafından Hazırlanan Ve Ortam Gazetesinin 1, 2, 3 Eylül Tarihli Sayılarında Yayınlanan Görüşlerin Eleştirisi	Lefkoşa	1987
İsmail	Sabahattin	Kıbrıs Türkü'nün Varoluş Savaşımında İki Ulusal Kongre - Meclis-i Milli (1918) - Milli Kongre (1931)	Lefkoşa	1987
İsmail	Sabahattin	20 Temmuz Barış Harekatı'nın Nedenleri - Gelişimi - Sonuçları	İstanbul	1988
İsmail	Sabahattin	Atatürk Döneminde Türkiye-Kıbrıs İlişkileri 1919-1938	Lefkoşa	1989
İsmail	Sabahattin	1974 Öncesi 1974 Sonrası (Kıbrıs Barış Harekatı Belgeseli - Kıbrıs Türk Halkının Dünü Ve Bugünü)	İstanbul	1989
İsmail	Sabahattin	Self-Determinasyon Ve Kıbrıs Türk Halkı	İstanbul	1990
İsmail	Sabahattin	Güneş Balçıkla Sıvanmaz	Lefkoşa	1989
İsmail	Sabahattin	100 Soruda Kıbrıs Sorunu	Lefkoşa	1992
İsmail	Sabahattin	Kıbrıs Cumhuriyeti Meclisi Nasıl İşgal Edildi?	Lefkoşa	1992
İsmail	Sabahattin	Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Doğuşu - Çöküşü Ve Unutulan Yıllar (1964-1974)	Lefkoşa	1992
İsmail	Sabahattin	Kıbrıs Türk Basınında İz Bırakanlar (Ses, Vakit, Ateş, Kurun, Türk Sözü, Sabah, Memleket, Milliyet, Vatan, Köylü, Akın, Savaş)	Lefkoşa	1988
İsmail	Sabahattin	İngiliz Yönetiminde Türk-Rum İlişkileri Ve İlk Türk-Rum Kavgaları	Lefkoşa	1997
İsmail	Sabahattin	150 Soruda Kıbrıs Sorunu	İstanbul	1998
İsmail	Sabahattin	Bir Savaşın Tasviri (Öyküler)		

Archive/Arşiv

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
İsmail	Sabahattin	Yengeçlerin Dansı (Denemeler)	Lefkoşa	1998
İsmail	Sabahattin	Kıbrıs Sorunu Üzerine Yazılar (Denemeler)	Lefkoşa	1990
İsmail	Sabahattin	Yıldızlı Bir Ağustos Gecesinde (Denemeler)	Lefkoşa	1996
İsmail	Sabahattin	1974 Öncesi 1974 Sonrası		
İsmail	Sabahattin	Kıbrıs Sorununun Kökleri - İngiliz Yönetiminde Türk- Rum İlişkileri Ve İlk Türk- Rum Kavgaaları	Lefkoşa	2000
İsmail	Sabahattin	Kıbrıs'ta Yunan Sorunu (1821-2000)	Lefkoşa	2000 (?)
İsmail	Sabahattin	Egemenlik Konfederasyon ve Kıbrıs Türk Halkı	Lefkoşa	1993
İsmail	Sabahattin	Kıbrıs Barış Harekati'nin Nedenleri-Gelişimi- Sonuçları	İstanbul	
İsmail	Sabahattin	Kıbrıs Üzerine Bildiriler	Lefkoşa	1998
İyikan	Macit H.	"Kıbrıs'ta Türklere Yönelik Rum Propagandasının İç Yüzü Ve Gerçek Amacı"	Lefkoşa	1978 (?)
İzbrak	Reşat	Yurdumuzda Nasıl Yerleşmişiz?	İstanbul	1949
İzzet	Mehmet	Yeni İlm-i Hesap	İstanbul	1927
İzzet	Mehmet	Rehber-i Umur-ı Beytiyye (Birinci Cilt - A, Eve Müteallik Bircümle İşlerin Rehberidir)	Dersaadet	1319 (H.) 1901 (M.)
İzzet	Mehmet	Rehber-i Umur-ı Beytiyye (İkinci Cilt - B-P-T, Eve Müteallik Bircümle İşlerin Rehberidir)	Dersaadet	1320 (H.) 1902 (M.)
İzzet	Mehmet	Rehber-i Umur-ı Beytiyye (Üçüncü Cilt - Pel. S-C-Ç, Eve Müteallik Bircümle İşlerin Rehberidir)	Dersaadet	1326 (H.) 1908 (M.)
Jacobsen	Hans-Adolf	1939 - 1945 Kronoloji Ve Belgelerle İkinci Dünya Savaşı (Almanca'dan Çeviri, Çeviren: Em. Kur. Alb. İbrahim Ulus)	Ankara	1989

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Kabaalioğlu	Haluk	AB Kurumları Ve Avrupa Hukukunun Uluslarüstü Özellikleri Işığında Avrupa Birliği Ve Kıbrıs (Parlamento, Konsey, Komisyon, Adalet Divanı Bölgeler Komitesi, Aaaland Adalarının Statüsü, Amsterdam Antlaşması Ve AB'nin Geleceğine İlişkin Projeler)	İstanbul	1997
Kabasakal	Hüseyin	Kıbrıs'ın Fethi (1570-1571)	Ankara	1986
Kalkancı	Feyzi Kutlu	Feyzi Kutlu Kalkancı - Tüm Şiirleri II	İstanbul	1984
Kalkancı	Feyzi Kutlu	Feyzi Kutlu Kalkancı - Tüm Şiirleri II	İstanbul	1984
Kansu	M.	Bir Çıtlık Kaç Renge Parçalanır [Birinci Defter: Seçme Yazılar (1989-1994) İkinci Defter: Ah! Lefkoşa (Yazılar) Üçüncü Defter: Çiçek Ülkesinden İzlenimler (Bir Geziden Alıntılar, 1994)]	Lefkoşa	1995
Kansu	M.	Bir Elin Sıcaklığını Çaldım (Öyküler)	Lefkoşa	1995
Kansu	Ceyhun Atuf	Bağımsızlık Gülü -Şiirler- (Cumhuriyet Gazetesinin Okurlarına Armağanıdır.)	İstanbul	1999
Kantarcioglu	Songül	Duygu (Şiirler)		1984 Sonrası
Kara	Bekir	Çalkantı (Öyküler)	Ankara	1999
Karabulut	Osman	Sana (Şiirler)	Lefkoşa (?)	1965-1975 (?)
Karacakaya	Recep	Kaynakçalı Ermeni Meselesi Kronolojisi (1878-1923)	İstanbul	2001
Karagil	Ergün	Kıbrıstan Birkaç Şiir	Lefkoşa	

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Karagil	Nevzat	Avukat Nevzat Karagil'in, 21 Nisan 1959 Tarihli Halkın Sesi Gazetesi'nde Yayınlanan Dr. Fazıl Küçük'ün Baf Kasabasında Yaptığı Konuşmada Kendisine Yönelttiği Eleştirilere Cevap Vermek Üzere Düzenlediği Basın Toplantısının Metni (15 Temmuz 1959)	İstanbul	1959
Karahan	Abdülkadir	Hakani Mehmet Bey'in Hilye-i Şerifesi (Sabah Gazetesi'nin Ramazan Ayı Hediyesi)	İstanbul	1992
Karahan	Abdülkad- ir	Türk Kültürü Ve Edebiyatı (Öğretmen Kitapları Dizisi)	İstanbul	1988
Karamanlıoğlu	Ali Fehmi	Seyf-i Sarâyî Gülistan Tercümesi (Kitâb Gülistan bi't- Türkî)	Ankara	1989
Karaosmanoğlu	Yakup Kadri	Atatürk'ün Gerçek Siması	İstanbul	1953
Karatay	Baha Vefa	Şehit Olmak	İstanbul	1952
Karatay	Baha Vefa	Atatürk Türkiyesi Destanı (Kurtuluş - Kuruluş - Yüceliş, I. Kitap, Milli Mücadele Dönemi: Mondros Mütarekesi'nden Gümrü Andlaşmasına Kadar, 2. Baskı)		1985 (?)
Karatay	Baha Vefa	Yavruvatan Destanı	İstanbul	1988
Karatay	Hüseyin	Kıbrıslı - I. Cilt (Roman)	Ankara	1974
Karatay	Hüseyin	Kıbrıslı - II. Cilt (Roman)	Ankara	1973
Kardaş	Rıza	Eğitimde Standardlaştırma - "Milli Eğitim Temel Kanunu" Açısından Standardlaştırmaya İlişkin Bir Yaklaşım - I. Cilt	Ankara	1985
Kardeş	Fethi	Basın-Yayın Genel Müdürlüğü 60 Yıllık Hikayesi	Ankara	1980
Kasapoğlu	Mustafa Kemal	Divân-ı Gavriye'nin İlk Seksen Sayfası Edisyon Kritikli Metni (Yüksek Lisans Tezi)	Girne	2003
Kaşgarlı	Mehlika Aktok	Türko-Kürtlerde Uygurluk Ve Ağızlar Hakkında Düşünceler	Kayseri	1991

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Kaşgarlı	Mahmud	Divanü Lûgat-it Türk Tercümesi - Cilt: I (Çeviren: Besim Atalay)	Ankara	1985
Kaşgarlı	Mahmud	Divanü Lûgat-it Türk Tercümesi - Cilt: II (Çeviren: Besim Atalay)	Ankara	1985
Kaşgarlı	Mahmud	Divanü Lûgat-it Türk Tercümesi - Cilt: III (Çeviren: Besim Atalay)	Ankara	1986
Kaşgarlı	Mahmud	Divanü Lûgat-it Türk Dizini "Endeks" - Cilt: IV (Çeviren: Besim Atalay)	Ankara	1986
Kaşgarlı	Mahmut	Divanü Lûgat-it- Türk (Tıpkıbasım/Facsimile)	Ankara	1990
Kasımoğlu	Erten	Eski Günler Eski Defterler (1. Kitap)	Lefkoşa	1987
Katircioğlu	Turan	Kıbrıs Geometrik Devir Seramiği		
Kaygısız	Hayriye	Girne Kalesi (Türk Öğretmen Koleji 1981-1982 Mezuniyet Tezi)	Lefkoşa	1982
Kelekyan	Diran	Kamus-ı Fransevi - Musavver Türkçe'den Fransızca'ya Lûgat (Dictionnaire Turc - Français)	İstanbul	1329 (H.) 1911 (M.)
Kemal	Namık	İntibah (Ali Bey'in Sergüzeştini Havidir)		
Kemal	Namık	Cezmi (Külliyat-ı Asar)	İstanbul	1335 (H.) 1917 (M.)
Kemal	Namık	Külliyat-ı Kemal Birinci Tertib -3- Makalat-ı Siyasiyye Ve Edebiyye	İstanbul	1327 (H.) 1909 (M.)
Kemal	Namık	Akif Bey (Tiyatro Eserleri, Yeniden Sahneye Tatbik Eden Reşat Nuri Güntekin)	İstanbul	1990
Kenan	Ragıp	Kıbrıs'ta Türk Kooperatifleri Tarihçesi Ve Müstakbel Kredi İhtiyacı	Lefkoşa	1959
Kenan	M. R.	Kıbrıs Türk Kooperatif İnkişaf Dairesinin 1961 Senelik Ve 31 Temmuz 1962 Tarihine Değın Faaliyet Raporu	Lefkoşa	1962

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Keser	Ulvi	Kıbrıs 1914-1923 - Fransız Ermeni Kampları, İngiliz Esir Kampları Ve Atatürkçü Kıbrıs Türkü	Lefkoşa	2000
Keskin	Venhar	Megali İdea - Enosis Ve Baftan KKTC'ne	Lefkoşa	1998
Kıbrısi	Şeyh Nazım	Her Müslümanın Bilmesi Gereken Din Dersleri	Lefkoşa	1958 (?)
Kılıç	Eşref	Türkiye'de Halk Eğitimi - Başlangıçtan Bugüne Kadar-	Ankara	1968
Kılıç Ali		Kılıç Ali Hatıralarını Anlatıyor	İstanbul	1955
Kırimer	Cafer Seydahmet	Rus Tarihinin İnkılâba, Bolşevizme Ve Cihan İnkılâbına Sürüklenmesi (25 Mart Ve 10 Nisan 1948'de İstanbul Eminönü Halkevinde, 25 Ve 27 Nisan 1948'de Ankara Halkevinde, 28 Ve 29 Mayıs 1948'de Zonguldak Halkevinde, 8 Haziran 1948'de Zonguldak Maden Teknik Okulunda, 13 Haziran 1948'de Karabük'te Verilen Konferanslar)	İstanbul	1948
Kısakürek	Necip Fazıl	Çöle İnen Nur	İstanbul	1972
Kızıltoprak	İhsan	Türkiye'de Gençlik Buhranı (Makale Derlemesi)	İstanbul	1966
Kızılyürek	Niyazi	Kıbrıs Sorununda İç Ve Dış Etkenler	Lefkoşa	1983
Koçu	Reşad Ekrem	Türk Zaferleri (Milliyet Gazetesi'nin Büyük Tarih İlavesi)	İstanbul	?
Kombos	Ayten	Sevgiyle Özleyiş (Şiirler)	Lefkoşa	1998
Kondoz	Ahmet	Lefkoşa Ve Tarihi Eserleri (Türk Öğretmen Koleji 1984-1985 Öğretim Yılı Mezuniyet Tezi)		1985
Kongar	Emre	Cavit Orhan Tütengil (1921- 1979)	Ankara	1982

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Konukçu	Enver	Ermenilerin Yeşilyayla'daki Türk Soykırımı (11-12 Mart 1918)	Ankara	1990
Konukman	Ercüment	"Türkiye'nin Ve Türklük Dünyasının Meseleleri" (Bildiri, "Türkiye Ve Dış Türkler" Paneli, Genç İşadamları Derneği Adına Uluslararası İlişkiler Ajanstı, 21 Kasım 1990, İstanbul, Sheraton Oteli)	İstanbul	1990
Konyalı	İbrahim Hakkı	Âbideleri Ve Kitâbeleri İle Kilis Tarihi	İstanbul	1968
Köprülü	Mehmet Fuad	Yeni Osmanlı Tarih-i Edebiyatı - Menşe'lerden Nevşehirli İbrahim Paşa Sadaretine Kadar - (I. Cilt)	İstanbul	1332 (R.) 1917 (M.)
Koray	Tanju	Çırak Kalfa Usta	İstanbul	1973
Korkmaz	Zeynep	Dil İnkılâbının Sadeleşme Ve Türkçeleşme Akımları Arasındaki Yeri (21 Şubat 1985 Tarihinde Türk Dil Kurumu'nda Yapılan Konuşmanın Metni, Türk Dili, C. XLIX, Sayı: 401, Mayıs 1985'ten Ayırbasım)	Ankara	1985
Korkmaz	Zeynep	Atatürk Ve Türk Dili (Belgeler)	Ankara	1992
Kornumpf	Hans-Jürgen	"Zur Geschichte Cyperns Unter Osmanischer Herrschaft" (Beşinci Milletler Arası Türkoloji Kongresi, İstanbul, 23-28 Eylül 1985, Tebliğler III. Türk Tarihi, Cilt 1, Ayırbasım)	İstanbul	1986
Korok	Dâniş Remzi	Peygamberler Tarihinin En Büyük Aşkı - Yusuf İle Zeliyha	İstanbul	1944
Koşay	Hâmit Zübeyir	Etnografya, Folklor, Dil, Tarih v.d. Konularda Makaleler Ve İncelemeler	Ankara	1974

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Koşay	Hâmit Zübeyir	Anadolu'nun Etnografya Ve Folkloruna Dair Malzeme I : Alaca-Höyük - Das Dorf Alaca-Höyük Materialien zur Ethnographie und Volkskunde von Anatolien (Metin Dışında 38 Levha Vardır)	Ankara	1951
Kostantinidi		Tarih-i Yunanistan-ı Kadim - Kabl-el-Milad Min 2200 İla 146	İstanbul	1286 (H.) 1869 (M.)
KTMMOB		II. Enerji Kongresi	Magosa	1997
Küçük	Mustafa	a) Kıbrıs'ı Fetheden Mehmetçik'e Gazel (Şiir, 25 Ağustos 1976'da Yazılmıştır.) b) Kıbrıs Marşı (Şiir, 12 Temmuz 1975'te Yazılmıştır.)		
Küçük	Fazıl	1821'den Bu Yana Kıbrıs Türkünün Bilinmeyen Tarafları, Gösterdiği Kahramanlıklar, Türklüğün Gurur Ve Şerefini Koruma Mücadeleleri (Yayına Hazırlayan: Altay Sayıl)	Lefkoşa	2000
Küçük	Doktor Fazıl	Kıbrıs'ta Türk Davası ve Kıbrıs'ta Rum Vahşeti	Lefkoşa	1999
Kuddusi		Tercüme-i Divan-ı Kuddusi (Musahhih: Osman ez- Zekai)	İstanbul (?)	1291 (H.) 1874 (M.)
Kunter	H. Baki	Türk Vakıfları Ve Vakfiyeleri Üzerine Mücmel Bir Etüd (Metinden Hariç 88 Resmi Havidir)	İstanbul	1939
Kurat	Akdes Nimet	IV - XVIII. Yüzyıllarda Karadeniz Kuzeyindeki Türk Kavimleri Ve Devletleri	Ankara	1972
Kurat	Akdes Nimet	Çaka Bey - İzmir Ve Civarındaki Adaların İlk Türk Beyi (M.S. 1081-1096)	Ankara	1966 (3. baskı)
Kürşad	Fikret	Belgelerle Kıbrıs'ta Yunan Emperyalizmi (Megali Idea - Filiki Eteria - Kilise)	İstanbul	1978

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Kurtkan	Âmiran	Sosyolojik Açıdan Tasavvuf Ve Laiklik	İstanbul	1977
Kurtuluş	Ümit	Batı Trakya'nın Dünü Bugünü	Ankara	1979
Kut	Günay	Yazma Eserlerde Vakıf Mühürleri	Ankara	1984
Kutay	Cemal	Türk Nedir, Ne Değildir? Osmanlı Nedir, Ne Değildir?	İstanbul	1986
Kutay	Cemal	Kıbrıs'ın Vatansever Türku'ne Sesleniyorum	Lefkoşa	1985
Kutay	Cemal	Beş Kıtada Bir Türk Paşası "Daniş Karabelen"	İstanbul	1993
Kutay	Cemal	Kıbrıs'ın Vatansever Türku'ne Sesleniyorum	Lefkoşa	1985
Kutay	Cemal	Atatürk "Bugün" Olsaydı...	İstanbul	1995 (2. baskı)
Kutay	Cemal	Etniki Eteryadan Günümüze Ege'nin Türk Kalma Savaşı	İstanbul	1980
Kütükoğlu	Mübahat S.	Osmanlı Belgelerinin Dili (Diplomatik)	İstanbul	1994
Laptalı	Hüseyin	Erenköy Sürüngen	İstanbul	1966
Laroui	Abdullah	İslam Ve Modernlik (İslam et Modernité, Çeviren: Dr. Ayşegül Yaraman-Başbuğu)	İstanbul	1993
Levent	Mehmet	Duy Acının Sesini	Lefkoşa	1986
Levent	Mehmet	Folklorik Skeçler (Seni Orakta Gördüm - Ramazandan Bayrama - Kız Sana Nişan Geliyor - Oldu Da Bitti Maşşallah)	Lefkoşa	1987
Levent	Mehmet	Erenköy Mektubu (Şiirler)	Lefkoşa	1965
Levent	Numan Ali	Her İkisi (Hikayeler)	Lefkoşa	1955
Levent	Mehmet	Lefkoşa Beni Duyuyor Musun? (Şiirler)	Lefkoşa	1996 (?)
Levent	Şener	Sevgili Rauf	Lefkoşa	2001 (?)
Levent	Mehmet	Talasemia Çiçekleri Açmasın (Şiirler)	Lefkoşa	1986 (2. baskı)
Lokmanhekim	Hafız Cemal, Mehmet Aziz Bey	İz Bırakmış Kıbrıslı Türkler 2. Sempozyumu Program ve Bildiri Özetleri, Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezi	Gazimağusa	2001

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Machlouzari- des	P.	Polis Çalışmalarının Toplumsal Görünümü - The Social Aspect of The Police Work (Tercüme, Mütercim: Haşmet M. Gürkan, Sunan: Altay Sayıl)	İstanbul	1989
Madi	Tahir Oğuz	Psikoloji Dersleri - Lise II. Sınıf	İstanbul	1972
Mahmud	Salih	Avcılık Ve Balıkçılık (Tüfek-Barut-Saçma-Av Fişenkleri-Av Elbisesi-Av Çantası-Silah Nasıl Atılır?- Av Köpekleri-Tavşan, Sülün, Keklik, Bildircin,Ördek-Kaz-Ayı- Kurt-Tilki vs. - Oltalar- Balıkçı Levazımı- Sularımızda Bulunan Balıklar-Avlanma Usulleri Ve Mevsimleri-Uskumru, Tekir, Barbunya, Lüfer, Kefal vs.)	İstanbul	1935
Malkeni		Ameliyat-ı Cerrahiye -Cild-i Evvel- (Tercüme)	İstanbul	1289 (H.)
Malkeni		Ameliyat-ı Cerrahiye -Cild-i Sani- (Tercüme)	İstanbul	1289 (H.) 1872 (M.)
Manisalı	Erol	Gümrük Birliğinin Siyasal Ve Ekonomik Bedeli	İstanbul	1995
Manisalı	Erol	Kırık Çizgiler (Denemeler)	İstanbul	1998
Manizade	M. Derviş	Kıbrıs İçin Son Yazılar (1993-1997)	İstanbul	1998
Manizade	M. Derviş	65 Yıl Boyunca Kıbrıs İçin Belge Ve Resimlerle Yazdıklarım Söylediklerim	İstanbul	1993
Manizade	M. Derviş	Gönlümden Damlalar (Şiirler)	İstanbul	1997
Manizade	M. Derviş	Cerrahpaşa Hastanesi Tarihi Ve Anılarım ("65 Yıllık Cerrahpaşa Hastanesi" Kitapçığının İkinci Baskısı)	İstanbul	1997 (2. baskı) 1976 (1. baskı)
Manizade	M. Derviş	Kıbrıs - Dün Bugün Yarın	İstanbul	1975
Manizade	M. Derviş	Kıbrıs - Dün Bugün Yarın	İstanbul	1975

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Mapolar	Hikmet Afif	Altın Şehir (4 Perde Milli Piyes)	Lefkoşa	
Mapolar	Afif Hikmet	Kıbrıs Efsaneleri (Yayına Hazırlayan: Harid Fedai)	Lefkoşa	1997
Marlowe	Christopher	Dünya Klasikleri: Dr. Faustus (Çeviren: İrfan Şahinbaş, Cumhuriyet Gazetesinin Okurlarına Armağanıdır.)	İstanbul	1999
Marmara	Pembe	Şiirler	Ankara	1986
Matar	İlyas	Usul-i Hıfz-ı Sıhhat-i Umumiye	İstanbul	1304 (H.) 1887 (M.)
Mear	Hüray	Kıbrıs Türk Toplumunda Doğum, Evlenme Ve Ölüm İle İlgili Âdet Ve İnanışlar		1992
Mear	Hüray	Kıbrıs Türk Toplumunda Doğum, Evlenme Ve Ölüm İle İlgili Âdet Ve İnanışlar	Ankara	1992
Megalommatis	Cosmas	Türk-Yunan İlişkileri Ve Balkanlar Bir Tarihçi Gözü İle Bugünün Sorunları	İstanbul	?
Mehmet	Fuad	Amerikada Türkler Ve Gördüklerim	İstanbul	1341 (H.) 1923 (M.)
Melek	Kemal	Doğu Sorunu ve Milli Mücadele'nin Dış Politikası	İstanbul	1978
Melek	Kemal	İngiliz Belgeleriyle Musul Sorunu (1890-1926)	İstanbul	1983
Memişoğlu	Hüseyin	Bulgaristan Türklerinin Eğitimi	Ankara	1992
Mendelson	Maurice H.	Kıbrıs'ın Avrupa Birliği'ne Girişi Neden Hukuka Aykırı Olacaktır - Hukuki Mütalaa (Çeviri)	Londra	2001
Mert	Özcan	Şerif'in "Fetih-Name-i Kıbrıs"ı (Tarih Enstitüsü Dergisi, Sayı 4-5'ten Ayırbasım) Ve Fotokopisi	İstanbul	1974
Mestre	Pascal	Avrupa Komisyonu'nun Rolü Ve Çalışma Şekli (Avrupa Topluluğu Dergisi, Belge 7, Ocak 1976)	Ankara	1976
Metel	Ali Balkan	Lozan Barış Andlaşması Ve Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığının Yunanistan'daki Durumu	İstanbul	1999 (?)

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Metin	Hüseyin	Kıbrıs Tarihine Toplu Bir Bakış	Lefkoşa	1959
Meyan	Faruk	İslam Meşhurları Ansiklopedisi Cilt:1	İstanbul	1970
Meyers	Clara	Katma Değer Vergisi : TVA (Avrup Dergisi, Belge 20, Mayıs 1977)	Ankara	1977
Miralay	Mustafa	Belediyelerimiz - Kıbrıs'ta Belediyelerin Dünü Ve Bugünü	Lefkoşa	1984
Miralay	Mustafa	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Merkezi Yönetim İle Yerel Yönetim İlişkileri	Lefkoşa	1984
Miralay	Mustafa	Belediyelerimiz - Kıbrıs'ta Belediyelerin Dünü Ve Bugünü	Lefkoşa	1984
Mirliva Rüşdi		Akabe Meselesi	İstanbul	1326 (H.) 1908 (M.)
Muhtar	Ahmet	Riyaz-ül Muhtar Mirat-ül Mikat ve'l Edvar	Mısır	1303 (H.)
Mümtaz	Hüseyin	Kıbrıs Türkü'nün Askerlik Macerası (Türk Dünyası Tarih Dergisi, Temmuz 1988, Sayı: 19, Sayfa: 25-30)		1988
Mungan	Zeren	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Ekonomisi İçerisinde Kamu Kesiminin Yeri	Lefkoşa	1999
Murat	H.	Kıbrıstan Nükteler	Lefkoşa	1961 (?)
Mutlu	İbrahim	Kıbrıs Benimdir Aslında Ve Moskof'a Güvenme (Şiirler)	Konya	1974
Nabi	Yaşar	Balkanlar Ve Türklük II (Cumhuriyet Gazetesinin Okurlarına Armağandır.)	İstanbul	1999
Nadir	Asil	Asil Nadir'den Halkımıza Duyuru (II) "Ortak Cephe"nin Amacı Ne?		1988
Nadir	Asil	Asil Nadir'den Halkımıza Duyuru (II) "Ortak Cephe"nin Amacı Ne?		1988
Nagiye	Sadık	KOPOTKO O KHIPE Korotko o Kipri (Kıbrıs Hakkında Birşeyler)	Bakü/Azerbaycan	2001

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Nalbant	Atilla	Üniter Devlet - Bölgeselleşmeden Küreselleşmeye	İstanbul	1997
Nash	Derek	Avrupa Patent Yasası (Avrupa Dergisi, Belge 28, Şubat 1978)	Ankara	1978
Nazif Bey		Kavanin-i Cezaiyye Mecmuası	İstanbul	1318 (R.) 1902 (M.)
Nazim		Nazim Divanı		
Nebioğlu		Akıllı Çocuk Alfabeti (Henüz Okula Başlamamış Beş Altı Yaşındaki Kendi Kendine Okuma Öğrenmek İsteyen Çocuklarla Anaokulları Ve İlkokul Birinci Sınıf Öğrencileri İçin Yardımcı Alfabe, Resimler: Atıf Tuna)	İstanbul	
Necatigil	Zaim M.	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde Yönetim Hukuku Ve Anayasa Yargısı	Ankara	1986
Necatigil	Zaim M.	K.K.T.C.'nde Yönetim Hukuku Ve Anayasa Yargısı	Ankara	1986
Necatigil	Zaim M.	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Anayasa Ve Yönetim Hukuku	İstanbul	1988 (2. baskı)
Necatigil	Zaim M.	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Anayasa Ve Yönetim Hukuku	İstanbul	1988 (2. baskı)
Necdet	Raif	Hayat-ı Edebiyye 1909-1922	İstanbul	1922
Nesim	Ali	Kıbrıs Türk Edebiyatında Sosyal Konular	Lefkoşa	1986
Nesim	Ali	Kıbrıslı Türklerin Kimliği	Ankara	1990
Nesim	Ali	Batmayan Eğitim Güneşlerimiz (Kıbrıs Türk Eğitimi Hakkında Bir Araştırma)	Lefkoşa	1987

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Nevâî	Ali Şîr	Nehcü'l- Ferâdis Uştmahlarning Açuk Yolu (Cennetlerin Açık Yolu) II Metin (Çeviriyazı: Janos Eckmann, Yayınlayanlar: Semih Tezcan - Hamza Zülfikar)	Ankara	?
Niş	Kemal	Türk İstiklâl Harbi II. Cilt - Batı Cephesi 6. Kısım 2. Kitap - Büyük Taarruz (1-31 Ağustos 1922)	Ankara	1968
Niş	Kemal	Türk İstiklâl Harbi II. Cilt - Batı Cephesi 6. Kısım 2. Kitap - Büyük Taarruz (1-31 Ağustos 1922)	Ankara	1968
Niyazi	Ahmet	Hatırat-ı Niyazi Yahud Tarihçe-i İnkılab-ı Kebir-i Osmani'den Bir Sahife	İstanbul	1326 (H.) 1908 (M.)
Nuhoglu	Hidayet Yavuz	PTT Müzesi Osmanlı Posta Damgaları Kataloğu	İstanbul	1411 (H.) - 1990 (M.)
Nurettin	R.	a) 1979 Öncesi Sakinlerin Kaydı Nizamları Gereğince Kimlik Kartı Verilmesi İçin Düzenlenen Dilekçe Formu b) Kıbrıs Türk Mevkufat Fihristi (10.2.1972)	Lefkoşa	1972
Nuri	Celal	Türk İnkılabı	İstanbul	
Nuri	Celal	Tarih-i İstikbal -1- Mesail-i Fikriyye	İstanbul	1331 (H.) 1913 (M.)
Nuri	Celal	Tarih-i İstikbal -2- Mesail-i Siyasiyye	İstanbul	1331 (H.) 1913 (M.)
Nuri	Celal	Tarih-i İstikbal -3- Mesail-i İctimaiyye	İstanbul	1332 (H.) 1914 (M.)
Nüzhet	Seyyid Mehmet	Muğniy-ül Küttab	İstanbul	1286 (H.) 1869 (M.)
Oberling	Pierre		Ankara	1987
Odabaşioğlu	Cumhur	Trabzon 1869-1933 Yılları Yaşantısı	Ankara	1987 (?)
Öğüt	M. Cemal	Kadın İlmihali (Müslüman Kadınların Hususi Hallerine Dair Dini Bilgiler)	İstanbul	1974 (6. baskı)
Okan	Ahmet	Adalıyız Maviye	İstanbul	1986

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Okay	Orhan	Hüsn ü Aşk	İstanbul	1975
Okçu	Yahya	Birinci Dünya Harbi'nde Türk Harbi (IV. Cilt 1. Kısım) Sina - Filistin Cephesi Harbin Başlangıcından İkinci Gazza Muharebeleri Sonuna Kadar	Ankara	1979
Öke	Mim Kemal	Kerkük - Musul Dosyası	İstanbul	1991
Ökse	Necati	Van Gölü Ve Fırat Nehri Çevresinde Yaşayan Türkler	Ankara	1976
Öksüzoğlu	Oktay	Kurtuluş Savaşımızdan Şiirler	Lefkoşa	1980
Öksüzoğlu	Oktay	Kıbrıs'ta Özgürlüğün Bedeli	Lefkoşa	
Öksüzoğlu	Oktay	Kıbrıs'ta Özgürlüğün Bedeli	Lefkoşa	
Öksüzoğlu	Oktay	Kıbrıs'ta Özgürlüğün Bedeli	Lefkoşa	
Oktay	Cemil	"Nasıl Bir Dış Türkler Politikası?" (Bildiri, "Türkiye Ve Dış Türkler" Paneli, Genç İşadamları Derneği Adına Uluslararası İlişkiler Ajansı, 21 Kasım 1990, İstanbul, Sheraton Otel)	İstanbul	1990
Oktay	Ahmet	En Güzel Galatasaray Fıkraları	İstanbul	1999
Ökte	Ertuğrul Zekai	Tarihi Araştırmalar Ve Dokümantasyon Merkezleri Kurma Ve Geliştirme Vakfı'nın Vakfiyesi (3 Şubat 1985)	İstanbul	1985
Ökte	Ertuğrul Zekai	Piri Reis Kitab-ı Bahriye 1	Ankara	1988
Ökte	Ertuğrul Zekai	Osmanlı arşivi Yıldız Tasnifi- Ermeni Meselesi 1	İstanbul	1989
Ökte	Ertuğrul Zekai	Osmanlı arşivi Yıldız Tasnifi- Ermeni Meselesi 2	İstanbul	1989
Olgun	Aydın	Kıbrıs Gerçeği 1931-1990	Ankara	1991
Önal	Rebii	Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi Osmanlı Dönemi (III. Cilt 2. Kısım Eki) Rodos'un Fethi (1522)	Ankara	1979

Archive/Arşiv

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Onalp	Kamil	Birinci Dünya Harbi'nde Türk Harbi Sina - Filistin Cephesi (IV. Cilt 2. Kısım)	Ankara	1986
Öncül	Tamer	Günleri Kayıp Bir Çocuk Güncesi (Şiirler)	Lefkoşa	1987
Öncül	Tamer	Şiirdir Dünya (Şiirler)	Lefkoşa	1992
Öney	Gönül	Beylikler Devri Sanatı XIV. - XV. Yüzyıl (1300-1453)	Ankara	1989
Öney	Gönül	Ankara'da Türk Devri Yapıları - Turkish Period Buildings in Ankara	Ankara	1971
Önkal	Hakkı	Selçuklu - Osmanlı Sultanları Ve Türbeleri	Ankara	1999
Onurkan Samani	Meltem	Kıbrıs Türk Milliyetçiliği	İstanbul	1999
Orel	Şinasi	Ermenilerce Talat Paşa'ya Atfedilen Telgrafların Gerçek Yüzü	Ankara	1983
Örgen	Cemil	Bayrağım Kıbrıs Dağlarında	Ankara	1964
Orhon	Nafiz	Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi Osmanlı Devri 1798- 1802 Osmanlı-Fransız Harbi (Napolyon'un Mısır Seferi) III.Cilt 5. Kısım Eki	Ankara	1987
Orkun	Hüseyin Namık	Eski Türk Yazıtları	Ankara	1986
Özad	Murat Hüsnü	Baf Mücadelemizden Hatıralar	Lefkoşa	1979
Özatenç	İsmail Ertunç	Kıbrıs Coğrafyası	Lefkoşa	1998 (?)
Özay	Fahriye	Yazdım... (Şiirler)	Lefkoşa	1998
Özbilgen	Erol	Osmanlı Hukuku'nun Yapısı (Osmanlı Kültürü Araştırmaları: 1)	İstanbul	1985
Özboşnak	Mustafa- Muzaffer	Rumca Destan		
Özcan	Fikret	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti - The Turkish Republic of Northern Cyprus	Ankara	1987 (?)
Özdemir	Zekeriya	Bigadiç	Ankara	1993

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Özdengiz	Ali	Atatürk Üniversitesi Araştırma Çiftliği Sahasında Ve Yukarı Pasinler Ovasında Yeraltı Suyunu Sulamada Kullanılmasında Pompaj Ünitelerinin Çalışma Randımanı Ve Yeraltı Suyu İle Sulamanın Ekonomisi Üzerine Bir Araştırma	Ankara	1974
Özel	Sevgi	Besim Atalay (1882 - 1965)	Ankara	1983
Özgerçek	Şerife Münevver	Yorgun Yollar	Lefkoşa	2001
Özgüç	Tahsin	Türk Üniversitelerinin Kıbrıs Sorunu Hakkındaki Görüşü	Ankara	1974 Sonrası
Özgür	Özker	Kıbrıs Kazanı	?	1976
Özkul	İsa	Türk Arşivleri Bugünü Ve Geleceği	Ankara	2000
Özler	A. Baha	Kıbrıs Cumhuriyetinin Kuruluş Anlaşmaları	İstanbul	1959
Öznel	Erdoğan	Makedonya Yunan Değildir	İstanbul	1999 (?)
Özoran	Beria Remzi	Enosis Karşısında Kıbrıs Türkü 1914-1918 Dönemi	Lefkoşa	1986
Özoran	Beria Remzi	Başpiskopos Makarios'un B.M. Güvenlik Konseyi'ndeki Konuşması	Lefkoşa	1987
Özoran	Beria Remzi	"Anadolu Kurtuluş Savaşı Yıllarında Kıbrıs'ta Türk Basını" VII. Türk Tarih Kongresi (25-29 Eylül 1970, Ankara) Kongreye Sunulan Bildiriler (Ayrı Basım)	Ankara	1973
Özter	Lütfi	Serhat Bekçilerinin Ölüm- Kalım Mücadelesinde Kıbrıs'ta Mücahit Güncesi	İstanbul (?)	2001
Öztuna	Yılmaz	Devletler Ve Hanedanlar Cilt II - Türkiye (1074- 1990)	Ankara	1990
Öztuna	Yılmaz	Devletler Ve Hanedanlar Cilt III - İlk Çağ Ve Asya- Afrika Devletleri	Ankara	1990
Öztuna	Yılmaz	Devletler Ve Hanedanlar Cilt IV - Avrupa Devletleri	Ankara	1991

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Öztuna	Yılmaz	Resimlerle Türkiye Tarihi	İstanbul	1970
Öztürk	Yaşar Nuri	Hallac-ı Mansur Ve Eseri (Kitab'üt- Tavasin)	İstanbul	1976
Öztürk	Halil Nimetul- lah	Dilde (Osmanlıca)dan (Türkçe)ye	İstanbul	1944
Öztürk	Yücel	Osmanlı Hakimiyetinde Kefe 1475-1600	Ankara	2000
Öztürk	Nazif	Menşe'i ve Tarihi Gelişimi Açısından Vakıflar	Ankara	1983
Özün	Remzi	Ana Vatan Yavru Vatan (Piyes)	Manisa	1964
Pakalın	Mehmet Zeki	Osmanlı Tarih Deyimleri Ve Terimleri Sözlüğü I (A-H, 3. Baskı)	İstanbul	1983 (3. baskı)
Pakalın	Mehmet Zeki	Osmanlı Tarih Deyimleri Ve Terimleri Sözlüğü II (I-P, 3. Baskı)	İstanbul	1983 (3. baskı)
Pakalın	Mehmet Zeki	Osmanlı Tarih Deyimleri Ve Terimleri Sözlüğü III (R-Z, 3. Baskı)	İstanbul	1983 (3. baskı)
Pala	İskender	Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü Cilt: II (J-Z)	Ankara	1989
Pala	İskender	Kronolojik Divan Şiiri Antolojisi "Dîvânü'd- devâvîn"	İstanbul	1995 (1. baskı)
Paoloni	Marc	AET'nin Kalkınma Yardımı Politikası - Bölgecilik İle Evrenselleşme Arasında Üçüncü Bir Yol (Avrupa Topluluğu Dergisi, Belge 2)	Ankara	1975 (?)
Parla	Reha	Türkiye Cumhuriyeti'nin Ululararası Temelleri Lozan Montrö-Türkiye'nin Komşularıyla İmzaladığı Başlıca Belgeler (Suriye, Irak, İran, SSCB, Bulgaristan, Yunanistan)- NATO, AET, Avrupa Konseyi, Kıbrıs, Ege, Adalar- Sevr Tehlikesi	Lefkoşa	1985
Parmaksızoğlu	İsmet	Kıbrıs Sultan İkinci Mahmud Kütüphanesi	Ankara	1964

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Pehlivanlı	Dr. Hamit	Kurtuluş Savaşı İstihbaratında Tedkik Heyeti Âmirlikleri	Ankara	1993
Perinçek	Doğu	Lenin Stalin Mao'nun Türkiye Yazıları (Geliştirilmiş 2. Baskı)	İstanbul	1991 (2. baskı)
Pir	Güner	Karabey - Kıbrıs Seferi 1. Bölüm - Türkler Geliyor	Lefkoşa (?)	1985 (?)
Pirizade	Mehmet Sahip	Tercüme-i Mukaddime-i İbn-i Haldun	Kahire	1274 (H.) 1858 (M.)
Platon		Dünya Klasikleri: Philebos (Çeviren: Sabri Esat Siyavuşgil, Cumhuriyet Gazetesinin Okurlarına Armağandır.)	İstanbul	1998
Plutarkhos		Dünya Klasikleri: Yaşamlar XXI - Lysandros-Sulla [Çevirenler: Ayşe (Önsay) Sarıgöllü-Nilüfer (Bayar) Gürsoy, Cumhuriyet Gazetesinin Okurlarına Armağandır.]	İstanbul	1999
Polat	Nâzım H.	Müdâfaa-i Milliye Cemiyeti	Ankara	1991
Polat Haydaroğlu	İlknur	Osmanlı İmparatorluğu'nda Yabancı Okullar	Ankara	1990
Raif	K.B	Kıbrıs Türk Kalkınma Dosyası	Ankara	1997
Rakal		Usul-i Teşhis-i Marazi (Tercüme)	İstanbul	1304 (R.) 1888 (M.)
Ramadan	Cavit	T.C.M. Ziraat Servisleri Ve Hasar Tesbit Bürosu İle Tarım, Veteriner Ve Su İşleri Tali Komitesi 1965 Yılı Faaliyet Raporu	Lefkoşa	1966 (?)
Rasim	Ahmed	İlaveli Hazine-i Mekatib Yahud Mükemmel Münşeat	İstanbul	1318 (R.) 1903 (M.)
Rasim	Ahmed	Menakıb-ı İslam	İstanbul	1325 (H.) 1907 (M.) 2. Kısım 1326 (H.) 1908 (M.)
Rauf	Mehmet	Define	İstanbul	1927

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Recaizade	Mahmut Ekrem	Zemzeme	İstanbul	1306 (H.) 1889 (M.)
Recaizade	Mahmut Ekrem	Zemzeme	İstanbul	1301 (H.) 1884 (M.)
Redhouse	James W.	A Lexicon, English And Turkish; Redhouse (Kitabu Lehcet-ül Maani Li-Ceymis Redhavs El-İngilizi)	İstanbul	1884
Redhouse	James W.	Kitab-ı Maani-i Lehce Li-Ceymis Redhavs El-İngilizi (A Turkish And English Lexicon)	İstanbul	1890
Redhouse	James W.	A Lexicon, English And Turkish; Redhouse (Kitabu Lehcet-ül Maani Li-Ceymis Redhavs El-İngilizi)	İstanbul	1877
Redhouse	James W.	Kitab-ı Maani-i Lehce Li-Ceymis Redhavs El-İngilizi (A Turkish And English Lexicon)	İstanbul	1890
Redhouse	James W.	A Lexicon, English And Turkish; Redhouse (Kitabu Lehcet-ül Maani Li-Ceymis Redhavs El-İngilizi)	İstanbul	1877 (2. baskı)
Redhouse	James W.	Kitab-ı Maani-i Lehce Li-Ceymis Redhavs El-İngilizi (A Turkish And English Lexicon)	İstanbul	1890
Refiker	Talat Derviş	Anayasa Mahkemesi Kararları İndeksi (1970-1993)	Lefkoşa	1994
Remzi	Hüseyin	Tıbb-ı Nebevî	İstanbul	1324 (H.) 1906 (M.)
Renksizbulut	Mustafa	1989 Sonu İtibarıyla Güney Kıbrıs (KRY) Ekonomisi Hakkında Rapor		1990
Reşad	Ali	Asr-ı Hazır Tarihi (1789'dan Zamanımıza Kadar)	İstanbul	1330 (R.) 1914 (M.)
Riccardi	F.	Avrupa Parlamentosu-Doğrudan Seçim (Avrupa Topluluğu Dergisi, Belge 10, Mayıs 1976)	Ankara	1976

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Riccardi	Ferdinan- do	Ortoli Komisyonu'ndan Jenkins Komisyonu'na (Avrupa Dergisi, Belge 17, Şubat 1977)	Ankara	1977
Riccardi	Ferdinan- do	Uluslararası Girişimler (Avrupa Dergisi, Belge 19, Nisan 1977)	Ankara	1977
Rişvanoğlu	Mahmut	Saklanan Gerçek Kurmanclar Ve Zazalar'ın Kimliği - 1	Ankara	1994
Rişvanoğlu	Mahmut	Saklanan Gerçek Kurmanclar Ve Zazalar'ın Kimliği - 2	Ankara	1994
Rıza	Subhi	Diksiyon (Doğru Söz Söyleme San'ati Üzerine Notlar)	Lefkoşa	1960
Rıza	Suphi	Mağusa'da Tarihi Yerler (2. Baskı)	Lefkoşa	1989 (2. baskı)
Ro	F. Şarl	Çanakale Seferi (Tercüme)	İstanbul	1337 (H.) 1919 (M.)
Rousseau	Jean- Jacques	Dünya Klasikleri: Yalnız Gezerin Düşlemleri (Çeviren: Reşat Nuri Darago, Cumhuriyet Gazetesinin Okurlarına Armağanıdır.)	İstanbul	1999
Ruso	İlhak	Kıbrıs'ın Jeopolitik Ve Siyasal Konumu 1571-1983		1986
Sabahaddin	M.	Teşebbüs-i Şahsi Ve Tevsi'-i Me'zuniyet Hakkında Bir İzah	İstanbul	1324 (R.) 1908 (M.)
Sabahattin	İsmail	Girit'ten Kıbrıs'a Yunan Yayılmacılığı Girit Nasıl Kaybedildi?	Lefkoşa	
Sabet	Asadullah Ramezani	"9 ve 19" Bu İki Uğurlu Rakamın Atatürk'ün Hayatındaki Rolü	Girne	1985
Sabit	Selim	İstatistiğin Ferde, Cemiyete, Devlete Olan Hizmet Ve Faydaları	İstanbul	1934
Sadrızam	Halil	Kıbrıs'ta Varoluş Mücadelemiz Şehitliklerimiz Ve Anıtlarımız	İstanbul	1990
Sadrızam	Halil	Kıbrıs Türkünün Özgürlük Mücadelesi Lideri Dr. Fazıl Küçük	İstanbul	1996

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Safa	Peyami	a) Büyük Halaskarımız Mustafa Kemal Paşa b) Muhterem Hariciye Vekilimiz İsmet Paşa c) Şark Cephesi Serdarımız Kazım Karabekir Paşa d) İstanbul'un İlk Şerefli Mümessili Refet Paşa e) Mübeccil Serdarımız Fevzi Paşa	İstanbul	1923 - 1928
Safa	Peyami	Sözde Kızlar	İstanbul	1342 (R.) 1925 (M.)
Sağlam	Feyyaz	Batı Trakya Türkleri Çocuk Edebiyatı (İnceleme - Metinler - Belgeler)	İstanbul	1990
Sağlamer	Kayhan	Ecevit Olayı - Bir Başbakanın Doğuşu	İstanbul	1974
Şahoğlu	Mehmet	Kıbrıs Yasaları - Cilt: II (Mart 2000 Tarihine Kadar Yapılan Değişiklikler İle)	Lefkoşa	2001
Sa'ib	Ahmet	Tarih-i Meşrutiyet Ve Şark Mesele-i Hazırası	İstanbul	1328 (R.) 1912 (M.)
Sait	Cemşit	Benden Size (Şiirler)	Lefkoşa	1970
Sait	Cemşit	Sesleniş (Şiirler)	Lefkoşa	1973
Saka	Mehmet	Ege Denizinde Türk Hakları	İstanbul	1974 (3. baskı)
Sakarya	İhsan	Belgelerle Ermeni Sorunu (2. Baskı)	Ankara	1984
Sami	Şemsed-din	Kamusü'l- Alam - Tarih Ve Coğrafya Lugati (Cilt: 1)	İstanbul	1306 (H.) 1889 (M.)
Sami	Şemsed-din	Kamusü'l- Alam - Tarih Ve Coğrafya Lugati (Cilt: 3)	İstanbul	1308 (H.) 1891 (M.)
Sami	Şemsed-din	Kamusü'l- Alam - Tarih Ve Coğrafya Lugati (Cilt: 4)	İstanbul	1311 (H.) 1894 (M.)
Sami	Şemsed-din	Kamusü'l- Alam - Tarih Ve Coğrafya Lugati (Cilt: 5)	İstanbul	1314 (H.) 1896 (M.)
Sami	Şemsed-din	Kamusü'l- Alam - Tarih Ve Coğrafya Lugati (Cilt: 2)	İstanbul	1306 (H.) 1889 (M.)
Sami	Şemsed-din	Kamusü'l- Alam - Tarih Ve Coğrafya Lugati (Cilt: 6)	İstanbul	1316 (H.) 1899 (M.)
Saracaoğlu	Erdoğan	Kıbrıs Türk Halk Edebiyatı Ve Folkloru - Bildiriler	Lefkoşa	1996 (2. baskı)

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Saracoğlu	Erdoğan	Kıbrıs Türk Halk Edebiyatı Ve Folkloru - Bildiriler -	Ankara	1989
Saracoğlu	Erdoğan	Kıbrıs Ağzı	Ankara	1992
Şaşmaz	Hasan	Aslı Nedir?	Lefkoşa	1983 (1.Baskı)
Şaşmaz	Hasan	Aslı Nedir? (Milli Şiirler, 1. Bölüm)	Lefkoşa	1985 (2.Baskı)
Şaşmaz	Hasan	Aslı Bu Mu? (Sosyal Şiirler, 2. Bölüm)	Lefkoşa	1983
Şaşmaz	Hasan	Aslı Budur...! (Sosyal Şiirler, 3. Bölüm)	Lefkoşa	1984
Savcı	Kemal	Özgürlüğün Zaferi Kıbrıs	Ankara	1976
Sayıl	Altay	Kıbrıs Polis Tarihi (İlaveli II. Baskı)	Lefkoşa (?)	1985
Sayıl	Altay	Kıbrıs Polis Tarihi (İlaveli II. Baskı)	Lefkoşa (?)	1985
Sayıl	Altay	Halit Arap(Halit Mehmet Aziz)'in Öyküsü - Gülsüm Hanım'ın 2 Fotoğrafı(Fotokopi) - Cinayet Kurbanı Bir Hayat Kadınının Cenaze Töreni Fotoğrafı(Fotokopi) - Merkezi Cezaevi'nde İnfazdan Sonra Ailesine Teslim Edilen Bir Kişinin Cesedinin Fotoğrafı (Fotokopi)		
Sayıl	Altay	Halit Arap'ın 1923 Yılında Gülsüm Hanım'ı Öldürdükten Sonra Kaçıp Ergenekon (Ayharida) Köyünde 15 Gün Saklandığı Mağaranın Fotoğrafı		
Sayıl	Altay	1571'de Osmanlılar Devrinde Şehit Olan Er Kasapoğlu'nun Ve 1958'de 93 Yaşında E.O.K.A.'cılarının Şehit Ettiği Berber Ahmet'in Serdarlı-Ergenekon (Ayharida) Yolu Üzerinde Bulunan Mezarlarının Fotoğrafları		
Sayıl	Altay	Kıbrıs'ta Cinayet Kurbanı Kadınlar	Lefkoşa	1988

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Sayıl	Altay	Kıbrıs'ta Cinayet Kurbanı Kadınlar	Lefkoşa	1988
Sayıl	Altay	Kıbrıs Polis Albümü - Cyprus Police Albüm 1878-1989	Lefkoşa	1989
Sayıl	Altay	Kıbrıs Tekkelerinde Geçmişte Yapılan Zikir, Tören Ve Şenlikler (Bildiri, Mevlânâ'yı Anma Törenleri Çerçevesinde Doğu Akdeniz Üniversitesi'nde Düzenlenen Bir Toplantıda 29.12.2002 Tarihinde Sunulmuştur.)	Lefkoşa	2002
Sayılan	Nazım Dündar	Kore'de Türk Askeri (Türk Asker Büyüklüğü ve Türk Zaferleri, Seri No: 17)	Ankara	1989
Saylam	Emel	a) Masaldan - Kıbrıs (Geleneksel Kıbrıs Motifinde Yenileşme) b) From The Fable - Cyprus (Renewal of the Traditional Cypriot Motif) c) "Bir Kıbrıs Kuşudur Masaldan" (Emel Saylam'ın "Masaldan - Kıbrıs" Adlı Kitabının Tanıtımı İçin Düzenlediği, 28 Mayıs 1999 Cuma Akşamı Dedeman-Olive Tree'deki Bir Gecelik Gala Sergisine Dair, Sevilay Sadıkoğlu'nun Magazin Haberi, Kıbrıs Gazetesi, 11 Haziran 1999, Sayfa: 24-25)	İstanbul	1998
Scarascia Mugnozza	Carlo	Türkiye-AET İlişkilerinde Son Durum (Avrupa Topluluğu Dergisi, Belge 11, Haziran 1976)	Ankara	1976
Scott Gibbons	Harry	Kıbrıs'ta Soykırım	Lefkoşa	2003
Scotto	Marcel	Avrupa Ekonomik Topluluğu'nda Tekstil Sanayii (Avrupa Topluluğu Dergisi, Belge 6, Ekim-Kasım 1975)	Ankara	1975
Seçkinöz	Mine	Orta Dereceli Kız Teknik Öğretim Okulları Resim II Süsleme Resmi Ve Süsleme Sanatları Tarihi	Ankara	1986 (2. baskı)

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Sedes	İ. Halil	1877-1878 Osmanlı-Rus Ve Romen Savaşı - V. Cilt (108 Sayılı Askerî Mecmua'nın Ekidir)	İstanbul	1938
Şekercioğlu	Hüseyin	Gelendost Tarihi	İstanbul	1989
Şekercioğlu	Hüseyin	Gelendost İlçesinin Soy Kütüğü (Merkez İlçe Ve Köylerindeki Sülaleler Tarihi) (Yayıma Hazırlayan: Ertuğrul Şakar)	Eskişehir	1995
Sel	Lütfü	İkinci Dünya Savaşı'nda İstihbarat	Ankara	1985
Sel	K.S.	Türk Masonluk Tarihine Ait Üç Etüd	İstanbul	1973
Şemseddin	M.	Zulmetten Nura	İstanbul	1331 (H.) 1913 (M.)
Şemseddin Muhammed	Hafız	Divan-ı Hafız (Die Lieder Des Hafis. Persisch Mit Dem Commentare Des Sudi) Cilt: I	Leibzig	1854
Şemseddin Muhammed	Hafız	Divan-ı Hafız (Die Lieder Des Hafis. Persisch Mit Dem Commentare Des Sudi) Cilt: II	Leibzig	1858
Şemseddin Muhammed	Hafız	Divan-ı Hafız (Die Lieder Des Hafis. Persisch Mit Dem Commentare Des Sudi) Cilt: III	Leibzig	1860
Şen	Sabahattin	Su Sorunu, Türkiye Ve Ortadoğu	İstanbul	1993
Şenel	Alâeddin	Eski Yunanda Siyasal Düşünüş	Ankara	1968
Senkiyeviç	Hanrik	Kovadis Nereye Gidiyorsun! (Tercüme) I. Ve II. Kısımlar	İstanbul	
Şenol	Ali	Kopuz - Okul Şarkıları ve Marşlar	Lefkoşa	1982
Şentuğ	Ayşegül	Bir Dem - Et - Ki Yaşanmış (Şiirler)	Gazimağusa	2001 (?)
Şentürk	Ahmet	Kıbrıs Şehidimiz Kemal Özalper	Malatya	1995
Serak (Selenge)	Özden	Fincandaki Kraliçe	İstanbul	1993
Serdar	Gülgün	1571'den 1964'e Kadar Kıbrıs Türk Edebiyatı'nda Gazavetname, Destan, Efsane, Kahramanlık Şiiri	Lefkoşa	1986 (?)
Serdar	Gülgün	Kıbrıs Türk Edebiyatında Kaynak Eserler	?	1993

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Şeref	Abdurahman	Coğrafya-yı Umumi (II. Cilt :Avrupa Kıtası)	İstanbul	1323 (H.) 1905 (M.)
Serter	Vehbi Zeki	Yunan Emperyalizmi Ve Vahşeti Karşısında Anavatan Ve Yavruvatan'da Kurtuluş Mücadelesi	Lefkoşa	1987
Serter	Vehbi Zeki	Kıbrıs Türk Mücadele Tarihi (1878 - 1981)	Lefkoşa	1982
Serter	Dr. Vehbi Zeki	Kıbrıs Ve 1974 Barış Harekâtı	Lefkoşa	1976
Serter	Vehbi Zeki	Kıbrıs Türk Mücadele Tarihi Cilt: I (1878-1959)	Lefkoşa	1975 (2. baskı)
Serter	Vehbi Zeki	Kıbrıs Türk Mücadele Tarihi Cilt: II (1959-1963)	Lefkoşa	1975 (2. baskı)
Serter	Vehbi Zeki	Kıbrıs Türk Mücadele Tarihi Cilt: III (1963-1975)	Lefkoşa	1975 (2. baskı)
Serter	Vehbi Zeki	Kıbrıs Tarihi (Orta Dereceli Okullar İçin)	Lefkoşa	1970
Serter	Vehbi Zeki	Yunan Emperyalizmi Ve Türk Ulusu (1821-1976)	Lefkoşa	1976 (2. baskı)
Serter	Vehbi Zeki	Kıbrıs Tarihi - Orta I-II-III. Sınıflar İçin	Lefkoşa	1991
Serter	Vehbi Zeki	Kıbrıs Ve Enosis (21 Aralık 1963 Olaylarının 16. Yıldönümü Münasebetiyle)	Lefkoşa	1979
Server	Nazif	Terbiye-i İslamiyye	İstanbul	1326 (H.) 1908 (M.)
Sevim	Ali	Ünlü Selçuklu Komutanları - Afşin, Atsız, Artuk Ve Aksungur	Ankara	1990
Sevin	Nurettin	Onüç Asırlık Türk Kıyafet Tarihine Bir Bakış	Ankara	1990
Sevinç	Necdet	Osmanlılar'da Sosyo-Ekonomik Yapı - Cilt: 1	İstanbul	1978
Şevket	Süleyman	Yeni Güzel Yazılar - İkinci Cilt (Liselerin Ve Orta Mekteplerin, Kız-Erkek Muallim Mekteplerinin İkinci Sınıflarına Mahsustur.)	İstanbul	1928 (5. baskı)
Şevket	Süleyman	Yeni Güzel Yazılar - ? Cilt	İstanbul	1928 (?)

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Seydî	Ali	Resimli Kamus-ı Osmani (Cilt: 1-3)	İstanbul	1330 (H.) 1912 (M.)
Şeyh Ahmet	Hamdi	Şerh-i Vasiyetname	İstanbul	1381 (H.) 1962 (M.)
Şeyh Ahmet		Şerh-i Vasiyetname	İstanbul	1314 (H.) 1896 (M.)
Sezgin	M. Kemal	Kıbrıs'ın Masalsı Öyküleri	Lefkoşa	1997
Siber	Hasan Rifat	Köycülüğümüzün Dünü - Bugünü	Lefkoşa	1990
Simavi	Lutfi	Teşrifat Ve Adab-ı Muaşeret (Birçok İlaveler, Nafi Misaller Ve Bir Fihrist İle Müzeyyen)	İstanbul	1334 (R.) 1918 (M.)
Şimşir	Bilal	Türk Basınında Bulgaristan Türkleri (Ocak-Nisan 1985) Zorla Ad Değiştirme Sorunu	Ankara	1985
Simtaş (Meriç)	Kâmil Gökse	Karanlık Dünyam		
Simtaş (Meriç)	Kâmil Gökse	Karanlık Dünyam		
Sirke	İpsalalı İsmail	Kıbrıs'a Destan (Şiirler)		1955 Sonrası
Solakzade	Mehmet	Solakzade Tarihi	İstanbul	1298 (H.) 1881 (M.)
Somuncuoğlu	Sadi	Sorularla Belgelerle Kıbrıs Çözüm mü Çözülme mi?	Ankara	2003
Sönmezsoy	Refik	Metal İşçilerinin Mücadele Tarihi	İstanbul	1989
Sönmezsoy	Refik	En Büyük Grev	İstanbul	1991
Sonyel	Salahi Ramadan	Canavar Toprak (Büyük Zelzele Felaketinde Canlarını Kaybedenlerin Anısına)	Lefkoşa	1953
Sonyel	Salahi R.	İngiliz Yönetiminde Kıbrıs Türklerinin Varlık Savaşı (1878-1960) (Belleten, C. LIX, Nisan 1995, Sayı: 224'ten Ayrıbasım)	Ankara	1995
Soyak	Hasan Rıza	Atatürk'ten Hatıralar II	İstanbul	1973

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Soysal	Mümtaz	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Ve İslam Dünyası ("Uluslararası Alanda Kıbrıs Türk Toplumunun Siyasi Ve İktisadi Meseleleri" Konulu Seminer, 3-4 Eylül 1984, Salamis Bay Otel, Mağusa)		1984
Su	Kâmil	Manisa'lı Tarihçi M. Nuri Yörükoğlu - Hayatı Ve Eserleri 1884-1928	Ankara	1982 Sonrası
Süer	Hikmet	Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi Osmanlı Devri Osmanlı - Rus Kırım Harbi Kafkas Cephesi Harekatı (1853-1856)	Ankara	1986
Sultan II. Selim (Sarı Selim)		Osmanlı - Venedik Andlaşması (980 H.-1572 M. - Mühimme Defteri No: 21, Sayfa: 165)	İstanbul	
Sultanoğulları	Melek Ramadan	Salıncaktaki Kız (Maniler)	Lefkoşa	2002
Sun	Muammer	Çocuklar Ve Gençler İçin Şarkı Demeti (Genişletilmiş Yeni Basım)	Ankara	1979 (?)
Süslü	Azmi	Ruslara Göre Ermenilerin Türklere Yaptıkları Mezalim	Ankara	1987
Süslü	Azmi	Ermeniler Ve 1915 Tehcir Olayı	Ankara	1990
Svoronos	Nikos	Çağdaş Hellen Tarihine Bakış	İstanbul	1988
Tacemen	Ahmet	Bulgaristan Türkleri 1878-1990	Adana	1991
Tacemen	Ahmet	Bulgaristan Türkleri Yılbaşı Bayramları Ve Manileri	Adana	1991
Tahsin	Arif Hasan	Aynı Yolu Yürütenler Farklı Yerlere Varamazlar (Cilt: 1)	Lefkoşa	1988
Tahsin	Arif Hasan	Aynı Yolu Yürütenler Farklı Yerlere Varamazlar (Cilt: 2)	Lefkoşa	1989
Tahsin	Arif Hasan	Nice Vukuatlı Bayramlara Ve Nigose Baba	Lefkoşa	1990

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Tahsin	Arif Hasan	Bir Sese Hasret (Seçme Yazılar 1)	Lefkoşa	2000
Tan	M. Turhan Tan	Hint Denizlerinde Türkler (Tarihi Roman)	İstanbul	1939
Taner	Yılmaz	Çocuk Ve Gençlerimize Şarkılar-Marşlar	Lefkoşa	1977
Tanilli	Server	Uygarlık Tarihi (Ders Notları)	İstanbul	1974 (2. baskı)
Tansel	Selâhattin	Mondros'tan Mudanya'ya Kadar - I. Cilt	Ankara	1973
Tansel	Selâhattin	Mondros'tan Mudanya'ya Kadar - II. Cilt	Ankara	1973
Tansel	Selâhattin	Mondros'tan Mudanya'ya Kadar - III. Cilt	Ankara	1973
Tansu	İsmail	Aslında Hiç Kimse Uyumuyordu - Yeraltında Silahlı Bir Gizli Örgüt, Hem de Devlet Eliyle... TMT	Ankara	1997-2001 (?)
Tarcan	Haluk	Ön Türk Tarihi	İstanbul	1998 (1. baskı)
Taşçı	Yıldıran	Kıbrıs Ağzı Dil Özellikleri	Lefkoşa	1986
Tatar	Rüstem Zihni	The Development Of Relations Between The Turkish Cypriot Community And European Institutions ("Uluslararası Alanda Kıbrıs Türk Toplumunun Siyasi Ve İktisadi Meseleleri" Konulu Seminer, 3-4 Eylül 1984, Salamis Bay Otel, Mağusa)		1984
Tatar	İsmet	Kıbrıs Sandıkları - Dowry Chests of Cyprus	Lefkoşa (?)	2001
Tekakpınar	Kemal	Dr. Fazıl Küçük (1906 - 1984) I. Cilt	Lefkoşa	1991
Tekakpınar	Kemal	Dr. Fazıl Küçük (1906 - 1984) II. Cilt	Lefkoşa	1991
Tekeli	İlhan	Türkiye'de Yerel Yönetimler, Demokrasi Ve Kent Planlamasının Gelişimi (Belediyeçilik Kongresi 1984)	Lefkoşa	1984
Tekin	Mehmet	Hatay Tarihi	Antakya	1993

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Temel	Raşit	Masonik Anlatım	Ankara	1982
Terzibaşı	Atâ	Arzı-Kamber Matalı Kerkük Varyantı	İstanbul	1971 (3. baskı)
Terzioğlu	M. Said	Rauf R. Denктаş'ın Demeçleri 1973-1975 Cilt 1		1981 (?)
Terzioğlu	Said A.	Rauf R. Denктаş'ın Demeçleri, 1976, Cilt 2	Girne (?)	1983 (?)
Terzioğlu	Said A.	Rauf R. Denктаş'ın Demeçleri, 1977, Cilt 3	Girne (?)	1983 (?)
Terzioğlu	Said A.	Rauf R. Denктаş'ın Demeçleri, 1978-79, Cilt 4		
Terzioğlu	Said Arif	Kan Gözyaşı Ve Barış (Kastaş- Kıbrıs Barış Harekatı Belgeseli)	İstanbul	
Terzioğlu	Said	Rauf Raif Denктаş'ın Demeçleri		1976
Tılıç	L. Doğan	Milliyetçiliğin Pençesindeki Kartal Kosova	Ankara	1999
Tilki	Hüseyin	Özgürlüğe Doğru - Kuzeyden Gelen Ses (Ulusal Tiyatro Oyunu, Şiirler)	Lefkoşa	1989 (?)
Timurtaş	Faruk K.	Mevlid (Vesilet-ün Necât) Süleyman Çelebi	İstanbul	1990
Timurtaş	Faruk K.	Türk Edebiyatı Tarihi Üzerinde Araştırmalar: Şeyhi Ve Husrev ü Şirin'i	İstanbul	1961
Tindemans	Leo	Tindemans Raporu (Avrupa Topluluğu Dergisi, Belge 8, Şubat - Mart 1976)	Ankara	1976
Tıngır	Andon	Dictionnaire Français - Turc Des Termes Techniques - Tome 1-2 (Fransızca'dan Türkçe'ye İstilahat Lugati - Cilt 1-2)	İstanbul	1891 (1.c.) 1892 (2.c.)
Tolgay	Ahmet	Kıbrıs Türk Toplumunda Sinema Olayı	Lefkoşa	1995
Tolgay	Ahmet	Çelik Güvercin	Lefkoşa	1996
Tolgay	Ahmet	1958'in Belgesel Öyküsü Şahinler Yılı	Lefkoşa	1996

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Tolgay	Ahmet	Kanlı Noel - Kıbrıs Türkü'nün Ateşle Sınava	İstanbul	1993
Tolgay	Ahmet	Fırtına Ve Şafak - Kıbrıs Türkünün Varoluş Mücadelesinin Belgeseli (1958-1974)	Lefkoşa	1998
Tollu	Cemal	Şeker Ahmet Paşa	İstanbul	1967
Toma	Feliks	Aile İçinde Terbiye - Ebeveynin Günahları - Kızlarımız (Tercüme)	İstanbul	1924
Tömay	Ahmet	Kıbrıs'ta 1881-1974 Yılları Arasında Yayınlanan Gazeteler Kaynak Araştırması (Küçük Kaymaklı Türk Öğretmen Koleji Lisans Tezi, Lefkoşa, Mayıs 1991)		
Topcan	Ahmet Sami	Kıbrıs Türk Nüfusunun Dünü Ve Bugünü (Rapor)		1991
Tüccarzade	İbrahim Hilmi	Müslüman Çocuk - Yeni İlmihal	İstanbul	1326 (R.) 1910 (M.)
Tufan	Dr. Mehmet	Kıbrıs Türk Federe Devletinde Sağlık Hizmetlerinin Geliştirilmesi Üzerine İnceleme	Ankara	1979
Tuncay	Faruk	Türkçe - Yunanca Sözlük (TOYPKO ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ)	Atina	2000
Turan	Şerafettin	Türkiye - İtalya İlişkileri I (Selçuklular'dan Bizans'ın Sona Erişine Kadar)	Ankara	2000 (2. baskı)
Turani	Adnan	Resimde Geometri İşlemleri - Sorunları	Ankara	1978
Türkay	Cevdet	Osmanlı Arşivi Belgelerindeki Yazı Çeşitleri (Belgelerle Türk Tarihi Dergisi Dün/Bugün/Yarın, Mart 1985, Sayı : 1, Sayfa: 73-75)	İstanbul	1985
Türkay	Kaya	A. Dilâçar (1895 - 1979)	Ankara	1982
Türkay	Osman	Edebiyat, Eleştiri Ve Dil Üstüne Düşünceler (1962- 1979)	Ankara	1993
Türkay	Osman	Ölümsüzlük Acısı (Dramatik Eser)	Ankara	1999

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Türkay	Osman	Piramit Üçlüstü / Sandıkta Ölüm - Bir Kozmik Psikodram - Kıyametten Sonra Da Savaş (Dramatik Eser)	Ankara	1999
Türkdoğan	Orhan	Atatürk'te Milli Devlet Anlayışı	İstanbul	1981
Türkeş	Alpaslan	Dış Politikamız Ve Kıbrıs (Alpaslan Türkeş'in Kıbrıs Türk Kültür Derneği'nin Daveti Üzerine 17.12.1965 Cuma Günü Eminönü Halkevinde Verdiği Konferansın Metnidir.)	İstanbul	1966
Türközü	Halil Kemal	Osmanlı Ve Sovyet Belgeleriyle Ermeni Mezâlîmi	Ankara	1995 (3. baskı)
Türsan	Nurettin	Bildiriler III - Atatürk'ün Türk Kurtuluş Savaşı Stratejisi (Birinci Askeri Tarih Semineri, 24-27 Mayıs 1983, Ankara)	Ankara	1983
Türsan	Nurettin	Yunan Sorunu	Ankara	1987
Tütengil	Cavit Orhan	Gökalp'a İlişkin Yeni Notlar ("Sosyoloji Konferansları", 14. Kitaptan Ayrı Basım)	İstanbul	1976
Uç	Engin	Bir Yaşam Ki, Birlikte Ve Özgürce	Ankara	1978
Ucuzsatar	Necati Ulunay	Tarih Boyunca Türk Harp Sanatı Taktik Ve Stratejisi - I	Ankara	1986
Uğur	Ahmet	İdris-i Bitlisi Ve Şükri-i Bitlisi	Kayseri	1991
Uğural	Çetin	K.K.T.C. Mali Yapısının Analizi Ve Enflasyon		1993
Ulçugür	İsmail	Agâh Sırrı Levend (1894- 1978)	Ankara	1982
Ulutuğ	Üner	Utanan Çiçek (Şiirler)	Lefkoşa	1958
Umar	Semih S.	Uygarlık Tarihinde Kemalizm Ve Komünizm	İstanbul	1987
Umar	Semih S.	İnsan Ve Evren		1993

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Unat	Faik Reşit	a) Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Başkanlığı'ndan Yusuf Hallaçoğlu İmzasıyla KKTC Başbakanlığı Milli Arşiv Ve Araştırma Dairesi Müdürlüğü'ne Yazılan Ve İstenilen "Kıbrıs İsyanı Meselesi Ve Yunanistan" İle "Kıbrıs Meselesi" Kitaplarının Fotokopilerinin Gönderildiğine Dair Resmi Yazı (31.1.1995, Sayı: Arş. Dok. Şb. 460. 7. 251) b) Kıbrıs İsyanı Meselesi Ve Yunanistan (2 Adet Rapor Fotokopisi)	Ankara	1931
Üngör	Etem	Türk Marşları (Notaları Yazan: Kaya Bekat, Resimleri Çizen: Dr. İl Deniz Kurtulan)	Ankara	1965
Ünlü	Cemalet-tin	Kıbrıs'ta Basın Olayı (1878-1981)	Ankara	1981
Ünsal	Rauf	Kıbrıs Vakıflarının Kuruluşundan Bu Yana Gelişimi (Bildiri, VII. Vakıf Haftası Kıbrıs Vakıf İdaresi Semineri, Ankara, 6 Aralık 1989)		1989
Ünver	İsmail	Ahmedî İskender - Nâme (İnceleme-Tıpkıbasım)	Ankara	1983
Ural	Mehmet	a) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Türk Öğretmen Koleji Eğitim Programı Ve İşletilmesi; b) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Türk Öğretmen Koleji Hakkında Rapor (Mart 1989 - Ağustos 1993)	Lefkoşa	1993
Uras	T. Güngör	Kıbrıs Ekonomisi Üzerine Not ("Uluslararası Alanda Kıbrıs Türk Toplumunun Siyasi Ve İktisadi Meseleleri" Konulu Seminer, 3-4 Eylül 1984, Salamis Bay Otel, Mağusa)		1984
Ürer	Talat	Eserlerimden Sesleniş (Şiirler)	Lefkoşa	1998

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Uşaklıgil	Halid Ziya	Bir Şi'r-i Hayal	İstanbul	1330 (R.) 1914 (M.)
Uslu	Tuncay	Ahlâk Üzerine Düşünceler		
Uygun	Oktay	Federal Devlet	İstanbul	1996 (1. baskı)
Uygur	Nermi	Dilin Gücü (Denemeler)	İstanbul	1994 (4. baskı)
Uzman İnan	Bahire	Kıbrıs Türkünün Değişim Ve Gelişiminde Kıbrıs Türk Kadın Dernekleri - 1. Cilt	Gazimağusa	1998
Uzman İnan	Bahire	Kıbrıs Türkünün Değişim Ve Gelişiminde Kıbrıs Türk Kadın Dernekleri - 2. Cilt	Gazimağusa	1998
Üztümcü	Suzan	Harnıp Zamanı (Öyküler)	Lefkoşa	1991 (?)
Uzunçarşılı	İsmail Hakkı	Osmanlı Devletinin Merkez Ve Bahriye Teşkilâtı (Metin Dışında 95 Resim Vardır.)	Ankara	1988 (3. baskı)
Uzunçarşılı	İsmail Hakkı	Osmanlı Devletinin İlmiye Teşkilâtı	Ankara	1988 (3. baskı)
Vasıf	M.	Yeni Lugat İngilizce'den Türkçe'ye New Dictionary Eng. - Turkish	İstanbul	1331 (H.) 1913 (M.)
Vecdi	Muham- med Ferid	Müslüman Kadını (Tercüme)	İstanbul	1325 (H.) 1907 (M.)
Vehbi	Mehmet	Hülasat-ül-Beyan Fi Tefsir- il Kuran (IV. Cilt)	İstanbul	1341(H.)- 1923 (M.)
Vehbi	Dr. Vesile	"Kapında Siyah Araba Durunca..."	Lefkoşa	1992
Vehbi	Mehmet	Hülasatü'l- Beyan Fi Tefsiri'l- Kur'an (Dokuzuncu Ve Onuncu Cildler)	İstanbul	1343 (H.) 1340 (R.) 1924 (M.)
Vehbi	Vesile	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Yabani Çiçekleri Ve Tıbbi Bitkileri (The Wild Flowers and Medical Plants of T.R.N.C.)	Ankara	1991
Vehbi	Mehmet	Akaid-i Hayriyye Tercümesi	İstanbul	1340 (R.) 1343 (H.) 1924 (M.)

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Veysi		Siyer-I Veysi Mekki Ve Medeni		1286 (H.) 1869 (M.)
Veziroğlu	Fuat	Makine (AKEL - CTP)	Lefkoşa	1990
Veziroğlu	Fuat	Dizleri Titreyenler	Lefkoşa	1985 (2. baskı)
Von Clausewitz	Carl	Harp Üzerine (III. Cilt)	Ankara	1987
Yabuloğlu	Ahmet	Kıbrıs'ta Asırlık Cami Nikah Salonu Olarak Kullanılıyor (Haber, Tercüman Gazetesi, 23 Aralık 1986, Sayfa: 8)	İstanbul	1986
Yalçın	Hüseyin Cahit	Edebiyat Anıları (Basıma Hazırlayan: Rauf Mutluay)	İstanbul	1975
Yaman	Kadri	Yurt Müdafaasında Türk Gençliği	İstanbul	1938
Yapıcıoğlu	İbrahim	Kuzey Kıbrıs Yaban Çiçekleri - The Wild Flowers of North Cyprus	İstanbul	2000
Yardımcı	İlhan	Babasultan (Geyikli Baba - Ulvi Baba)	Bursa	1990
Yaşın	Özker	Kıbrıs Benim Vatanım (Tüm Şiirleri - 1)	İstanbul	1986
Yaşın	Mehmet	Sevgilim Ölü Asker	İstanbul	1985 (2. baskı)
Yaşın	Mehmet	Işık Merdiven	İstanbul	1986
Yaşın	Özker	Önce Kuşlar Uyanır (Tüm Şiirler - 2)	İstanbul	1986
Yaşın	Özker	Bayraktar Türküsti (Manzum Oyun - 3. Perde)	Lefkoşa	1959
Yaşın	Özker	Kıbrıs Mektubu (Şiirler)	İstanbul	1958
Yaşın	Özker	Bayraktar Destanı	Lefkoşa	1971
Yavuz	Ünsal	Atatürk Ve Çağdaşlaşmanın Temel İlkeleri	Ankara	1997 (4. baskı)
Yaz	Nadir	Ağlayan Batı Trakya	İstanbul	1986
Yazgan	Turan	Görüşler	İstanbul	1977
Yazgan	Turan	Türk Sosyal Güvenlik Sistemi Ve Meseleleri	İstanbul	1981
Yemenicioğlu	İleriş	Erenköy Destanı (Şiirler)	Lefkoşa	1973

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Yeşilada	Ekrem	Kıbrıs'ta Turizm (K.K.T.C. Ve Güney Kıbrıs Turizminin Gelişim Süreci- Açıklamalı Turizm Yasaları- Uluslararası Turizm Örgütleri)	İstanbul	1994
Yeşilada	Ekrem	Kıbrıs'ta Turizm (K.K.T.C. Ve Güney Kıbrıs Turizminin Gelişim Süreci- Açıklamalı Turizm Yasaları- Uluslararası Turizm Örgütleri)	İstanbul	1994
Yetkin	Çetin	"Laik Milliyetçilik Mi, Dincilik Mi ? SSCB'deki Türkler'in Bağımsızlık Savaşımına İslamcı Yaklaşımın Eleştirisi" (Bildiri, "Türkiye Ve Dış Türkler" Paneli, Genç İşadamları Derneği Adına Uluslararası İlişkiler Ajansı, 21 Kasım 1990, İstanbul, Sheraton Oteli)	İstanbul	1990
Yıldız	Naciye	Manas Destanı (W. Radloff) Ve Kırgız Kültürü İle İlgili Tespit Ve Tahliller	Ankara	1995
Yılmaz	Gülendam	Anılarda Şiirlerde Öğretmen	Konya	1993
Yolak	Seyit	1571'den Günümüze Kıbrıs Türk Yönetimleri	Lefkoşa	1989
Yolga	Candaş	İlkokul Son Sınıf Öğrencileri İçin Türkçe Dilbilgisi (3. Baskı)	Lefkoşa	1988 (3.b.) 1987 (2.b.) 1986 (1.b.)
Yolga	Candaş	Başarıya Açılan Kapı (On Bir Yılın Kolejlere Giriş Sıralama Sınavları Soru Ve Yanıtları)	Lefkoşa	1989 (?)
Yorgancıoğlu	Oğuz M.	Kıbrıs Türk Folkloru	Gazimağusa	1980
Yorgancıoğlu	Oğuz M.	Sana Bir Hikaye Anlatayım Mı?	Gazimağusa	1984
Yorgancıoğlu	Oğuz M.	Enosis Canavarına Vurulan İlk Hançer - Olayların 25. Yılında Erenköy - Mart 1964-Şubat 1966 (Erenköy Tarihi)	Gazimağusa	1989

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Yorgancıoğlu	Oğuz M.	Enosis Canavarına Vurulan İlk Hançer - Olayların 25. Yılında Erenköy - Mart 1964-Şubat 1966 (Erenköy Tarihi)	Gazimağusa	1989
Yorgancıoğlu	Oğuz M.	Maniler (Kıbrıs Türk Folklorundan Derlemeler)	Gazimağusa	1990 (2. baskı)
Yorgancıoğlu	Oğuz M.	Kıbrıs Türk Folkloru - Duydum Gördüm Yazdım (Genişletilmiş İkinci Baskı)	Gazimağusa (?)	2000 (2. baskı)
Yorgancıoğlu	Oğuz M.	Kıbrıs Türk Folklorundan Derlemeler - Masallar	Gazimağusa	1998
Yorgancıoğlu	Oğuz M.	Kıbrıs Türk Çocuk Oyunları	Lefkoşa	1997
Yorgancıoğlu	Oğuz M.	Resimli Yaş Destanı	Lefkoşa	1999
Yorgancıoğlu	Oğuz M.	Kıbrıs Türk Folklorundan Derlemeler - Mâniler	Gazimağusa	1996 (3. baskı)
Yorgancıoğlu	Oğuz M.	Maniler	Magosa	2003
Yörükoğlu	Nihat	Mesir Macunu Ve Terkibine Giren Maddeler	Ankara	1985
Yörükoğlu	Nihat	Manisa'da Hafsa Sultan Hânkahı (Vakıflar Dergisi XIII. Sayıdan Ayrıbasım)	Ankara	1981
Yücebaş	Hilmi	Bütün Cepheleriyle Ahmet Haşim (Ölümünün 25. Yıldönümü Münasebetiyle)	İstanbul	1958
Yücel	Hakkı	Acı Sürgün	Lefkoşa	1986
Yücel	Hasan Âli	Kıbrıs Mektupları	Ankara	1957
Yücel	Celalettin	Dış Türkler	İstanbul	1977 (2. baskı)
Yücel	Yaşar	Osmanlı Devlet Teşkilâtına Dair Kaynaklar: Kitâb-ı Müstetâb - Kitabu Mesâlihi'l Müslimîn Ve Menâfi'i'l-Mü'minîn - Hırzû'l- Mülûk	Ankara	1988
Yudahin	K. K.	Kırgız Sözlüğü 1(A-J) (Rusça'dan Çeviren: Abdullah Taymas, 2. Baskı)	Ankara	1988
Yudahin	K. K.	Kırgız Sözlüğü 1(K-Z) (Rusça'dan Çeviren: Abdullah Taymas, 2. Baskı)	Ankara	1988

Yazar Soyadı Author's Surname	Yazar Adı Author's Name	Eser Adı Title of Book	Yayın Yeri Place of Publication	Yayın Tarihi Year
Yükep	Kemal	Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi (III. Cilt 3. Kısım Eki) Sengotar Muharebesi 1664 Etüt	Ankara	1978
Yükep	Kemal	Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi (III.Cilt 3.Kısım Eki) Girit Seferi (1645-1669)	Ankara	1977
Yurdakul	Talat	Erenköy Destanı		1966
Yurdatap	Selâmi Münir	Peygamberimizin Büyük Sözleri - Binbir Hadis Tercümesi	İstanbul	1946 (8. baskı)
Yurttabir	Mediha	Dewey Onlu Tasnifi - Kütüphaneciye Kılavuz	Ankara	1963
Yusuf	Hüseyin Macit	AB - Karen Fogg Ve Kıbrıs (AB'nin KKTC Üzerinde Bitmeyen Oyunları) - Karen Fogg'un Hedefi: Denктаş	İstanbul	2002
Zapsu	Abdurrahim	Hala Sultan Tekkesi	Lefkoşa	1955
Ziyaeddin	Ömer	Mirat-i Kanun-ı Esasi	İstanbul (?)	1324 (R.) 1908 (M.)
Zoletti	A.	Masonik Sözlük	İstanbul	1966
Zorlutuna	H.Nusret	Bir Devrin Romanı		1978
Karatsas Καρατζας	Leonidas Λεωνιδας	ΕΛΛΗΝΟ - ΤΟΥΡΚΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ (Yunanca - Türkçe Sözlük)	Atina	1994

Contents / İçindekiler

Özlem Çaykent
Mehmet M. Erginel

Articles / Makaleler

Albrecht Fuess	11	Was Cyprus a Mamluk Protectorate? Mamluk Policies toward Cyprus between 1426 and 1517
Danny Goldman	29	Famagusta's Historic Detention and Refugee Camps
Birol Ertan	55	Kamu Yönetimi Reformu: KKTC Örneği
Mete Feridun	71	Impact of Foreign Direct Investment on the Economic Growth of Cyprus
Tufan Erhürman	85	Mülkiyet Hakkına İlişkin Davalarda Yeni Bir Strateji Önerisi
Hakan Karahasan	115	Different Narratives, Different Stories: The Language of Narrative and Interpretation

Notes / Notlar

Osman Erciyas	129	Kıbrıs Türk Toponomisi Çerçevesinde Kaleburnu (Kale Bournon, Galiporni) Adının İncelenmesi

Book Review / Kitap Tanıtım

Reviewed by Julian Bennett	133	R.L.Mullen. <i>The Expansion of Christianity: A Gazetteer of its First Three Centuries.</i>
Reviewed by Aslı Giray	141	Tony Angastiniotis. <i>Trapped in the Green Line</i>
Reviewed by Slobodan Ilić	145	Angel Nicolaou-Konnari and Chris Schabel, eds. <i>Cyprus. Society and Culture 1191-1374.</i>
Reviewed by Johann Pillai	147	Paul Sant Cassia. <i>Bodies of Evidence: Burial, Memory and the Recovery of Missing Persons in Cyprus.</i>

Archive/Arşiv

The National Archive at Girne II 157

JCS

Journal of Cyprus Studies

Kıbrıs Araştırmaları Dergisi

0004829010306